

1. 55. 1. 30

1.6.4.39
IAMBlichVS

DE MYSTERIIS

ÆGYPTIORVM,

Chaldæorum, Af-
syriorum.

*

PROCLUS in Platonicum Alcibiadem de
Anima, atque Demone.

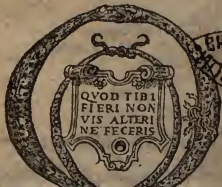
idem de Sacrificio & magia.

ORPHYRIVS de diuinis atq; demonib.

SELLVS de Demonibus.

MERCURII Trismegisti Pimander.

idem Asclepius.

BIBLIOTECÁ NAZIONALE
ROMA
ANTONIO EMANUELE

25 HOLLAND
25 HOLLAND
25 HOLLAND
25 HOLLAND

25
25

25 HOLLAND

13

MARSILIUS FICINVS

*Florentinus Reuerendissimo in Christo Pa-
tri D. Ioanni Medici sanctæ Romanæ
ecclesiæ Cardinali suppliciter
se commendat.*

Vel epistolam ad te scribere statuis-
sem in Cardinea dignitate nuper tibi
collata gratulaturam, cogitarémque,
cui potissimum eam dærem tibi red-
dendam, qui congratulationem nostram effice-
ret admodum gratiorem, in academiam me su-
bito contuli, sperans in eius saltem penetralibus
salutatorem nobis aliquem tibi acceptissimum
non defuturum. Illic ergo diuina quadam sorte,
primus occurrit Iamblichus, inter academicos
cognomento Diuinus, & magnus ibi sacerdos.
Cui quidem, Salue, inquam, Iambliche sacerdos
magne. In præsentia (ut vides) Ioanni Medici, no-
uo Christianæ religionis antistiti congratulatu-
rus sum: tu precor, si iusta peto, congratulatio-
nem nostram, alioquin ieiunam, diuinis verbis;
mysteriisque tuis efficies pleniorum. Annuit ille
precibus, atque hac ad te sententia Ioannes sa-
cerdos magne, venit magnus ille sacerdos. Tu
igitur salutatorem tantum lætus excipe, atque
post salutationem primam, post lætam episto-

Argumentum in librum Iamblichi.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellentiam philosophus appellatur, longam in Aegyptum misit epistolam ad Anebonem sacerdotem variarum, et gravium questionum plenam ad omnes philosophiae partes spectantium, praesertim ad Deum, atque angelos demonesque, et animas, ad providentiam, ad futurum, vaticinia, magicen, miracula, sacrificia, vota. Porphyrium questionibus respondit Iamblichus eius auditor. Introducit vero Porphyrio respondentem Abamonem Aegyptium sacerdotem pro Anebone discipulo suo, ad quem Porphyrius misit epistolam. Huius erga questionis totius, atque responsionis profecto divina, tanquam in Plotino adhuc nimium occupatus, singula ferme non verba, sed sensa traduxi, ut non mirum putari debeat, sicubi diuulsa videatur oratio, praesertim inter ipsa disputandi principia, ubi lenior iactura verborum. Iam deinceps verborum etiam contextus magni perpetuus apparebit. Coactus vero sum interdum in eum aliquod verbum vel continuationis, vel intelligentiae gratia interferere. Velocioris autem editionis etiam in causa fuit Pierleonus vir omnium cupidissimus secretorum. Verum, id quod in primis admiror, hic semper affectare videtur quae iam possidet. Nam divinitate quadam

I AMBLICHVS
DE MYSTE-
RIIS.

De cognitione diuinorum.

EGYPTII scriptores, putantes omnia inuenta esse à Mercurio, suos libros Mercurio inscribebant. Mercurius præest sapientiæ, & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi ad sacerdotes Ægyptios accesserunt. Dogmata huius libri sunt Assyriorum, & Ægyptiorum, & ex columnis Mercurij. Pythagoras, & Plato didicerunt philosophiam ex columnis Mercurij in Ægypto. Columnæ Mercurij plenæ doctrinis. Ante omnem rationis usum inest naturaliter insita deorum notio: imo tactus quidam diuinitatis melior, quam notitia, ex quo incitatur naturalis appetitus homini & ratiocinatio, atque iudicium.

essentialis, & simplex. Non enim possumus attingere vnitatem ipsam, nisi vnitissimo quodam, & vnitatem mentis, quæ super animæ, mentisq; proprietatem extat. Vnitas ipsa deorum vnit sibi animas ab æterno per vnitates earum secundum cōtiguïtatem tam propriam, & efficacem, vt esse continuitas videatur. Intellectus diuinus dat esse animæ per intelligere suum essenziale. Ergo esse animæ, est quoddam intelligere, scilicet deum, vnde dependet. Esse nostrum, est deum cognoscere, quia præcipuum esse animæ, est intellectus suus, in quo idē est, esse, quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autem esse præcipuo deriuantur potentiæ animæ discurrentes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras: hi tres ordines pedissequi sunt deorum. Non possumus solitis humanæ rationis discurſionibus attingere deorum pedissequos. dæmones, heroës, animos puros. Sed necesse est conſurgere ad essentielle intelligentiam, & æternam. Sicut dij semper attinguntur notione innata, sic numina deorum pe-

matur, quem vocāt intellectum adeptum. Nam prima notitia in agente intellectu consistit. Cū cognitio per adæquationem fiat, sequitur vt minima sempiterna, & immobilia attingamus, notione sempiterna, immobili, simplici. Cognitio, qua cognoscimus substantias separatas, est in alia specie, quā illa, qua cognoscimus alia. Cognitio diuinorum fuit semper in anima per simplicem intuitum, vel contactum. Aliqui putant se assecuturos separata per quendā oppositionis modum, scilicet materialia sunt, mobilia, localia, patibilia, &c. Ergo separata sunt immobilia, &c. Sic vtique cognoscitur, quid non sint, quid verò sint, adæquatione cognitionis ad illud, quod animo naturaliter per intellectū inest: acquiritur autem in rationali potentia studio quodam, nec tam comparationis, & cōiecturæ, quā separationis, & purificationis officio. Erat & modus disunctionis, scilicet, dij, & diuina, vel sunt temporalia, vel æterna. Non temporalia, ergo & æterna. hic etiam modus sua

ex genere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substantiæ sunt completæ species vndiq; in actu determinato, atq; cõpleto. Si substantiæ separabiles tanquam simplices nõ differunt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neq; per individuales sub eadem specie discrepant. quælibet igitur est, quasi vnum genus, vel species per se existens. differunt verò se ipsis, & ordine graduum, & quoniam ad primum, aliter referuntur. Intelligentiæ inter se non conueniunt, vel differunt genere, & differentis vllis: simplicissima enim sunt, sed quatenus vel eadem, vel diuersa ratione referuntur ad primum, & aliæ in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentiæ rerum inter se in actionibus, passionibusq; resolvendæ vbiq; sunt in iurium differentias, atq; hæ in differentias essentialium, neq; alicubi quiescendum est in sequentibus, sed ad priora proficiscendum. Neq; in substantiis superioribus anima nostra, neque in hac est motio vlla passiuæ, sed totum est actus efficax. Motus animæ, quo ex se

ter. Cōpositis & formis, quæ sunt in sub-
iecto, competunt accidentia, formis im-
materialibus non conueniunt. Quicquid
est in formis separabilibus, est esse, & es-
sentiale præcipua quadam, æqualiq; sor-
te. Neque aliquid ibi accidens, aut conse-
quens reperitur. Motus, & actiones, sunt
differentes propter differentias natura-
rum, non ecōuerso. Si dicamus vnum esse
genus separatorum, confundimus theolo-
giam. Substantiæ separabiles non conue-
niunt vno quodam genere, in quo per dif-
ferentias distinguantur, sed se ipsis, & or-
dine graduum distinguuntur: quatenus
per alios perfectionis gradus referuntur
ad primum. Cōueniunt autem magis in-
ter se quæ per similiorem modum refe-
runtur ad primum, atq; vltimum. Bonum
duplex, quod super essentiam, quod secun-
dum essentiā. Essentia est proprietas Deo-
rum omnium. Ipsum verò bonum super
essentiam, & dicitur causa boni scilicet es-
sentialis boni principium. proinde secun-
dum gradus essentiæ, gradus Deorum in-
ter se distinguuntur. Animabus rationali-

De ordine superiorum.

A Nimæ nostrę in diuinorũ generibus cõputatur. Heroës sunt maiores hominibus, ergo multò grandiores sunt dæmones. Primum diuinorum est ipsum bonum dii q; sequentes. vltimũ particulares animæ rationales : horũ mediã duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dæmones prope deos, sicut inter ignẽ, ac terram est aër, & aqua. Heroës etli potẽtia, virtute, pulchritudine, magnitudine nobis præstant, tamẽ cum anima nostra, & vita eius multum cõgruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorũ tanquã architectorum in opificio mandano. Quę sunt in diis ineffabilia, & occulta, dæmones exprimunt, atque patefaciunt. Dæmones, & heroës accommodant inferioribus vniuersales, simplices, immobiles deorũ dotes, & cõciliant omnia, atq; harmonici consensus, & compassionis omnium inuicem sunt autores. Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt. Præterea gradus in donis superiorũ, & in præparatione suscipientiũ æquẽ disponunt. Diuersa diuinorum genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum scilicet quãtum ad essentias, &

deorum est vnitas, permanētia in se ipsis, immobilis motionum causa, prouidentia eminens, nihilque commune habēs cum iis, quibus prouideat: atq; hæc proprietas in eis secundum essentiam, & virtutem, actionēmq; seruatur. Animarū proprietas est declinatio ad multitudinem, & motum, cōiunctionēmq; cū diis, atq; ad accipiendū ab aliis aliquid, & ea motu vitali replēda, & congruendum vbiq; cū omnibus, partim manētibus, partim verò fluentibus, & ad omnia in se, & per se ipsam cōtēperanda. hæc verò proprietas in eis secundum essentiam, & virtutē, actionēmq; seruatur. Proprietates dæmonū sunt, continere in se dotes deorū, inferiori quidem modo, quàm dij, sed sub idea, rationēque earum continere deteriorum cōditiones, dum scilicet multiplicatur quidē, sed unitē miscetur quoq; sed impermistē: mouetur denique, sed stabiliter. Heroēs contrā, sub conditione multitudinis, & motus, permissionēsq; unitatē, identitatē, statū, excellentiā habēt. Dæmones, & heroēs sunt proximi extremis. illi quidem diis, hi animabus. Differentia demonum ad heroēs.

heroësq; componūtur ex proprietatibus extremorum, scilicet deorum, atque animarum, sed in dæmonibus plus est diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo superiorum actiones inter se distinguantur.

Dij tenent entium summum, animæ infimum. Dij possunt omnia, momento vniti: animæ cōtrā, nec omnia, neq; momento, neque vnitæ. Dij faciunt, curantq; omnia non inclinati: animæ cum inclinatione, & conuersione quadam agunt. Dij sunt præcipuæ causæ: animæ ex illorum voluntate perpetuò pendent. Dij vigore celerrimo fines suos intimos vnā cū principiis comprehendunt: animæ ab aliis in alia, ab imperfecto ad perfectum pergūt. Dij cōprehendi nequeunt aliqua mēsurā, vel forma: animæ inclinatione, & habitudine, & nutu detinētur, atq; superātur. Et appetitu deteriorū, familiaritatēq; tangūt, & certas inde contrahunt qualitates.

De Intellectu, & Anima.

Intellectus omnium opifex adest semper omnibus diis plenissimè per actū vnum in seipso manentem. Anima est particeps intellect⁹ magis partibilis, multiformisq;
ad

ad gubernationem accommodati, ac naturaliter inanimatis prouidet aliās aliis figuris affecta. Item, diis adest à causis superioribus ordo, ipsaq; pulchritudo, vel causæ vtriusq;: animæ verò adest ordo, intellectualisq; pulchritudo. Itē in diis est mensura in omnia potens: anima verò mensuram illā determinat, ac per eā agit in aliqua. Dæmones, & heroēs tanquam mediij inter deos, & animas, competentī proportionē quo ad extrema, & seipsos pertinet, componuntur ex proprietatibus tam animarū quā deorum, quas in superioribus enarrauimus. Si vis ergo deorū speciem apprehendere, proprietates animæ rationalis vltimæ cogita, & oppositas in perfectione diis attribue. Si speciem dæmonis componere placet, ex vtriusq; cōpone plus interim diuinitatis attribuēs. si deniq; species herois, verū ex ambobus, plus tamen de animæ conditionibus inferens. Carpit Porphyrium separata per habitudines ad corpora distinguētē, scilicet deos per habitudinem ad corpora ætheria, dæmones ad æria, animas ad terrena: quia videlicet nō debeant priora & causæ per posteriora effectusq; distingui. Incorporeæ substantiæ nō sunt in corporibus: sed extrinsecus ea ducunt, dantq; eis aliquid, nō accipiūt: igitur

igitur nec vnà cum his cōmutantur, neq;
ad corū distributionē distribuuntur. Non
enim sunt habitus corporū, vel materiales
formę, sed subsistētes, separabilesq; immo
iam separatae, & ante corpora viuunt. Sub
stantia separatae separabilesq; non tales
euadūt, quia talem sortem, prouinciamq;
elegerint, vel sortitæ sint, immo vicissim,
qualē anima ante corporis ingressum, vi-
tam, speciemq; in actum in se eduxit, tale
corpus sortitur organicum, talemq; conse-
quentē sibi naturā, quæ quidē vitæ ipsius
animæ perfectiori subiicitur, anima ratio-
nalis, in corpus iam viuum venit, sed im-
perfectē viuum. Diuina progenerant in se
ipsis naturaliter totum opus suum distin-
ctum antè quàm pariant. Penes illa, quæ
rationē vniuersalis principij habent, infe-
riora in superioribus, corporea in corpo-
reis, opificia in opificibus producūtur, in
eisq; circulariter continentibus dirigun-
tur. Circuitus ergo cœlestes ad circuitum
cœlestiū animarum redigūtur, animæ ve-
rò mundorū, id est sphærarū, syderuinque
in intellectū suum accedentes cōprehen-
duntur ab ipso penit⁹, atq; in ipso primū
progenerantur. Intellectus particularis in
vniuersalem, ac ille in superiora similiter:
Cum ergo sc̃mp̃er sequentia conuertātur
in

in prima, & superiora tanquã exemplaria ducãt inferiora, certè à superioribus producitur, adestq; inferiorib⁹ essetia simul, & species, & omnino in meliorib⁹ primo sequetia producuntur. Ideoq; ab illis ordo, & mēsurā in sequetibus, non ecōuerso dependet. non sunt igitur ab his illorū assignandæ proprietates. essentia igitur incorporea per corporea qualia, quibus cum nihil habet commune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis non solum essentiā tribuunt, sed totam distinctionem, ordinemq; formale. Essentia, quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis non distinguitur, & quæ non cohibetur particularibus circūscriptionibus subiectorum, eadem particulariter à mundi partibus minimè continetur. Natura incorporea subito vbicunque vult, adest, nullo alicubi prohibente.

Omne diuinum, & incorporeum vbiq;.

Multò magis diuinitas quo minus sit, vbique nullo limite coercetur. Itē, quæ apud nos sunt, fieri formarq; nequeunt, nisi vna quædam virtus opifex, & specierū participatio per omnia diffundatur. Deniq; nisi diuina sint, vbiq; tollitur sacrificij virtus, quæ in quadam deorum ad homines cōmunionē consistit. *Dij. ex hoc*

hoc maximè omnia continent, quod nusquam continentur. Terrena quoniam facta sunt, & constant munere diuinorum, quoties paratiora ad diuina redduntur, deos subito sortiuntur existēteis hīc etiā ante naturas proprias terrenorum: prætereā, cū in quolibet deo potētia sit infinita, & natura indiuidua, incōprehensibilisq; , meritò certis alicubi locis cohiberi non possunt. Item non esset vera inter deos vniuersalis prouidentię vnio, nisi omnes pariter essent vbiq; præsentēs. Dicitur etiam, deorum alij quidē aërij, alij verò aquei, non quia ibi solū sint, sed quia ibi maximè regnāt. Sacerdotes deos terrenos, & subterraneos aduocabāt, qui certē dicuntur tales, non quia ibi sint solū, (sunt enim vbique omnes) sed quoniam alij alibi potissimum operantur. Nam & anima cuiuslibet stellæ est vbiq; , quamuis ibi potius agat. Statuis diuina quædam illustratio capitur.

*De Prouidentia & quomodo Dī
sint vbique.*

Quando dij varias mundi partes, vrbes, ædes, statuas proprie sortiri dicuntur, intellige essentiā, potentiāq; illorū vbiq; in se vigentem, hoc aut illud potissimum illustrare: atq; sicut lumen in se manens,

nens, sine mixtione, diuisioneq; sui diuetsa passim illuminat, ita dij. Sicut lumē solis idem totū continuū est ubiq;, neq; potest in partes diuidi, neque alicubi claudi, neq; a fonte proprio separari, neq; miscetur aëri, licet adsit. Quippe cum nihil relinquat luminis, calore tamē a calefaciēte relicta, ita cuiusq; Dei lumē, totū indiuiduē, toti mundo penitus adest, licet partim cui dā p̄cipuē vim suam maximē sibi accommodatæ cōcedat. interea tamē quodāmodo implet omnia, ob potentiā perfectā, & excessum causalem prorsus immensum. Vnde perficit omnia, vnitq; cum extremis extrema, per media cōprehēdēs in se omnia, & se ad sic reflectens sibi prorsus vnitum. Quod quidem munus imitatur & mundus circulari motu, partiumq; in vnū connexionē, & cōciliationē quadā transferente elementa vicissim in elemēta atq; virtutē superiorum ad inferiora mittente. Qui manifestā hanc suscipit deorum statūā ubique prorsus vnitam, vereri debet omnino de diis mūdi causis aliena sentire, scilicet esse localiter (vt ita dixerim) separatos. Si enim nulla est cōmunio mūdi ad numina quo ad essentiā, vim, actionē spectat, nullaq; cōdistributio, vel confortiū, nulla nimirū nec coēxistētia, & con-

b

distrib

distributio secundū locum, atq; determinans quātum ad illud pertinet, specie, vel genere cogitata sunt, mutua cōprehensio, & permistio esse potest. Quæ verò se totis omnino differunt, reciprocā inter se cōdistributionem, vel misionem, vel cōprehensionem nullam prorsus admittunt. Quādo per diuersas mundi plagas fit numinum distributio, intellige alias plagas aliter munera deorū pro sua proprietate suscipere. Quod quidē cōsiderans ars sacerorum operum propriis inuocationibus vtitur, quæ eiusmodi distributioni, proprietatiq; numinū cōsentaneæ videantur. Quælibet mundi pars accipit aliquid à quolibet Deo: quilibet enim Deus cuiuslibet parti mūdi totus adest. Sed partes alię aliter hinc accipiunt, Aether quidē ætheria, Aër autem aëria suscipit ratione. Certis nanq; materiis, inuocationibusq; munera deorum naturaliter attrahuntur.

Quod omne diuinum sit à passionibus alienum.

NVmina nobis superiora nihil habent in se passibile; atq; hanc (vt ita dicā) impassibilitatē non habent acquisita virtute, sed natura: neq; etiā anima, quæ est vltima diuinorum, passibile quicquā habet:

bet: animā dico à corporibus puram, quæ neq; etiā tangitur perturbatione voluptatis eius, quæ est restitutio in naturā. Cū sit vita supernaturalis ingenita, neq; dolore quopiā dissoluēte, cū sit extra omne corpus, naturamq; circa corpus diuisam, & harmoniā descendentem in corpus ab harmonia animæ principali, neq; etiā passionibus sensum præcedentibus eget. Nō enim corpore continetur, neq; per instrumenta exteriora corpora percipere cogitur. Iam verò cū sit indiuidua, & vniformis essentia secundū se incorporea permanēs, cum corpore nihil cōmunicans, nimirum passionēs diuisionis, vel alterationis, vel mutationis alicuius nullas admittit.

Loquitur de anima separata à corpore.

Anima neq; etiā, dum adest corpori, patitur: vel ipsa quicquam, vel rationes feminales, quas ipsa corpori tradit. Species enim sunt simplices, vniformesq; nullā turbationem, vel exitū, à seipsis suscipiētes. Passiones, qualescunq; sint, in animali nō sunt in anima, qualiscunq; sit, sed in corpore, quod sub anima certam possidet qualitatem, qua & patiatur, & agat. Nulla est in anima passio, vel peremptoria, vel turbatoria: Atq; hanc impassibilitatem anima non solū acquirit electione, sed possi-

det ipsa natura admodū superiore corporibus. Dæmones, & heroës sunt impassibiles, atq; sempiterni. Semper enim sequuntur deos in mūdi ordine cōseruando. vbi verò passio est, ordo perpetuus nō seruatur. Porphyrius suspicabatur dæmones mundi rectores aliquo modo esse passibiles per ea, quæ adhibeantur illis in sacris. Iamblichus negat, quia vbi est ordo perpetuus, nō est passio, quā essentia incorporea per sempiterna nequit accipere. Forte verò concederet dæmones infimos, malosq; & gubernatione priuatos tangi passionibus effectiuis nō quidē in anima, sed in corpore tali per animę præsentiā cōstituto. Sicut natura ex occultis rationibus manifesta facit, ita Sacerdos adhibet manifesta, vt occulta significet. Sacerdos operatur sæpe multa, quibus aliquid simile, propriumq; diuinis efficiat, qua quidē cognitione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur & multa, per quæ purificet animā, ac mala nobis auertat. Dæmones, qui sunt nobis præstantiores, nullā naturalem vtilitatem à nobis accipiūt, aut enim nō indigēt, aut ipsimet sibi abunde vbiq; suppeditant. Nullam verò ex rebus corporalibus mutationē aliquando patiūtur. In sunt nobis perurbationū principia quædam,

dā, quæ si violentius à principio, & subito cohibētur, tandē acriores erumpūt instar flāmæ cōpressæ, risusq; cohibiti. sunt ergo remissius corrigenda. Heraclitus sacrificia medicamenta nominat, quia purgent ani-
mā à morbis in hac generatione concre-
tis. Porphyrius suspicabatur non modò
dæmones, sed etiam deos aliqua passione
tangi, quoniam inuocationibus mouean-
tūr. Voluntas boni in Deo, diisq; qui sunt
bonitates, excellentior est, ideoq; liberior
quàm vita nostra electiua circa bonum.
Itaq; dij nō quia inuocantur, mouētur ad
bonū hominibus adhibendum, sed spōte
nos ad bonū prouocant, nobisq; inuocan-
do conuersi occurrunt ultro, ostenduntq;
aliquid, atq; largiuntur. Putant quidē ho-
mines se esse liberos ad petendū. Est ergo
dij liberiores ad dandum. Dij propter
liberā voluntatē boni, actionemq; peren-
nem, atq; perfectā omnibus benefaciunt,
cū primū ad illos sunt inuocando con-
uersi. Anima in supplicationibus ad con-
templationē perueniēs diuinorum, vitam
priorē obnoxia passionib⁹ transmutat in
vitam passionis expertē, dum subit actio-
nē vitamq; deorū. Quomodo igitur sup-
plicationes nostræ passionibus deos tan-
gūt, cū & animas antè passiuas reddant

à passionibus liberat? Supplicationes animi influxui deorum aptum efficiūt, qui & vltro facile peruenit propter diuinam amicitiam omnia connectentem.

De ira Deorum.

QVando à benefica cura deorum quasi à lumine solis nos diuertimus, in tenebris statim sumus, diciturque Deus nobis iratus. Placare igitur deorum irā, est ad illos supplicādo redire. Placatio eiusmodi nō affert passionem deo, immo & animū à prioribus liberat passionibus. Dij, dæmonesq; diuini suppliciter adorati, cultiq; mala multa repellunt, quæ alioquin naturaliter euenirent.

*De necessitate, & libertate
Deorum.*

NEcesse est deos ita se habere, vt sunt, non necessitate extrinsecus illata, sed naturali sibi, optimaq; sibi: ideoq; maximè voluntaria, quā & nollent vnquam optione proposita aliter se habere. Porphyrius, multiq; philosophi dicunt deos quidem esse intellectus puros, dæmones autem intellectus, vel participationes intellectus, aliquos animales. sed Iamblichus non ita rectè poni dæmonum proprietatem obicit. nam & animæ intellectus

Et sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædam, neque rursum deorum proprietatē rectē poni, nam puris intellectibus dii præsent.

*De differentia Deorum ad Demonas
apud Græcos atq; deuotissimos.*

Dij non secundum rationem intellectus ipsius, sed vnitatis, & bonitatis, & intelligibilis obiecti ritē definiuntur.

Porphyrus suspicatur intellectus puros, separatōsque habitudinē ad sensibilia non habere, neque preces audire. Principalis cultus, separatīs substantiis tamē est adhibendus. in hoc vtiq; cultu excitatur animæ summū, summisq; coniungitur, supremi in vno omnia nostra comprehendunt, atque cognoscūt, actionesq; orationum religiosarum in seipsis comprehendunt. neque à se discedunt, sed in se stantes orantium intentioni prorsus intersunt. supplicare verò humillimē cōuenit. agnoscere enim vilitatem nostram, si superis conferamur, efficit vt maximē supplicemus, conuertamurque ad illos omnino, & assidua consuetudine similes euadamus. Apprimē verò conferunt orationes missæ diuinitus, quibus diuina vis inest: hæc contra Porphyrium opinantem colendos nobis esse propriē mundanōs deos, quia

b 4 sent

sentiant. Item supplicationes diuinarum mentium puritati minimè cōuenire. Iamblichus conuenire putat propter sensum intimum, qui supplicationibus inest, præsertim quæ sunt datæ diuinitus. Intellectus puri sine sensu sensibilia noscunt.

Iterum de Supplicationibus.

Porphyrus ait, materialia quædam in supplicationibus adhiberi, ideo adhiberi diis tantū illis, qui sint animalia. Respōdit Iamblichus, in iis materialibus ultra corporeas qualitates latere etiam rationes, & species, & mēsuras incorporeas, atq; diuinas, per quas quæ adhibētur sunt congrua diis. Profectò quicquid admouetur quomocunque cōsentaneum, & simile diis, mox dii adsunt, coniunguntur, exhibentq; munera, precesq; exaudiunt. Parua quædam congruitas rerum nostrarum ad deos nobis sufficit, vt aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc semper promptissimi sunt propter bonitatem naturalem, mirabilemq; potentiam. Causa verò præpotens agit in materiam, vel exilitur præparatā. Porphyrius ex eo distinguit dæmones à diis, quòd illi sunt incorporei, hi verò corporei. Iamblichus ait, per hæc substātias, & proprietates eorum discerni non posse.

*De differentia inter deos, & damones,
atque de cœlestibus.*

Dij cœlestes dici incorporei possunt, quoniam ad suam excellentiorem actionem, & vitæ felicitatē nihil à corporibus impeditenti contingit. Sed quatenus dij ad ipsum vnum tendunt, corpora sponte contendūt eodem, neque continēt animas, sed excellentissimè continentur. Cœleste corpus rebus est incorporeis cognatissimum, propter naturā simplicem, indiuisam, cōstantem, & actionem vnā, id est circuitum, & vitam sibi cōgenitam, atque lucem. Non fit in cœlo compositio ex anima, & corpore, in tertiam naturam vnā, sed prorsus ad naturam animæ trahitur, atq; est quasi visibilis quædam anima, fortè cœlum est lumen ipsum sine materia, & sine dimensione. Dimensio enim ibi propter amplam præsentiam eius apparet. Vnde cœlum est anima cœli se ipsam accommodans oculis, rebusq; caducis, atque circulus ille est circuitus animæ. lumen est intellectus eiusdem. Sicut in infimo corporum forma fit materialis, sic in summo materia fit formalis: & corpus animale non anima corporalis, si qua modò est in cœlo materia. Sicut summus aër fit igneus, ita cœlestis ignis

fit animalis. Anima illa intellectualis euadit, intellectus boniformis efficitur, Cœlestia animalia dici incorporea possunt. Omnes cœlestes boni sunt, atq; benefici, suspicientes tantū ipsum bonū, & hoc intuitu agentes æterno. Virtutes inestimabiles cōpertæ sunt, tum in animalibus cœlestibus, tū in earū corporibus insitæ, tum per defluxus in omnia sine impedimento vsque ad infima descendentes, cōmunicatæ tam diuiduis quàm in speciebus, immutabiles vbique, quāuis in materia mutabili regētes generationē perpetuo quodā ordine, semperq; beneficæ. perinde fluxū cœli. in materiā discordibus plenā resultat aliquid nobis dissonū. Tēporalia tēporaliter æterna capiūt. Corpora incorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cœlorū vires mutabiliter, & inordinatè suscipiūt. Quæ sunt in mundo diuino, figurata non sunt, quāuis vt figurata recipiantur in cœlo: sic cœlestia nō sunt mala, quamuis hīc suscipiantur, vt mala. Vires cœlestiū omnes inde bonę descēdūt, in hac aut cōtrariorū permistione mutātur: ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia iā est præter illā, quæ cœlitus hucusq; peruenerat. Primo quod datur, aliud qdē est in datore, aliud aut extra, etiā in scipso permaneat. præ-
terea

terea est & minus. Secundò dū in subiecto viliori suscipiūtur, fit & vilius. Tertio propter naturā suscipiētis diuersam suscipitur modo diuersò. Quarto qualitatibus inter se differētibus quæ à subiecto eodem pariter capiuntur. Quinto patiente subiecto patitur. Sexto ex omnibus subiecto comprehensis aliud quiddam postremo resultat. Influxus cœlestes immateriales extendunt. Saturni quidem vis contentiua est, Martis verò motrix. Illa verò per accidens frequenter obest, quando materia frigidior suscipitur, hæc autē quando feruentiore. Itē illa nōcet, quando recipitur, per modū congelationis accipitur hæc quando per æstum, quod quidem fit pro dispositione materiæ, id est, quando videlicet materia illa, neq; satis calida est, atque est interea densior. hæc autem per se est calidior, atq; subtilior. Lux, colorq; solis quamuis offendere languidum videantur, necessaria tamen sunt ad vitam, similiter omnes cœlestium influxus veniunt salutare quamuis subiecti, vel peruersitas peruerse recipiat, vel debilitas facile tolerare non possit efficaciam superiorum. Omnes motus conferunt, & vniuerso, & necessariis partibus vniuersi, quāuis interim inter particulas minimas sub hoc
motu

motu vel alia lædatur ab alia, vel tales particulæ nō facilè motum vniuersi sustineant. Sicut in chorea, dum singuli harmonice saltant congruuntq; gestibus inter se, & toti choro digitus, & pes premittitur, & offenditur. Et si quid debile incederit, pessundatur.

De vicinitate cœlestium corporum ad species incorporeas.

Dij cœlestes principium suum habentes in mundo intelligibili, dum ideas sui cōtemplantur, in eo mouēt cœlos hoc ipso actu intelligētiæ, voluntatisq; efficaci admodum, & perpetuo. Ideoq; sine labore regunt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet. Ita verò affectis diis separatis coniuncti sunt potius quàm corporibus. Regimen circa cœlos nō potest deos ab intelligentiæ intentione distrahere, cū eò potentius, faciliusq; regant, quò illic attentius speculatur: ex hoc enim procedit & illud, idē quoque nostris accideret animalibus, si causam suam cōtēplarentur, vnde est, & vegetādi facultas.

Confirmatio superiorum.

Mens diuina per ideas suas deorum cœlestiū animas procreat, atq; per eas cœlestia corpora, & vtraque sibi coniuncta perpetuo retinet. Dij mundani, qui

qui & intellectuales species nominantur, inter se vniti sunt, tum quia cuncti idem exemplar, in quo sunt species intelligibiles contuētur, tum quia exemplar illud in quolibet deo immūdano viget vbique totum. Non spatium, non subiecta diuersa prohibent, quin quælibet essentiaē incorporeæ vbique sibi inuicē insint. Dij mūdani in se inuicē sunt, suisque ideis, tū quia sunt ab vno, & referuntur ad vnum, tum quia diuina vnitas vbique præualens vnit eos, tum quia procedunt inter se, & conuertuntur, mutuóque accipiunt. In cōpositis naturalibus vnitas aduentitia est dependens à superioribus, & à multitudine vincitur. In formis separabilibus vnitas superat multitudinem, & in diis adeo superat, vt illorū esse sit vnitas quædam: dico autē quædam, quia primum principiū est ipsa simpliciter vnitas. Cū igitur vnitas in diis intrinsecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in sequentes: ita vt hi in illorum vnitatem consistant, qua vnitatem quasi omnibus cōmuni cuncti sunt vnum actu quodam, sicut corpora inter se potentia quadam materiali sunt vnum. Dij cœlestes inuisibilibus diis penitus sunt vniti, tum quia cœlestes animæ sunt extra corpora, tū quia dij superiores, id est ideæ

vnita

vnitatem infinitam habent, prout omnes sunt in quolibet, per quam vnitatem sibi & inter se deos sequentes vniunt. Cum enim omnes dij definiantur per vnitatem, vna cōmunis vnitas dilatatur in omnes, per quam sunt vnum actu cūctorum vno ad vnum prorsus obiectū, & principium, atque finem, in eodem omnes puncto simul, atque momento.

De Providentia & de Dijs, atq; Damonibus.

DEorum providentia vniuersalis est, dæmonum verò particularis, Deus primus dat omnibus omnia. dij sequentes omnibus aliqua largiuntur. Dæmones, atq; animæ aliquibus solum, & aliqua tantum. Sunt dij inuisibiles, sunt & in cœlo visibiles, sunt & dæmones: dij quidem in cœlo conspici in ipsa vnione ad deos occultos existunt, dæmones autē longē ab illis distant, velut à contēplatoribus puris ipsi in agēdo propensius occupati. Ideo & à diis cōspicuis longē distāt. Item essentia vtrunque deorū, & potētia, providentiaque vniuersalis est per omnia tendens: dæmonum verò natura providentia particularis circa res quasdā, atq; provincias. Item dij corpora sua adeo supereminēt, & corpora adeo his obsequuntur, vt à corporibus separati dicantur. Dæmones verò contra-

ria

ria ratione magis affecti sunt, & copulati corporibus. Itē dij sunt architecti, dæmones verò ministri. dæmones, quòd occulti sunt sensibus, dij rationi quoq; humanæ: quòd si fortè aliquando dij appareant, circa terrā adhuc dæmonib' aëris erūt præstantiores. Mutatio enim loci, vel officij naturā nō mutat diuinā. Denique dij à potentiis fluentibus in generationem liberi sunt, dæmones verò nequaquam. Confutat quæ ex historia Porphyrius adduxerat, scilicet fieri multa ad deos quasi passibiles essent. Quia lex sacrorum iubet à passionibus esse inter sacrificia liberum, quæ quidem lex est data diuinitus etiam à primo patre mundi, à quo & omnia symbola in sacrificiis significantia aliquid occultissimū. Deniq; quæ in sacris ritè fiunt, habēt causam diuinā adeo à passione remotam, vt nec ratio eam possit attingere. Vulgus rationē ceremoniarum diuinitus institutarum attingere nequit, verūtamen assignare conatur. ex suis igitur passionibus assignando, diis passiones attribuit. Vulgus erga potētes vtitur gestibus venerationis, & donis vtitur ad deos eisdē. Sed erga homines id agit, tum passionibus suis, tum propter passiones maioris, putat autē & similes passiones diis inesse, quæ

quæ hominibus potentibus insunt, atque propter similes passionēs in subditis, adoratoribusq; diis talia exhiberi. Sed re vera ceremoniæ diuinitus institutæ nō passione aguntur vlla, sed admiratione potius, & veneratione, & constante prorsus intelligentia, gaudiōque persimili.

Quo differant Dæmones, Heroës, Anima.

SVnt in diis vires generatiuæ, opificesq; , sunt & viuificæ, quæ & in prioribus sublimius continentur. Primæ latius diffunduntur quàm secūdæ. Secundæ per primas definiuntur: dæmones post longum earum processum exordiuntur, vbi iam ad partitionē plurimā deriuantur, heroës definiuntur per secundas, id est, viuificas antè quàm deueniāt ad postremum. Nam in postremo earū exordiuntur animæ: officium ergo dæmonū est opificium circa naturas mūdanas, vsque ad singula trāsfigere simul, atque perficere, & animas ligare corporibus. Heroum verò est viuificare, ratiocinariq; , & animas custodire, easq; à corporibus soluere. Dæmonum officium latius est quàm heroum: illi circa vniuersum magis, hi circa animas potius operantur. Nō dicimus animas fieri, sed accipere à dæmonibus, heroibusq; nonnihil, & ex se multa insuper adhibere, exordiriq; suū

officium circa diuinorū finem: non quia diuina non vltius agant, sed quoniam animæ in vltimis diuinorum officiis ad-
 ſciſcuntur. Item anima ex ſe tam varias viuendi formas promere poteſt, vt pro earū congruitate ſingulas habitet mundi plagas. Poteſt & congregi quibus vult, iterūmq; regredi in ſeipſam, & tã diis quàm inferioribus ſe coniungere, quatenus rationes diuinorum ſicut inferior promit: etſi ſæpe per dæmones, heroësq; iungatur diis, poteſt tamē per ſua quædā media ab illis differentia ſe coniungere diis. Anima nonnunquā conciliat ſe diuinis per alias harmonias eſſentiæ, actionūmq; ſuarum, quàm ſint illæ, per quas dæmones ſuperis ſe coniungunt. Etſi anima non ſeruet vitæ tenorem adeo ſimilem, tamen ſæpe benefica voluntate Deorum illuminata dæmones ſupergreditur ad vitam angelicam potius quàm animale. Anima quanuis videatur omnes rationes, & totas in ſe ſpecies exhibere, tamen determinata ſemper eſt ſecundum aliquid vnum, id eſt, vnā ſpeciem. Atque interim ex cauſis præcedentibus aliās aliis ſeipſum coordinat ipſa ſe mouens.

Quando alia numina aliter appareant, atque agant.

Omnes superi inuocati veniunt in conspectum, sed alij sub aliis formis, viribusq; occurrunt. Animæ quoq; stellarum nouis quibusdam modis aspectū mouent. Deorum visa occurrūt vniformia, simplicissimaq;, archangelorū aliquantò minus vniformia vel simplicia. Angelorū quoq; minus, dæmonū varia iam, principatuum magis varia, sed ordine varietatis miro, heroū his quasi similia, principatū varia admodū, ordinata parū. Animarū scilicet particularum omniformia. Cū enim diuersi sunt superi naturis, actionibusq;, & modo suo appareant singulis, meritò diuersi diuersis modis occurrunt. Dij in aspectū veniūt admodū insalutares, archangeli horribiles simul & mansueti: mitiores angeli: dæmones metuēdi: heroēs vrendi minus: principatus stupendi: principes noxij & infesti: animæ similes heroibus, quamuis inferiores. Deorū imagines apparent penitus immutabiles. magnitudine, forma, figura, actione archangelorū, & angelorū gradatim minus immutabiles, sed prope Deos: dæmonum mutabiles quidē magnitudine, atq; forma, his enim aliās aliter apparēt, sed eadem agnoscuntur: principatū immutabiles: heroū ferme sicut dæmonū: principū multiformiter

variantur: animarum mutabiliores longè
quàm dēmonum. Dij apparent cum quie-
te quadam, & ordine: archangeli cum eis-
dem, sed his adhibent efficaciam: angeli eis-
dem scilicet quieti, & ordini adhibēt mo-
tū ordinatū, & moderatum: dēmones cum
turbatione ordinē transgrediente: princi-
patus cū stabilitate, cōstantiaq; in seipsis:
heroēs cū motu atque festinantia: princi-
pes cū tumultu: animę ferme sicut heroēs,
sed minori cū stabilitate, & ordine. Deo-
rum pulchritudo occurrit inæstimabilis,
incōparabilis, admiranda, supra modū de-
lectans: archangelorū, angelorumq; con-
similis, sed gradatim inæqualis. Dæmo-
num & heroum spiritus per se apparentes
pulchritudinē in speciebus determinatis
habent, sed illi secundū rationes essentiæ,
hi secundū fortitudinis actū. principatū
pulchritudo principalis est, & natiua: prin-
cipum ficta, adornata, elaborata. Animarū
pulchritudo in rationibus consistit deter-
minatis quidē, sed diuisis magis quàm in
heroū forma, sub vna tamen specie cōpre-
hensis. Deorum actiones, effectusq; velo-
ciores sunt quàm intelligentia deprehen-
dere possit. sed interea penitus stabiles.
Archāgelorum celeritas mista est, quodā-
modo efficacibus actionibus: Angelorum

cum motu, neq; pariter habēt, vt vnā cum dicto perficiant. Dæmonum actiones celeriores apparēt, quā sint effectu, & veritate. Heroēs magnificē quidem incedūt ad actionem, tardius tamen quā dæmones peragunt: principatus cū autoritate, & imperio veniūt ad agendū. principum conatus plurimā quidem habet emphasim, sed defuit ab effectu. animarū actiones mobiliiores sunt, quā heroū, sed debiliores. Deorū apparentium magnitudo totum cœlum occupare videtur. Quā incedentē nec terra putatur sustinere posse. Archangelis apparentibus partes mundi quædā commouētur, & lumē præcedit in se diuisum. ipsi verò pro magnitudine dominationis suæ magnitudinē lucis, & figuræ præferunt. Angelica forma, & lux, & minor est, & diuisa magis: dæmonum magnitudo, formaq; diuisa magis & minor: heroica rursus angustior, aspectusque magnanimus: principatus prægrandes, & vasti: principes inflati, superbiq; & insolentes apparent. animarū effigies inæquales, heroib;que minores. Deniq; quilibet pro magnitudine potētiae suæ, & imperij latitudine magnitudinem formæ, lucisque præfert. Deorum spectacula prælucida nobis occurrūt, fulgentiāque ad summū,
& splen

& splendore dearticulata mirificè, & lucidiora quàm sint re vera: archangelorum vera, perfectaque: angelorū effigies speciem eandē seruant, præterquam quòd à notitiæ plenitudine agnitionis discretionē deficiunt: dæmonum exilia, & quasi caduca: heroum exiliora: principatuum perspicua: principum obscura, sed vtraque imperiosa: animarum vmbrosa. Deorum imagines quamplurimo splendore coruscant: archangelorum quoque præfulgidæ: fulgidæ insuper angelorum: dæmones turbidus ignis apparent: heroës mistum lumen ex pluribus habēt: principatus quidem purius, principes autē ex dissimilibus, contrariisq̃ue confusum ostendunt: animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admistionibus, atque diuisum. Deorū imagines occurrunt tanquā ignis indiuiduus, ineffabilisq̃ue implens vniuersum mundi profundum: archangelorum ignis etiā indiuisus, habēs circa se, vel ante, vel retro quamplurimam multitudinem: angelorum diuisus ignis, sed in ideis absolutissimis: dæmonū magis quoque diuisus, sed angustius circumscriptus facile exprimendus, & apud illos, qui superiora viderunt, facile cōtemnendus: heroicus ignis habet, quod horum

confimilia, sed nō æqualia, principatum
ignis apprime lucidis: principum aliquid
habet opaci: animarum valde diuisus, &
multiformis, atq; ex multis mundi natu-
ris admistus. Deorum ignis omnino sta-
bilis est aspectu, archangelorum stabili-
tatis particeps: angelorum stabiliter mo-
uetur: dæmonum instabilis: heroum pro-
peratior: principatum quietus aduenit:
principum verò tumultuosus: animarum
ignis multis motibus transmutatur. Dij
animas perfectissimè purgant: archangeli
sursum reuocant: angeli tantum soluunt
à materiæ vinculis: dæmones ad naturam
trahunt: heroës ad curam sensibiliū ope-
rum deducunt: principatus quidem præ-
sidentiam mundanorum, principes verò
materialium studium exhibent: animæ,
cū apparent, contendunt, trahuntq; in
generationē. Quicquid purum, firmumq;
est in imagine nobis occurrente, superio-
ribus attribuito generibus. Iam verò præ-
fulgidum eius, quòd uē in seipso firmiter
permaneat diis attribue: quod verò ful-
get, atque permanet quidem, sed quasi in
alio, archangelis: quod in alio permanēs,
angelis. Item quod mobile est, & vaga-
bundum, & alienis plenum naturis, ubiq;
inferioribus ordinibus attribuito. Dæmo-
nes

nes mistos in se habēt mundi vapores, ferūturq; instabiliter præter vel iuxta mundi motū : heroibus generatiuæ spirituum compositiones admiscuntur, circa quas & ipsi commouētur. Principatus eodē modo permanent, mundanum quod habent ostēdentes: principes materialibus liquoribus pleni sunt : animæ superfluis maculis, & alienis spiritibus sunt repletæ , quibuscum quoties apparent, vnunquodque horum generum se ostendit. Dij materiam repente cōsumunt : archangeli paulatim, angeli soluunt ab ea, & ad sublimia reuocant, dæmones diligenter exornant eam, heroēs coaptant ad eam competentibus vbiq; mēsuris eam strenuē commodeq; curantes : principatus adstant ei superereminentes, & hoc pacto seipso ostendunt: principes impletos se penitus materia monstrant : animæ puræ quidem seorsum à materia veniunt: impuræ verò materia inuolutas se nobis ostendunt. Exhibent insuper alij nobis alia. Dij præsentant corpori sanitatem , virtutem animæ, menti synceritatem, omnia nostra impropria principia reuocant, quod in nobis est frigidum, letiferumq; delent, calorem fouent, efficaciorēq; reddunt ad vitam: faciūt quoq; vt omnia animæ, menti q; con-

gruant, & mensurentur eisdē, harmoniāq;
intelligibili lumē effundunt: quódue nō
est corpus, ostendunt tāquā corpus ipsis
animæ oculis per corporis oculos. Ar-
changeli eadem agunt, sed nō adeo suffi-
cientia, vel permanētia, vel extra propor-
tionem nostrā: angeli bona etiam magis
particularia diuisē distribuūt, effectūmq;
agunt valde ab intimo eorum vigore de-
ficientem: dæmones præsentia sua corpus
grauant, morbis affligunt, aliter puniunt;
animas quoq; ad naturā trahunt, & à cor-
poribus, cognatōq; eorū sensu non disce-
dunt: atq; eos, qui ad ignem cœlestem, di-
uinūmue cōtendunt, circa locum inferio-
rem detinent, nec à fati vinculis soluunt:
Heroēs alia dæmonibus similia faciunt,
propriū verò id habent, quòd ad opera
quædam generosa, magnaq; nos suscitāt:
principatus apparentes, bona largiuntur
mundana, résq; vitæ huius omnes suppe-
ditant: principes materialia, terrenāq; bo-
na: animæ cū apparēt, si animæ sunt pu-
ræ in ordine angelico constitutæ, sursum
reuocant, salutem animo præbent, spēmq;
sacram, sacrāque donā, quę sperantur: ani-
mę impurę ad generationem detorquent,
spem frustrantur eius fructus auferentes,
passionibūq; intuentes implent animā
corp

corpori copulantibus. Ordinem quoque, quem vnusquisq; obtinet, in apparēdo designat: Dij ostendunt Deos, vel angelos circa se adstantes: archāgeli angelos præferunt, vel præcurrētes, vel circumstantes, vel sequentes, siue aliam quādam turbam angelorum quasi stipatorum circumualantium: angeli opera ordini suo cōgrua præferunt. Boni dæmones opificia sua, & bona, quæ tribuunt, in conspectum adducunt: dæmones vltiores ostendunt suppliciorum species. dæmones alij quomodo-cunq; prauī occurrunt circundati feris letiferis, voracibúsque: principatus, prouincias mundi quasdam secum demonstrant: principes, conditionē materiæ ordine carentem, erratēque secum afferūt in conspectum. Anima quidē tota in nulla particularium specie detenta ignem ostendit sine certa specie circa mundū totum, quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & vna, & nulli addicta speciei. Anima purificata igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, simūlq; stabile, & ipsa vnā cum duce sublimi sequitur, bona voluntate gaudens, atq; ita in operibus suis ordinem, quem obtinet, patefaciens. anima verò, quæ deorsum labitur, occurrit trahens secum signa vin-

culorum, atque poenarum, materialiumq;
spirituum compositione se grauata ostendit. turbationibusq; materiae dissimilibus occupatam, seq; subdentem imperio daemonum generationi fauentium. Singuli cum apparent, ostendunt prouincias, sortesq;, quas sortiti inhabitant, aerij quidem ignem aereum, terreni vero terrenum, atque nigrum, caelestes autem ignem splendorum, atque in his tribus terminis omnes distributi sunt eorum ordines. Dij demonstrant omnium ordinum principia in se, cum apparent. Angeli declarant se ab archangelis dependere: daemones; heroësq; patefaciunt se superioribus ministrare, quamuis aliter hi quam illi: principatus, principesq; praefecturam ostendunt. Illi circa mundum, hi circa materiam animae declarant se superiorum postrema tenere: unde una cum seipsis primi quidem prima loca designant, secundi secunda, tertij tertia, ceteriq; deinceps eodem ordine. Dij tenuitate luminis tanta effulgent, ut corporis oculi non possint capere, atq; perinde afficiantur, ut pisces ab aqua turbida, pinguiq; tracti in aerem tenuissimum: qui enim diuinum spectant ignem, non potentes ignis diuini respirare subtilitatem, cum primum spectare videntur, virtute deficiunt, atque

innato

innato spiritu, prorsus intercluduntur. Archangeli quoque splendorē emittunt, subtiliorem, purioremque, quā tolerari queat, non tamen adeo intolerabilem, sicut dii. Angeli occurrentes tolerabilem perficiunt aëris missionē, ut sacerdotes eam attingere possint. Dæmones, cum apparent, nihil totus aër compatitur, nec eis circumfusus aër fit subtilior, neque præcurrit lumen, in quod eorum species emicat, aërem anticipans: neque circa illos circumlucet aër undique: heroibus apparentibus plagæ quædam terrę commouentur, sonitusque circumsonant, totus verò aër non fit subtilior, neque adeo ineptus sacerdotibus, ut sustinere non possint. Sub principatibus circumcurrit eos visorū circumuolutio plurimorū difficilis toleratu, & volumen eiusmodi circa eos est mundanum: circa principes verò terrenū: neque tamen supermundana subtilitas, neque supremorū elementorum. Animis apparentibus, aër apparens magis conatus est eis, earumque descriptio nem suscipit coaptatus eis. Affectiones inuocantium animorum occurrentibus diis excedentē reportant perfectionem, actionemque, & amorē diuinum, incredibilemque lætitiā: archangelis contemplationem intellectualem summopere puram, im-

muta

mutabilemque; potentiam: angelis rationalem cognitionem, virtutemque; in ordine positam: ad summum daemonibus appetitum generationis, atque heroibus talia quædam, & insuper studia ciuilis gubernationis: principatibus, vel principibus motus mundanos, vel materiales agunt animo naturæ, operumque; fatalium expletionem animis, appetitus, generationis, & studia corporum curandorum. Deorum apparitio veritatem, potestatem, actiones ad summum corroborat, & bona præbet amplissima, archangelorum similia, sed particularia magis, & cognitionem, potentiamque; non simpliciter, sed ad hoc, & ibi, & tunc, & hoc pacto, angelorum etiam determinata magis: daemonum non animæ bona, sed corporis, corporeaque; , quando mundanus ordo concedit: heroum dona Reip. mundanæ, siue terrenæ: principatum mundanum: & omnia vitæ commoda principum, inferiora, id est magis materialium copiam: animarum, quæ ad humanam vitam conferunt familiari prorsus occursum. Porphyrius narrauit opinionem dicentem communem hoc est diis, angelis, daemonibus, omnibus denique; superis, cum appareret, ostentare se, & iactare mirifice, & imaginariam similitudinem ex se producere. Iamblichus utranque; confutat. Deus,
angel

angelus, dæmon bonus, docet hominem, cum apparent, quæ qualis ve re vera sit eorū essentia, nihil vltra, vel citra veritatē loquentes. Sicut enim lumen naturaliter, & assiduè solē sequitur, sic veritas Deum, eiusq; pedisequos, præsertim cū perfecti, pleniq; sint, neq; egent, neque possunt sibi vltra quàm sint, arrogare. Quando in theurgia, id est deifica, & sacerdotia facultate delinquitur, tunc non bona quidem numina, quæ optantur, sed deteriora, malaq; nobis occurrunt sub prætextu bonorum: mali enim spiritus in similitudinem bonorū se sæpe transformāt, iactabundiq; veniunt, & supra quàm sunt, sibi arrogāt. Nempe vbi initium primum adulteratum suboritur, mēdacium plurimū ex peruersitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum regula ordinis totius examinare, & meminisse arrogantiam iactabundā non esse vllō modo propriā veris spiritibus, atq; bonis. Et cauere ne à ritu sacrorū aberretur vnquā. At si in errore apparitionis quædā repente insolentes aduentent, non decet ex earū conditione communem, omnēque numinum naturam, cōditionemq; perpēdere. Quæ enim multis seculis, & operoso labore in sacris cōprobata sunt, nefas est ex nonnullis repente

pente incidētibus temere iudicādo mutare. Et si falsi spiritus mentiuntur, boni tamen circa ignem veridici sunt, atq; legitimi. In omni siquidem genere principalia primū à seipsis exordiuntur, sibiq; ipsis præbent, quod cæteris exhibēt. idq; fit in essentia, vita, motu. similiter superi veritatem omnibus exhibētes, primo de seipsis vera prædicant, ipsamq; eorum essentiam præcipuè contemplationibus patefaciūt. Ideoq; ignem per se, propriaq; forma spectandum sacerdotibus rite demonstrant. Non enim est caloris frigefacere, vel luminis obtenebrare, atq; occultare, vel vilius per essentiā aliquid facientis, aliquādo cōtraria facere. Phantasma, id est simulacrum missum ab aliquo sine natura eius, sed solum per modum idoli specularis, vanè trahit animum intuentis, fallitq; dum simulat se esse aliquid, de cuius natura nihil habet. Est igitur causa falsitatis, quod nullo modo competit alicui essentiæ veræ. Ideo neq; diis, sed hi, eorumq; sectatores, non exiles, inanesq;, sed naturales, & veras sui reuelēt imagines, non quidē speculares (vt dixi) vanas: cur enim eas mitterent? non vt demonstrent essentiam suam, atque potentiam. nam illæ ab hac ex tota natura deficiunt, non etiam ad intuētium
vtili

utilitatem. Quæ enim utilitas est ex mendacio simul, atq; deceptione? Non deniq; ob hoc mittunt, quia natura eorum sit ita ex se idolū mittere, nempe essentia firma in seipsa cōsistens, & ita reliquis essentiæ, veritatisq; causa nullo modo in aliud mittit imitamen sui vllum fallax, & deceptoriū, quod simul & se esse aliquid, de cuius natura nihil habeat. Neq; igitur dij, neq; sequaces eorum vel transformāt naturam suā in aliqua simulacra, neq; hæc in aliud ex se producant, sed veras sui formas in veris animæ moribus illustrant, atq; demonstrant. Nota huic simile illud, quòd in patria mens beata diuinā essentiam videt non per imaginem ab ea creatā prorsus deficientem, sed per eādem essentiam, sicut is, qui lumen videt per lumen in lumine: non sicut qui calorem per lumen, vel qui corpus speculo. Substantiæ separatæ, non habent vllum sibi commune genus. Item dij, angeli, dæmones boni non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus, & vero. Spiritus verò mali phantastico, fallaciq; neq; decet ex cōditione, qua hi apparent nobis, reputare modum, quo boni sua præsentia formant animam. Porphyrius ait, cognitionem quidem diuinorum esse rem sacram, ignorantiam

Verò

verò profanam. hæc Iamblichus comprobabat: quia cum dii per intelligentiam agant entia, meritò nos per intelligentiã entium placere diis, atq; probari, sed operationẽ religiosam anteponebat intelligentiæ: tanquam quæ sola sit efficax ad acquirẽdam animæ cum Deo deificam vnitatẽ. Tanta est virtus sacrorum rite Deo factorum, vt etiam si hæc ignores, piẽ tamen obserues, non minorem habeant efficaciam. Non enim intelligentia coniungit sacrificatores Deo, alioquin philosophi vnionẽ deificam reportarent.

De virtute Sacramentorum.

Obseruantia decens præceptorũ, operumq; diuinorũ, quę omnẽ excedunt intelligentiam, atque symbolorum, sacramentorumq; potestas mira solis nota numinibus, præstat nobis deificã vnionem. Quãdo operamur in sacris, nõ cõficimus per intelligentiã sacramento, alioquin & actio eorũ intellectualis foret, & daretur à nobis: cõtrà verò & nobis nõ intelligẽtibus, hæc propriũ opus peragũt, & deorũ potestas, quò hæc referũtur, ineffabiles ex se ipsa proprias agnoscit imagines non à nostris intelligentiis excitata. Vniuersales enim causę à particularibus effectibus

non

non mouentur: vnde nec ab intelligentiis nostris diuina principaliter mouentur ad operandum, sed intelligentias, & affectionem optimam, puritatemq; præcedere necessarium est, tanquã concausas quasdam. Quæ verò principaliter diuinam prouocāt voluntatem, ipsa sunt sacramenta diuina: atq; ita diuina à seipsis incitātur, neq; ab vlllo subdito principiū actionis accipiunt. Ne putes igitur totam in nobis autoritatem esse efficacis rationis in sacramentis, neq; in veritate intelligentiæ nostræ, verum eorū opus absolui, vel hæc ex nostra deceptione mētiri. Nam nec etiã si nouerimus, quæ genus quodlibet propriè cōsequuntur, subito cōsequimur ipsam eorum in opere veritatem. Absque cognitione quidem nunquam aduenit efficax vnitas ad diuina, neque tamē idem est omnino. Quapropter neque diuina puritas per rectam cognitionem efficitur, sicut corporis puritas per sanitatem. sed super cognitionē vnita est, & purificata puritas, id est per potestatē cognitione superiorē. Neq; igitur aliud quicquam in nobis humanū ad diuinarum actionū finem aliquid confert. Cōclude sententiā Iamblichi, Aegyptiorum, Assyriorum, sicut in agricultura, medicina, arte imaginum, ceteru huma-

d no

no homo materiam opportunè coaptat. causa verò superior, vniuersalisq; adhibet formã: sic in sacrificio, quando fiunt symbola, atq; synthemata, id est signacula, & sacramenta, sacerdos adhibet materialia quædam, quo ordine decus instituit. Deus autẽ vim efficacẽ imprimit sacramentis.

Vaticinium quid, & vnde.

VAticiniũ ipsum nec ab arte, nec à natura, nec à naturalibus, vel animalibus rationibus motibús ve efficitur: neq; fit vlllo modo, sed vtrinq; sempiternum est missum ad nos vsq; diuinitus, totaq; potestas præfaga refertur ad deos: & omnis huius autoritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operibus, signis ve perficitur. Spectacula quidem habet diuina, & contemplationes vera sciẽtia præditas. Cetera verò cuncta, velut instrumenta subiiciuntur, missa diuinitus præfagij dono. quæcũq; ad animã pertinent, aut corpus, vel in totius natura sunt, siue naturis: loca verò & talia quædã ad vaticinium exiguntur vice materiæ. Non decet vaticiniũ deducere sine causã, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam, sed à diis continentibus in se terminos totius scientiæ ærum. Contemplari decet vaticinium

nium distributum circa totum mūdum, & circa omnes diuifas in mundo naturas: sic utiq; cauſa vaticinij præcipua eſt, & communiffima, poſſidensq; in ſe ipſa quæcūq; ſui participatibus exhibet, præcipuè præbēs veritatem qua opus eſt vaticinio, & in primis eſſentiā, cauſamq; eorū, quæ fiunt, obtinens in ſe ipſa, à quibus neceſſario procedit, perpetua præſagij conſecutio. Porphyrius ait, quādo dormimus, aliquādo præſentire futura, abſq; vlla præſentis ſtatus animaduerſione, etiam ſi in ecſtaſin minimè concitemur. Volens arbitror non tam externo influxu tūc diuinitus influēte, quā ex ipſa natura animæ, mentisq; præſagire: Iamblichus ait ſomnia, quæ humanis proueniūt cauſis, ſiue per naturam noſtrā, ſiue per affectus, & cogitationes, & actus, rarò admodū & obſcurè nimiū, & ſæpius caſu quodam attingere verum.

De ſomnijs.

Somnia quandoq; incitantur in nobis ab innatis intelligētiis, rationib; ve, vel ab imaginationibus, curisq; diurnis, quæ aliquando verum aſſequuntur, plurimum verò falluntur, atque hæc humanis principiis oriuntur, dormientibusq; contingunt vigiliæ nihil habentibus. Somnia verò miſſa diuinitus non ita contingunt,

sed veniunt , vel inter vigiliã, atq; somnũ,
vel inter somnum , atque vigiliã , vel in
ipsa vigilia. Tunc breues audiũtur voces,
quid agendum sit admonẽtes, & aliquan-
do spiritus quidam non corpulẽtus , non
tractabilis, se iacentibus circumfundit: qui
tamen non perspicitur, sed alio quodam
sensu, & animaduersione, quæ in consen-
su percipitur, impetu quodam ingrediens,
& se vndiq; circumfundens absque conta-
ctu, atq; mirificè passiones animi, corpo-
risq; expellit , aliquando verò lumẽ synce-
rum, quietumq; fulget, sub quo visus clau-
ditur anima patẽs. Sed alij sensus interim
peruigiles sunt, persentiuntq; quando dij
in lumine se ostendunt, & quæ illi loquũ-
tur, arguuntq;, continuata animaduersione
percipiunt. perfectius verò id totum
discernitur, quando visus quoq; perspicit,
atque intellectus corroboratus, quæ fiunt
assequitur , & qui spectant similiter com-
mouentur. Tanta, tamq; differẽtia qualia
diximus, non sunt humana. cõtingunt ve-
rò quando somnus noster est grauedo
quædam capitis , vel inclinatio , & occu-
patio visus , vel medium quiddam inter
vigiliã, atq; somnũ, vel excitatio subita,
vel ipsa vigilia. Quæ omnia diuina sunt
ad deos suscipiendos idonea , diuinitusq;
mittunt,

mittunt: atqui talia quædā præcedūt, quasi apparitionis diuinę partes. Somnia humanis causis procedentia defectus patiuntur duos. Nam & in ipso somno omnino dormiētibus accidūt, & nos tūc nō distinctē, vel plenē animaduertimus, aut quę occurrūt, aut statū ibi nostrū. Quādo verò diuinitus mittuntur somnia, neq; re vera dormimus, & assequimur, animaduertimusq; clarius quā consueuerimus vigilantes: ideoq; in eiusmodi somniis maximē ponitur vaticiniū. Anima duplicē habet vitam, vnā quidem simul cum corpore, alteram verò ab omni corpore separabilem. Quando vigilamus, vtimur plurimū vita, quę communis est cum corpore, præterquā si quando penitus separamur ab eo, propterea quòd vel intelligam⁹, vel puris rationib⁹ cogitemus: sed in dormiēdo penitus solui possumus, velut à vinculis adhibitis animo, atq; vita à generatione separata tunc vti. Quando quodāmodo dormiētibus animus à corpore soluitur, tunc illa vitæ species secūdum seipsam permanens separabilis, separataq; , siue intellectualis, siue etiam sit diuina, protinus expergiscitur in nobis, agitq; quēadmodum sua fert natura. Quoniam verò & intellectus entia contemplatur, & anima ge-

d 3

nerab

nerabilium rationes in se complectitur, meritò secundū causam comprehendentē futura in præcedētibus sui rationibus ordinata prænoscit. Dictum est de præfagiis animæ redeuntis in se in statu simili somno. In se, inquam, id est in rationes seminales, & intellectuales: sed hæcenus sub forma quadam propria præsentī vitæ, id est sub forma particularis actionis huius, & vitæ: sed si mox explicet vniuersam rationum, cogitationumq; formā, secundum quam vixit aliquando, tunc reportabit præfagia pertinentia magis ad vniuersalem mundanarum rerum conditionem, sub qua & particularia passim conspiciere poterit. Si rursum per formam vniuersalē eiusmodi suam ipsis deorū mentibus copuletur, videbit insuper, quæ ad mundum spectant superiorem, & quæ ad hunc, itē per illa tanquam præcipuas causas intelliget absolutius, in quo statu non solū cogitatio erit perfectā, sed imaginatio quoque habebit imaginamenta sincera de rebus corporeis, atque diuinis. Quoniā verò sunt in anima rationes generabilium penes potentiam eius, tum effectiuā, tum etiam cognitiuā, atq; hæ rationes dependent à rationibus, quæ sunt in diis, ideo anima his coniuncta, rationes in se susci-

n actum, saltem cognitionis amplifi-
um, & sub diuinæ prouidentia modo,
quem & per quas reputat præterita,
raqu; , & temporalia omnia, eorumqu;
iones, & passionem, passionumqu; reme-
, & curationes morborum, vitiorumqu;
mi, & statuta legum, & artes generi
minum necessarias: sic in Aesculapij
mplo accipiuntur somnia, quibus mor-
curatur, ipsa qu; ars medendi somniis est
imparata diuinis. Exercitus Alexandri
orbis mox deperiturus euasit discrimē
mediis adhibitis in somno à Dionysio
eo. Lyfander rex Aphutim urbē obsede-
at, & in somno iussus ab Ammone, soluit
bsidionem. Multa quotidie similia fiunt
upra orationem, rationemqu; humanam.

De inspiratione diuina, quæ fit in vigilia.

Porphyrus duas diuinas afflationes
tetigit: vnā, quæ cōmuniter dicitur
in somno fieri: alteram, quæ in vigilia, ubi
afflati, & perciti præfagiunt, ita vigilātes,
vt etiam vtantur sensibus. Neq; tamen in
terim sunt humanæ rationis compotes.
Iamblichus ait animos verè præfagiētes,
afflatosqu; , & cū dormire videntur, non
dormire, & cū vigilare, non propriè vi-
gilare, neq; more hominum sensibus vti.
Animi diuinitus afflati, perciti qu; , subie-

cerunt vitam suam penitus afflanti deo. Ideo siue vt vehiculum, siue vt instrumentum se subiecerint, priorem vitæ modum deposuere, atque vel vitam propriam in vitam diuinam cōmutauere, vel vitam suam penitus ad deum agunt. Ideo neque vtuntur sensibus, neque ita vigilant, vt qui vigiles habēt sensus, neque ipsi præsagiunt, vel mouentur humano quodam impetu, atque more, neque suum statū animaduertunt, neq; vllam edunt cognitionē, actionēque propriam, sed totum illic agitur sub forma, actionēque diuina.

Miracula multa sunt à Prophetis.

QUod autem afflati diuinitus non viuunt, tunc ipsa animalis vita patet, quia multi eorum admoto igne, nō vruntur, ignem videlicet repellente deo intus afflante: vel si vruntur, non persentiunt, neque pungentia percipiunt, vel radentia, vel vlla tormenta. Item quod actiones eorum non sint humanæ, cōstat, quoniam per inuia vadunt, pérque ignem feruntur intacti, & flumina transeunt mirabiliter, quod & ipsa sacerdos agit in Cataballis. per hæc patet illos non viuere vitam humanā, nec animalem sensibus, impetūque vrētem, sed diuinam, quāsi anima eorum otietur, & deus ibi sit pro anima, moueatq;

atq; tanquam excellentior anima. Variæ sunt diuinitus inspiratorum species, tum pro varietate decorum, qui alij aliter inspirant, tum pro differentia modorū in spirationibus : hi modi sunt tales. Aut enim deus ipse nos occupat, aut nos ei nos addicimus, totiq; illius efficimur, aut communem agimus ad deum actionem: item vel ultimæ diuinæ potentia euadimus cōpotes, vel mediæ, vel supremæ. item aliquando nuda est dei præsentia, aliquando ultra præsentiam fit communio. interdum ultra hanc conficitur vnio, rursus inspirationis vel anima sola fit compos, vel etiam corpus subinde fit quodāmodo particeps, vel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundum horum diuersitatem, differentia sunt inspiratorum signa, & effectus, & opera. Secundum prædictam inspirantium, inspirationis ve diuersitatem, inspirati alij mouentur vel toto corpore, vel quibusdam membris: vel contrà quiescunt. Idem choreas, cantilenasq; concinnas agunt, aut contrà. rursus corpus eorum vel excrefcere videtur in altum, vel in amplum, vel per sublimia ferri, atque contrà. Item voces edunt, vel æquales, perpetuāsve, vel inæquales, & silentio interruptas. Et tum remittunt ronos,

tum intendunt.

*Inspiratus vacat ab actione propria, ac
deum habet pro anima.*

Maximum verò afflationis diuinæ signum est quòd ille, qui numen deducit, insinuatq; , prospicit spiritum descendentem, & quātus sit & qualis, atque ab eo mysticè docetur, & regitur. Quinetiam qui numen suscipit, ante susceptionem aspicit quandam ignis speciem. Interdum verò hæc conspicitur, & præsentibus, siue adueniente, siue recedente deo. Quo ex signo in his rebus periti verissimè discernunt, quæ sit potestas numinis, quis ordo, & de quibus vera loquatur, & quæ perficiat: sed qui absque eiusmodi spectaculis clam spiritus introducēt, velut in tenebris latitantes concutiunt. Neq; quid agant intelligunt, nisi exigua quædam, id est signa nonnulla in ipso afflati corpore. Cum igitur ignis diuini præstantia, & luminis species quædam, ineffabilis extrinsecus incubet occupato, impleatq; ipsum totum, & penitus dominetur, & circum vndique in se complectatur, adeo vt nec vllam queat actionē peragere propriam, quismam sensus, perceptiove, & animaduersiono propria potest adesse animo diuinum ignem suscipienti: vel humana motio,

io, passio, peruersio phantasiæ, & alienatio, qualem aliqui suspicantur? Porphyrius afflationem diuinam definit ita, Motio mentis vnà cum inspiratione dæmonica. Iamblichus ait, in animo afflato diuinitus, neque mentem, cogitationem ue humanam ferri, si re vera continetur à deo. Neque dæmonum, sed deorum fit inspiratio, neque rursus definiri debet exitus, & alienatio. hæc enim lapsum significant in deterius, sed potius dici debet reductio, restitutioq; in melius. Est igitur afflatio nihil aliud quàm totos à deo animos occupari, atque contineri. Hinc verò posterius sequitur ecstasis, id est exitus, et alienatio quædã tanquã consequens ad afflationem accidens. Plato in Phædro dicit antiquos vaticinium nominauisse mætiā, id est furorē, quoniā soli diuino fure correpti, verè vaticinantur. posteriores autem adiuncto t, nominaisse mætiam. Sacerdotes, Sibyllas, Prophetas, quādiu prudētes sunt, vel paulum admodum, obscurè præfagire, vel nihil: quando vero rapiuntur deo, verè vaticinari. vnde vidisse apud multas gentes pericula diuinitus imminētia, admonuisse populum, & per sacrificia diuinā Nemefim placasse. item ait præfagiū artificatum appellari

pellari putationem coniecturalem, nec vilius esse momenti, si cum diuina inspiratione, & vaticinio comparatur. Iamblichus ait, diuinum afflatum, vaticiniumq; non esse in mente, vel anima, siue vt qualitas in subiecto, siue vt actio in agente, sed totum esse actum ipsius dei ex deo simpliciter dependentem. Actum dico à deo peractum in mente, vel anima simpliciter, vt instrumētis ab omni proprio motu vacātibus: atque ita vera præsagia dari. at si quis motus ex corpore, vel anima, vel qualitas talis interim inferatur, vel præcedat, confundi visa, neque vera vaticinia fore, neque legitimā esse ibi diuinam afflationem, vbi aliquid miscetur humanum. Tres generatim opiniones erant de afflatu, vaticinioq; diuino: prima, causam eius referebat ad animam, secunda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu, in quo anima tota est redacta in diuinum suum, vel in mentem, aut quando eius actio facta est vehementior, siue amplior, aut quando cogitatio facta est acuta, motuq; velocissima, aut cum mens incaluerit. Secunda ponit illius causam in corpore, quando certam habet complexionem, scilicet vel melancholicam, vel imperatam, siue qualitatem

quan

quandam elemētalem, siue præterea specialem, siue certū spiritum. Tertia causam eius ait certam proportionem, qua corpus, & anima inuicem sunt cōpacta. Iamblichus ait, ipsum non esse opus animæ; vel corporis, vel compositi, nec causam in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus agit tum in prædicendo, tum in efficiendo, super omnem humanæ naturæ consuetudinem. Non potest autem homo, vel aliquid hominis vltra terminos suos ad diuinos progredi terminos. Neq; possunt præstantiora à deterioribus generari. causa igitur huius est duntaxat ipsa diuinitas, quando scilicet à diis descendunt in nos lumina, spiritusq; traduntur ab eis, estq; nobis dominatio, potestasq; illinc soluta comprehēdens omnia, quæ sunt nobis, & exterminās penitus propriam nobis animaduersionem, & motionem, deferensq; sermones, per hominem qui non, sed non cum ipsa cogitatione hominis, imò pronuncians ipsa per os furens extra se positi. Dum videlicet quæcunq; sunt in nobis seruiunt tota numini, ceque soli dominanti actioni diuinæ. Iamblichus ait Musicā passiones inferre, & itēq; sedare, & alios sonos aliis animis & moribus cōuenire. Itē cōplexiones affect

affectionesq; corporis permutare, furorē mouere, cohibere furorē. Iamblichus ista cōcedit, sed negat hæc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquam in se diuinum habent. Quod videtur suspi cari Porphyrius, dicens aliquos afflari, cū audiunt tibias, vel cymbala, aut tympana, alios verò cū alias melodias. Variis deorum ordinibus respōdent in mundo variæ motionum species, certæq; certis. ex his verò variæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos, quæq; motus certis ordine diis principiis motionum. hi, cū vbique sint, & sua potissimum suis impartiant, melodiis sibi præcipuè congruentibus adsunt præcipuè, nostrisq; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq; mox essentia, & potestate penitus implent. cuius afflationis causa est, nō tam passio hominis excitata per musicam, quam ipsa ad deum musicæ congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad visum veniunt, nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potius referunt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis. quæ ad auditum, media, & animæ congruunt, spirituiq; insinuata cū motu, affectu, significatione

vehc

menter afficiūt animā quidem hinc,
de corpus, vnde totus homo secundū
rietates melodiarū: euadit suscepta-
m huius numinis, aut illius: & qui af-
sunt aliter, aliterq; se habent in mo-
quiete, aliisq; habitibus, pro diuersi-
numinum, quibus afflantur princi-
is quā pro differentia musicæ. Cef-
enim iam hic affectus soni, quando
agit. Anima in mundo intelligibili
uit harmoniam diuinā, cuius hic re-
scitur, quando audit melodias haben-
diuinæ vestigium, reminiscēs verò ad
vehementer afficitur, si est è numero
arum, quæ ipsam harmoniæ ideam
ipue contēplatæ sunt in patria. Eius-
i verò affectu facta familiaris deo,
afflatur singulari quadam præsentia
nde mirabilia facit. huius ergo affla-
s, miraculiq; causa est non passio ex
illata, non animæ natura ex harmo-
composita, sed similitudo ad deum,
præsentia. Multò quoque minus di-
um est, afflationem in eo consistere,
per musicam & afflationem ipsam
flua quædam in anima, corporeq;
reta purgentur. Vaticinij ius non est
ta complexione. deorum enim do-
n variè spirātur secundū corpoream
ariet

varietatem. Munus enim diuinum impati-
 bile est, & super naturæ vim datur per pro-
 priam dei actionē: neque aqua, neque aër,
 aut corporeum aliud præbet vaticinium,
 sed sacra, quæ fiunt circa hæc, imò men-
 tis purificatio vna, cum purificatione ve-
 hīculi, intentioq; in deū suscipit vim diui-
 nam vbique, semperq; prōptissimā. Cum
 afflatus animus & dicat, & agat supra, &
 cōtra naturæ morē, causa afflationis eiuf-
 modi non est naturalis, vel ex corpore
 nostro, vel qualitate loci, vel dispositione
 cœlesti nascente homine, vel operante,
 sed ex dei præsentia ista fiunt, vnde & va-
 riæ afflatorum species non sequuntur na-
 turales varietates in nobis, sed differentes
 species, tum numinum afflantū, tum mo-
 dorum, quibus diuinæ præsentiaē partici-
 pes sumus. Quod igitur homines afflati
 diuinitus alij conquiescant, alij conciten-
 tur, alij montes & deserta petāt, aliterque
 alij se habeant, non procedit ex differen-
 tiis naturalium in nobis causarum, vel lo-
 corum, vel musicarū, quas nuper audie-
 rint, audiānt ve, sed ex variis deorum
 proprietatibus, quibus afflati reguntur,
 atq; ex variis afflandi modis. Porphyrius
 tria è multis in medium adducit oracula,
 vnum colophonium, vbi aqua bibita, va-
 ticini

ticinium veniebat: alterū Delphicum, vbi
sedens ad os antri vaticinabatur: tertium
Branchidicum, vbi hauriētes vaporem ex
aqua prophetabant. Vnumquodq; secun-
dum naturę suę modum agit circa se effe-
ctus, & opera. Ideo spiritus ipsi, qui à diis
pendentes suscitant homines, atq; conci-
tant, in hoc ipso opere excedūt omnē na-
turalem, humanumq; motū. atq; hæc ipsa
eorum actio nulla conditione similis est
consuetis actionibus homini notis. Erat
in Colophone subterraneus locus, in quo
fons erat. Sacerdos igitur statutis nocti-
bus sacrificabat, postea gustabat aquā, tan-
dem vaticinabatur ibi factus presentibus
inuisibilis. Videri potest alicui spiritus di-
uinus transisse per aquam in sacerdotem.
Neq; tamen est ita. ipsum nanq; diuinum
non ita secundū distantiam, diuisionemq;
transcurrit per ea, quę participant, sed ex-
trinsecus cōprehendit, penitusq; illustrat,
& implet aquam virtute quadam ad vati-
cinium conferente, scilicet purgatoria, ita
quòd quando sacerdos bibit, ipsa purifi-
cat luminosum spiritum nobis insitum, &
accommodat ipsum deo; qua purificatio-
ne, accommodationeq; deum capere pos-
sumus. Sed extat præterea alia dei præsen-
tia præter virtutē infusam aquę, ac prior,
c &

& desuper, circum, & intus illustrans, quæ à nullo abest, modò propter cōgruitatem contingere possit. Adest itaq; subito, vtitur propheta vt instrumento, qui interim neq; sui iuris est, neq; animaduertit, quæ loquitur, sed & vbi sit ignorat, vnde & post responsum vix seipsum recipit, quin etiam ante perum aquæ, diem noctemq; cibis abstinet, & ad sacra quædam se reuocat inaccessibilia vulgo. Itaq; propter sequestrationem à rebus humanis, syncerum se reddit, aptumq; ad deum suscipiendum. Ex quibus colligitur, duobus modis hîc ad deum hominẽ præparari. vno per purgatoriam aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritum: altero per sobrietatẽ, solitudinem, separationem mentis à corpore, intentionemq; ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebat deũ, vel per spiritũ quendam tenuem, igneũque, qui erumpebat alicui ex ore antri cuiusdam: vel sedens in adyto super sedem æneam, habentem tres, aut quatuor pedes, & deo dicatam, & vtròbiq; exponebat se spiritui diuino, vnde radio diuini ignis illustrabatur: itaque aliquando ignis plurimus simul totus ex antro euolans, vndiq; circumfunditur ei, repletq; splendore diuino. Aliquando, dum inharet sedi sacratæ deo,

deo, per quam accommodatur deo, coaptatur stabili vaticinio dei. vtrobiq; verò per hæc Sibylla fit tota dei, vnde subito deus adest, sed interim separatus, existens alter præter ignem & spiritum, sedemq; propriam, & omnem eius loci apparatus, vel artificiosum, vel naturalē. Fœmina quintetiam in Brancis fatidica, vel sedet in axe, vel manu tenet virgam ab aliquo deo datam, vel pedes, aut limbum tingit in aquā, vel ex aqua quadā vaporem haurit, & his modis impletur splendore diuino, deūque nacta vaticinatur. Nam ex his omnibus fit accommodata deo, quem extrinsecus accipit. Quòd autem ex nulla virtute corporea vel animali propria, vel locorum, instrumentorūue vaticinium fiat, sed ex præsentia dei venientis extrinsecus, patet ex eo, quòd ipsa sacerdos, antè quàm det oracula, multa rite peragit sacrificia, obseruat sanctimoniam, lauatur, triduum prorsus abstinet cibo, habitat in secessu, iamq; incipit paulatim illuminari, mirificeq; gaudere. Per quæ patet prouocari deum extrinsecus, vt adueniat, & forinsecus aduenire. & prius quàm sacerdos ad locum aquæ veniat, quodam modo inspirari, & in ipso loco, dum spiritus quidā ex aqua euolat fontis, constat aliud quid-

dam præter hæc esse deum separatum ab his omnib⁹, causamq; loci, & fontis eiusmodi, totiusq; vaticinij. Virtus, quæ inspirat nobis vaticinium, est absoluta à locis & temporibus: alioquin nō posset omnia simul loca, temporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhæreat naturæ locorum, materialiumque, vel procedat secundū motum determinatum numero, non poterit, quæ ubique, semperque sunt, nec ipsa ubique, & semper æquè prænoscere. si autem ab his fuerit absoluta, tanquā præstantioribus, quæ tempore fiunt, vel continentur loco, omnibus, ubicūq; sint aquæ, adest, & iis, quæ tempore fiunt, vndiq; simul adest, atq; in vno simul comprehendit omnium veritatē, propter essentiā eius separatam prorsus & omnia superantem. Vis diuina vaticinij origo est, ubique tota & semper tota. Ea vis nō est à corpore, neq; ab animo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis, deoq; , qui sunt ubiq; , vel saltē vis ipsa est, ubicūq; est aliquis angelorū, qui sunt ubique : ipsaq; ab omnibus separata corporeis, præsens omnibus, nō comprehensa loco vel corpore, vel anima, quæ in aliqua specie particulariū sit addicta. sed hæc ipsa fatidica deorum potestas, & separata est ab omnibus, & ideo tota simul
ubiq;

vbiq; adest subito participare potētibus, illustrans forinsecus, & omnia replens, perq; omnia elementa discurrens: nec relinquens animal aliquod, vel naturam, cui præ capacitate sua non imprimat ex se aliquid conferens ad præsagium: ipsa verò propterea implere se omnibus æquè potest, quòd pariter est ab omnibus absoluta. Porphyrius præter vaticinia publicè celebrata cōmemorat aliquod priuatum, eorum scilicet, qui profitentur per cētos characteres se spiritus attracturos ad vaticiniū, quod Iamblichus reprobatur, quia, cū totam religionem, sanctimoniamq; negligent solis consilii characteribus, nequeunt ipsam alicuius dei, boniq; numinis præsentia adipisci, qua solent vera vaticinia dari. sed in eo falluntur, quòd per characteres quidem diis congruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quandā à superis apparitionem exiguam, & obscuram. & quoniam interim sanctimoniam negligunt, veniūt sub malorum dæmonum potestatem, qui mentiuntur, & fallunt, & quātulumcunq; indiciorum, apparitionumq; à diis contigerit, peruertunt, atque confundunt. Sed qui veram deorum præsentia sortiuntur, præsagium reportant verum & immutabile, quod à

malis spiritibus deturbari non possit. Sicut enim veniente sole, tenebræ eius præsentiam sustinere non possunt, sed subito subterfugiunt, nihil solem impediētes: sic vndiq; resurgente potestate deorum, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis, quæ solet à spiritibus malis accidere, nullum habet locum, sed repēte disperditur. Bonis enim numinibus omnino præsentibus, mali spiritus euascescunt, neq; mouere se valent, neq; splendore obfuscare diuinum. Damnat eos, qui omnem contemperationē, sanctimoniamq; religiosam negligunt, solis cōfissi characteribus, qui sperant se inclusuros substantiam ipsam alicuius dei, quo præsentē varicinētur. Horū quoq; confidentiam Porphyrius improbat. Qui etiam narrat præter hos, esse alios, in quibus phantasia aliquando concitatur, quando certa quædam adhibuerint, etsi alioquin in aliis mentes compostes sunt, dum sint phantasia furentes in sacris. Quando scilicet vel in tenebris latuerint, vel certa pocula biberint, vel cantibus, vel constructionibus quibusdam vsi sint. Tunc ergo furentes imaginantur oculta, futuraq; alij quidem in aqua videntes, alij in muro, alij sub dio, id est sereno aëre, alij in sole, alij in stellis aliis. Lumen hoc

hoc diuinum venit in phātaſiam propriè,
ac ſi quid extra videmus, mirabile fit, per
viſum phātaſiæ pediſſequum. Dij vel præ-
ſentia tantū ſine medio mouent animum
quoties volunt paratum, ſcilicet vel lumē
aliquod ex ſe fundunt in ætherium ani-
mæ vehiculum, quo imaginationes mo-
uentur in phantaſia, quales ipſi volunt, &
vtrouique diuinitas nuſquam includitur.
Cū adhibentur prædicta vaticinio con-
grua, attentio quidem animi, & cogitatio
animaduertit, quæ ſunt, quādo diuinum
lumen nō attingit propriè ad hæc, ſcilicet
ad rationales potentias, ſed interim ima-
ginatio furit alienata, quia ſupra morem
humanum deſuper incitatur. Tenent ali-
quando in tenebris hominē diuinandum.
Nihil enim in eis obſiſtit venturo lumini.
Aliquando tenent in lumine quādo eum
præparant, vt maior ſit ad lumen diui-
num ſimilitudo, & tunc accipitur illud in
lumine ſolis, vel lunæ, vel ſerenæ noctis,
vel in aqua propter diaphanō parata, vel
in pariete ſacris characteribus præpara-
to, hic enim propter ſoliditatem, quod di-
uinitus ſemel accipitur, diutius retine-
tur. Admouēt præterea quædam cognata
diis inſinuandis, & exhibent diuinaturo
potiones, & compoſitiones quædam, &

cantilenas, vel excantationes conuenientes ad præparandum susceptaculum & ad commodandam præsentiam, apparentiamq; deorum scilicet, quod lumen eorū occultum alicubi pateat sensui, sed semper pro voluntate deorū, siue deducatur ex æthere siue aëre, vel sole, vel luna, vel alia sphaera cœlesti. Quatenus placet diis, qui liberi dant, & vt præcipui autores, & mouent imaginationem, & per eam quādoq; sensum in obiectis accommodatis, & aliquando eam per sensum, imagines magicæ factæ ex materia solida diutius virtutē seruant. Superi dant dona paratis, nō solum naturaliter, sed per intellectū & liberam voluntatem ipsorum deorum. dii dant futurorum ostenta in extis, auibusq;, & stellarum nouis prodigiis, ex quibus humana sagacitas coniicit euentus per proportionem signorum aduētus, vt ex casu auis casum viri, ex defectu membrorum in extis defectioni, exiguè cadente deiectionē eorum. Dij imprimunt futurorum signa in rebus ministerio naturæ vniuersalis, & naturarū vel obsequio dæmonum seruientium diis, & dominantium elementis, animalibusq;, similibusq; cunctis, quæ agunt facile pro voluntate deorum. Et si symbolicè declarant in signis voluntatem dei,

dei, & futuros euentus, vt inquit Heraclitus, repræsentant interim opificij modũ. sicut enim per imagines firmas faciunt res, & euentus præsignant, sic & per noua ostenta, & qualiacunque signa, & interim acuunt ex eadẽ causa, & occasione sagacitatẽ nostrã. Viscera in ostentis trãsmutantur contra naturam in animalibus ab anima eorũ, & à dæmone his præsidente, & à motu aëris, motuq; cœli, præter naturam & pro voluntate deorum ad homines admonendos. Quod autẽ diuinitus fiat, patet, quia sæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad vitam necessaria, quæ repente miraculo auferuntur, cum necesse sit ea paulo ante nõ defuisse. In auguriis captandis aues miraculosa: mouentur ab anima sua, & dæmone præside, motuq; aëris, atq; cœli: à quo cœlo descendit virtus per totũ aërem conformans, & commouens illum ad deorum sententiam, pro signis efficiendis. Sententiam dico ab initio præsignatam, atq; decretam: sic aues sæpe se ipsas præcipitant, vel allidunt, vel aliter se necant, dum ad significandum cõferunt, quod non sponte faciunt, sed tracta diuinitus. Flammæ quædam stellarum instar factæ diuinitus, aliquando pro signis futurorum in aëre

c s

facil

facillimæ fiunt, ad nutû deorû cœlestium
accenso illic aëre summo, qui ductu, for-
matuq; facillimus est præsertim à diis, at-
que in igne descēdunt interim in hūc aë-
rem corporû cœlestiū influxus quidam,
cōducētes ad creandas, mouēdasq; stel-
las eiusmodi, similes cœlestibus luce, vir-
tute, motu. Mundanum animal est adeo se-
cum vnitum, vt membra eius compatiā-
tur inuicem, commoueāturq; etiam quæ
remota inter se videntur, quasi sint proxi-
ma, tanquam eiusdem animalis membra.
Atq; hæc vnio, & compassio confert diis
ad exhibēda signa hominibus, primò per
cœlum, subinde per aërem. Dij non imme-
diatè, sed per media instrumenta scilicet
dæmones, animas, naturas, & omnia hinc
dependentia faciunt: hominibus signa,
exordiētes secundum principium vnum;
& inde diffundentes deinceps rōtionem
ab ipsis descendentem, quocunq; volunt
ipsi. Ideoq; sine habitudine, & coordina-
tione eorum ad generabilia, regunt eius-
modi singula: & sicut in opificio, & pro-
uidentia, ita in exhibendis signis non de-
flectitur eorum intellectus ad nostra, sed
dum ille in se permanet, signa omnia, va-
ticiniumq; cōuertit ad se, eaq; animadu-
er sit à seipso procedere. Yates omnes con-
sistent

fitentur, per deos, vel dæmones vaticiniū
nancisci, quia nequeāt futura videre, nisi
qui sint causæ, & domini futurorum, per
quos & alij videant. Porphyrius admira-
tur, quòd dij adeo inseruiant hominibus,
vt vates aliqui etiam per farinam vatici-
nentur. Respondet Iamblichus, deos non
obsequio id præstare suo, sed excessu po-
testatis & bonitatis. & causa omnia in se
contingente, dum in seipsis manent absq;
cōuersione ad subdita, eis pro gradu præ-
parationis dona & signa largiri, sicut sol
diaphanis, oculisq; lumen, atq; hoc calo-
rem. Quia videmus homines subiecta cu-
rare cōuersione quadam ad opera, & dis-
tractione ad diuersa, & distrahi à seipsis,
& laborare: ideo similiter suspicamur pro-
videre deos. qui cōtra, quatenus ad se con-
uertuntur, vnāq; sui formam, quæ est
inferiorū causa, eatenus agūt, mouent, re-
gunt omnia, non distracti per diuersa, sed
ab vno principio, nutuq; simplici vibran-
tes cuncta, successione quadam inde pen-
dencia: neq; ipsi ad subiecta flectūtur, sed
statu, & plenissimè sua reddūt sibi cuncta
similia. Deus diuersos suppeditat vaticinij
modos, non quidē distractus ipse, sed in-
diuiduo nutu, formaq; simplici suggerit
omnes, & diuersis temporibus suggerit
diuer

diuerfos, non ipse per tempora varius, sed æterno, eodemq; mētis, & voluntatis ictu omnes inspirat, quamuis hi tēporibus variis explicentur, neq; in ostentis contineatur, distrahiturue, sed in vna sui forma complectens omnia signa, ex ea exprimit in se ipso consistens, dum vno voluntatis actu omnia tradit. Tanta est exuberantia prouidentiae ad ostēdenda nobis signa, vt etiā in calculis, virgis, lignis, lapidibus, frumento, farina, indicia præbeat futurorum, vbi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motum, ratione carentibus intelligētiam quandam præstare videtur, quasi hæc cognoscere videantur, vbi nobis futura portendunt. Et sicut deus sæpe per fatuos homines loquitur sapientiam, declarās non hominē ibi loqui, sed deum, sic per vilissima quæq; portendit futura, his ipse admodum supereminens, & per omnia nostrū instruēs intellectum. Deus per infima quæq; cognitione carentia patefacit quædam cognitione superiora, vbi testatur se longē supereminere naturam: Qui dum diuerla porrigit signa, nō coercetur in eis, neque per illa distrahitur, sed stans in vna, indiuiduaq; sui forma cōprehendit illic omnia signa, & illinc vnico, simpliciq; nutu explicat omnia, præbetq; nobis

nobis argumenta passim præteritorum,
præsentium, futurorum.

*Non fit in sacris opus alicuius efficacia, nisi
per potentiam, immo & præsen-
tiam numinis alicuius.*

IN religione non potest fieri opus vllum
alicuius mirabilis efficaciæ, nisi adsit
illic superiorū aliquis spectator operis, &
impletor. Opera quidem absoluta ducunt
dij, media angeli, tertia dæmones. Natura
quidē humana nec rationē quidem, ora-
tionē ve de diis suscipere potest sine
diis, nedū diuina opera facere valeat sine
illis. Est enim imbecillis, & hebes vsque-
adeo, vt nullum nullitatis suæ remedium
habeat, nisi quandam diuini luminis por-
tionem desuper accedentem, sine qua ni-
hil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur,
qui confidunt ex inanimatis animam, &
ex amentibus facere mentem: ita qui ex
rebus non diuinis diuina facere, & sine
diis propria deorum opera, qualia sunt
vaticinia, & miracula, & similia, vt appa-
ritions, & expiationes.

*Numina inuocata, nobis adsunt, non
coacta, sed volentia.*

Confessum est efficacia religionis ope-
ra perfici præsentia deorum, ange-
lorum,

lorum, dæmonū. Porphyrius quidē suspi-
catur numina ad hęc trahi quadam inuo-
cationis necessitate. Iamblichus negat
necessitatem inferri vel ab homine, vel à
mundo numinibus, quæ, cū sint imma-
terialia, non suscipiunt ordinem aduenti-
tium aliunde. Item inuocatio, & operatio
sacra, admouet quidem sacerdotes ad nu-
mina assimilatione, & familiaritate qua-
dam non violentia sacerdotibus illata, ne-
dum numinibus inferatur. Deus, omnisq;
chorus numinum deo coniunctus est, su-
pra omnem necessitatem extrinsecus ve-
nientem. Vaticinium perficitur, dum sa-
cerdos operatur sacra. neque tunc passio
cadit in sacerdotem, vel in diuinantem,
quando diuinitus inspirantur. multo mi-
nus in numina, quæ non illabūtur in ani-
mos, nisi vacuos passione. Neque dicen-
dum est, fatidicum animum esse instru-
mentum medium, & efficax diuinorum;
sacerdotem verò inuocantem esse velut
causam efficacem operum diuinorum.
Immo deus est omnia, potest omnia, im-
plet omnia semetipso. humana verò natu-
ra nullam in his efficaciam habet. est enim
ad diuinitatem ludus. deridemus eos, qui
dicūt deum sorte quadā aliquibus adesse
potentia figuræ cœlestis in genesi. Non
enim

enim decet ingenitos, & vniuersales causas mancipari alicui per generationem, eiusve periodum, & per causas alienas. Quidam, cum & nollent curis onerare deum, & non perciperet modum aliquem opificij, prouidentiaq; prater eum, qui solitudine sit humana, negauerunt deos facere, atque prouidere. similiter negarent deos interesse vaticinijs, & miraculis, qui non viderent modum excellentem, quo dii adsunt sine labore, & mutatione sui, modus autem per hæc omnia diis proprius eisdem duntaxat est notus.

Porphyrius ait opera diuina, qualia sunt vaticinia, & miracula, esse aliquando passionem quædam animæ ex paruis scintillis excitatas; & animam sua virtute posse hæc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit, opus diuinum neq; fortuito fieri, cum sit ordinatum, neq; ab homine longè inferiore. Oportere enim diuinum opus à diuinitate fieri. omnia igitur opera diuinitati similia non ab humana, sed diuina pullulare natura.

Opera miracularum, & prophetia, non sunt aliqua virtute stellarum, corporum, animæ, sed mera, & libera potestate dei.

• Anima

Anima humana & vna specie comprehēsa est, & à caduco corpore nimium obumbrata: Ideo nullā habet ad diuinum opus potentiam efficacem. siquando verò videmur tale aliquid quodāmodo posse, solum id agimus illustratione diuina desuper influēte, per quam & actionis diuinæ videmur esse participes, si opera diuina fierent ab anima ipsa natura animæ, & virtute propria, anima virtutis & prudentiæ compos, vel etiam omnis anima talia faceret. Nunc verò nec omnis anima facit, & quæ perfectā videtur anima, ad diuina adhuc est imperfecta. Non igitur anima, sed diuinitas ipsa causa est operum diuinorum. Alioquin non esset nobis ad hanc religio necessaria, sed absq; deorum cultu compotes essemus operum diuinorum, si hanc ipsa animæ fierent potestate. Denique, si anima sua potestate diuina perageret, vel omnis anima faceret, vel quæ haberet virtutē, & perfectionē animæ propriam scilicet scientiam, artem, prudentiam, mores, qui per prudentiā acquiruntur, nunc autem non tales hanc faciūt, sed concitati quidam potius & abstracti. Tria proposuerat Porphyrius de diuinis operibus. Primum, ad hanc animam esse causam instrumētale, secundum, animam quand

quādoq; esse causam principalē : tertium, animam posse ita esse ex æquo concausam, vt ex ea, spirituq; diuino, tertia quædam species substantiæ, vel subsistentiæ fiat. Iamblichus dicit, Quando vnum aliquid fit ex pluribus, illa plura & esse cognata, & mutabilia, ex eo, quod sunt, in aliud sic commisceri in vnum quintū quatuor elementa, & animas plures in vnam totam, forte vegetalem, sensualem, motiuā, in nobis concedere intellectualem, & in eius actū redigi, vel forte ex illis omnibus harmoniam vitalē in corpore resultare, vel forte animas in patria conspirare in vnam ideam omnium animarum, diuinitas verò velut à cunctis exempta non coit in vnū. Tertiū, cum anima præsertim è suo statu iam lapsa, & quia diuinitas velut longè diuersa non cadit in misturam: & quoniā immutabilis, non cōmutatur in aliud cōmune duobus. Prius quidem dictum fuerat scintillis exiguis suscitari in anima species diuinas: esto: sed hæ non traducerentur ad species simpliciter diuinas, si corporales, & naturales essent. nunc denique, ybi dicitur animā cum diuinitate in vnum tertium congregi, æquatur anima deo, & cōceditur, deū ibi ita mutari accipereq; ab anima, sicut mutari animam, &

aliqu

aliquid à deo suscipere: quod est absurdū, præsertim quia hinc admittitur, quòd dii elementorum instar coibunt in effectibus suis in vnam formā tēporaliter factam, & ex sempiternis, & in re tēporali continebuntur. Quando dicitur ex anima, & deo, vel ex diis inuicē vnum aliquid fieri tēporale, quærimus vtrum præter con-gredientia resultet aliquid nec ne: si non resultat, tunc non fiet vera vnio, neq; vere vnum: sicut neq; in artificio sola arte pendente si resultat res, sempiternè è suo statu cadent, vt fiat aliquid tēporale: nisi enim mutantur, tertiū nō resultat. omnino verò absurdum est, hoc ipsum, quod generatione quadam sit tēporali, ponere sempiternum. neque tamen decet ponere tēporale, ne sempiterna seruiant tēporali: nec decet ponere, hoc esse solubile, vtrinque factum ex sempiternis. & tamen per nouam generationem videtur esse solubile. Illa igitur opinio est absurda. Porphyrius ait, animam quandoque generare potestatem, essentiamq; dæmoniacam imaginantem futura, per motiones eiusmodi. Generare inquam, dum cōducit in vnum materias quasdam habētes in se vires eiusmodi, præcipuè verò materias acceptas ex animantibus. Iamblichus

chus negat generari demones, & corrumpi. Negat enim ab anima ex viribus corporeis generari demones, corporibus, animaq; superiores. Negat & actiones animæ particularis, clausæque in corpore procedere in essentias, in se extra animam subsistentes. Negat vires corporū, materiæ prorsus addictas, solui ab eis ad demones generandos. Præterea quærit, quænam sit potestas, quæ vires materiales à materiis soluit, rursusq; conflatur in vnū ad dæmonem generandū, vbi videtur potestas hæc esse dæmonica, atq; ita existere, dæmon etiam antè quàm generetur. Non potest ex rebus carētib; anima, vaticinioq; generari anima, præsertim fatidica. Nequit ex deteriori præstantius procreari. Nequit essentia vlla, substantiaq; constitui, ex motionibus animæ, viribusq; corporeis, quæ nec substantiæ sunt, neque essentia. Item, nullum eorum, quæ per generationem seminantur, maius aliquid habet, quàm quod ei traditur à causâ principaliter generante. Cùm ergo, nec corpus, nec anima per se habeat vaticiniū, non potest anima ex suis motibus, atque corporibus vaticinantem dæmonem procreare. Dicet forsā aliquis, non generari à nobis demones, sed eos animantibus ordine pro-
f 2 dere.

dere. Itaque quando materiæ ex animalibus huic dæmoni commendatis, opportunè adhibentur huc, dæmonē quāsi compatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui vsqueadeo compatiuntur, vera vaticinari non posse. Verum nanque vaticinium non esse naturæ passibilis, & aliquo corpore, loco, tempore clausæ, sed ab his omnibus absolutæ, vt queat quocunque in loco vel tempore facta, pariter, simpliciterq; prospicere.

De Somnijs diuinis, & humanis.

Porphyrus ait, præfagia somniorum partim esse ex nobis, partim ab extrinseco. Iamblichus ait, solū extrinsecus aduenire: quia sæpe studemus, agimusque nonnulla ad hoc præfagiū aucupandum, neq; tamen datur, & sæpe id non quærentibus datur. Quod si somnialis effectus esset ex nostra natura, arbitrioq; humano, nobis ad hoc providentibus eueniret. Mittitur autem à diis pro eorum arbitrio, scilicet quando, & quomodo volunt benignitate quadam demonstrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, vaticinij causam, esse quādam animi passionem. Iamblichus negat, dicens, passionem esse suapte natura instabilem,

bilem, inordinatamq; , atq; perturbatam. Vaticinium verò esse debere stabile prorsus, & ordinatum, ideoq; non posse in passione versari. Item quando anima prudens est, & constans, agitq; secundum vires eius præstantiores, scilicet intellectuales, rationalesq; , futura non prospicit. Quomodo igitur hæc assequetur, quando patitur secundum inordinatos motus , atq; perturbatos? Item passio nihil habet proprium ad entium veritatisq; contemplationem, sed affert impedimentum. Præterea si res ipsæ in mundo essent passionibus constitutæ, passio similitudine quadam has attingeret. Cum verò rationibus , speciebusq; constitutæ sint, & agantur, certè alia quædam prænotio est ab omnib⁹ passionibus aliena , rursus passio præsentia tantum sentit. Cum igitur vaticinium futurum etiam assequatur, non versatur in passione. Porphyrius ait, vaticinium esse passionem quandam phantasiæ subortam, vel ex cogitationibus nostris, vel instinctu corporalis in nobis naturæ, vel similiter incidẽtem, vt & phreneticis cõtingit vaticinari. Ad hoc autem adhibet signa, quòd in statu vaticinij agit quidem imaginatio vehementer, sensus autem interim occupantur, & cohibentur. Item, quòd suffu-

migationes adhibentur diuinaturo, videlicet ad phantasmam afficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quod non omnes, sed iuuenes, simplicesq; ad hoc idonei sunt.

Iamblichus ait, occupationem sensuum esse signum, quod phantasma tunc nulum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad afficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare, vel cogitationes, vel corporeas passiones in nobis, Nam nobis incognitæ sunt, soli deo, qui inuocatur, cognitæ: solos simplices esse expositos diuino spiritui extrinsecus venienti. Quod Porphyrius ait, vaticinium esse passionem phantasie talem, qualis accidit melancholicis, & desipientibus sæpe fatidicis, abutitur diuino vaticinij munere, dum alienationē diuinitus factam in melius cōparat alienationi à morbis ebrietate, rabie in deterius accidēti. alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanū statum deiicit animū, sed à Deo facta, attollit hominem super hominem, deoq; coniungit. Illa reddit instabilem, & in materiā prorsus immergit: hæc constantem, ordinisq; cōpotem, & à materia soluit. Nu^o modo dicēdum, afflationem
diuin

diuinā habere aliquid simile cum alienatione facta ab humorib⁹, ebrietate, rabie. nam hæc à deo supra quàm cogitari possit, distantia sunt. tantundem ergo distat insania eiusmodi ab inspiratione diuina: nihil igitur habent simile, vel commune. Alienatio à causis facta corporeis, est animi deprauatio ex debilitate contingens. Facta verò diuinitus, est salus animæ contingens ex plenitudine potestatis. In illa quidem, dum animo suas operationes aggreditur, eas edit peruersas, atq; turbulētas. in hac autem, dum secūdum propriam vitam, intelligentiamq; vacat, superiori se exponit vtendam. Denique, quantò distant diuina ab insimis naturalibus, tantò illorum actiones effectusq; ab effectibus naturalium. Alienatio itaque inducta diuinitus nihil habet simile cum ea, quæ fit humanitus. Cū igitur illam cogitas, separa prorsus ab illa omnes huius defect⁹, accidentia omnia. Quinetiam quando sobrietatem, vigilantiamque sacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum sobrietate hominum comparare. Et vtrobiq; ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo remoue, quicquid vllō modo simile est imaginationibus vllis, quas humores, similesq; causæ suscitant. Item

f 4

ambig

ambiguum hominis statū inter sobriūm
 animum, alienatūq; mediū, ne similem
 putes statui animi sacri, vno intuitu spe-
 ctantis deum, nec certissimos intuitus di-
 uinorum similes esse credas, imaginatio-
 nibus arte venefica suscitatis. Nā quæ fa-
 scinati imaginamur, præter imaginamen-
 ta nullam habent actionis, & essentiae ve-
 ritatem. Eiusmodi nanq; magicæ finis est,
 non facere simpliciter aliquid, sed vsq; ad
 apparendum imaginamenta porrigere.
 Non est putādum diuinū vatem incidere
 in veritatem casu, sicut insani solent ali-
 quando: nec etiā passione quadam natu-
 rali, sicut & animalia solent pati sæpe à
 partibus, viribusq; quibusdā mundi futu-
 rum aliquid inchoantibus, & iam in aëre
 quodammodo facientibus prius quàm in
 terra. Atq; ita patiēdo nonnūquam futu-
 ras persentiunt terræ concussiones, atque
 procellas, præsertim animalia, quæ vel fa-
 cilè patiuntur, vel acutè persentiunt. Præ-
 notio enim vel casu vel eiusmodi passio-
 ne proueniens, rara fit, inordinata, non
 continuata, prorsus obscura. Vaticinium
 verò diuinum vniuersi ordinem cōtinua-
 ta, & firma, connexaq; conspicit ratione.
 Siqua nobis innata sit facultas ad futurum
 percipiendū, nō est propterea vaticinium:

hæc

hæc enim nec semper, sed aliquando veridica est, nec in omnibus, sed quibusdam. vaticinium verò & semper, & in omnibus est veridicum. Item prænotio arte facta ex signis aucupatur futurum nō omnino fidelibus, quia non semper sibi coniunctum habent euentum, sed diuina prouidentia factum effectus à causis conspicit, intuitu firmo, præsentiq; & prorsus continuato, connectēs omnia mutabilia, temporaliaq; & inter se distantia, futura anticipans, vt præsentia. Dicet aliquis, posse prænuntiari futurum, ex quatuor donis simul iunctis, scilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter se cōpassione tanquā animalis eiusdem partium, atq; ex ea corporum dispositione, qua alia aliis indicia subministrēt: sed re vera quando his concurrentibus indicia manifestè percipiuntur, habet & hæc perceptio aliquid simile vaticinio, & vniuersum vestigia vaticinij habet vbiq; sed non vbiq; clara. Tametsi sicut imago ipsius boni in omnibus deum præfert, sic in cunctis est vestigium aliquod vaticinij. Neq; tamen vaticinij species vna diuina, immista, definienda est per simulacra eius in generationem demissa, & multò minùs per imaginamenta delirant-

f s

rium

tium. hæc enim omnia fallacia sunt. Vaticinium ipsum definiendum est, per vnā rationem, ordinemq; vnū, & vnā speciem diuinā, vnāq; intelligibilem, & immutabilem veritatem: contra verò omnis perceptio mutabilis inde segreganda, velut indefinita, & deis, diuinisq; nullo modo conueniens: quando fit à nobis aliquod opus nobis naturale, certè ad hoc sunt ab initio tributa semina, & præparamenta ab ipsa natura, quæ est operis eiusmodi causa. Nulla ergo sunt data præparamenta, seminaq; à natura vel communi, vel humana ad vaticinium illud, quod est supra naturam, consuetudinemq; humanam. natura enim & intelligentia caret, nec est præcipuus autor eorum, quæ fiunt, præsertim quatenus in nobis est natura, sed vaticinium plus quàm intellectuale est, & causas attingit ætuum, & vno, subitoq; intuitu complectitur ordinem vniuersi opus eiusmodi: dei proprium est agentis hoc in nobis, nobis tunc à propria actione vacantibus. Præfagium, si quod nobis incidit, instinctu nature vel arte peragitur: potest utiq; in nostra natura præparationē, aptitudinemq; habere: sed hoc præfagiū valde angustum est, & obscurum, & magis minúsve suscipit: vaticiniū verò diuinum
amplius

amplissimum est, & eertum, & vñum, stabilemq; id est summũ ubiq; gradum possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius coniectabat affectionem quandam nostræ naturæ vel corporalem, vel animalem ad vaticinium conferre præcipuè, ex eo quòd qui aduocabāt in hominẽ vaticiniũ, gestabāt lapillos quosdam, atq; herbas, ligabantq; nodos sacros, iterumq; ligata soluebāt. mutabant quoque p̃posita in eis, qui talia ab illis acceperant, & ex malis meliora reddebāt. Sed Iamblichus obseruationes, effectusq; eiusmodi retorquet in coniecturam, quòd inspiratio vaticinij forinsecus, desuperq; proueniat. talia enim certis numinibus consentanea, cùm adhibetur nobis, ad eorum inspirationem suscipiendam, nos ac cōmodant. Porphyrius ait, non esse contemnendam artem, quæ ex certis vaporibus ad ignẽ sub opportunis stellarum influxibus facit deorum idola in aère protinus apparentia similia quodãmodo diis, & habentia similem aliquam efficaciam. Iamblichus ait, hæc idola parui pendii à sacerdotibus, qui veras deorum species peruidefūt: neq; posse excellens aliquod bonum reperiri in eo, quod pullulat ex materia, formisq; in ea, formarũq; eiusmodi

virib

viribus, & arte simul humana. Nam quod fit ab homine, est deteri⁹ homine: & quod fit ita, vt idolum, est adumbratio quædam apparēs potius quàm existens, ac dum fit, protinus euanescens: neq; fit arte opificia, quæ veras essentias fabricat, sed imitatoria potius, quæ essentiarum reddit imagines. Profectò deus mundi opifex non per cœlestes motus, non per particularem materiam, nō per potentias ita diuisas fabricat omnia, sed intelligentiis, voluptatibusq; & immaterialibus speciebus, ac per animam sempiternam supermundanam, simulatq; mundanā mūdōs efficit. Factor quidē eiusmodi idolorum dicitur per stellas efficere, nō tamē eo modo per ipsas efficit stellas, quo fortē videtur, cū enim innumeræ sint in diis cœlestibus vires, omnium infima est potentia naturalis. In ipsa potentia deorum cœlestium naturali sunt rationes, tum seminales, id est formarum generatiuæ, tum aliæ quædā immobiles seminalibus præcedētes ibidē, id est, coordinatiuę formarum: vtrarumq; igitur rationum auctoritas generationem vniuersam præcedit. Post eas sunt in corporibus cœlestibus qualitates, vires, motus, atque ex eis defluxus dominantes sub rationibus totius rerum mūdānarum exordinationi:

nationi: infima verò potestas cœlestium, quas dixi, viriū generationē terrenorum ducit. Multæ artes, vt medicina, gymnastica, agricultura, quęcunq; videlicet in operatione sua communicant, cum operatione naturæ vtuntur qualitatibus, viribusq; per defluxus cœlestes ad inferiora traiectis, atqui & idolo fîcus ipse trahit à cœlestibus defluxibus portionē aliquā genitalem, quamuis exiguam, atq; debilē. Non enim vtitur ipsis cœlorum motibus, aut viribus ipsis, quæ illis insunt, aut viribus quæ naturaliter fundantur circa cœlestes motus: nec potest eas attingere, sed occupatur circa vires quasdam, quæ ab illorum natura ad vltimum defluerunt, prolapsæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidem is arte quadam, sed non pia, atque deifica. hæ quidem infimæ cœlestium vires conspirâtes, circa materiā quādam particulare, possunt eam transmutare, trāsfigurare, trāsformare alias aliter. Iam verò, & trāspositionem ab aliis in alia suscipiunt potentiarum earum, quæ particularibus insunt. Quando aliquis eiusmodi fabricat idola ex multis materiis, & sub cœlestibus influxibus, tunc varias illinc quidem cœlestium actionum, hinc verò potētiarum materialium cōgregata, facit quidem ali-

Quid.

quid, sed actio hæc longè degenerat, non solum ab opificio diuino, sed etiam ab effectione naturali. Natura enim & vno simul tenore, & actione simplici proprium peragit opus. Hæc igitur idolorum fabrica, est artificiosa commistio circa defluxum cœlestium vltimum, & circa illa, quæ ad postremum à cœlesti natura mouentur, atq; recedunt. Homo, cum sit melior, & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incumbere, quæ non sunt animata, sed ostentamento quodam vitæ sunt inflata. nec intima, veraque, sed externa, fictaque harmonia continentur, prorsus ad breue mansura, nec habent verum aliquid, & legitimum, cum sint arte solum humana conficta. solum verò, quod simplex & vniforme est actionis, vel compositionis in eis præualet. Ideoq; valde deficiunt, quoniam ex qualitatibus longè diuersis, contrariisq; congesta sunt, neque potentiam aliquam perfectam habent, quoniã eiusmodi defluxuum multitudo è multis captatur, & in aduentitium aliquid commiscetur exile penitus, & infirmum: nec stabilitatem vllam habent hæc idola, imò velocius quàm quæ apparent in speculis, euanescent. Quando enim admouetur suffragatio vaporibus exhalantibus,

protinus

protinus componuntur: at cū per totum
 aërem fumus, vaporq; se fundit, subito dis-
 solvuntur. Prodigiorum eiusmodi fabrica
 idolariis est omnino contemplatore veri-
 tatis indigna. qui enim hæc machinatur,
 siue eorum vilitatem agnoscens, delectat-
 ur tamen, similis illis euadit, siue colat, vt
 deos, peccati reus est factu, dictuq; nefan-
 di: nec lux vlla in animam diuina subruti-
 lat, circa tenebrosa idolorum phantasma-
 ta occupatam. Porphyrius ait, idolorum
 factores in fabrica obseruare cœlestium
 cursum, dicentes, quo potissimum cœle-
 stium corrente, & cū quo, vel quibus con-
 corrente vaticinia vera proueniēt, aut fal-
 sa: item quæ ibi fiunt, vtrum significatiua
 sint, effectiua ve, vel contra significationis
 efficacię vacua. Quamuis ex materiis ele-
 ctis idola construant obseruatione syde-
 rum, nihil tamen hæc inde habent in se
 diuinum. nam materiæ, quæ hîc mouen-
 tur cœlitus, in generatione sunt postre-
 mæ, atque ad vltimos è cœlo defluxus
 compatiuntur. Quæ enim tam facile per-
 mutantur eiusmodi phantasmata, vt ad
 minimum nutum vel inertia sint, vel
 contra scilicet fatidica, siue significati-
 ua, siue effectiua, certè passio tam faci-
 lis, & mutabilitas adeo velox declarat, ea
 diuina

diuinæ potentia nihil habere. Non sunt in materijs vllæ potētia, quæ sint elementa dæmonum : neque hi possunt ex particularibus corporibus generari, imò ab eis hæc generantur, atque custodiuntur. Neq; potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare, imò nos secundum corpus à dæmonibus formati sumus. Non est putandum ex elementorum coitu confluere aliquam multitudinem, siue compositionem in se propriam dæmonibus vim habentem. Nam ipse dæmon simpliciter, vniiformiterq; , & in se consistens, in vnū diuersa congregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseverantiæ, ipse largitur : neque decet idola dæmones appellare. Nam & aliud est idolorum autor, aliud dæmon magnus dux dæmonum : ipsaq; substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorum, quibus & tu Porphyri cōfiteris, neq; deum, neq; dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, cum dei, dæmonisq; sit expers, neque vaticinium, neq; sacrum opus aliquod affert.

*Chaldaeorum mysteria de Sacerdotio, Deo,
Dæmonibus bonis, & malis.*

Porp

Porphyrus commemorat opinionem dicentium omnia vaticinia nobis à demonibus malis infundi, quorum natura sit subdola, omniformisq; , atq; versatilis, qui deos, & sublimes dæmones, & animas defunctorum simulent, & hac fallacia nobis occurrentes præfagia præbeant. Horum opinionem Porphyrius, etsi non probat, commemorat tamē de hac quoq; Ægyptium consulens. Iamblichus hoc quoq; dānat inter sacra cōmemorare profana, atque subinde narrat mysteria, quæ audiuit Ægyptius à prophetis Chaldaeorum talia. Dij vera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibuscum & versantur, suoq; commercio prauitatem, passionemq; ab eis lōgè propulsant, suoq; splendore tenebrosos inde spiritus arcent. Mali enim spiritus intrante deorū lumine, velut sole tanquam tenebræ subterfugiunt, neq; turbare vltius pium sacrificatorem possunt, omni prauitate, & peruersitate, passioneq; liberum. Qui verò perniciosi sunt, & interim contra ritus, ordinemq; sacrorum sacra insolēter inuadunt, hi tantū propter actionis infirmitatem, potentiaq; defectum deos assequi nequeunt. Sed propter inquinamenta quædam, tum à diis arcentur, tum dæmonibus malis

accommodantur, quorum flatu prorsus implentur pessimo, pessimiq; illinc euadunt, profani scilicet, atq; dissoluti pariter & iniqui, desiderio dissimili diis, atq; in omnibus simillimi demonibus improbis, quibuscum versantur assidue. Hi igitur passionibus, & prauitate pleni, per ipsam cognationem malos ad se trahunt spiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterum incitantur, ubi alter alterum ad hoc ipsum vicissim adiuuat, & corroborat. sicut circulus aliquis principium cum fine coaptans, reddensq; æqualem eodem pacto vicissitudinem. hucusque Chaldei. Quando profani contra ritus tractant sacra, frustratur euentus. nam & pro diis aliis alij celebrantur, & pro bonis spiritibus insinuantur mali, horum ergo errata non debent, ubi de legitimis sacris agitur, commemorari, neq; quæ accidunt illis pro lege putari, sicut sacrilegium diuino cultui contrarium est, ita malis demonibus intemperantiæ autoribus, fallacibusq; occupati contrarij sunt legitimis sacerdotibus, à quibus procul abest spiritus omnis iniquus, & prauitas, atque passio: adest verò bonorum præsentia numinum, atque desuper ab igne diuino veritate replentur. His ergo mali spiritus impedi-

menti

menti nihil afferunt ad animæ bona. nec inde suggeritur superbiæ fumus, vel adulationis mollis, neq; subfumigatione falluntur, neq; vi vlla turbantur. Sed hæc omnia mala, tunc boni præsentia numinis, velut fulguris ictu percussa disperduntur statim, & evanescent. Talibus ergo veridicum prouenit vaticinium, cum quo nulla ex parte aliud est conferendum, cui ritè studendū est, ea, qua diximus, sanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur & in vaticinando veritas inconcussa, & in anima virtus penitus absoluta, quibus sanè duobus sacerdos ad ignem ascendit intelligibilem. quod tanquam finis omni prælagio, sacrificioq; debet esse propositum. Temere nimium o Porphyri, vbi de diuino agitur vaticinio, opinionem eorum commemorandam existimasti, qui omne prælagium arbitrantur à malo dæmone tribui. hi nanq; in tenebris ab initio, semperq; versati, nec verum à falso discernere possunt, neque principia, quibus hæc adueniunt, intelligere.

*Invocationes, & imperia hominum
adversus spiritus.*

Porphyrinus dubitat, quare spiritus
rum suppliciter inuocamus, tanquam
nobis

nobis superiores, tum quasi cogimus imperando tanquam inferiores. Iamblichus ita distinguit: Dij quidem, & omnes nostra natura superiores plenitudine bonitatis, & voluntate bonorum, & benignitate quadam dignis animis conuenientia tribuunt: deligunt religiosos tanquam genituras suas, & alumnos, atq; discipulos, & laborantium misereantur. Sunt præterea media quædã genera numinũ, qui ephori, præsidesq; sunt discretiõis, atq; iudicij. consulunt, quæ facere deceat, quæ declinare. ad iusta quidem adiuuant, reuocant ab iniustis: & sæpe in homines iniquos iniurias, quas inferre conantur, iustè retorqueant, vt quæ agere moliebantur, patiantur ipsi. Est rursum aliud genus spirituum nobis circumstantium indiscretum, & inconsideratum, quod vnã numero potentiam est sortitum, propter ipsam à singulis vniuersi partibus distributionẽ. vnde vnum vni tantũ operi est addictum. Sicut enim gladius solũ diuidit, nec aliud afficit, sic spirituum in mundo distributorum propter ipsam partibilem naturæ necessitatem, hic quidem solũ diuidit, ille verò solũ colligit, quæ fiunt atq; generantur. quidã igitur occultus spiritus, alius aliam sortis potentiam, illud tantum singuli, ad
quod

quod ordinati sunt, peragunt. Siquis igitur accipiens illa, quæ ordine distributo ad totum conferunt, deflexerit aliorsum, & aliquid quasi præuaricando transegerit, hoc ipsum, quod fit, sequitur, nec ipsius malè vtēis est damnum. sed redeamus ad quæstionem. Vt ad quæstionem respondeam, iussa, & imperia violenta diriguntur ad spiritus, nec vtentes propria ratione, nec iudicij, discretionisq; principium possidentes. Cùm enim cogitatio nostra habeat ratiocinandi naturam, atq; discernendi, qua res conditione se habent, multas quoq; in se vitæ potentias complectatur, spiritibus imperare solet, non vtentibus ratione, & ad vnā duntaxat actionem determinatis. Inuocat eos igitur tanquam superiores, quoniam ab vniuerso mundo nos continente, quæ ad tota cōferunt, trahere conatur circa quædam, quæ in particularibus, diuiduisq; continētur. Imperat rursum tanquā inferioribus, quia natura nostra intellectualis præstantior est, quàm intellectu carens, etsi illa latiorē in mundo habeat actionem. Item duplex est in sacerdote figura, siue prætexta, vna quidem humana, altera verò diuina, quam ex sacramentis induit, in quibus latet diuina potestas, sursum ad diuinitatem

animū eleuās , deoq; coniungens:ideoq;
figuram diuinam adhibens animo, quam
indutus potest sub prętextu dei, tanquam
superior eiusmodi spiritibus imperare. tā
metſi tanquam homo rogare ſolet inuo-
cans eos eatenus ſuperiores, quatenus ab
vniuerſo inuocat poteſtates. Sed ita ve-
rius ſoluimus quęſtionē: Communio quę
dam conſentientis beneuolētiæ, & com-
plexio indiſſolubilis vnitatis omnem ſa-
crorum expeditionē continet, vt hæc effe-
ctio ſit diuina, & excedens omnem expe-
ditionis humanæ modum : ideóque hunc
omnē illinc offerre debemus. Non igitur
ſacerdos numerum accerſit, velut abſens:
nec mandat aliquid ſegregato perficien-
dum, quod homines inter ſe ſolent : imo
vna quædam , eademq; cōmuniter diuini
ignis actio ſpōte ſua per ſe prompta, præ-
ſensq; ex ſe agens refulget, agitq; eodem
modo per omnia ſimul , tum quæ deinceps
inde tradunt aliis , tum quæ poſſunt
accipere inde nō nihil. Diuina igitur ope-
ra, quæ in ſacris explētur, non per contra-
rietatē huius ad illud, vt generabilia: non
per differentiam vocātis, mouentisue ad-
vocātur, atq; motum trāſiguntur, ſicut hu-
mana ſolent, ſed identitate, vnione, cōſen-
ſione, id totum expletur: & ſublata diſcre-
pantia,

pantia, hoc ipsum quod agit, & cuius virtute agitur, est cōmune vbiq; aliquid, atq; simplex. Porphyrius quærit, cur nam sæpe iubeant suos cultores esse iustos: aliquādo tamen obsecrati inferre iniuriā, inferant. Respōdet Iamblichus, non inferre iniurias, sed iusta supplicia. ac si fortē iniusta, non esse deos, sed dēmones improbos. Dij non partem quandam huius vitæ tantūm, sed totam: nec hanc solam, sed vniuersam ab æuo in æuum conspiciunt animæ vitam, atq; ita pro meritis in antecedente vita contractis, sæpe puniunt in sequenti, siue rogati punire, siue nō rogati. Interea nos, qui nihil videmus vltra præsens, opinamur aduersa nonnunquam nobis cōtingere præter meritum, dum tamē sæpe in hac vita patimur, quæ in alia iam intulimus, & quæ nunc facimus, aliquādo patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minime latent. Item nos iustitiā definimus, vt suū quisq; officiū faciat, secundum præsentis patriæ leges. Dij verò definiūt eam latius admodum spectantes, videlicet ad totum ordinem vniuersi, atq; spectātes eam præcipuè rationem, qua animæ diis conducāt, iudicium inde peragūt. Tantaq; diuersitas est inter iudicium diuinum de ipso iure, atq;

nostrum, vt ad illud attingere non possimus. Iam verò & ipsi dij, quid iustum sit, aliter perpendunt ad vnā spectātes animā, aliter ad totā animarum cognationem. Si enim eiūdem naturę communio existens inter animas, tum in corpore viuentes, tum extra corpus positas, complexionem quandam eandem, atq; communem cunctis efficit ad totā mundi vitam, ordinemq; mundanū, necessarium est expeditionem iudicij à totis exigere: scilicet ab ordine vniuersali, & à necessitudine animarū inter se requireretur: præsertim vbi scelerū magnitudo ab vna anima commissorum excedit supplicium consequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obsecrati inferunt supplicia, nisi iusta. Cū enim secundum essentiam bonum habeāt, mali, iniusti q; causa esse non possunt. Verū si quis forte cōuicerit ex imprecationibus ad superos factis, aduersa quædam aliquibus iniuste cōtingere, alias quasdam præter deos, bona q; numina causas inquirere compellemur: quas si fortè non inuenerimus, non tamen ob hoc suspicari aliquid debemus de diis indignum diuina natura, ea q; scientia certa, quę de bonitate deorum nostris intelligentiis est innata, in qua proculdubio Græci omnes, barbari q; consen-

consentiunt. Proinde cum malorum species diuersæ sint, atq; dissidentes, non in vnâ, sed in diuersas referendæ sunt causas. Si verum est, quod de idolis dicebamus, improbisq; dæmonibus, hinc sanè exoritur multiplex origo malorū. Simulant enim deorum præsentia, dæmonumq; bonorum: ideoq; cultorem suum iubent esse iustum, vt ipsi videantur boni, sicut & dij. quoniam verò natura sunt mali, rogati mala inferre, libèter inferūt, atq; nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur, & fallunt, & turpia consulunt, atq; peragunt. Dij verò, boniq; dæmones, neq; fallunt vnquam, neq; conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis, secūmque dissidens, aliàs alia suadens. superiorum verò natura, sibi constat assiduè, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mūdi partes non sunt virtute vacuæ, sed quanto maiores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto vires, actionesq; maiores habent. Igitur vnaquæque earum vires seorsum differentes habet, & actiones diuersas edit. Item habitudine quadam inuicem multò plura conficere possunt. Quinetiam à totis mundi

partibus descendit in particulas quędam actio multiformis : descenditq; facillimę, propter potentiariū similitudinem, quatenus videlicet sequentes gradatim potentię antecedentibus correspondent : præsertim vbi patiens insuper ad agens accommodatur. Corporis ergo necessitatibus cōtingūt ex totis in particulas quasdam mala & pernicioſa quędam totis quidem salutaria, & harmonię vniuerſi consona, quamuis interea noxia partibus, vel quia totorum actiones sustinere nō possunt, vel propter commiſſionem inferius accedentem imbecillitatēq; infimis naturalem, vel quia partes, partibus cōmensuratae non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similibus concordia, & discordia dissimiliū non pauca facit. Quinetiam multorum coitus in vnum totius animal, & potentię vigentes in mundo quotcunque sint, & quales aliud quidem in totis, aliud in partibus agunt ob ipsam partium debilitatem ad vltimum distributam, atque diuisam. Amicitia totius, & amor, atque contentio, & similia in ipsis quidem totis actiones sunt, in particulis passionēs. Item quę in intellectu diuino species sup̄, rationesq; purę, in vniuerſi

natura

natura materialē quandā participant indi-
gentiā: in singulis tandem informitatē: &
quæ in totis sunt vnita, in particularibus
dissident. Corruptuntur insuper parti-
culæ quædā, vt tota secundum naturā con-
stituta seruētur: conterūtur & partes quæ
dā, atq; premuntur, totis interea sic inde
nascentibus passionis expertibus. Quan-
do veneficus aliquis imprecationibus suis
deducit desuper in quempiā calamitatem,
vtendo videlicet ad hoc naturalibus qui-
busdā, corporeisq; potentiis: vniuersi tra-
ditio quidē actionis eiusmodi venit desu-
per absq; electione, atq; prauitate, tametsi
interim maleficus hac ipsa vtēs, traditio-
nem deflectit ad cōtraria prorsus, atq; ma-
la: & ipsa quidem traditio, actioq; supernē
descendēs compassione quadam propter
similitudinem sub contrariorum passio-
nis commouetur. Maleficus autē electio-
ne trahit præter iustum, quod traditum
est ad mala: iam verò ipsa traditio secun-
dum vnā harmoniam mundi cōficit, vt
quæ distātissima sunt, tamen cooperentur:
si quis interim id deprehendēs ducere mo-
litur iniquè partes sortēsue, quasdā totius
in partes alias, ita lædens eiusmodi damni
non est causa vniuersum, sed abusus hu-
manus transgrediens ordinē vniuersi, le-
gitim

gitimaq; peruertens. Non igitur dii mala nobis inferunt, sed naturæ corporaq; diuinitus dependentia. Atqui & hæc non vt malos, sed vt bonos defluxus, mūdóq; salutare ad ima demittunt, qui verò suscipiūt propria mistione, peruersitateq; trāsfōrmant adeò, vt aliter quidem data recipiatur conditione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi non exaudiant inuocantem, nisi castum? ipsi verò interim obsecrati illicitos concubitus adiuuent: neq; pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quādo causis occultis incitatur ad coitum non legitimū scilicet, apud leges humanas forte legitimū, hoc est apud mūdanas leges, quando videlicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam verò instinctus ad venerē in mūdo quidē ad amicitia tendit, & harmoniā. in partibus autē sit vehementior, propterea quòd hæ ob complexionē suam facilē nimium, & mutuò, & toti compatiuntur: denique quod cœlitus descendit ad bonū, hīc sæpe transfertur ad malum. Mundus est vnun animal, in quo partes, quāuis loco distantes, tamē propter naturam vnā inuicem ad se feruntur. Atqui vis ipsa conciliatrix mūdi, & causa communis omniū mistionis, trahit quidem partes ad se inuicem
suapte

suapte natura, potest eiusmodi tractus & appetitus arte quadam præter ordinē augeri. Vis quidē ipsa concilians infusa cunctis bona est, & causa ubiq; implexionis, communionis, harmoniæ, amoris mutui, vnionisq; mundanæ, quæ sunt, fiuntq; imperio continētis: in partibus autē propter earum distantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturā debilem & egenam, compassione mutuum congressum conficit, vnde acrior appetitus plurimus est inginitus. Ars itaque deprehendens hanc vim coaguli passim in natura dispersam, contrahit eam vndiq; colligitq; simul, deriuatq; in vnum. Atq; ita appetitum necessariæ vnionis naturaliter moderatū, reddit suis machinis effrænātū, dum & materiam admouet genituræ præcipuè conferentem, & vires vndique naturales inter se differentes, cōmiscet in vnum: quarum commistione pro arbitrio regit, & conficit congressus ad geniturā. Proinde, cum sint in herbis, atq; lapidibus vires, & dissolutiæ, & rursus congregatiæ, sintq; multo maiores in rebus, naturisq; maioribus, potest utiq; ad coitum nixus intendi eiusmodi rebus adhibitis, atque ab his ipsis sine artis opera amor accendi, tractusq; fieri. Cōpertū habemus, daemones
impro

improbos, in generatione, rebusq; terrenis, humanisque posse quamplurimum. Ideoq; nihil mirū videri debet, ardorē ad illicitū coitū in nobis frequēter ab eis accēdi. possunt & ad idē cōferre vires quædam animæ, tum in hoc corpore viuentis, habentisq; vim mirabilē attrahendī, tum etiam hinc absolutæ, sed adhuc in spiritu turbido, humidoq; inuolutæ, & hoc circa loca generationis adhuc oberrātis, ideoq; talia committentis. Nemo itaq; vel deos, vel dæmones eorū pedissequos, amoris, & coitus non legitimæ causas esse dicat, sed vel naturales instinctus apud nos deprauatos, vel veneficā insuper artē, vel malos dæmones, vel animas nondum puras.

De Sacrificijs vnde vim habeant, & quid conferant.

QVeritur qua ratione sacrificia & superis cōueniant, & hominibus cōferant, & in mundo quid agant. Porphyrius, ait, non solū Prophetas, sed hypophetas, id est omnes sacerdotes, qui vaticinium tradunt ab aliis acceptum, debere animalibus abstinere, ne dii vaporibus illinc exhalantibus contaminentur. huic verō sententiæ contrarium est commune dictum, deos videlicet animalium nidoribus maxime

mè demulceri velut esca, capi que. Iamblichus vtrunq; damnat, scilicet deos nidoribus carniū vel infici, vel irretiri, atque inescari. Anima mundi, cœlestesque ex eo, quod corporibus suis adsint, neq; passionnes inde suscipiunt, neq; ab intelligentiis distrahūtur: animæ verò particulares patiuntur vtrinq; aberraret verò nimiū, qui defectus similes animabus superioribus attribueret. non enim est vniuersaliū, atq; particulariū, vel principiorū, atq; effectūū æqua conditio. Vesci quidem corporibus quondam coniunctis animæ onus procul dubio, inquinamentumq; nobis infert, & præcliuatē animæ, per quam voluptatibus lique scat, atq; succūbat, multosque alios in anima morbos procreat, sed vapor exhalans ab animalibus, & suffumigatio sacra ritè peracta diis, mūdanicque & vniuersalibus causis nihil officit. Non enim ipsa cōtinet, ordinatq; superos ad se ipsam, sed cōtinetur ab eis, atq; ad vniuersum coordinatur pariter, atq; deos: ideoq; ita potest illorū imperio superis coaptari, harmoniceq; congruere. abstinent igitur animalibus religiosi: non tamen quia dii vaporibus animalium fœdari possint. potestas nanq; deorum, prius quam materiale aliquid eam attingat, ipsa quoque

sine tactu discutit, nec solū hæc absq; propinquitate sua corporalia, prius quā fibi propinquent disperdit, & delet, sed nec ipsa cœlestia corpora materiale aliquid elementū in se suscipiūt, nec peregrinum aliquid intromittunt, nec amittunt proprium, quinetiam vapores terrenorū vix ad quinque stadia progressi refluunt, nec immateriale, volubileq; corpus inficiunt, aut alunt. Quod nullam in se potentiam ad mutationem habet, nec in se, neq; sibi contrariū habet quicquā, neq; fertur a medio vel ad mediū, sed vel quiescere debet, vel reuolui. corpora igitur infra Lunam, cū sint ex discrepātib; potentiis, motibusq; composita, & transmutabilia sint, omnino & sursum, deorsū ve ferantur, nihil habent commune cum cœlo, nec naturam; nec potestātē, nec actionem: nec ergo vapor ex eis, nec aliud attingit cœlum ab eis omnino secretum, & meritō ingenta permutationē ex generabilibus nullam capiunt. Nunquid ergo natura deorum a vaporibus eiusmodi fœdari potest, quæ vapores materiales, vno (vt ita dicā) ictu propulsat? Talia ergo non superis noxia sunt, sed nobis. hæc enim diuidua, materialiaq;, & cognata nobis, aliquid erga similia commune habent in
passio

passione, vel actione, sed aduersus cœlestia, diuināq; in alio genere essentia posita, diuersisq; naturis, viribusq; prædita, & excedentia prorsus, agere quicquam, & communicare non possunt.

Quæ ratio sacrificiorum, quæ uilitas.

PORPHYRIUS offerri sacrificia diis hac ratione putat, ut eos veneremur eiusmodi donis, ut maiores sæpe solemus: atq; etiam, ut pro bonis acceptis diuinitus ita gratiā referamus, pro bonis bona reddentes. Iamblichus causam eiusmodi ductam inquit ex communi hominū ad homines consuetudine, neq; conuenire naturæ deorum mores humanos supra modum exuperanti. Maximam verò sacrificiorum efficaciam tales modi, declarationesq; sacrificiorum non omnino demonstrant, efficaciam inquā, sine qua nō liberamur à peste, fame, penuria, nec impetramus opportunos imbres, immo & per quā purificationē quoq; , perfectionemq; consequimur animorū & ab hac generationis prouincia libertatem. Itaq; aliquis ex assignatione tua nō multum approbabit hos modos, quasi tu dignā causam ad effectus eorum assignaueris. Ac si fortè probauerit, accipiet profectò secundo eos.

loco quasi consequentes, & modo secundario coaptatos, primis, antiquissimisque operū eiusmodi causis. desideramus itaque rationem, ob quam sacrificia efficaciam ad res efficiendas habeant, & unde coaptentur diis præcipuis eorum, quæ sunt, causis, atque principiis. Dicit aliquis, quia mundus sit animal vnum, habeatque vnam, eandemque ubique vitam, ideo communionem ipsam viriū cōsimilium, vel etiam distantiam dissimilium, aut certè aptitudinem quandam agentis ad patiens commouere similia, aptaque eodem modo, dum videlicet discurret secundum compassionem vnam etiam à remotissimo ad remotissimum, tanquam hæc quoque sint proxima. Nam inter hæc quoque ipsa vitæ communio est æqualis assignatio eiusmodi, verum quidē dicit, & quod ad sacrificia necessario sequitur, nō tamē verus sacrificiorum modus ita monstratur. Ipsa namque deorum essentia, nec in natura, nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quam obligationem ex passionibus naturalibus coëxcitetur, vel per totam naturam extensis potentiis commouēatur. sed extra hæc secundum seipsam determinata est, nullum ad hæc comune habēs vel in essentia, vel potētia, vel actione simul & passione.

addunt

addunt ad superiorē assignationem aliqui
quandā in rebus inferioribus congruen-
tiam superis. Ideoq; ad sacrificiorū effica-
ciam conferentiam, velut in Crocodilo
hexagonarius numerus cum sole cōgruat:
in Cane rursus, & Cynocephalo ratio-
nes phyticæ quædam, & vires rationes
communes sint ad Lunam: itemq; in aliis
materiales quædam species, sicut in sacris
animalibus, colores, figuræ, formæ, cuiuspiā
conueniant superiorum, vel membrorum
aliquod animalis, vt cor galli, & alia
quædā similiter naturalia sacrificiis adhi-
bita operum sint causæ mirabilium. Ex su-
periori causarū assignatione, nō assigna-
tur causa diuina, quæ supernaturalis est
omnino: nec naturalibus motibus cōmo-
uetur, sed assignatur naturalis quædā po-
tentia in materia, & corporibus compre-
hēsa, ideoq; corporeis motibus, rebusque
materialibus cōexcitatur; rursusq; seda-
tur, naturaliter inquā, atq; hæc simul, quæ
sunt circa naturam. Siquid verò tale ad sa-
crificia cōsequitur, id quidem præceden-
tibus causis coaptatur, velut cōcausa, sine
qua non eueniat opus. Præstat itaq; dice-
re mirificos sacrificiorū effectus, tanquam
à causa procedere ab amicitia quadam, &
accōmodatione, & habitudine concilian-

te opifices ad opificia, & genitores ad genita. Quando igitur præcedente, atq; ducente hoc communi principio accipimus aliquod animal, vel aliter animatum, natumq; è terra, quod effectoris voluntatem propositumq; sincere, & exactè conseruet, tunc per tale quiddam propriè mouemus causam opificiâ huic immistæ præfectam. cum verò multæ sint causæ tales, & aliæ quidē absq; medio familiariter præsent, sicut dæmonia, aliæ verò his superiores sint ordinatæ, sicut diuinæ per ordinem causæ, atq; his omnibus vna quædā antiquissima præsit causa, certè in sacrificio perfectò, omnes per ordinē causæ cōmouentur. Secūdum verò ordinē, quem vnaquæq; sortita sunt, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accommodantur, & (vt ita dicam) appropriantur. Sinautem sacrificiū sit imperfectum, vsq; ad aliquē gradū ascendit, sed non transcendit vltèrius, vnde multi existimant sacrificia fieri dæmonibus bonis: multi & potētis deorū vltimis: alij mūdānis, vel terrenis dæmonum potestatibus, vel deorū partem quidē re vera sacrificiorum explicantes, ignorantes tamen totam eorum potentiam, omniaq; bona ad omne diuinum se penitus dilatātia: nos autē omnia admit

admittimus, simulatq; comprehendimus naturalia quidē, & quæ tanquam in vno animali secundum aptitudinem, vel cōpassionem, vel repassionem inuicē commouentur, accipimus, velut simpliciter subiecta, & consequentia seruientiaq; causæ efficacis in sacrificiis apparentis. Dæmonia verò, diuinasq; circa terram, mundumque potentias acceptamus, tãquam proximos ordini nostro præfectos. potissimas verò efficaciam sacrificiorum causa competere iudicamus perfectissimis, opificiisq; potestatibus. Quoniam verò summæ illæ opificiæ potestates in se omnes ordine causas complectuntur, ideo vnà cum his commoueri simul vno quodam ictu cunctas efficientes causas arbitramur. Quoniam in sacrificio perfecto commouentur vnà cū causis summis, opificiisq; causæ ordine consequentes, tunc ex cunctis cōmunis vtilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates, populosque, gentesque omnigenas, vel maiores his, vel minores circumscriptiones: aliquando verò per domos vel hominem vnumquemque bona contingunt, abunde benefica voluntate superis largientibus, non passione distributionem suam exhibentibus, sed impassibili

sibili mente iudicantibus esse dandum secundum proprietatem, familiaritatemq; atq; cognationem: vna quadam interin amicitia, quę continet omnia, hanc colligationem per ineffabilem cōmunionem quandam conficiente. Hęc utiq; veriora sunt, magisq; deorum essentiam, potentiamq; participant, quàm quę tu suspicaris, scilicet nidoribus animalium in sacrificio superos potissimum inescari. Siquo enim corpore dēmones inuoluūtur, quod quidā sacrificiis nutriti putant, illud certē immutabile est, & impassibile, lucidumq; nec indigum, adeo vt nihil effluat inde, nihilq; necessarium sit influere. Atqui etsi fortē fuerit necessariū, quidnā necesse est per sacrificia id influere, cū mundus, & aēr in ipso indeficientem ex terrenis exhalationem habeat vndiq; circumfusam? Iam verò si corpora dæmonum effluant, sacrificia tamen non æqua portione restituent, nec quantitatem inter excessum defectumq; dæmonibus naturalem, proportionemq; similē conseruabunt: deniq; cū mundi faber animalibus omnibus terrenis atq; marinis abundans, paratūque tribuerit nutrimentum, nunquid superiores homine nutrimento deseruit? & cum viuētibz aliis statuerit alimenta quotidiana

diana eorundē opera copiosè parari, cur
dæmonibus solis aduentitium voluit ali-
mentum ab hominibus adhiberi? Atqui, si
fortè nos nutritionem eiusmodi negliga-
mus, exuritura sunt, & peritura corpora
superorum. Proinde si nos dæmones nu-
triremus, etiam generaremus eos, & supe-
riores essemus. contra verò se res habet.
nam ipsi nos nutriunt, & superiora passim
inferiora, sic cœlestia terrestria nutriunt.
Anima quidem ab intellectu perficitur,
atq; alitur, perficitq; naturā. præterea ob-
latio sacrificiorum per ignem materiam
cōsumit, eamq; sibi prorsus assimilāt, non
se materiæ præstat similem, reducitq; ad
diuinum, atq; cœlestem, immaterialemq;
ignem, nec vllō modo deorsum ad mate-
riam, generationemq; declinat. Si enim
exhalationem vaporum à sacrificiis fore
oporteret, nutrimentum materiale oport-
tebat & materiam integrā remanere. Sic
enim abundantior illinc accepturis pro-
ueniret influxus: nunc verò materia to-
ta comburitur, atque consumitur, & in
ipsam ignis puritatem, subtilitatemq; pe-
nitus permutatur. quod quidem contra-
rium eius, quod dicebas ipse, significat.
Superi nāq; sunt passionis expertes, quan-
doquidē placet eis per ignem discuti ma-
teriam,

teriam, atq; confūmī, nosq; reddunt à pāf-
fionibus alienos: & quæcunq; sunt in nō-
bis, diis similia faciunt: quemadmodum
ignis dura omnia, & opaca, corporibus
subtilibus, lucidisq; similia reddit, nosq;
sursū eleuat per sacrificia, eorumq; ad
ignem consumptionē ad deorum ignem,
sicut & ignis ad ignem eleuat, reducitq;
grauia simul & dura ad diuina sursū,
atq; cœlestia. Vehiculum corporale dæ-
monibus subministrans, neque à materia,
neq; ab elementis, neq; ab aliquo corpore
noto nobis existit. Non potest igitur
ab elementalī essentia tanquam alienissi-
ma fieri dæmonibus nutrimentum. sed
quemadmodum dii igne fulmineo matē-
riam diuidunt, ac separāt à materia, quæ-
cunq; sunt immaterialia quidē per essen-
tiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibi-
libus impassibilia reddunt: sic & noster
ignis, actionē diuini ignis imitans, quic-
quid materiale reperit; in sacrificio de-
struit, & admota purificat, & à vinculis
materiæ soluit, ac propter naturæ purita-
tem ad deorum communionem idonea
facit. Atq; nos eodem pacto à vinculis ge-
nerationis absoluit, diisq; assimilāt, & fa-
cit ad deorū amicitia aptos, nostramq; na-
turā materiale, ad immateriale attol-
lit

lit naturam. Hæc quidem cōmunis sacrificiorum ratio satis, vt arbitror, facit ingeniosis, potentibus ex norma communi, vnicuiq; sacrificio propria sagaciter indagare. veruntamen tardioribus quoq; ingeniis indulgentes, propria quædā his adde-
mus, clariora in medium adducentes. principium verò ad hæc omnium optimū est, quod contextum sacrificiorum declarat, deorum ordini consequenter annexum. Deos alios quidē materiales, alios immateriales ponimus. Materiales, qui materiā in se comprehendunt, atq; exornant: Im-
materiales autem omnino, qui à materia penitus segregati sunt. secūdum igitur sacerdotiam artem incipere sacrificia decet à diis materialibus, nō enim aliter ad immateriales deos patet ascēsus. hi igitur cōmunionē quandam ad materiā habent, quatenus ei præsident, atq; incubant. eundem quoq; quæ fiunt circa materiā dominantur, vt diuisioni, percussioni, reperi-
cutioni, mutationi, generationi, corruptioni, corporibus materialib; omnibus. Si quis igitur hos ritè vult colere, nimirum pro natura eorū, atq; principatu cultum adhibere debet, materialibus inquā materialē, sic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatē propriam perducemur, cognatio

tionemq; ipsis in cultu congruam adhibemus. Corpora igitur vita priuata, & animalium cædes destructu corporum, mutatioque multiformis, atque corruptio, & omnino proiectio materiæ præcedētis materialibus diis congruit, non quidem ipsis propter seipsos, sed propter materiam, cui præsent. Et si enim ab hac maxime separati sint, simul tamen huic adsunt: ac si materiam in potestate immateriali continent, attamen vnà cum hac existunt. Iam verò gubernata gubernatoribus non sunt aliena. similiter exornatoribus exornata.

Quinetiam vtentibus, quæ subministrāt, tanquam instrumenta, facile proportionibus coaptatur. quapropter immaterialibus quidem diis, materiā in sacrificiis adhibere est alienum: materialibus autem omnibus est admodum consentaneum. Operæpretium est ad hæc insuper geminum vitæ nostræ habitum cogitare. Aliquando quidem animus toti nos efficiamur positi extra corpus, & eleuati mente, vnà cum totis immaterialibus diis per sublimia nos attollimus, aliquando verò terreno corpore colligamur, sumusq; corporei, materia videlicet cōprehensi. Similiter duplex erit cultus diuini ratio, vna quidē erit simplex incorporea ab omni generatione synce-

latur. Complexio illiusmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturam similem ad essentias corporibus præfidentes. Sæpe pro necessario corporis vñuouemus, operamurq; aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmonesq; bonos, dum videlicet studemus purgare corpus à maculis quibusdam, sordibusq; veteribus, vel morbis absoluerè, sanitatēq; adhibere, vel grauedinē torporemq; remouere, & leuitatē, efficaciamq; adhibere, vel aliud quiddam bonū corpori comparare. Tunc igitur nō intellectuāli quadā, & incorporea ratiōe, corpus rite tractabimus. Non enim ita natum est, vt his modis curari queat, sed cū cognata sibi nanciscitur, tūc corporibus curatur corpus, atque purgatur. erit igitur & sacrificiū ritus ad vñsum eiusmodi necessariū corporalis, atque ita superflua corporis expurgabit, supplebitque pro necessitate; quæ desunt, & quæcunq; distributa sunt, ad proportionem, ordinemq; reducet. Sacrificamus sepe poscentes à superis aliquā ad vitam humanam accommodata, scilicet, quæ vel vñtui necessaria sunt, vel ad illa pertinent, quæ gratia corporis affectamus. Quidnā tunc contingeret nobis à diis ipsis, qui ab omni humana generatiōe sunt penit' se-

grega

gregati, quod ad penuriam, sterilitatēve
fugādam, vel copiam adducendam nobis
cōterat, vel ad alia necessaria vitæ condu-
cat? Nihil sanè. Qui enim sunt ab omni-
bus absoluti, eiusmodi dona non tractant.
Si quis verò dicat deos illos immateriales
omnino immateriales in se comprehen-
dere deos, horumq; dona secūdam vnam
causam primam in se cōplecti, dicet utiq;
copiam quādam ita diuini muneris illinc
inferius descendentem. Verū quod illi
hec tractātes proximè humanā vitā actio-
nesq; peragant, nulli dicere cōcedendum
est. Eiusmodi enim rerum, quæ hīc sunt,
dispensatio diuisa est, atq; particularis, &
cū quadā ad hęc cōuersione peragitur: ne-
que omnino est à corporibus segregata,
neq; purā, synceramq; gubernationē, præ-
fecturamq; admittere potest. Modus igitur
sacrificandi pro rebus eiusmodi con-
gruus est, qui cū corporibus habet, & ge-
neratione commercium, non qui est à ma-
teria, & corpore penitus separatus. Qui
enim purus est, omnino talia supergredi-
tur, neq; ad hęc proportionē habet. Qui
verò corporibus, horūq; viribus utitur, est
rebus eiusmodi omnīū cognatissimus, po-
tēs prospera quādam vitæ suppeditare, &
aduersa nobis imminētia deuītare, ac
tempe

temperiem cōparare humano generi moderatā. Plurima hominum turba naturæ subiicitur vniuersali, eaq; viribus naturalibus gubernatur, atq; inferius ad naturæ opera vergit, completq; dispensationē facti, & fatalium operum suscipit ordinē, rationemq; practicam circa naturalia solum exercet. Paucissimi supernaturali mentis potentia freti à natura discedunt, atque ad separatū, immistumq; se conferunt intellectum, vnde naturalibus potētis superiores euadant. Nonnulli verò medium tenēt inter purum intellectum, atq; naturā: & horum alij quidem vicissim sequuntur vtrunq; , alij mistam ex illis vtriusq; vitam agunt, alij soluuntur quidem à deterioribus, & ad potiora se transferunt. Qui ergo natura gubernantur vniuersali, & ipsi vitam degunt naturæ proprię mancipatam, potentiisq; naturę fruuntur, cultum exercebunt naturę conuenientē, corporibusq; natura motis congruum, eligentes ad hoc loca, qualitates, aëris materiā, materiæ vires, corpora, corporum qualitates, & habitus, motus conuenientes, mutationesq; eorum, quę in generatione versantur, atq; similia tum in cæteris cultus diuini partibus, tum in ritu sacrificandi. Qui verò sola mente viuunt, vinculis naturæ soluti, in-

tellect

telleſtualem, corporumq; expertem culturae normam in omni religionis parte meditabuntur. Qui mediam vitam degunt inter intellectum, atq; naturam, mediam quoq; ſequentur religionem, atq; pro vitae mediae differentiis differentes ſectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabunt utrunq; viciffim, aut ab altero ad alterum declinabunt: aut deteriora tangent, ut per ea conſequantur, & potiora, exiſtimantes non aliter ſublimiora ſe conſequi poſſe. In genere eſſetiarum, poteſtatumq; divinarum, aliae quidem ſubiectam ſibi animam habent, atq; naturam, ſubminiſtrantem videlicet eorum opificiis, quatenus ipſe volunt: aliae vero ab anima, & natura ſunt penitus ſeparatae, non inquam ab anima tantum mundana prorsus, atq; genitali, verum etiam ab anima divina, eiusq; natura. Aliae deniq; medium tenent, communionemq; inter extrema conciliant, vel ſecundum unum indiſſolubile vinculum, vel ſecundum exuberantem maiorum traditionem, vel ſecundum minorum ſuſceptionem non impeditam, vel ſecundum colligatam amborum conſenſionem. Quando deos colimus animae, naturaeq; dominantes, non alienum eſt, & naturales his vires offerre, & corpora, quae natura reguntur, diis cuiusmodi conſec

consecrare. omnia enim naturæ opera & obtemperant eis, & ad deorū dispensationem aliquid conferunt. Sed quando deos longè secretos, & in sua vnitatē collectos cupimus venerari, honoribus à materia penitus absolutis eos venerari debemus: intellectualia enim his dona debentur, incorporea vita, virtus perfecta, sapientia cōsummata, eorumq; officia. Mediis autē diis, mediiorūq; bonorū ducibus, sicut diximus, media competunt. Ab alio igitur principio exordientes, scilicet à mundo, diis mundanis, distributione, quatuor in mundo elementorum à cōmuni sortitione secundum mensuras elementorum facta, à circūferentia circa centra in ordine reuoluta, ad veritatē sacrificiorū facilem habemus accessum. Si enim nos in mūdo sumus, & vt partes continemur in eo, primumq; generamur ab eo, atq; à totis potentiis eius perficimur, & ex quatuor eius cōponimur elementis, ac portione quādam vitæ, naturæq; ab eo nacti tenemus, profectò non debemus in cultu diuino mūdum, mundanosq; ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partē esse quidem corpus aliquod, vt videmus, inesse præterea vires corporibus incorporeas ordine distributas, sa-

cro

eorum itaq; lex similia similibus ritè distribuit, & à summis ad ima per media tota progreditur, corpora quidè corporeis adhibēs, incorporeis incorporea, propria videlicet unicuiq; reddens. Veruntamen si quis religiosus supermundanum numen assequitur, rarissimè verò id accidit, hic utique solus seorsum à corporibus & materia positus nimirum, & talem prosequitur cultum, supermundana potentia, diis supermundanis vnitus. Quod autem vni vix tandè in sacerdotij fine contingit, non expedit pro cōmuni lege omnibus & in principio, & in medio religionis statuere. hi nanq; corporeum quocunq; modo cultum agunt. Quilibet igitur peritus in sacerdotio, cōfitebitur, oportere cultum superis, nec ex parte, nec imperfectū, sed cōuenientem, & integrum adhibere. Quoniam igitur antè quàm adsint dii, descendantq; ad terram, omnes præsubiacentes illis potentiae mouentur, & ut præcursores, pompæq; præcedūt nimirum, qui non distribuit omnibus, quod cuiq; congruit, nec vnumquenq; proprio quodam honore prosequitur, ipsam deorum præsentiā non assequitur. Qui verò omnia numina sibi propitia reddit, grata offerens unicuique, donaque simulima, huic sanctè non frust

frustratur euentus, sed diuinum chorū integra, plenaq; præsentia suscipit. Cum igitur hæc ita se habeant, nō oportet ritum religionis esse simplicē, ex paucisq; compositum, sed multiformē, & ex omni harmonia constantem, ex cunctis vbiq; mundanis (vt diximus) constitutum. Si enim simplex aliquid, & vnius duntaxat ordinis esset, id ipsum, quod in sacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur, simplex vtiq; modus sacrificandi sufficeret. At verò nullis notum est, quāta virium multitudo suscitari solet, quando descendunt dii, atque mouentur, nisi sacerdotibus illis, qui opere ipso id experti iam fuerint. Soli igitur hi cognoscunt, quæ potissimū sit perfecta plenitudo colendi, & quā paucis prætermisissis, quantum nos frustretur euentus. Quemadmodū in harmonia si vna chorda frangatur, tota subito dissouat, sic vno prætermisso numine, sine ritu communis, ipsa religio finem non habet optatū, dum hoc vno deficiente, sacrum opus itructuram suā, integritatemq; nō habet. Quādo diuinæ potestates palām ad sensum descendensuræ sunt, manifestū nobis prouenit clāmū, si quē ex superis prætermittimus non honoratum. Similiter quando clām veniunt in opere sacro, periculosum est, si hunc

hunc quidē honores, aliū verò pro sua dignitate, & ordine nō honores. Qui enim aliquē proprio fraudat honore, totū confundit religionis opus, dum vnā, totamq; dispositionem dissipat. neq; vt aliquis putaret, tunc opus suscipiēdi tantū est imperfectū, sed totius structura perit. Quid vero? nōne ipsa sanctimonix summitas, ad summum ipsum totius numinū multitudinis principiū, vnumq; recurrit, atq; in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq; colit? Proculdubio. Verū eiusmodi summitas serò admodum aduenit, & quā paucissimis: atq; optimè nobiscū agi putandum est, si talibus in vitæ calce contigerit. Disputatio verò præsens non eiusmodi viro leges ponit. hic enim est lege superior, sed lege aliqua indigentibus, has sacrorū leges in præsentia sancit: numinū multitudo est, quasi mūdus aliquis, habēs multos ordines in vnum ordinem conspirātes. Similiter sacrificia debent habere numerorū ordinem pariter in vnum ordinē conspirantem, ita vt singuli numinibus ritè respōdeant. Similiter quæ circa nos sunt, & in nobis multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantū, sed ex cunctis cōgruè diuinis nostrarum rerum causis respōdere, atq; ita ad supremos ascendere

dere duces. Religiosa igitur obseruantia circa nos & in nobis agit varia. Aut enim quasi propagando perficit, aut amputat, aut emūdat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longius ab errore mortali.

Cūcta deniq; totis supernis familiaritate

cōciliat. atqui quādo vtrinq; congregiuntur in vnum, illinc quidem diuinæ causæ,

hinc autē ex æquo præparationes humana,

tunc absoluta religio peragit omnia,

& ingenita ex sacrificiis bona reportat.

Profectò exuberantia potestatis in causis

vniuersi summis, id habet, vt quēadmodū

in cæteris inferiora superat, ita & in hoc

admodū superet, videlicet in ipsa præsen-

tiæ amplitudine, vt maximæ omniū cau-

sæ, maximè omniū omnibus sint præsen-

tes, adeò vt eadē ipsa causæ vniuscuiusq;

potestas seorsum ab impedimēto vbiq; to-

ta, semperq; sit præsens. hac igitur ratione

ipsa omniū prima vltimis quoq; subruti-

lant, immaterialiaq; principia immateria-

liter materialibus adlunt. Nemo miretur,

si quā materiā esse dicimus purā, atq; diui-

nam. nā ipsa quoq; materia, cū ab opifi-

ce, patreq; omniū facta sit, meritò perfe-

ctionē suā quādam acquisisse potest aptā

ad deos suscipiendos. Quinetiā nihil pro-

hibet superiora lumen suum ad inferiora

diffund

diffundere: neq; igitur materiam permittunt expertem fore superiorum. Quapropter quātumcunq; materiæ perfectum, & purum est, atq; deiforme ad deorū susceptionem non est ineptū. Nam cūm oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ communionis expertia fore, ipsa quoque terra diuinam quandam portionem in se sortémue suscepit ad capiēdos deos sufficientem. Hæc igitur sacrorum sapientia contemplata, atq; ita secundum cōgruentiam, cōpetentia vnicuiq; deorum susceptacula diligēter inueniens, sæpe componit in vnū lapides, herbas, animalia, aromata, aliaq; similia, sacra, & perfecta, & deiformia: atque subinde ab his omnibus susceptaculū purū, integrumq; fabricat. Neq; enim fas est omnē materiā detestari, sed solam, quæ à diis fuerit aliena. Propriam verò ad illos decet eligere, vtpote quæ cōsentire possit, atq; conferre ad deorum ædificia, statuarum fundamēta, sacrificiorum opera. Neq; enim aliter terrenis locis, & hominibus hīc habitātibus possessio, portiōue vlla ex diuinis contingere potest, nisi tale quiddam prius iactum fuerit fundamentum. Arcanis sermonibus credendum est testātibus ex deis per beata spectacula quādam traditam fuisse

materiam. hæc igitur illis ipsis tradēti est cognata. Talis ergo materiæ sacrificium deos excitat, vt se demonstrent, atque ad comprehēſionem eos protinus aduocat. & præſentes capit, & perfectè demōſtrat. Eadem aliquis perdiscere poteſt etiam ab ipsa, quæ ſecundum loca diſtributio diuinitus eſt effecta, atque ab ipsa præfectura, quæ per res ſingulas eſt diuiſa: quæcunq; ſecundum diuerſos ordines, ſiue maiores, ſiue minores, paſſim ſortes eiuiſmodi naſta fuit. Conſtat enim deis locorum quorūdam rectoribus, ſacrificium ex eiſdem rebus, quæ naſcuntur ibidem, fore admodum conſentaneū, & gubernatoribus gubernata, & quæ ad ea pertinet, placitura. effectoribus & grata ſemper ſunt opera ſua potiſſimum: & qui primo aliqua procreant, talia ruſus habēt in primis accepta. ſiue igitur animalia quædā, ſiue plāta, ſiue alia, quæ viſa ſuperis diſpenſantur, ſimul & præfecturā ſub eis naſta ſunt, & cōmunionem nobis conciliant cum ſuperis indiuiduā. Horum ergo nonnulla, quatenus conſeruantur, atq; tenentur, augent, tenentium ad deos familiarem proprietatem, quocunq; videlicet ex eo, quod integra maneant, vim cōmunionis inter homines, deosq; conſeruāt. Talia ſunt quædam

dam apud Ægyptios animalia, & vbique
sacer homo. quædam verò mactata, com-
bustaq; familiaritatem efficiūt clariorem,
quotcunq; videlicet resolutionem in pri-
morum elementorū principium, efficiunt
cognitionem, causis superiorum, atq; pro-
ritu sacrationem. Vbique enim quo magis
proprietas, familiaritasque perficitur, eo
perfectiora bona ad nos inde descēdunt.
Neq; sunt hæc hominum duntaxat inuen-
ta, nec humanis moribus auctoritatem na-
cta sunt, sed deus ipse ritè inter sacra voca-
tus autor est eiusmodi legum, circa quem
dij; angeliq; permulti versantur, sub quo
per quolibet in terra gentes, numen ali-
quod sortitū est præfecturā, cōmunemq;
prouinciam: proprium quoq; inde tribu-
tum est templo vnicuiq; numen. Item sa-
crorum, quæ operamur ad deos, deus ali-
quis spectator est, atque gubernator: quæ
ad angelos, angelus; quæ ad dæmones,
dæmon: atq; in aliis eodem pacto secun-
dum proprium genus perfectus cognatā
sortitus est præfecturam. Quoniam igi-
tur sub numinibus speculatoribus, autori-
busq; sacrorū sacrificia pertractamus, ve-
reri debemus diuinæ sanctimonix leges,
sacrificiaq; legitima, & propterea in his
sperare, quòd sub numinū, deorumq; prin-

cipatu sacrificamus:& interea cauere sum
mopere, nequid vel indignū superis offe-
ramus, vel alienum. Deniq; summam id
admonemus, vt singula, quæ in nobis, &
circa nos sunt, circūspiciamus diligēter,
& quæ in mundo: item deos, angelos, dæ-
mones, gentibus distributos. Et hac vni-
cuiq; ratione amicū sacrificiū simili-
ter offeramus. hac enim ratione duntaxat
digna vnoquoque numine sanctimonia,
religioq; seruatur. Votum, siue adoratio,
& oratio omne sacrificiorum opus perfici-
cit, & in primis ad totam confert religio-
nem, & sacrā, indissolubilemq; animabus
ad deos conflāt cōmunionem. Huius ve-
rò tres sunt species: Prima cōgregat, atq;
contactum, notitiāq; nobis ad diuinita-
tem præstat: secūda, communionem ad
diuinum deuincit cōsentientē, atq; dona
nobis prouocat diuinitus quoq; demissa,
etiā antē quā loquamur, intelligamūs-
que omne nostrū opus perficiētia: Tertia
conficit ineffabilem vnitatem, atq; in diis
autoritatem totā collocat, animāq; no-
stram in eis perfectē ponit, atq; cōfirmat.
Iam verò in tribus his terminis, quibus
diuina omnia mensurātur, amicitiam no-
bis ad deos harmoniæ conflāt, sacramq;
à diis vtilitatē triplicem nobis affert. Vna
quidem

quidem ad illustrationem pertinet, alia ad
cōmunem operum executionem, alia ad
perfectam ex igne diuino plenitudinem.
Item adoratio, eiusq; virtus aliquando sa-
crificia ipsa præcedit, aliquādo mediis in-
seritur sacrificiis, aliquādo finem complet
sacrificandi. Opus verò in sacris nullum
absq; adorationis supplicationibus effici-
tur vnquam. Adoratio deniq; diutissimè
frequentata nostrum nutrit, & perficit in-
tellectum: animam ad suscipienda diuina
admodum efficit ampliorē, diuina homi-
nibus patefacit: ad splēdores diuini lumi-
nis capiendos assuefacit: paulatim perfici-
cit, quæ nobis insunt ad numina contin-
genda, quousq; ad summum nos vsq; per-
ducit. Atqui & mores nostræ cogitatio-
nis humanos retrahit paulatim, moresq;
diuinos infert, persuasionē quoq; & com-
munionem, & amicitiam procreat procul
ab intermissione perpetuā: diuinum rur-
sus amorem auget, quòd in anima di-
uinum est, accendit, & eleuat, expurgat
quicquid animo est contrarium, & aduer-
sum: atq; ab ipso spiritu ætherio, splendi-
dōq;, qui est animæ circumfusus excutit,
quātumcunq; vergit ad genituram. spem
quinetiam præstat bonam, & fidem perfici-
cit circa lumen. Deniq; (vt summum di-

i 3 Nam)

eam) homines frequenter orantes, adorationis virtus familiares deorum collocutores efficit, atq; discipulos. Cùm adoratio talis sit, talemq; connexionem cum sacrificiis habeat, patet sacrificiorum finem opificij contactus esse participem. Quandoquidem per opera diis accommodatur. Itaq; & bonum ipsius tantum est, quantũ à causis opificiis mittitur ad genus humanum. atq; inde rursus apparet virtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione sit efficax, & vnionis effectrix, atq; à diis commune vinculum habeat: & quomodo adoratio, sacrificiumq; mutuo se confirment, potentiamq; inuicem conferant admirabiles religionis effectus. hinc rursus apparet sacerdotiam disciplinam, operationemq; habere in partibus suis conspirationem non minorem, quàm in membris habeat. animal neque posse partem eius aliquam absque cunctis suum opus absolvere.

De sacrificijs animalium.

Porphyrus ambigit, quare oporteat lege sacrorum, eum, qui diuina sit inspecturus, exanime corpus eo tẽpore non attingere: veruntamen per corpora animalium mortuorum sæpius diuinorũ inuocationes, consecutionesq; peragantur.

Iamblichus ita soluit. vates iubēt diuinorum spectatorem exanime corpus, quod sacratum non fuerit, non attingere: permittunt verò, quod consecratur, attingere. Præterea vetant humana corpora, quæ iam deseruit anima, ne intuitu quidē tangere. Vitæ nanq; diuinæ vestigiū quoddam vel simulacrum, vel demonstratio in corpore per mortem extinguitur: cæterorum verò animalium corpora mortua tangere religio nulla vetat. quoniam nec in vita diuiniorē communicauerunt. Præterea, quatenus ad immateriales deos cōsurgimus, expedit tale corpus non attigisse: quatenus verò ad materiales studeamus accedere, tangere frequenter expedit. nam per animalia deos eiusmodi aduocare solemus: qui videlicet talibus præfideant animalibus, præsertim, qui proximè, & quasi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia compréhēsis corpora vita priuata, maculam quandam inferunt, videlicet non viuens viuenti, & sordidum puro, & priuatum habenti habitum: & mortuum habenti potentiā moriendi, propter communem quādam inter hæc habitudinem. sed dæmoni incorporeo penitus, atque impassibili, talia corpora nihil obfunt.

nam

Nam caduca maximè supereminet.

De vaticinijs per animalia.

QVando vaticinium agitur per corpora sacrorum animalium, vt asturum, non est putandum deos ad hæc accedere, videlicet vniuersales prouiso- res ad curam diuisam particularem, materialem, proportionalem, circa animalia singula. Sed dæmones, & hos quidem valde diuissos, & singulos singulis speciebus animalium distributos proximam curam animalium, præfecturamq; sortitos. hi nanque principatum nacti sunt, haud prorsus sufficientem, expertemq; materiæ. Idcoque congruè instrumenta eiusmodi attingere solent. Ad hoc igitur, vt eiusmodi per animalia vaticinium à dæmonibus consequamur, parare his oportet sedem talem, per quam possint inter homines obseruari, nobisque vti: sedem verò hanc esse oportet incorpoream, vt incorporei dæmones per hanc nobis adsint. erit igitur hæc animalium animalium à corpore iam absoluta. Quatenus enim quodammodo & ipsa separata est à corpore, conuenit cum dæmonibus, conuenit & nobiscum propter quandam vitæ cognitionem. Igitur tanquam media præsidii eius dæmoni subministrat ad præsagium homini suggerend

rendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos cōciliat. Anima verò hæc eiusmodi vaticiniis vtens, nō solūm vaticinium audit accipit ve, sed etiā non parum ex se ipsa confert ad executionem eius ad opera pertinentem. Hęc enim commouetur, & cooperatur, & simul præuidet per quādam compatientem necessitatem. Sed eiusmodi vaticinium à diuino, verōq; longissimè distat, atque de rebus exiguis, breuib; habetur. Quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcunq; circa generationem iam simul feruntur, atq; motiones ex se ipsis exhibent potentibus eas accipere, & passiones multifariam inferunt iis, quæ naturaliter ad compatiendum sunt exposita. per compassionem igitur præsagium eiusmodi prouenit. Non potest autem per passionē præcognitio perfectā cōtingere. Quod enim immundæ immutabile, purum est, id præcipuè futurum assequi cōsuevit: quod verò cum materiali, passibiliq;, & tenebroso commercium habet, obruitur ignorantia. hanc ergo artificiosam præsagij machinam neque legitimi vaticinij nomine dignam esse censemus, neq; seriò pertractandam, neque vtenti, quasi sit veridicus, esse credendum.

Quom

*Quomodo obsecratores demonibus
minabantur.*

NArrat Porphyrius sacerdotes consue-
uisse violentis quibuscūq; minis aduer-
sum superos vti : veluti, Nisi vos ita fece-
ritis, vel contrā, si feceritis aliquid, cœlos
confringā, vel occulta Isidis patefaciā, vel
arcanum in abyſſo reconditū diuulgabo,
aut sistam barim, id est nauem quandam
apud Aegyptios sacrā, aut membra Osiri-
dis Typhoni dispergam, cæteraq; similia.
Iamblichus subdit execratores nō cōsue-
uisse dirigere minitationes eiusmodi, vt
Porphyrius opinatur, ad Solem & Lunā,
cæterā ve cœlestia, sed esse in mundo ge-
nus aliquod potestatum valde diuisum, &
indiscretū inconsideratumq; , quod acci-
pit quidē ab alio rationem, siue sermonē,
exauditq; , sed propria intelligētia nequa-
quā; neq; verū à falso, neq; possibile discer-
nit ab impossibili. Hoc itaq; genus mini-
tationibus laceſsitū, protinus irritatum, &
stupet, vtpote quod & ipsum naturaliter
dictis vehemētiorebus agitur, & alia du-
cit, trahitq; per stupidā quandam, & insta-
bilē phantasiā. Præterea sacerdos sæpe nō
humana virtute, sed diuina sacramento-
rum ineffabilium potestate mundanis nu-
minibus imperat, atq; minitatur. ipse tunc
in

in superiorū deorum ordine cōstitutus, & ideo grandioribus propria natura mādaturis vtitur, atq; minis: neq; ramen tanquam facturū, quē tunc asseuerat, sed declarans quantā nactus fuerit potestatem propter ipsam ad deos vnionem comparatā, videlicet ex notitia, possessione q; ineffabilium symbolorū, siue signaculorum, quæ dicimus sacramenta. Item dæmones per provincias, partes q; diuisi: & partes mundi custodientes, singuli commendatarū sibi partium tantam habent curā, vt nec verbum quidem illius ordini, dispensationi q; contrariū valeant tolerare, perpetuam, videlicet, immutabilem q; mundanorū perseuerantiā obnixè custodiētes. Ordinem verò eiusmodi suum ideo immutabilem susceperunt, quoniā ordo deorū immobilis permanet in eisdem. In quo igitur esse habēt dæmones vel ætherij, vel circa terram distributi, hoc ipsum, nec minitacionibus inuadi vnquā audire possunt. proinde dæmones ineffabilū, arcanorum q; mysteriorū custodiā studiosè procurant. tāta videlicet obseruātia, propterea quod intelligunt ordinē, dispensationem q; vniuersū præcipuè in eiusmodi mysteriis contineri. quatenus videlicet allegoricè per hæc verba numina designātur, ordines q;

mund

mundani. hanc enim ob causam mundi partes in ordine permanent, quòd beneficio potestas Oliridis syncera permanet, & intacta, neq; cōtrario tumultu, & errore miscetur. Permanet insuper ipsa omniū vita pura semper & incorrupta quatenus viuificæ, formosæq; rationes, quæ in Iside reconditæ sunt, consistunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipsæ in corpus hoc descendunt oculis manifestum. atqui & omnia permanent immobilia, & simul sempiterna generationis videlicet successionē, quoniā nullum solis cursum vnquā sistere potest: perseverant insuper integra, quoniam quæ in abyssō, id est profundo sunt abscondita, nunquam aperiuntur. in quibus ergo salutē habēt omnia simul, & vniuersum, videlicet in eo, quod & quæ naturaliter sunt occulta, vt sunt occulta seruentur, & maneāt, & secretissima deorum essentia nunquā sortem contrariam subeat, nec oppositis misceatur: hoc inquā circūterranei dæmones, nec ad vocē vsq;, auditumq; sustinent aliter affici, verbisq; profanari. atque propterea aduersus dæmones eiusmodi verborū vsus habet aliquam potestatem. de his autem nullus aliqui minitatur: nec ad illos sunt obsecrationes eiusmodi constitutæ. quapropter

Chaldaei sacerdotes, apud quos diiudicatus, decretusq; est, pur⁹ ipse ad solos deos sermo, nunquam minis vtuntur. Aegyptij verò, qui cum diuinis sacramentis demonicos sermones admiscant, ad minas eiusmodi aliquando se conuertunt.

Expositio symbolorum Aegyptiae theologiae.

IMitantes Aegyptij ipsam vniuersi naturam, fabricamq; deorum, ipsi quoque mysticarum, reconditarumque notionum imagines quasdam in symbolis cõficiendis ostendunt: quemadmodum & natura rationes occultas in apparētibus formis, quasi symbolis exprimit, & dii veritatē idearum per manifestas imagines explicant. Cùm ergo perspiciāt superiora omnia inferiorum similitudine delectari, atque insuper optēt à superioribus bonitate repleti, quatenus pro viribus imitentur, meritò & ipsi conuenientē superis modum agendi pro viribus offerunt, quando occulta mysteria symbolis inserūt manifestis, in quibus interpretandis dimitte voces, accipe sensus. Quando igitur lutum in sacris nominant, aut inducunt, hoc intellige mundi corpus atq; materiā, genitalemq; virtutē huic insertam, & quasi pariter agitam,

atq;

atq; fluentem, aut etiam causam principalem, & quasi loco fundamenti præpositâ elementorum, elementaliumq; virtutum. Cùm hoc igitur tale sit, deus ipse generationis, totiusq; naturæ virium omnium, quæ insitæ sunt elementis, causa vt pote, qui hæc superemineat omnia immaterialis ipse, indiuisus, immobilis, & ingenuus, totusque ex seipso, & in seipso totus. hæc omnia perspicuus antecedit, & ducit in se cuncta complectens, atq; ex eo, quod cōplectitur omnia, ac de suo mundanis tribuit omnibus, ex ipsis eluxit. Quoniã verò supereminet omnia, effulget, vt segregatus à mūdānis omnibus secum ipse solus per sublime procedens. Confirmat & hoc, quod subindē sequitur symbolū, vbi deus inducitur sedens super loton aquaticā, scilicet arborē, vbi significatur, deum principatu suo mundanum superexcedere lutum, nec attingere gubernādo, sed principatum gerere intellectualem penitus, & empireum. Omnia enim in loto rotunda sunt tum poma, tum folia: ex quo significatur circularis actio mentis per eadē videlicet, & eodē pacto se habens. Deus igitur ipse super hanc insuper actionē in seipso consistit, superans eiusmodi principatum sanctus & venerandus, & in seipso
penit

penitus conquiescens, quod quidē ex actu
sedendi significatur. Proinde, vbi deum
introducunt naus gubernatorem, princi-
patum significant, mundi gubernatorem.
sicut enim gubernator à naui, & guber-
naculo segregatus vno quodam, faciliq;
momento mouet vndiq;, & regit, dirigitq;
nauem, ita deus ipse mundum desuper, vi-
delicet à primis naturæ principiis præci-
puas motionum causas exhibēs. Quoniā
verò partes cœli omnes, animaliaq; cœ-
lestia, & totus vniuersi motus, ipsumque
tempus, secundū quod mundus ipse mo-
uetur, cuncta deniq;, quæ continentur in
totis, vires à sole descendentes accipiunt,
alias quidē commistas in ipsis, alias autē
commistionē exuperantes: ideo has quoq;
symbolicus significandi modus adducit,
verbis quidem solem designās secundum
animalia cœlestia figurari, formāsque vi-
cissim commutare per oras. Interea verò
demonstrans immutabilem eius, simūlq;
totam per totum mundum traditionē, sed
quoniā quæ suspiciunt, alia quidem alibi
circa impartibilē feruntur dei traditionē,
atq; ipsa pro diuersitate naturarū, motio-
nūmq; suarū, multiformes accipiūt à sole
potentias, propterea symbolica traditio
vult per donorū multitudinē vnū ingre-

di deum, atq; per potentias multiformes
 vnā dei adesse potentiam. Quapropter
 inquit ipsum vnū, eundemq; cōsistere: vi-
 ces verò formarū, transfigurationesq; in
 suscipiētibus asserit resultare: quapropter
 illum secundū animalia, & ad oras cōmu-
 tari ait, quasi circa deum mutationes eius-
 modi varientur secundum diuersa susce-
 ptacula dei eiusmodi votis vtūtur. Aegy-
 ptij non solū in ipsis deorum propriis
 visionibus, sed in precibus etiam leuiori-
 bus, quæ eiusmodi sensum habent, atque
 per talem symbolicam, mysticāq; cultu-
 ram ad deos supplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

PORPHYRIUS quærit, cur sacerdotes
 vtantur nominibus quibusdam nihil
 significantibus. Iamblichus respondet, om-
 nia eiusmodi nomina significare aliquid
 apud deos: quanuis in quibusdam signifi-
 cato nobis sint ignota, esse tamen nota
 quædā, quorum interpretationē diuinitus
 accepimus, omnino verò modum in eis si-
 gnificandi ineffabilē esse. neq; secundum
 imaginationes humanas, sed secūdum in-
 tellectum qui in nobis est diuinus, vel po-
 tius simpliciore, præstantioreq; modo se-
 cundū intellectū diis vnitum. Auferēdum
 igitur à diuinis nominibus omnes exco-
 gitat

gitationes, & rationales discursus, atq; assimilationes naturales vocis ipsius cōgenitas, ad res positas in natura. & quemadmodū character symbolicus diuinæ similitudinis in se intellectualis est atq; diuinus, ita hunc ipsum in omnibus supponere, accipereq; debemus. quod autē hic nobis sit, hoc ipsum in eo est maximē venerandum. præstantius enim est, quā ut in nostram notitiam diuidatur. iam verō in quibus diuinorū nominibus resolutionē suā diuinitus acceperimus, in his totā habemus essentiā, potentiāq; , & ordinis diuini notitiā ipso nomine comprehensā, atq; etiā mysticā, & ineffabilem, simulq; totā deorum imaginem in anima custodiamus, animamq; per hæc ad deos attollimus, eleuatāq; illis pro viribus copulamus. Proinde quæritur, cur nam inter nomina diuinorum barbara ceteris anteponimus, quia videlicet sacrarum gētium, velut Ægyptiorum, Assyriorumq; totū dij sermonem approbauerunt tanquam sacris maximē congruentē, propterea & communes dictiones, modosq; loquendi arbitramur cognatæ ad deos dictioni, orationiq; adhibēdum præsertim, quia antiquior, primusq; extitit mod' iste loquendi. atqui & quoniā prima nomina

diuinitus acceperunt, dū ea cū propria lingua miscerent tanquam cum familiari, consentaneaq; illis voce contemperantes, ita nobis seruanda perpetuò tradiderunt. nosq; ita ipsam traditionis regulam ritè deinceps cōseruare debemus. Siquid enim aliud diis cōuenit, sempiternum ipsum, & immutabile diis est præ cæteris cognatissimum. Inter hæc Porphyrius ait illū, qui vocem audit nominū diuinorū, ad significata respicere, ideoq; sufficere notionem ipsam eandem ubiq; manentē, qualiscūq; sit dictio. Respondet Iamblichus hunc in modum, non est autem id tale, quale tu putas: si enim nomina ex hominū pacto, conuentoq; posita essent, nihil interesset alia pro aliis commutare. Sin autem naturæ rerum accōmodata fuerunt, quæ huic maxime congruunt, hæc & diis maxime sunt amica. ex his perspicuè patet sacrarū gentium vocem rationaliter cæteris esse præpositam. Neq; enim prorsus eandem mentem seruant nomina in aliā linguā interpretata: sed sunt gentibus singulis propria quædā, quæ gentibus aliis per vocē significari non possint. Accedit ad hæc, quòd si significationū proprietates per aliā linguam interpretari possimus, non tamen eandem cōseruant permutata potētiam.

Habent

Habent insuper nomina barbara multam
 emphasim, id est insinuationis, demonstra-
 tionisque efficaciam, habent & concisam
 breuitatē. Minimum verò ambiguitatis,
 & varietatis, multitudinisq; verborū. pro-
 pter hæc omnia superis maximè cōgruūt.
 Deponé igitur suspiciones à veritate ca-
 dentes, quibus suspicaris Ægyptiam ibi
 cōferre linguam duntaxat, vbi Ægyptius
 est, vel vsus Ægyptia lingua, qui tunc in-
 uocatus. Potius autē existimato, quoniam
 primi omnium Ægyptij præsentiam, parti-
 cipationemq; deorū sortiti sunt, ideò deos
 inuocātem potissimum approbare, quādo
 Aegyptio ritu vocantur: neq; verò dicen-
 dum est barbara hæc obscura, diuinorum
 nomina esse quædam præstigiatorum, fa-
 scinatorumque machinamenta: quo enim
 pacto, quæ maximè coniuncta sunt diis,
 nos quoque coniungunt, & quasi æquales
 cum superis vires habent, phantastica fi-
 gmēta erunt, sine quibus nullum in sacris
 opus efficitur? Sed neq; prætegmina, inuo-
 lucrāq; eiusmodi per nostras passionēs ef-
 ficiuntur, ex fama diuino tributas. Non
 enim exordientes ab iis, quæ ipsi patimur,
 imò verò ab ipsis deorum propriis com-
 petentes illis secundum naturam attribui-
 mus dictiones. neq; contrarias de diuinis

agimus notiones : contra videlicet quàm
ipsum re vera se habeat , sed prout natura
se habet : & quemadmodum veritatem de
ipso consecuti sunt, primi, qui leges nobis
de religionis sanctimonia tradiderunt, sic
perseueramus in eis : si quid enim aliud in
sacris legibus, atque ritibus deo placet, fir-
mitas ipsa maximè placet, & præcipuè cō-
gruit. Oportet igitur ritus adorationis an-
tiquos tanquam sacros conseruare semper
intactos, neque demere quicquam, neque
aliunde quid addere: ferme nāq; & hoc cau-
sa nuper extitit, vt omnia & nomina, &
vota debilitata iam sint, propterea quòd
propter ipsam præuaricationem, & inno-
uandi cupiditatē permutata sunt semper,
& permutari non desinunt. Græci nanque
natura rerum nouarum studiosi sunt, ac
præcipites vsquequa; feruntur, instar na-
uis saburra carentis, nullam habentes sta-
bilitatem: neq; conseruāt, quod ab aliis ac-
ceperunt : sed & hoc citò dimittunt, & o-
mnia propter instabilitatē, noua; inuen-
tionis elocutionem transformare solent.
barbari verò sicut moribus graues, firmi;
sunt, sic & in eisdem sermonibus firmiter
perseuerant: ob quam sanè stabilitatem, &
ipsi diis sunt amici, & orationes offerunt
illis acceptas, quas nulli vlla vnquam ra-
tione

tione fas est permutare.

Opinio Aegyptiorum de deo, atque dijs.

QUærit subinde Porphyrius quidnam primam Aegyptij causam esse velint. Vtrum intellectum an superintellectum. Item vtrum vnum aliquid solum, an vnâ cum alio quodâ, siue aliis. Rursus, vtrum incorporeum sit, aut forsitâ corporale. Præterea, nō sit idē cum opifice mundi, an opifice sit superius: & nunquid ex vno, an ex pluribus cuncta profluxerint: omnēque nunquid velint primum fundamētum esse materiam prorsus informem, an corpora qualia. ipsamq; materiā nunquid ingenerabilē, aut genitam. adhæc Iamblichus ita respondit: Ego verò causam in primis tibi dicā, ob quam sacri, & antiqui Aegyptiorum scriptores de his varia senserint, & insuper huius seculi sapiētes nō eadem de his ratione loquantur. Cū enim multæ in vniuerso sint essentiæ, ac multifariā inter se differant, meritò earum, & multarum tradita sunt principia habentia ordines differentes, & ab aliis sacerdotibus alia principia quidem tota vniuersaliā vè, vt narrat Seleucus. Mercurius ipse tradit viginti millibus voluminibus, vel, sicut Meneteus recenset, tradidit voluminibus triginta millibus, itēque sex millibus &

quingentis atque vigintiquinque, & in eis perfectè omnia demonstravit : propria verò particularium essentiarum principia alij antiquorum alia passim introduxerunt. Oportet igitur de his omnibus veritatem breuiter declarare, atq; primum quod primò quæstisti. Primus deus ante ens, & solus, pater est primi dei, quē gignit manens in vnitae sua solitaria, atq; id est superintelligibile. estq; exemplar ipsius, quod dicitur, sui pater, sui filius, vni pater, & deus verè bonus. Ille enim maior & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur, & intelligunt, scilicet idearum. Ab hoc utique vno deus per se sufficiens seipsum explicauit. Ideoq; dicitur per se sufficiens sui pater, per se princeps. Est enim hic principium, deus deorum. vnitae ex vno super essentiam, essentiae principium. ab eo enim essentia. propterea pater essentiae nominatur. Ipse enim est supererenter ens intelligibilium principium. hæc sunt principia omnium antiquissima. Quæ Mercurius præponit diis ætheriis, empyreis, cœlestibus, componens de empyreis libros centum, totidemque de ætheriis, mille de cœlestibus: Secundum verò alium ordinem præponit deum Emeph diis cœlestibus tãquam ducem,

cem, quæ ait intellectum esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligentias conuertentem; huic vnum impartibile antepone, quod appellat primum exemplar, aut expressionem, aut effigiem, quod Icthon appellat. In quo est primum intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colitur: præter hos autem rerum apparentium opificio, alij duces præfunt. Nam opifex intellectus, qui & veritatis est dominus, atq; sapientia; quatenus in generationem progrediens occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem Amū Ægyptiaca lingua vocatur. Quatenus autē sine mendacio peragit omnia, & artificiosè simul cum veritate Phtha nuncupatur. Græci verò hunc Vulcanum nomināt, artificiosum duntaxat considerantes. Quantum verò effector est bonorum, appellatur Osiris, aliàsque denominationes habet propter potentias, actionesque differentes. Est & principatus alius apud illos super elementa tota in generatione posita, virtutesque eorum, quarum quatuor quidē masculinæ, quatuor fœmininæ, quæ principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem, quæ in generatione versatur Lunæ tributis. Marfilius. Potes in his ordinem consentien-

tem

tem Proculo ita disponere. Primum est ipsum vnum super eis super intelligibile totum. Secundum vnum ens, siue vnitas entis, in quo vnitas sua suo enti præponitur. potest & intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiū est intellectus intelligibilis, intellectualisq; simul, & vnitus intellectus, & expressio, prima Icthon. Quartum intellectus intellectualis iam explicatus cœlestium dux deorum Emeph. Quintum intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dij cœlestes, empirei q; & ætherij. hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, Phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus diuidentes verò cœlum in partes duas, vel quatuor, vel duodecim; vel sex atq; triginta, vel harum duplas, vel aliter quomodocūq; principatus his quoque perficiunt aut pauciores, aut plures. Rursus ducem vnū his anteponunt, atque ita Ægyptiorum tractatus de principiis desuper ad postrema progrediens ab vno descendit in multitudinem. ab vno videlicet gubernatam à deo vbique indefinita natura sub quodam termino definito sit imperiosè comprehensa, præcipuè verò ab excelsa omnium causa vnitatem. Materiam verò produxit deus materialitate: videlicet

delicet ab essentialitate subderiuata, quā opifex vitalem assumens, simplices, impatibilesque sphaeras effecit. Ipsius verò postremum accepit ad generabilia, & corruptibilia corpora facienda. His ita discretis facile soluuntur dubia, quæ in libris Ægyptiis, quos legisti, concepisse dicis. Qui enim sub Mercurij titulo circumferuntur, opiniones Mercuriales continent. et si sæpe Philosophorum Græcorum stylo loquuntur, sunt enim ex lingua Ægyptia in Græcam translatis à viris philosophiæ non imperitis. Optarem verò, ut quicunq; mundanarum rerum causas primas attingunt, vltima quoq; principia declararent. Item quicunq; planetas, zodiacum, decanos, horoscopus, stellas, potentes duces tractant, ut particulares principiorum distributiones traderent. Proinde dogmata, quæ in Salaminiciis sunt, breuissimam partem Mercurialium ordinationum continent. item quæ de stellarum apparitionibus, vel latebris, aut Lunæ augmento, vel decremento tractantur, in postremis penes Ægyptios assignationem causarum habent. Profectò Ægyptij non omnia esse naturalia putant, sed vitam & intellectualem, & animalem à natura discernunt. non in mundo solum, sed etiam in hominibus,

bus, atque cum intellectu, & rationem secundum seiplos existētes præfecerint. Sic quæcunq; fiunt, fieri arbitrātur, atq; eorū, quæ in generatione versātur, primum præcipuūmve patrē esse opificē asserunt. Cognoscunt quoque vitalem potentiam, & quæ in cælo est; & quæ super cælum extat. Item purum intellectum collocant super mundum, & vnum impartibilem in toto mundo, & alterum per omnes circuitos distributum. Iam verò hæc nō oratione, ratione q; nuda speculari solent, sed admonent insuper, atque docent, ad excelsiora, communiora q;, & superiora fato naturam nostram progredi ad ipsum deum, opificem q; mundi. quatenus neque materiam ferat secū, neq; aliud quicquam præter opportuni temporis obseruatiam, id q; sacrorū opera nos consequi docent, atque simul efficiunt. tradidit hanc quoque viam nobis ipse Mercurius. Sed interpretatus est eam propheta Bitis Ammoni Regi inuentā, in adytis templi in vrbe Sayn, Aegypti, literis q; sacris insculptam; præbuit quoque nobis Dei nomen discurrens per vniuersum. sunt & alij multi ordines de eisdem. Quapropter non rectè mihi videris Aegyptiorū omnia ad naturales duntaxat reducere causas. sunt enim apud illos

los plura, atque essentiis pluribus. sunt & potestates supermūdanę, quas & religiosa principia sanctimonia coluerunt.

*De libero arbitrio, & quomodo
soluamur à fato.*

Post hæc ait Porphyrius, plures Aegyptiorum ipsum quoque arbitrium nostrum motui stellarum supposuisse. Respondet Iamblichus ex Mercurialibus sentiis hunc in modum: duas homo animas habet, vt Mercuriales literæ docent. vna quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiæ particeps: altera verò ex circuitu cœlestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorum irrepit. Anima igitur à mundis in nos descēdēs, mundorū quoq; circuitus sequitur. quæ verò ab intelligibili veniens intelligibiliter adest geneficum circuitum supereminet: atq; per eam & à fato solui-
mur, & ad intelligibiles deos ascendimus: & religionem habemus ad æterna tēdentem. non igitur putandum est, de quo tu dubitabas, omnia insolubilibus necessitatis vinculis, quod fatum nominant, colligari. habet enim anima principium in se proprium, quo ad intelligibile sese conferat, & discedat quidem ab iis, quæ gignuntur. ad ipsum verò ens accedat, atq; diuinum.

num. Neq; rursus diis applicuimus fatum, quos tanquam soluētes à fato in templis, sacrisq;, & statuis veneramur. Ipsi quidem dii fatum solvunt : naturæ verò ab eis vltimæ descendentes, atq; generationi corporique mundi iam implicitæ fatum peragunt. Meritò igitur omnē diis sanctimoniam adhibemus, vt ipsi quidem soli per intellectualem persuasionem dominantes necessitati mala nobis à fato imminentiæ soluant. Non enim totum in natura fati ligatum est, sed est & aliud principium animæ, & natura, & generatione præstantius, per quod & diis possumus copulari, & mūdanum ordinē superare, atq; sempiternam vitā, supercœlestiūque deorum actionē participare. per hoc igitur nos ipsos à fato eximere possumus. Quando enim præstantiora eorum, quæ nobis insunt, agunt, & ad præstantiora sui ipsius anima reuocatur, tunc ab illis, quæ eam in generatione deuinciunt, penitus segregatur, à deterioribusque descendit, atque alteram pro altera vitam commutat, seq; ipsam in alium interserit ordinem, dum priorem omnino deserit ordinem. Quid ergo? nunquid possibile est per deos circuncurrentes à fato seipsum soluere? atq; eosdem interim exstimare duces, autoresq; fatorum

rum, vinculisq; insolubilibus vitas penitus alligātes. fortè verò nihil prohibet, ita fieri. Cum enim dij essentias, potentiasq; multas in se cōplectantur, quidnā prohibet illis inesse & alias nobis inestimabiles differētias, atq; cōtrariedades? Iam verò & hoc licet dicere, in vnoquoq; deorū etiam apparentium inesse intelligibilia quēdam essentię principia, per quę animabus à generatione mundorū fuga cōtingat, atq; libertas. Siquis autem duos deorū ordines non admittat ad solutionis officiū, scilicet mūdānos simul, atq; supermundānos, saltem per supermundānos fiet quādoq; solutio. Verūm hæc in tractatu deorum diligentius declarantur. Quinam dij potissimum sint ad supera reduētores, & quādo reuocent, quibū sue potentiis, & qua ratione fatū soluant, & per quos præcipuè reditus sacrorum operatione peractos, & quis ordo mūdānæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio cōsummata huic ordini dominetur. quamobrè quod tu ex Homeri versibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. legibus nāq; sinceris, intellectualibusq; iamdiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine, potentiaq; maiore, deteriora soluūtur. & quatenus nos in sorte tradu-

cimur meliorē, eatenus à deterioribus fit
discessus: nec propterea contingit aliquid
præter regulam ab initio constitutā, adeo
ut dii flectantur propter sacrificium, cul-
tumq; posterius actū, sed à primo descen-
sū deus animas ea cōditione demisit, ut ad
eum iterum reuertātur. Neq; inter se repu-
gnāt adscēsus animarū, atq; descēsus. sicut
enim in vniuerso intellectuali vnā cū es-
sentia generatio, immo & hoc totum re-
ctē cōnectitur, sic & in animarum disposi-
tione vnā cum earū circa generationē cu-
ra solutio quoq; à generatione cōsentit.

De suo cuiq; dæmone.

QUærebat post hæc multa Porphy-
rius de suo cuiq; dæmone. respondet
ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tracta-
tus de dæmone vnicuique proprio. Alter
quidem sacer, siue deificus: alter artificio-
sus. Ille dæmonem à supernis causis inuo-
cat: hic à circuitibus, qui in generatione
versantur. Ille quidē exploratione vniuscu-
iusq; genituræ nō vtitur: hic talia diligen-
ter explorat. Ille vniuersalius super natu-
ram: hic particularius secundum naturam
dæmonem colit, & curat. Cū igitur hæc
ita se habeāt, absurdè tu mihi videris cul-
turam perfectiorem ad humanam admo-
dum transtulisse, & in hac duntaxat quæ-
stiones

stiones tuas exercuisse. Propterea ubi naturali tantum via quæris, colisue dæmonem, videris & eiusmodi vitæ exiguam quandam particulam accepisse. Consueuerunt enim qui circa naturam artificiosè perquirunt, & operantur, ordinatè vocare dæmonem à decanis, id est facientibus. Atq, ab influxuū dispensatoribus imaginibus cœli, stellisq, Soleq, & Luna, item à polis, totisq, elementis, atque mundo. Tu verò non rectè breuissimam horum partem seligens, scilicet ipsum genitalis figuræ dominum, de hoc duntaxat quæstiones inducis, & hac in parte hoc vno supposito perscrutaris, quonam pacto dominus ipse figuræ dæmonem tribuat. Atq, secundum quam, & qualem vitam, vel potentiam, vel influxum ab illo nobis influat. ubi prorsus in genituræ exploratione moraris perscrutans, vtrum subsistat dæmon, necne: & vtrum figuræ dominus inueniri possit, aut forte non possit. Asseris deniq, hunc fore beatum, qui inuēta generationis suæ figura, fatalia sic effugerit, ita videlicet suum dæmonem conspiciatus. mihi verò videntur hæc inter se dissentire, & à veritate deficere. Si enim ab ipsa generationis figura dæmon nobis est attributus, atque inde cognouimus eum, quonam pacto

I i

fatal

fatalia fugiemus per notitiam dæmonis
fato nobis addicti: atqui, etsi necessaria à
nobis per dæmonem expellimus, vt affir-
mas, quando vltcrius sunt hæc vnà cum
dæmone nobis destinata per fatum.

De iudicijs astrologorum, & dæmone.

POrphyrius dicit si quis cognosceret fi-
gurū natiuitatis, dominumq; figuræ,
inueniret dæmonem suum, & per ipsum
solueretur à fato natiuitatis: sed subdit,
impossibile esse scire illā, & hunc inueni-
re: & regulas astronomiæ, & astrologiæ
esse incomprehensibiles, & incertas teste
etiam Cheremone. Iamblichus dicit, dæ-
monem neq; cognosci, neq; dari ab illa fi-
gura, & dæmonio eius. alioquin nō solue-
ret nos à fato natiuitatis, sed dari ab an-
tiquiori principio, & altiori, scilicet à diis
superioribus, & cū primū anima incli-
natur ad sensibilia ante conceptionem, &
solū nos à fato non tam per dæmonem,
quàm per cultū superioris numinis. Non
solū verò illa Porphyrij dicta à seipsis,
sed etiam à veritate dissentiunt. Nō enim
ab ipsa propria generationis figura omni-
no vniciq; tributus est dæmon, sed est &
antiquius hoc initium. Item si hinc duce-
retur dæmon agnosceretur, non foret pro-
pterea felix, qui geneficum cognosceret
dæmon

dæmonē. Et quisnam hunc ducē accipiat ad effugienda fatalia? Si ad hæc explenda est ipse tributus, omnino verò præcipuas prætermittis de essentia, & de ordine dæmonis quæstiones, vltimas verò tãgis, vnde descendat. Inquis præterea innumera- biles circumferri astrologiæ regulas, dubi- tationesq; de genesi, vnde appareat scien- tiam de his haberi nō posse. Ego verò cen- seo primum quidem haberi posse per di- uinum vaticinium veritatē certissimā cir- ca stellas: nec nos omnino regularum di- numeratione, nec artificiosis prædicatio- nibus indigere: & insuper addo, te nō pe- nitus impossibilem inde notitiā demon- strare quantū ad mathematicam sciētiam pertinet, quòd diuersæ inter illos feruntur opiniōes, quòdque Cheremon, & quiuus alius cōtradicit. Sic enim & in omni scien- tia simul & arte propter dissidentes opi- niones dicere nullā esse scientiam cogere mur. sed profectò vbique non solum falsa inter se dissidēt, sed & à veris falsa dissen- tiunt, vt vbiq; præter falsa veritas inueni- ri possit. Porphyrius dicit regulas etiam astronomiæ cōprehendi nō posse, ne dum astrologiæ, & multas esse illis dissen- siones, & à multis impugnari. Respondet Iamblichus, diuinū vaticiniū potest docere

re naturam, & effectū astrorum sine arte. Astronomia, & aliæ artes quondam à diis datæ longo tēpore humanis opinionibus confunduntur, exiguumq; diuinitatis, & veritatis deniq; retinēt. in astronomia est aliquid veri, quamuis exiguū, quod patet per effectus stellarum inter se ex mēsurā proueniētes in cœlo, sicut prædictū est de eclipsi Solis & Lunæ, & aspectibus planetarū. Regulæ mensurarū, magnitudinum, distātiarū, progressionum, cometarū, atq; similibus diu apud Chaldaeos, & apud nos obseruatæ testātur astronomiæ scientiam esse verā. Porphyrius dicit, dominū figuræ, vel dominos, si plures sint, deprehendi non posse etiā iudicio astronomorum, & astrologorum, sed inde proprium dæmonē esse querēdum. Iamblichus dicit, astrologos dare regulas, alios scilicet quinque, alios pauciores, alios plures ad inueniendos, vel discernēdos dominos figurarum. Non dicit inquā haberi regulas, & inueniri, atque discerni, sed ita putari, & tradi ab illis cōtra dicta Porphyrij. Quidnā prohibet figuræ dominum, atq; dæmonem per astrologiā quidem difficile inueniri, facillimè verò per diuinum vaticinium, atq; sacrificia? Neq; putandum est dæmonē à solo figuræ domino tribui. sunt enim plura
hoc

hoc eius, & antiquiora principia. neq; humanis artibus, sed diuinis proprium dæmonē possumus inuenire. proprius cuiq; dæmon nō à particulari quadā cœli, elementorūmue dispositione distribuitur, sed à tota mundi dispositione, quando descendit anima regnante, ipsiq; dæmonem certum accomodante executorem vitæ, quā elegerit anima: hic eam conciliat corpori, vitam corpori comunicatam curat, vitam animæ propriam dirigit, cogitationi assidue principia exhibet: nosq; agimus talia, qualia hic adducit in mentem, catenusq; nos gubernat, quoad sacris perfecti dominum pro dæmone commutemus. Tunc dæmō deo cedens, vel vacat ab opere, vel conducit ad idem. fors alicuius propria tribuitur animæ, dum descendit ex toto mundi corpore, & vita prout tunc se habet ad illam; & illa fors certo dæmone ducitur, & impletur. Ergo est impossibile iudicare certos euentus, cum omnium causarum concursum comprehendere nequeamus, nisi per inspirationem diuinam id assequamur.

*Vnde proprius demon veniat, quidue agat,
& utrum sit vnicus.*

Proprius dæmon non à parte quadam cœli elementorūmue tribuitur, im-

mo verò à toto mundo, & à multiformi in
eo vita, & à multiformibus corporibus,
per quę transiit anima descēdens in gene-
rationem, secernitur propriè, atq; decerni-
tur, fors in nobis quædā propria nostris
secundū præfecturam propriā distributa.
hic vtrique dæmon erat in exemplari antè
quàm in generationē animæ laberentur.
Quē cum primū anima ducē accepit, ad-
stat ipse dæmon expletor subinde vitarū.
hic animā, vt dixi, descendētē alligat cor-
pori, cōmune eius animal ipse curat: vitā
animæ propriā dirigit: & quodcūq; ratio-
cinamur, exhibet ratiocinandi principia:
agimusq; talia, qualia is adducit in men-
tem, gubernatq; nos quousq; sacris operi-
bus expiati, deum subeamus pro dæmone
duce. cui posthac dæmon ita cedit, vt vel
vacet eo præsentē, vel conducat ad idem.
Quærebas deinde, vtrū plures adsint vni-
cuique dæmonēs, alij alia gubernantes in
homine. Respondemus ad hæc, dæmonē,
non alicui parti nostrū præesse duntaxat,
sed toti simul adesse, totū ducere, quemad-
modū à totis, quæ in mundo sunt, ordini-
bus, est attributus. Cōiectabas plures pro
numero nostrarū partiū dæmones nobis
adesse. Præterea quòd etiā in ipso corpore
diuersi sint dæmones, alius sanitatē, alius
pulchr

pulchritudinē, alij quādam in his habitu-
dinē curēt. vnusq; his æquē præsfit in cor-
pore. Sic & putabas aliū dæmonē corpus,
aliū animā, aliū mentē regere. Præstat
verò eiusmodi cōiectura ad hoc ipsum vti
videlicet, quòd corpus, & anima, & intelle-
ctus eodē dæmone gubernentur. Noli igi-
tur ita diuidere, vt alius sit corporis dæ-
mon, alius animæ, alius intellectus. absur-
dum est enim animal quidē esse vnū, dæ-
monium verò animali præfectum multi-
forme putare. Nā quæ principatū tenent,
vbique simpliciora sunt subditis. Est insuper
& absurdus, si multi dæmones dominan-
tes velut dæmonij partes, non conflati in
vnum sint, sed inter se disiūcti. Introducis
autē & in ipsis cōtrarietate, tanquā domi-
nantium dæmonū alteri boni sint, alteri
verò mali. Cū tamen nusquā mali spīri-
tus sortem habeant præfecturæ, nec pari
vel auctoritate, vel numero exaduerso bo-
norum distributi sint. Post hæc suspicaris
dæmonem proprium esse quandā animæ
partē, videlicet intellectū, cumq; hominē
esse *εὐδαίμονα*, id est felicē, qui sapientem
habeat intellectum. quod si ita sit, nō erit
amplius alius ordo præstantior homine
præfectus homini. sed inter diuisas animæ
partes superior inferiorib⁹ dominabitur.

vbi tamē cunctę cognatę sunt, nulla verò
 vt absoluta subditis dominatur. Inducis
 post hęc dæmonis cultū tanquā ad plura
 factum, partim quidē tanquā ad duos dę-
 mones, partim etiā velut ad tres. nefas ve-
 rò est causas nobis præfidētes partiri, nec
 ad vnum redigere præfecturā, quippe cū
 vnitas in omnibus dominetur. Iam verò
 & qui dæmonium secundum corpus, cor-
 porisq; dispensationē diuidit, is principa-
 tum eius in partē eiusedē redigit angustis-
 simā. Quapropter religiosum cultū circa
 dæmonium, ita diuisum cōsiderare nō de-
 cet, cū opinio ipsa, in qua fundatur, debi-
 litate vacillet. Vnus igitur est secundum
vnumquēq; nostrum dæmon proprius gu-
bernator. dæmonē verò cōmunē penitus,
 & eundē cūctorū hominū existimare nō
 decet, videlicet rursū cōmunē quidē in
 se ipso, propria verò cōditione vnicuiq; co-
 pulatum. Ipsa enim secundum speciē vnā-
 quanq; diuisio, materięq; alteritas ipsam
 rerum secundum se incorporęarum com-
 munitatem, identitatemq; non suscipit.

Inuocatio dæmonii.

QUÆris deinde, quare communi qua-
 dam apud omnes inuocatione ad-
 vocare dæmonem soleamus, quoniam vi-
 delicet per deum dominum vnum dæmo-
 num

num agitur inuocatio, qui & à principio suum cuiq; dæmonem definiuit, & in sacrificiis secundum propriam voluntatem suum cuiq; monstrat. Semper enim in sacrarum operationum ordine per superiora numina inferiora vocantur. Quare & in dæmonibus vnus quidam dux eorum, qui circa generationem obtinet principatū, dæmonem suū ad vnumquenq; demittit. Postquam igitur adest vnicuiq; suus, tunc & congruū sibi cultū pādīt, nomenq; suū, modumq; inuocationis sue propriū patefacit, atq; hic cōueniens est ordo dæmonū. Alius enim ordo inuocantibus est cognatus, alius ab antiquioribus causis procedit, alius conspīrationē in eis cōfīcit ad idem cōmuniter conferentem. Noli igitur diuinas inuocationes humanis similes arbitrari, & ineffabiles effabilibus comparare, & eas, quæ omnē terminum, omnemq; indeterminatū modū superant, humanis imperiis, mādatisq; cōferre, siue definita sint hæc, siue prorsus indefinita. Quæ enim apud nos sunt, cum toto genere cōmune nihil habēt. atq; cum his, quæ secundum totum ordinem nos excedunt, totamq; essentiam nostrā, naturamq; exuperāt. Iam hinc verò maximè errores hominibus ingentes accidunt. Quando ex
huma

humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solēt & paruis nihilipēdendisq; atq; diuisis ingentia, & magnipēdenda, & perfectō perpendūt.

De felicitate.

Suspicias, ne fortē alia quædā ad beatitudinem præter diuinum cultū, uia lateat, & quænam ista potissimum sit interrogas. Sed profectō si in diis bonorum omnium essentia, perfectioq; continetur, ac prima potestas, primumq; bonorū illic est principium, meritō soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitime vnionem ad illos fuerint consecuti bonorum omnium principium, atq; finem studiosē prosequimur. in hoc utiq; statu & veritatis contēplatio adest, & intellectualis scientiæ cōsummatio. Atq; vnā cum deorū cognitione conuersio quoq; ad nos ipsos, nostriq; agnitio comitatur. Frustra verō suspicaris, ne fortē religiosus ex opinionibus humanis, fauoribusq; dependeat. Quidnam otij esse potest animo diis dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse veram.

Sed neq; quod sequitur rectē dubitas, ne fortē religiosus ipse fallat, ubi ais animā magna sæpe ex cōtingenti confingere.

gere. Quodnā in rebus verè existentibus
 figmentorum initium esse potest? Nōn ne
 potētia phantastica in nobis est illa, quæ
 idola fingit, atq; transformat, atq; quādo
 vita intellectualis perfectè agit, phanta-
 sia nulla suboritur? nōn ne penes deos ve-
 ritas ipsa secundū essentiam vnā cum illis
 existit? Nōn ne multò magis & illa, quæ
 secundum consonantiam in rebus intelli-
 gibilibus est fundata? Frustra igitur talia
 & abs te, & ab aliis diuulgātur. Quinetiā
 vbi tu, & alij religiosos calumniimini,
 tanquam præstigiatores, atq; vanos, & ia-
 ctabundos, longius à veritate disceditis.
 sicut enim cæteris artibus, sic & in reli-
 gione sunt, qui eam falsò profiteantur.
 Quæ professio longius quàm aliud quic-
 quam à religione discedit. Malū enim bo-
 no magis quàm non bono cōtrarium est.

*De præfagio naturali artificioso, atq;
 de diuino.*

SIqua nobis aptitudo naturaliter inest
 ad futuri præfagiū, quemadmodū ani-
 malibus terremotuum, procellarumq; &
 frigorū naturalis inest præcognitio, non
 videtur eiusmodi prænotio habere ali-
 quid venerandum. Nam secundum sensus
 acumen, vel compassionem, vel aliā quan-
 dam

dam commotionē viriū naturaliū, eiuf-
modi præfagiū naturalē cōsequitur, neq;
furfum ſiquis ſecundū rationis diſcurſum,
vel obſervationē ſignorū effectus aliquos
præcedentiū, ſicut à contractione pulſus,
atq; rigore medici febrē præuidere ſolēt,
videtur eiufmodi præſentia eſſe admodū
honoranda: humana nanque, & ſuſpecta,
corporeaq; cōditione progreditur. Solum
igitur diuinitus adueniens vaticinium, re-
uera nobis diuinam exhibet vitam, dum
& præuiſionem, & diuinas intelligentias
poſſidet, noſq; reddit re vera diuinos, ac
bonū legitimum nobis affert. beatiffima
enim deorū intelligentia bonis omnibus
abūde repletur. ſuſpicaberis ne fortē pro-
phetę diuinitus inſpirati præuideant quæ
futura, neq; tamen propterea ſint felices.
nam & præuidere poſſunt, neq; tamē ſci-
re futuris vti, ſed contrā dicendū, omnem
videlicet prænotionem diuinitus inſpira-
tam eſſe bonis, & bonitate reſertam, ordi-
nisq; compotem, atq; decōri, atq; vtilita-
tem nobis afferre: dij namq; vnā cūh præ-
ſagio, facultatem quoq; ad cauēda, decli-
nandaq; incōmoda nobis naturalitēr im-
minentia ſuggerunt. Et quando virtutem
oporteat exercere, ad idq; conferat igno-
ratio futurorum, occulunt ipſi futura, vt
animum

imus inde sit melior: quando verò ad hoc nihil interest, expedit autem animus æsentire, ad hoc videlicet, vt salui ad blimia reuertantur, tunc in mediis animarū essētiis vaticiniū penitus inserunt.

Via ad felicitatem.

QUærebatur deinde, quæ sit ad felicitatem via, quā ve in re sit ipsa felicitas. hoc igitur audi. Contēplabilis ipse in intellectu homo, erat quondā deorum contemplationi coniunctus. deinde verò alteram ingressus est animā, circa humanam formæ speciē coaptatā, siue contemplatā: atq; propterea in ipso necessitatis, atq; vinculo est alligatus. Considerare itaq; decet, qua præcipuè ratione ab eiusmodi vinculis solui possit. est autem solutio nulla, præter ipsam deorū cognitionē. Idea nāq; felicitatis, est ipsum cognoscere bonum. Quemadmodum est & idea malorum, ipsa quidē bonorum obliuio, & fallacia circa malū, notitia quidē illa vnā cum diuino cōgreditur. obliuio verò hæc, atq; deceptio inseparabilis est à caduco. Itē illa intelligibilium essētiās per sacras sanctimonix vias rite metitur. hæc autē à principiis cadens, atque repulsa, se ipsam proiicit ad corporalē ideā dimetiendam.

Illā rursum est sui parentis agnitio, hæc
verò discessus vnà cum obliuione ab ipso
deo patre super sancto, seq; ipso sufficiēte,
longè remotus. Illā veram cōseruat vitam
reuocans hanc ad patrem. hæc hominem
principem genituræ vsque ad id deducit,
quod permanet quidem nunquam, perpe-
tuoq; influxu versatur. hæc vtiq; prima sit
tibi ad felicitatem via, intellectualem ha-
bens vnionis diuinæ penes animas pleni-
tudinem. Sacra verò, atq; deifica felicitatis
traditio appellatur quidem porta ad
ipsum omnium opificem deum, aut lo-
cus, aut aula boni. Potestatem verò possi-
det primā quidem castā, & sobriā
animæ sanctimoniam, valde vtiliorem,
sobria corporis castitate. Deinde cogita-
tionis accommodationem ad ipsam par-
ticipationem, visionemq; boni, simulq;
ad contrariorum expulsionē. Tertiò rur-
sum vnionem exhibet ad deos bonorum
omnium largitores. Postquam verò sin-
gulatim, atque propriè, tum mundi parti-
bus, tum diuinis potestatibus per partes
mundi diffusis, animam copulauerit, tunc
opifici toti copulat animam, præbetq;
vndique cum ipso consensum, atque eam
extra omnem materiam ponit, cum sola
iam sempiterna vniuersi ratione coniun-
ctam.

m. verbi gratia, in ipsa opificis potesta
 per se genita, per se mobili, & omnia
 in se continente prorsus, & eleuante, intelle-
 ctuali; & omnia pariter exornate: item
 veritatem intelligibile reuocante, rur-
 sum; per se perfecta, perficienteque, atque
 creatrice, cæterisque dei viribus opificis
 aditum pro cuiusque proprietate coaptat
 eo, vt in actionibus earum, intelligen-
 tiæque, & opificiis facultatibus, expiatus
 sumus, atque facer perfecte firmetur. Atque
 in demum in toto opifice deo collocat
 mam.

*Conclusio Religionis, felicitatisque
 apud Aegyptios.*

Tque hic apud Aegyptios religio-
 sæ, sacræque eleuationis, est finis:
 cum verò bonum aliud quidem diui-
 num putant, ipsum scilicet præintellectu
 um. aliud autem humanum, vnionem
 scilicet ad ipsum dominum, quemad-
 modum Byris propheta ex libris Mercu-
 rii explicauit. Non igitur pars hæc
 ad Aegyptios prætermittenda est, vt tu
 suspicaris, sed quemadmodum spectat ad
 nuptiam, rite nobis est tradita. Neque
 prorsus de rebus exiguis sacerdotes diui-
 num intelligentiam interpellant, sed de
 his,

iis, quæ ad purgationem, solutionem, salutem animæ pertinent, neque difficilia meditantur, eademq; hominibus inutilia. immo res animæ omnium vtilissimas, neque sub dolo, & seductore quodam dæmone obfuscari sacerdotes hallucinantur, qui in omnibus fallacem, dæmonicamq; naturam prorsus excedunt, atque ad intelligibilem, diuinamq; conscendunt, his itaq; pertractatis, obsecro deos, vt mihi, tibiq; veram intelligentiarum custodiam, obseruantiamq; exhibeant, nullo tempore defuturam, atque in sempiternam æternitatem æternorum præbeant veritatem, perfectiorumq; circa deos intelligentiarum compotes nos efficiant, in quibus beatissimus bonorum finis

nobis est propositus, & amici-

tia, concordiaq; inter

nos mutua, autori-

tas omnis, atq;

firmamen-

tum.

EXG

EXCERPTA MAR-
SILII FICINI EX

GRAECIS PROCLI

*Commentarijs in Alci-**biadem Platonis**primum.*

Incipium dialogorū Plato-
nicorum, totiusq; philoso-
phiæ præcipuum, atque fir-
missimum, arbitrantur na-
turæ nostræ cognitionem.
hac enim rectè cognita, bonum quoque
nobis consentaneum, malum ve dissidens
absolutius nosse poterimus. Sic utiq; na-
tura comparatum est, ut quemadmodum
inter se rerū essentiae differunt, sic & pro-
pria rerum perfectiones. Ut igitur quæ sit
naturæ nostræ perfectio, & quomodo cō-
paretur, inueniamus (essentiā nāq; nostrā
in primis debemus agnoscere; quod qui-
dem & in Alcibiade propositum est, &
in tota doctrina Platonis est finis) quan-
do rerū consideramus essentias, perscru-
tandum est, utrum essentia rei sit ex earū
numero, quæ individua sunt: vel earum
genere, quæ circa corpora diuiduntur: vel
earum, quæ in medio collocantur. Item,
utrū essentia sit æterna, an per omne tem-
pus

pus existens, an in aliqua temporis parte fiat. Rursum, utrū sit simplex, & ante compositionē existens, aut cōposita quidē sit, sed insolubilibus vinculis sit composita: aut possit vicissim in ea, ex quibus cōponitur, quādoq; resolui. atqui si ita vnumquodq; cōsideremus, deinde poterimus eius quoq; bonum, quale sit facilius iudicare. Cōstat enim essentiaē prorsus indiuisibilis, æternū esse bonum, diuisibilis verò bonū quoq; in tempore, motuq; versari. media denique secundum substantiaē ipsius mensuras perfectio quoq; perpenditur. eiusmodi nanque perfectio tempore quidē indiget, sed tempore primo, quod sanē in corporeos circuitus possit aptē metiri. Ignoramus quidē nos ipsos, quoniam obliuione genetica occupati sumus, atq; in rationaliū specierū vitæ perturbatione perculsi. existimamus autem interea cognoscere multa, quæ ignoramus, quoniam rerū rationes essentiaē nostræ innatas habemus. Tres sunt conuersionis species. quicquid enim cōuertitur, vel ad aliquid vertitur, se deterius, dum à perfectione propria labitur: vel confurgit ad melius propter propria vitæ vigorē, actionēque naturalem: vel reflectitur ad seipsum propter cognitionem sibi cōsortem, mediāq;

spec

ciem motionis. Cōuersio quidem erga
erius, passio quēdā est animę alas abii-
ntis, & in obliuione iam positæ, sui
us simul atq; aliorum. Conuersio verò
d se, & ad melius non solis cōpetit ani-
bus, sed ipsis quoq; diuinis, quēadmo-
n Parmenides ipse nos docet. Plato si-
ficat in proœmio præter cætera animū
itatis studiosum cogitationes rebus
noscendis consortes edere. Neq; mu-
ilium immutabilē, neq; necessariorum,
iliumq; ambiguum, atq; nutantē. Sed
madmodū Socratē in Rep. docuit, no-
a quidem simplici, vniformi, intelle-
ali intellecturalia omnia coniugatē co-
scere, notitia verò scientifica, atque co-
atiua, specierum euolutione, atq; com-
itione rationes rerum medias contēpla-
ertia rursus à veritate potentia sensu
er instrumenta cognobilia propria cō-
gente sensibilia iudicare imaginari tā-
potentia imagines sensibiliū apprehē-
e. Iā verò Timæus cognitiones propor-
e quadā ad cognoscenda distinguens,
et nos entia quidem intelligētia, ratio-
iudicare, opinione verò, sensuq; illa,
entia quidē non sunt, sed fiunt iugiter;
pereunt. atq; eorum, quæ verè sunt ra-
es, ratas, & incōiunctas existere, rerū

verò in generatione fluentium imaginarias, atq; contingentes, ubiq; enim rationes, sermonesq; imitantur illa, quæ explicant. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res sempiternas, nomina naturæ rei magis attingere: circa verò mutabiles nomina quoq; sæpe mutari, & magis in positione versari. Aliorum ubiq; deorum aliæ proprietates existunt. nã aliæ quidẽ sunt opifices vniuersorũ, atq; speciei entium, ornatusq; substantificæ: aliæ verò propagantes vitã, ac varios vitæ vigores progenerantes: aliæ autẽ rerũ ordinẽ seruãt incommutabilem, connexionemq; custodiunt insolubilem. Aliæ deniq; aliã sortitæ potentiã, omnia sua quadã beneficentia seruant. Similiter & omnis amatorius ordo causa conuersionis est rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem, atq; formã, reducens quidẽ sequẽtia ad illam omnia, eiq; cõiungens, & coniuncta confirmans, atq; mox inde sequẽtia replens, diuiniq; luminis procedentes inde dotes per omnia radians. Hanc igitur ob causam in Symposio traditur, amorẽ magnũ existere dæmonem, quippe cùm amor primus omnium eiusmodi medij vim in seipso demonstret, sitque medius inter ipsum appetibile, atq; appetẽs, & causa, cõuersionis sequentiũ in prio

vniversa igitur amatoria cohors in ve-
culo causæ pulchritudinis constituta ad
omnia conuocat, mediumq; proces-
sus facit inter amabile, atque illa, quæ re-
ferantur amore. Quapropter totius dæ-
monici ordinis in se declarat exemplar,
hic in diuinis medietatem obtinens, quæ
mones inter diuina tenet, atq; mortalia.
Cum igitur omnis amatoria cohors hanc
per deos proprietatem habeat, summita-
tus quidem vnicam, & occultam exco-
amus primæ & intelligibili pulchritu-
di copulatam, penes supremos deos: me-
dium verò processum eius penes super-
danos deos, intellectualem conditione
gentem: tertium verò progressum eius
a mundum multifariam distributum,
multosq; ordines, atque vires ex se pro-
ferentem, atque eiusmodi munera parti-
mundi diuersis distribuentem. Post
hoc vnicum, primumq; amoris princi-
pium, atq; post tripartitam substantiam in-
perfectam, varia iam turba refulget a-
ngelorum, vnde chori angelorum implentur
ore: turbæ quinetiam demonum hoc
deum deo sectantur deos ad intelligibi-
pulchritudinem reuocatos. Exerci-
tiorum vnà cum daemonibus, & ange-
lis circa pulchritudinem delectantur.

Omnia deniq; suscitantur, reuiuiscunt, reuiuiscunt, incalescunt, circa pulchritudinis ipsius influxum. Iam verò animæ hominum inspiratione eiusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrū mouentur assiduè, atque in generationis prouinciam delabūtur ad beneficium animis imperfectioribus exhibendum, & ad prouidendum iis, quæ salute indigere videntur. Dij quidem ipsi, deorumq; pedissequi, in habitu proprio permanentes, sequentibus benefaciunt, & ad se cōuertunt: hominum verò animæ deorsum lapsæ, generationemq; tāgentes beneficam deorū prouidentia pro viribus præseferūt. Quemadmodum igitur aliæ animæ secundum aliū cōstitutæ deum, syncerè prouinciis caducis præfunt, animabusq; hīc oberrātibus, atq; aliæ quidem imperfectioribus profūt per vaticinium, aliæ per expiationes, atque sacrificia, aliæ per opē medendi diuinam: sic & animæ, quæ vitā amatoriam elegerūt, mouentur quidem à deo pulchrorum præside ad curā animorū ingeniosorum. à pulchritudine verò sensibus apparente ad diuinam pulchritudinem rediguntur, secumq; ipsis conuocant & amatos. animæ verò, quæ ob peruersam educationem à superno munere decidunt, alioquin

amat

atoriam noctæ naturam, simulacris pul-
critudinis insidentes, propter veræ pul-
critudinis ignorantiam, corporeas for-
as admirantur & amant, passionem pro-
prium ignorantes. Sicut enim apud Plo-
tinum defluxus mentis facit astutiam, at-
que sapientiæ portio lapsa creat sophisti-
cam, sic munus amoris in peruersum inci-
piens susceptaculum, vitam efficit intem-
peratam, atque tyrannicam.

*Causa superior agit in opere prius, poste-
riusque quam inferior, & vnà cum illa,
atque est presentior operi.*

Quæ perfectiora sunt vbique, & quæ
rationem exemplaris habent, actio-
nes prorsus imaginum comprehendunt,
eo vt deteriora nulli vsquam adsint, cui
perfectiora quoque non multò prius ali-
quid ex se tradiderint. Quinetiam per o-
mnes rerum ordines ipsum vnum alia
comprehendit, atque ante illa, & post illa
& vnà cum illis agit.

*Alii demones etiam in sacris occurrunt, &
fallunt sub pretextu bonorum.*

Compertum habemus in expiationi-
bus, atq; sacris, vbiq; ex deterioribus
quid induere perfectionis imaginem,
quam animas nondum perfectas alli-
quid ad se ipsum, à superioribusq; diuertat.

Quemadmodum igitur in cōtemplatione physica impedimentum est vita sophistica procliuitasq; ad illam trahens infirmiorē ab ipsa entiu cōtemplatione ad imaginationē caducis familiarem, sic in amatoria eleuatione turba popularium amatorum impedimentū est simulans amatorem verū, & animā iunioris à bonis cœlestibus in terrena, & tenebrosa detorquēs: similiter in sanctissimis quibusque expiationibus, atq; sacris, antè quàm ipse deus adsit, palam occurrunt dæmonum quorundam impetus terrenorū, aspectus noui quoq; eos, qui expiantur, perficiunturq; deturbantes, & à sinceris bonis ad materiam deflectentes. Quamobrē dii iubent, ne prius in illos aspicias, quàm sacrorum potestate præstrinxeris oculos. sic enim aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi illos aspicere prius quàm corpus expiaueris, atq; sacraueris. quoniam illi mulcentes animas à sacrificiis vbique deflectunt. Sicut igitur in sacris, tum primū apparet diuinum, quando totum hoc dæmonium trahens animas in materiā expulerimus: sic & diuinus amator post repulsam popularium amatorum occurrit amato. Item, sicut bonus cuiusq; dæmon vnumquēque custodit à pueritia, actionesq; omnes eius
explo

xplorat, & verba, & ante parentes prouidet, & post parentes adest tanquam totius itæ gubernator assiduus, atque post obitum dux est nobis ad iudices, eodem modo ad Alcibiadem se Socrates habet denique, sicut bonus demon nobis plurimum occultus adest clam nobis prouidens, & silentio consulens, & ineffabiliter nos commendans, ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis semper agit illuminando, neq; tamen semper animaduertimus.

Intellectus ipse quidem circa nos semper agit, semperq; præbet intelligentiæ lumen. atq; etiã prius quàm in conditionem labamur irrationalem. Et quando in passionibus vitã degimus, & passionibus quandoq; sedatis, non semper animaduertimus; sed quando à quamplurimo generationis tumultu purgati sumus, atq; tranquillè viuimus (tunc enim intellectus nobis effulget) tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat vocem antea silentio præsens.

De bono demone, & de terrenis, materialibusque demonibus. Item quomodo unusquisque nostrum consideretur, dupliciter, scilicet & vt simpliciter anima, & vt anima vtens corpore.

Socra

SOcrates quidem ad Alcibiadem se habet, vt bonus dæmon. amatores cæteri, vt materiales, terreniq; dæmones, qui propellendi sunt, vt animus bono dæmoni sit magis expositus. Considerare potest dupliciter Alcibiadem, & vt simpliciter animam, & vt animam vtentem corpore. Non enim idem est vtrunque, quemadmodum nec ipse per se homo, & iam gubernator homo, nec homo simpliciter, atque auriga. Omnino autem, quod est imparticipabile ab eo quod est participabile, differt. Atq; id, quod secundum seipsum existit, ab eo differt, quod cum alio quopiam simul iam censetur. Et deniq; quod exemptum est ab eo discrepat, quod coordinationē ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & vt simpliciter anima, & vt anima, vtens corpore, qua quidem ratione est simpliciter anima quædam. Socrates ad eum mentis vicem gerit. qua verò ratione est anima vtēs corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atque idem ipse & dæmon est, vt ad hominem, & intellectus ad animam. Iam verò & quando medietatem dæmonicam reputamus, inter deos eā & homines collocamus. Quando verò intellectum, in summo quidem animam ex ipso suspendimus,

dimus, & corpus ex anima. habes profecto diuisionem alteram in symposio, vbi traditur demonum inter deos hominesque; existere medium. habes alteram in Timæo dicente, animum inter intellectum atque corpus medium obtinere. Idem igitur est & intellectus, & daemon ad animam quidem intellectus, ad animam verò humanam daemon esse censetur.

Quomodo amor deus nec primus est, nec vltimus: & quomodo in diuinis est bonum, sapiens, pulchrum: item, fides, veritas, amor.

A Morem domini neque in primis entium, neque in vltimis collocare debemus. Non in primis, quoniam ipsum amabile superius est amore. non in vltimis, quoniam amans particeps est amoris. Oportet igitur amorem inter amabile, amantemque; constituere, & ipso quidem pulchro posteriore, cæteris verò, quæcunque; amant, priorem asseuerare. Vbinam igitur extitit ab initio? Quo pacto per vniuersa procedit, & quibuscum prodiit vnitatibus?

Cum igitur tres sint in diis intelligibilibus, occultisque; substantiæ, & prima quidem obfignata sit bono, ipsum videlicet bonum ex se intelligens, vbi sicut sacra eloquia tradunt, vnitas est paterna: secunda verò per sapiens designetur, vbi prima
viget

viget intelligētia: tertia per pulchrum definiatur, vbi intelligibile est pulcherrimum, vt Timæus ait. nimirum & tres secundum has intelligibiles causas vnitates existunt, secundū causam quidem vniformiter in intelligibilibus consistens, effulgentes verò primū in ipso ineffabili deorū ordine, scilicet fides, veritas, amor. Fides quidem omnia firmat in bono: Veritas autem omnem in entibus cognitionem explicat. amor denique conuertit omnia, congregatq; in ipsius pulchri naturam. Eiusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorū progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum intelligibile irradiat vniōnem. Aliter autem per alios ordines se declarat, vires vbiq; suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incogniteq; & vnicè: alibi continentiae, connexionisq; ratione: alibi tanquam perficiens, atq; formans. hīc rursū intellectualiter atq; paternè, ibi motiue, viuificèq; prorsus & effectiue: illic tanquam imperans, & assimilans. ibi absolute penitus atque syncerè. illic multiplicatè iam atque diuisū. Amor ergo supernè ab intelligibilibus vsque ad mūdāna, descendit ad diuinā pulchritudinem omnia conuocans. Procedit & per omnia veritas,

tas, illustrans cognitionibus omnia. procedit fides per vniuersum in bono singularim omnia sistens. hinc diuina eloquia, omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq; consistere. Quamobrem diis sacrificantes iubent deo per trinitatem eiusmodi se coniungere. Ipsa quidem intelligibilia propter inæstimabilem vnitatem medio non indigent amatorio. Vbi verò & vnitatis entium est, atque discretorum discretio, ibi extat & amor. colligator enim est, & conciliator eorum, quæ sunt post ipsum, & quæ super ipsum. Conuersor sequentium in priora, imperfectorum reductor, atque perfectior.

Providentia percurrit per singula vsq; ad minimam, & interim nulli addicta.

QVI diligentiores sunt in rerum rationibus assignandis, duo hæc electa potissima diuinæ, dæmonicæq; providentiæ tradunt. Primum per omnia deper providentiam ad vltimū vsq; procedere, ac ne minimū quidem sui expers alibi prætermittere. Secundū nihil omnium ex gubernatis accipere, nec eam natura repleri, nec eis alicubi committeri. Non enim ex eo, quòd omnia fieret, atq; disponat, admiscetur, propterea
 gber

gubernatis. nam diuinum, atq; dæmonum naturam habet passionibus animarū particularium non subiectā. Neq; tamen, dum separatim sequentia supereminet, propter ea ex deterioribus aliquid inordinatum, incultumq; relinquit. Imo verò ob hanc ipsam causam omnia decenter exornat, atq; à dispensatis absoluitur. Est enim benefica pariter, atq; sincera, exornatrix omnium, atq; ab excultis interim expedita, per omnia currens, præsertim quia cohibita nusquā. Viri quinetiam diuini inferioribus diligentissimè prouident simulatq; tranquillè. Quid ergo de diis ipsis, bonisque dæmonibus est dicendum? Nónne præsentibus omnibus liberi sunt ab omnibus? Implentes seipsis omnia nullis alicubi permiscuntur? discurrentes per vniuersum, nusquam vitam propriam addixerunt. Nónne confitebimur deos suas proles amare? Quemadmodum poëtæ fingunt, Iouem amare puellam, ipsamq; Venerem. Nempe quoniam amor eiusmodi prouisor est, & seruator, perfectorq;, & contemptor rerum diuinitus amatarum. Interea & beneficus, & sincerus, immixtusq; habitudine nulla ad res affectus externas. Dicamabo, vnde nam diuinis interdum hominum animabus amatorium eiusmodi priuilegium

iuilegium obtigisset, nisi prius diis ipsis
 esset? Quicquid enim bonū, & salutare
 cōpetit animabus, causam à diis definitā
 habet. Quamobrem & virtutū omnium,
 corpóraliumq; bonorum, velut sanitatis,
 roboris, iustitiæ, temperantię, exemplaria
 Plato probat præcedere penes deū. Quan-
 tū itaq; magis amatorij muneris causam
 principalē apud deos esse fatebimur, quip-
 pe cū amatorius hic affectus (vt Socra-
 tes in Phædro ait) diuino quodā munere
 sit tributus? Dij igitur deos amant: anti-
 quiores quidem minores, sed prouidentię
 munere, minorē vicissim maiores diligūt
 quodam, videlicet, conuersionis officio.
 Perficere quidē deteriora, & inferioribus
 prouidere, animabus quoq; , qua ratione
 sunt animæ, cōpetit. nam & ob hoc ipsum
 descendunt, propter rerum generabilium
 prouidentiam, curamq; mortalium. Ita ve-
 rò prouidere, vt prouidet gubernatis, nec
 misceatur, nec velut addictus afficiatur,
 nec inde recipiat quicquam, deorum pro-
 prium est, dæmonumq; bonorum: & quo-
 ties cōtingit animabus humanis, diuina,
 vel dæmonica largitate contingit. Solent
 sacerdotes in sanctissimis sacrificiis, vel
 per verba, vel per ea, quæ oculis ostendun-
 tur, in admirationē, stuporemq; præfixos

n adhuc

adducere. stupor enim deo animam expone-
re consuevit. Socrates nunquam ama-
toriam vitam vsquadeo rectam peregis-
set, nisi afflatu quodam dæmonis elegis-
set eam, & tenuisset electam.

*Amor est medius inter amabile, & aman-
tem: est magnus dæmon omnia ligans,
& quacunq; appetunt, ipse medius pri-
mo copulat appetibili.*

SAcra igitur eloquia hunc amorem
domini indicunt omnia colligantem,
omnibus insidentem. hic sanè, si connec-
tit omnia, copulat & nos dæmonum præ-
fecturis. Hunc Diotima magnum dæmo-
nem appellauit, quoniam medium implet
vbique inter illa, quæ appetunt, & quæ ap-
petuntur. Ipsum quidem, quod est aman-
dum, gradum sibi vendicat primum. amās
autem gradum tertium ab amato. Amor
denique vsurpat inter vtrunque medium
congregans atque colligans inuicem ap-
petens, atq; appetendum, & implens me-
liore deterius. Iam verò apud intelligibi-
les deos, atque reconditos, primæ, secre-
tæq; pulchritudini, intelligibilem intelle-
ctum vnit per vitam quandam intelligen-
tia meliorem. Itaq; Græcorum ipse theo-
logus cæcum illum appellat amorem. In
illis autem, quæ extra intelligibilia sunt,
nondum

nondum illustrat indissolubilem, cunctis ab ipso perfectis. vinculū enim vnio quædam est, sed vnā cum discretione permulta. Quapropter eloquia sacra huius amoris ignem appellare copulatorem solent: ab intelligibili nanq; intellectu procedēs sequentia cuncta inuicem, illiq; deuincit. Conciliat igitur intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, diis verò dæmones, nos autem dæmonibus, diisq; coniungit. In diis quidem subsistit primò, in dæmonibus verò secundò, in animabus autem particularibus per processum quandam tertium à principiis existentem. In diis rursum super essentiam: omne nanq; deorum genus est eiusmodi. In dæmonibus autem per essentiam. in animabus deniq; per illustrationis effectum. Atqui videtur hic trinus ordo, trinæ intellectus potentiæ similis. Etenim intellectus alius quidem imparticipabilis extat ab omnibus particularibus generibus absolutus. Alius verò participatus, cuius & deorum animæ tanquam melioris participes sunt. Alius autem ab hoc infunditur animabus, qui sanè est ipsarum perfectio animarum. Hæc autem tria de intellectu Timæus ipse significat. Intellectu igitur imparticipabili amorem diis infundit

congruum intelligito. absolutus nanque est & ille ab omnibus, quę suscipiūt eum, & illuminantur ab ipso. Intellectui verò participato amorem dæmonicum comparato. Essentialis enim est & ipse, seq; ipso perfectus tanquam præparticipatus intellectus, & proximè insidens animabus, intellectui deniq; secundum habitum accepto. Tertium amorē illustratione animabus infusum reddere debes. Nec iniuria vniuersæ intellectuāli differētiæ coniugatum cōsideramus amorem, intellectu enim intelligibili primam habet, occultamq; substantiam. Si enim prodiit inde, & ibi per causam est fundatus. atqui mihi vī detur & Plato hunc deū apud Orpheum inuenisse, eundem & amorē, & magnum dæmonem illic appellatum, atq; ipse hoc hymno videtur fuisse contentus. Meritò igitur Diotima magnum Dæmonem appellat amorem. Et Socrates vbi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus.

Primò de dæmonibus communiter: secundo de dæmonibus familiaribus: tertio de dæmone Socratis.

Dicēdum est deinceps primò quidem communiter de dæmonibus: deinde de illis, qui nos sortiti gubernant: tertio de dæmone Socratis. Dæmones igitur à
prima

prima viuifica idea sortiti substantiam, atque inde velut ex fonte fluentes, essentiam nacti sunt animalem, & hanc quidem magis intellectualem, illi, qui maiorem habent, perfectioremq; substantiam, minus verò intellectualem, potiusq; rationalem, qui media possident. Tertijs verò, & dæmonici ordinis postrema tenentes, variam, magisq; rationalem habent, materialemq; naturam. Eiusmodi igitur substantia constituti ad diuisionem deorum pariter diuiduntur, vtpote qui ad deos ministrorum vice funguntur. Aliter enim respondent, seruiuntq; dijs penitus absolutis, ante mundum cuncta exordientibus, atque ducentibus: aliter verò mundanis, qui mundi partibus proximè præsumunt, qui & secundum duodecim deos supercælestes distribuuntur. Hi autem secundum omnes mundanorum deorum proprietates distributi sunt. omnis enim mundanus deus ordini alicui dæmonum imperat, cui propinquo suam impartit potentiam. Deus nanque opifex vni largitur opificem. deus inconuertibilis incontaminabilem exhibet facultatem: perfectior autem similiter perfectioriam: atqui circa vnumquemque deum innumerabilis est dæmonum multitudo, eademq; cum

diis ducibus cognomenta reportat. gratulantur sanè quando Apollines, Mercurij, Ioues nominantur, quippe cùm propriorum deorum proprietatē in seipsis exprimant. Proinde mortalia per hos dēmones diuinos nanciscuntur influxus : atque ita plantæ, & animalia fabricantur: hæc quidem horum, illa verò illorū deorum imagines præferentia. His quidem è proximo dēmones ducum suorum munera largiuntur, eminentius verò dij desuper dēmonibus præsidentes, quamobrem postrema primis in passione cōsentiunt. Primorum enim notæ sunt, in postremis: & postremo in primis causæ comprehenduntur. Media sanè dæmonum genera implent omnia, simulq; connectunt, communio-nemq; ipsi omnium continent, dum deorum quidem participes sunt, à caducis autem participati. Siquis itaq; dixerit deum vniuersi fabrum, contra totius ordinis in dæmonibus firmauisse, à veritate nō aberrabit. Quandoquidem & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem videlicet diuina simulatque mortalia, deriuantem liquores supernè fluentes, in deos sequentia omnia referentem, denique vniuersa complentem secundum medietatis ipsius connexionem.

Consutat opiniones duas, primam dicentem non esse alios demonas præter animas nostras à corpore solidiore solutas, secundâ Amelij putantis demonas esse deos aliquos oberrantes.

NON igitur admittemus eos, qui dæmones aiūt esse nostras animas, hac vita iam functas, in aliamq; trāslatas. Non enim deceat dæmonem per habitudinem quandam consideratum in idem conferre, atq; ipsum essentia dæmonē, neq; medietatem mundanorum omniū sempiternam ex vita quadam constituere multifariam permutante seipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans vniuersa. Anima verò non ita suum retinet ordinem, vt ait Socrates in Republica: aliis nanq; temporibus vitas alias eligit. Nec illos iterum comprobabimus, qui deorum aliquos esse dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, vt putat Amelius. Sed Platonē ipsum sectabimur, deos quidem dicentem dominos vniuersi, greges verò diis dæmonum subigentem: & vbiq; rationem Diotimæ comprobabimus, medium dæmonibus ordinem inter deos, mortalēsq; tribuentem.

De demonibus familiaribus. Item numerat quinque genera demonum, diuersaq; eorum officia.

Cum igitur dæmones in medio sint,
 ut diximus, constituti, primi quidem,
 atque summi inter eos diuini sunt dæmo-
 nes, dii quæque frequenter apparent ob excel-
 lentem ad deos similitudinem. Nempe in
 vnoquoque ordine primum, superioris or-
 dinis formam præfert. Etenim intellectus
 ex se tanquam deus occurrit, & anima-
 rum antiquissima intellectualis existit,
 ideoque dæmonum quoque supremum ge-
 nus, utpote diis proximum, vniforme est,
 atque diuinum. Secundi verò post hos sunt
 dæmones intellectuali proprietate iam
 præditi, ascensionibusque, & descensionibus
 præsidentes, atque omnino deorum ef-
 fectionem declarantes omnibus, atque tra-
 dētes. Tertijs verò sunt dæmones, qui ani-
 marum diuinarum effectiones distribuunt
 in sequentia, complentque vinculum susci-
 pientium, inde defluxus ad illas. Quarti
 vniuersalium naturarum vires efficaces
 in generabilia transmittunt, particulari-
 busque naturis inspirant vitam, ordinemque
 & rationes, & vniuersam mortalium effe-
 cturam. Quinti corporei quodammodo
 sunt, corporumque extrema deuinciunt.
 Quo enim pacto corpora sempiterna con-
 tenerent cum caducis? quo modo efficien-
 tia cum effectibus, nisi eiusmodi medio
 collig

colligante? Natura enim eiusmodi media bonis corporeis dominatur, omnibusq; copiis naturalibus prouidet. Plerique verò ex eorum numero versantur circa materiam, viresq; à cœlesti materia desuper in materiam descendentes continent, atq; contextunt, eamq; subinde custodiunt, & varietatem, picturamq; formarum in hac ipsa conseruant.

Officia demonum quinque: demones primi animas dñs proprijs copulant.

Cum igitur multi, multiformesq; sint, ut ait Diotima, demones, summi quidem animas procedentes à patre diis earum ducibus copulant. Nam vnusquisque deus ducit primò quidem demones, deinde verò particulares animas. Sicut enim Timæus ait, deus horum opifex, alias quidem animas in Solem, alias autem in Lunam, alias in deos alios seminauit. hi utique dii sunt demones, qui secundum essentiam sortiti sunt animas, proprijsq; eas ducibus copulant: atqui vnaqueq; anima, etsi circa suum deum se reuoluit, indiget eiusmodi demonis beneficio. Secundi verò demones ascensus animarum, descendusq; dispensant, atque ab his electiones animis sunt permultis. Nempe perfectissimæ animarum, quæ sine generabilium

■ 5 ■

confer

commercio in generatione vitam agunt, quemadmodum proprio deo vitam consentaneam elegerunt, sic & secundum dæmonem diuinum viuunt, qui & manentes quondam apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrem Ægyptius Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dæmone gubernatum. Itaque circa animas, quæ ita hîc vitam agunt, tanquam mox ad sublimia redituræ, dæmon idem hic est, atque supernè. Circa verò minus perfectas, alius quidem est ipse secundum essentiam dæmon, alius autem, qui vitam nuper editam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut comparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc rectè posita sunt, nemo iam admittet animam nostrâ rationalem dæmonem esse dicentes. dæmon enim aliud est, quàm homo, vt Diotima tradit, dæmonas inter deos, hominésque disponens. Quod & hîc Socrates ipse significat, vbi contra causam humanam causam dæmonicam diuidit, dicens, Non humana quidem causa, sed dæmonicum obstaculum me detinuit. homo autem est anima vtēs corpore: non igitur dæmon idem, atque anima

anima rationalis est putandus. Iam verò & hoc manifestum est, vbi Plato in Timæo dæmonem ait, animalis in nobis rationem constitutam esse. Veruntamen hoc vsq; ad comparationē quandā nobis est admittendū. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius comparatione dæmon, alius habitu, vel habitudine dæmō. Vbiq; enim, quod proximè præest in quodam dæmonis ordine ad inferius sese habens appellare dæmonem consueuerunt, quo vsu Iupiter apud Orpheum, Saturnum patrem dæmonem appellauit: & ipse Plato in Timæo dæmonas nuncupauit deos illos, qui generationem è propinquo disponunt, vbi ait: De aliis verò dæmonibus tractare, eorumq; generationē in lucem edere, maius est, quàm ferre humanū possit ingenium. comparatione utiq; dæmon est eiusmodi, qui videlicet proximè unicuiq; pronidet, etiam si deus sit, ac etiam si deo sit inferior. Habitudine verò quadam dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicū mirabiliore, quàm secūdum hominē actiones edit, totamq; vitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in republica, dæmonas animos appellasse, qui vitam bene transegerint, & in memorem

liorem translati sint sortem, loca q; augustiniora iam colant. Ipse denique secundum essentiam dæmon, neq; propter habitudinem ad sequentia, neq; ob aliquā ad aliud similitudinem appellatus est dæmon, sed hanc per seipsum proprietatē est sortitus, atq; in existentia quadam, viribusq; propriis, modisq; differentibus actionum est distinctus. omnino verò anima quidē rationalis in Timæo dæmon animalis est appellata. Nos autem ipsum hominis dæmonem perscrutamur, non dæmonē animalis, atq; eum, qui rationalē dirigat animam, non instrumentum duntaxat illius. eum rursus qui tandē animali solutos anima, perducatur ad iudices. Quemadmodū Socrates asserit in Phædone, quando animal quidem non est amplius, dæmon autem vnumquēq; ducit ad iudicem: dæmon inquam ipse, qui sortitus fuerat & viuentem. Si enim eum ipsum viuētem nactus est dæmon, quem & post obitum iudicio sistit, nimirum hominem videlicet non animal solum nactus erat. quinetiam desuper exordiens, atq; imperans, constitutionem nostram gubernat totam.

Contra dicentes dæmonem esse vel partem animæ operantem, vel partem ei præpositam.

Sed

Sed neq; etiam probandi sunt, si qui ani-
 ma rationali dimissa, dæmonē esse di-
 cant ipsum, quod operatur in anima: ceu
 in viuentibus quidē secundum rationem
 esse dæmonem rationē, sed ira viuentibus
 irascibile: cupiditate, concupiscibile. Neq;
 rursū audiendū, si qui dixerint dæmonē
 esse, quod in ipsa vita nostra ei, quod ope-
 ratur, proximē præsudet, ceu iracundis ra-
 tionem, libidinosis iracūdiæ potestatem.
 Principio dicere dæmonas esse partes ani-
 mę hominū, est humanam vitam nimium
 admirantium, neq; probātium Socratē in
 Rep. post deos, & dæmonas disponentem
 genus heroicū, & humanū, increpan-
 temq; poētas, quōd heroas nihilō melio-
 res hominibus introducant, sed passioni-
 bus similibus mancipatos. Socrates igitur
 talia increpans, procul admodum ab hac
 erit opinione, vt dæmonas, qui heroibus
 præstantiores sunt, inter animæ partes, vi-
 resq; cōstituat. Ex his nanq; sequitur ipsa
 per essentiam meliora intus accipi ad de-
 teriora complenda. Præterea vitarū mu-
 tationēs varias, dæmonum mutationē ad-
 ducent. Auarus nanq; in ambitiosā vi-
 tam sæpe mutatur. ambitiosus in habitum
 recta opinione viuentem. hic in habitum
 scientia præditum. Dæmon, igitur aliās
 simil

similiter alius erit. Nam pars ipsa agens in anima aliàs existit alia. Si igitur vel hæc ipsa pars operans, vel pars huic proximo præsidens dæmon fuerit, nimirū vnà cū humanæ vitæ mutationibus, dæmones pariter mutabūtur, atq; in eadem vita plures idem animus dæmones nanciscetur, quod fieri nullo modo potest. Nunquam enim anima in eodem vitæ curriculo mutat dæmonis præfecturam, sed idem dæmon est ex ipsa genitura vsque ad iudicis vitæ præsentiam nos gubernās, quemadmodum Socrates asserit in Phædone.

Dæmon nō est particularis intellectus, sed substantia differens ab intellectu, posita in latitudine animarum.

PRoinde qui intellectum particularem idem esse putant, atq; dæmonem nos sortitū, nō rectè mihi videtur intellectua-lem proprietatē cum substātia dæmonica cōfundere. Omnes enim dæmones in animarū latitudine cōtinentur, animisq; diuinis posteriores existunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam est quā anima. neq; eandem essentiam vel potētiam, vel actionem eādem nacta sunt. Præterea intellectu quidē animæ perfruūtur, tunc demum, quando ad ipsum conuersa fuerint, lucenq; inde susceperint, suamq; illi
con

coniunxerint actionē. dæmonis autē præfectura potiuntur per omnē vitā, totumq; victū atq; per omnia, quæ vel à fato proficiuntur, vel providentia. ipse namq; dæmon est, qui omnē vitā nostrā regit, electionesq; nostras ante generationē factas implet, donaq; fatalia, & munera ducum fati deorū, quin etiā illustrationes à providentia suggerit, atq; dimetitur. Iam verò nos tanquā animæ quædā à solo intellectu pēdemus, vt autē animæ vtētes corpore, egemus & dæmone. Quamobrē Plato intellectū quidem gubernatorē animæ nūcupavit in Phædro, dæmonem verò passim hominum speculatorem, atq; curatorem. atqui nemo rectē considerans, aliā quandam vnā, & nobis proximā providentiā inueniet, ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicā providentiā, atq; curā. Intellectus enim ab anima rationali participatur (vt diximus) à corpore verò nequaquam: natura participatur à corpore, ab intelligentia minimē. Anima rationalis iracundiæ quidem, & concupiscentiæ dominatur: in rebus verò fortuitis non habet imperiū. Dæmon verò solus omnia mouet, cuncta gubernat, nostra omnia excolit, atq; disponit: enimverò rationē perficit, perturbationes temperat,

perat, naturam inspirat, corpus continet, fortuita subministrat, fatalia cōplet, prouidentię dona largitur. Vnusq; hic existit vniuersorū, quæ in nobis, & circa nos sunt rector totius vitæ gubernacula tenens.

Tria de dæmone Socratis, primum, quod est etiam deus: secundum, quod per vocem apparet: tertium, quod reuocat, nō prouocat.

DE Socratis dæmone consideranda nobis sunt tria. Primum, quod appellatur & Deus, vt hīc, & in Apologia patet. Secundum, quod per vocem dabat Socrati signum, quod in Theage apparet, & Phædro. Tertium, quod reuocabat Socratem, non prouocabat, quod testatur Apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem vitam elegerunt, dæmones sunt diuini in dæmonum quidem genere summi, deorum verò participes ante omnes. sicut enim in diis est dæmon, sic & in dæmonibus est & Deus. sed ibi quidem substantia est diuina, proportio verò dæmonica. In dæmonibus autē proprietas quidem dæmonica, proportio verò diuinam declarat essentiā. Adeo enim cæteros dæmones antecellunt, vt dij frequenter appareant. Merito itaque Socrates

tes dæmonem suum appellat, & deum, tanquam ex dæmonum ordine summum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali videlicet dæmone gubernatus, & ad eiusmodi sui dæmonis normam sese dirigēs. Proinde quantum ad illam dæmonis vocem spectat, attende. Socrates sanè primò quidem per intelligentiam, scientiamque rerum separatarum inspiratione dæmonis fruebatur ad diuinum amorem assidue reuocante. Secundò verò & in vitæ negotiis dirigebat prouidentiam suam erga deteriores, atque secundum ipsam dæmonis actionem non intelligentia, siue cogitatione tantum, neq; solis viribus opinantibus, lumen accepit inde procedēs, sed ipso quoque spiritu, dum per totam eius vitam inspiratio illa dæmonica repente procederet, ipsumq; sensum iam moueret. Constat enim eadem actione nobis desuper imminente, aliter quidem rationem, aliter imaginationem, aliter verò sensum, dato munere perfrui, & vnumquodq; eorum, quæ nobis insunt propria quadā cōditione à dæmone moueri, atque pati: non extrinsecus igitur passiuè vox in Socratem incidebat, sed ex intimis inspiratio per animam totam procedens, & vsq; ad sensuum instrumenta progrediēs. Postremo

mò vox euadebat , in notitiam videlicet veniens , non tam sensu quopiam , quàm consensu. Tales enim à bonis dæmonibus , atque diis illustrationes contingere solent.

Dæmones alij sub alijs djs ordinati diuersa inter se habent officia.

QUod autem de Socratis dæmone dictum est , reuocare videlicet, non prouocare, non omnibus dæmonibus nostris est commune. beneficium ergo Socratis ingenium , & charitate erga homines communiter plenum , & vltro ad beneficia promptum, dæmonica exhortatione non indigebat, dehortabatur tamen eum dæmon, quoties vel importunè , vel ineptos ad disciplinam suam aggrediretur, fræno videlicet potius quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonum alij purgatoriâ , & incontaminabilem possident potestatem , alij verò genitricem , alij perfectoriam, alij opificem, atq; omnino secundum deorum proprietates, viresq; , sub quibus ordinati sunt, diuiduntur. Iam verò secundum eorum substantiam singuli clientibus suis ad beatam vitam patrocinantur, alij quidem ad deteriorum curam nos mouentes, alij verò ab actionibus retrahentes externis. Videtur itaque Socratis dæmon

mon proprietatē huiusmodi nactus, purgatoriam inquam & incōtaminabilis vitæ causam, at sub hanc Apollinis potentiam ordinatus præsentē vniuersæ purgationi, virtute scilicet vniiformi. hac ergo virtute dæmon à commercio vulgi nimio segregat, colligitq; ipsum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus segregatam. Nempe sicut apud Orpheum Apollo præest Baccho, reuocans eum à processu in titanicam multitudinem, sic & Socratem eius dæmon, qui pedissequus est Apollinis. Intellectus enim noster est numinis Apollinei proles.

Substantias numinum & animorum cognoscere, est intellectus perfectè purgati: communiter verò per actiones eorū cognoscimus potentias, per has auguramur essentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicetur dæmonis non substantiam, sed potentiam notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, substantias quidem dæmonum, & communiter omnium nobis superiorum, contemplari nobis difficillimum esse, nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum. quandoquidē & ani-

inæ essentiam non vnicuique facile. Solus ergo Timæus omnem eius essentiam declarauit. Qualis enim est omnino, diuina, longaq; expositione indiget, qua declaratur, vt Socrates ait in Phædro. potentias autem numinum facile est explicare: nam ab actionibus, quarum proximè matres sunt ipsæ vires, eas ipsas potentias persentimus. Media nāq; inter actionem, & essentiam potentia est, producta quidem ab essentia, actionē verò producēs. Præterea ipsa potentia maximā cum dæmonibus familiaritatem habet. Vbique enim potentia dæmonis ipstar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus patrem, intellectumq; coniungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autem intellectualibus cum essentiis copulat actiones: actio nanq; est potentiæ proles, essentia verò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos, deosq; media propriè per nomen potentiæ designantur, vbique medium possidentis. Vera enim essentia verumq; esse penes deos existit. Potentia verò diis rite ministrans in dæmonibus habet locum. Actio deniq;, & effectio per eorum potentiam progressa foras, versatur in nobis.

*Cognitio futurorum contingentium, est apud
superos certa, atque necessaria.*

Diuius Iamblichus, atq; dux ille no-
ster ita quærunt atq; soluunt. Quo-
modo non est absurdum, ex natura rerum
cognoscendarū differentias cognitionum
determinare, atq; non contrā, scilicet co-
gnitionum, siue cognoscentium differen-
tiis cognoscenda diuidere? Ita vt quod
per essentiam æternum est, atq; diuinum,
æternè, atq; diuinè cuncta cognoscat:
quod humanum est, cognoscat humanè.
quod sanè indiuiduum est, nimirum & in-
diuiduè: vel quæ diuidua sunt, anticipet:
quod æternum, super tēpus etiā tēporalia:
quod rationale, inrationalia quoq; ratio-
naliter. Ex his itaq; patet deos, atq; dæmo-
nas cognoscere indefinita definitè, insta-
bilia stabiliter, atq; firmiter. nōn ne vide-
mus, multa, inferioribus nostris inco-
gnita nobis interim esse nota? Inrationalia
enim vniuersalis ipsius naturā apprehen-
dere nequeunt. Nos autem colligere pos-
sumus: Quidnam igitur vltius admira-
mur, quæ nos ambigua, & fallaci cogni-
tione coniicimus, hæc superos firmiter cō-
prehendere? Non enim nostra debilitas
est illorum potentia: iudex: quemadmo-
dum neq; irrationale nobis inferius ha-

bet rationis nostræ iudiciū, quamuis irrationali, quod est in nobis, vel extra nos, nostram intelligētiā moueat.

Cur non absurdum sit coniecturalem quidem futuri præsensioem alicubi reperiri, stabilē verò, determinatamq; & indubiā, inueniri nusquam? Ipsa nāque natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cū contrario mistis exordia ducere. si autem futuri coniectio est ignorantiaē particeps, neq; cōstat, vbinam ipsa est per se futuri notitia? Vbi purum ipsum, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidum, substantiam est sortitum, nisi apud superos?

Superi nobis bene consulunt, etsi prævideant nos non obtemperaturos eis.

A Pollo Pythius Laio respondit consulens ne filium generaret, alioquin dæmonum violentiæ subditum. Prævidebat tamen interea Laium oraculo nō obtemperaturum, sed Phœbus tanquam bonus proposuit ei vitæ melioris electionē. Et Laius sanè illi quidem nō credidit, sed propter propriam ignorantiam futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi viri actiones ad ipsa sui intima vergunt. Itaque si beneficè, atq; diuinè fuerit operatus, firmiter iam suum habet in actione

vide

videlicet propria constitutum, etiam si extra nihil fuerit inde perfectum similiter, & circa nos saepe daemones operantur. Proinde diuina frequenter inferioribus videntur occurrere, atq; præcurrere, interim è suis sedibus non discedentia, sed dum in seipsis permanent propter aptitudinem suscipientis, videntur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occurribus sponte factis accedere ad nos quodammodo videtur ipsa diuinitas, nobis videlicet profectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta venientes ad eos iudicare, vtrū ad meliorem vitam apti forent, necne. Natura enim ipsa, quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarum in corporib⁹ indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs, atq; contingentibus.

Periti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille propositionibus necessarijs vsus fuerit, vnicam verò interseruerit contingentem, conclusionem omnino deteriori similem euasuram: similiter si ipsum, quod à nobis cognoscendum est, habeat penes se aliquid materialis, in-

stabilisq; naturæ commistum, proculdubio efficit, vt nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit, & ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum non sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quandam vix talia comprehenduntur. Talis autem est & naturalis virtus, quia vbiq; quod imperfectum est, tãquam materiæ cognatum, facillimè permutatur. Ipsa per se sufficiëntia primum est penes deos. boni nanq; sunt dij, atq; super essentiales bonitates quædam, & entium omnium plenitudines, per quos, & cæteris omnibus sufficiëntia competit intellectibus animis diuinis, dæmonibus nobis, & alia quidem participatione quadam sufficiëntia sunt, dij autem ipsa substantia. Quamobrem communis, immutabilisq; sentëntia beatitudinem designat sufficiëntia. quibus enim competit habere se bene, eisdem sufficiënter habere se conuenit.

Anima rationalis à primo opifice mundi, irrationalis à dijs iuuenibus.

Ideo illa est hac nobilior.

ANimam in nobis rationalem, anima irrationali nobiliorem esse dicimus, quoniã illam quidem primus mundi opifex præcreauit, hanc autem dij iuuenes produ

produxerūt. huius sanè generositatis, ipsa familiarum nobilitas est imago, quæ tamen ignobilitatem habet admistam, vicissimq; mutatur: stabilis autem, & sempiterna generositas animarum à diis ducitur, circa quos olim satæ dicuntur, atq; à diuinis potentiis, sub quibus ordinate fuerunt. nobiliores enim animæ sunt, quæ sublimiorū deorū pedissequæ sunt, atque à maioribus potentiis dependentes secundum distributionem in vniuerso dispositam. Idem quoq; de ciuitatibus assero. De super enim secundum sortes differētia ad animas vsq; descendit. Atq; dicimus deos quidem alios esse igneos, alios cœlestes, alios ætherios, alios postremò terrenos. Rursum animarum, alias esse ex sphæra solari, alias mercuriali, alias verò lunari. Atq; est eiusmodi secundum loca distributio animarum talis, vt ea re vera gloriari quis possit. Non autē nobilitas secundum terrenos genitores, & vrbes.

Perfēctiores anima, sublimioribus dijs demonibus, quæ circa illos accommodata fuerunt, atque vicissim.

Socrates inter hæc designat differentiam bonorum dæmonum nobis secundum essentiam præsidentium, atq; potentias, quas sortiti sunt in mundo. Item

animarum perfectiores quidem potētioribus subiectas esse dæmonibus, ab eisq; seruari, atq; ut expedit, ubiq; dirigimur perfectiores autem inferioribus subesse dæmonib⁹. sicut enim circa deos animæ prodignitate sunt satæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ, & quemadmodum deos duces, sic & dæmonas curatores pater ille, faberq; mundi traditur animis præfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui appellat præfectum sibi dæmonem, atque deum, manifestè asserens Alciadi hunc duntaxat esse verum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis auctor propter eius mirabilem potestatem, quod sanè nullus hominum nobis efficere valeat.

Ordo rerū exigit, ut post idealē causam sint res semper idea participes, stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ, semperq; mutabiles.

A Mor à corporea pulchritudine pendens, mutabilis est. Quoniam est & illa mutabilis. Nefas verò est effectus alicubi conditionem supergredi causarum, atque meliores illis euadere. Nam & ubi causæ sunt ordinatæ, sæpe effectus inordinati nascuntur: ubi stabiles causæ, exitus sæpe mobiles; ubi determinatæ, frequenter indefi-

indefinitæ contingunt. Igitur multò magis ex causis statu, ordineq; carentibus effectus ordinis, statusq; expertes eueniunt. Series vniuersi desuper per eiusmodi gradus deuenit ad extrema, quæ tãdem talia sunt, quæ permutari possint, sibiq; ipsis naturalem vindicare mutationem: quemadmodum circa iustum, aliud quidem est primo iustum, ipsumq; iustum neq; participatione tale, aliud autem illius primò particeps, quod & semper est particeps: aliud denique aliquando quidem particeps, aliquando verò à participatione cadens. Neque enim fas erat ipsum iustū sterile permanere, nulli prorsus quicquam suæ proprietatis impartiens: nullum sanè primorum est eiusmodi, sed sterilitas ipsa soli materiæ tanquam rerum infimæ competit. Neq; rursum fas erat, quod primum aliis participandum fuit, participari primo ab eis, quæ solum quandoque participant. Nam ab ipso, quod simplex penitus, immutabileq; consistit, hoc certè, quod compositum est, atq; mutabile, nimis est alienum. Ideoq; medio quodam vinculo indiget ad illius contactum. Nec iterum quod participatum est ab eis, quæ inde semper illustrari possunt, oportuit vsque ad hæc ipsa duntaxat suum sistere munus, & in
vniuer

vniverso sit extremum hoc ipsum, quòd principijs semper est suspensum. Oportet igitur triplicem, sicut diximus, ordinem constituere, non solum circa iustum, sed circa pulchrum, æquale, simile, & species denique rerum omnes.

Quemadmodum dij curationes morborum, id est peccatorum animis, & fruges oportunis temporibus adhibentes, beneficio eas afficiunt: sic & viri diuini oportunitatē quærunt ad disciplinam, sed dij quidem intellectuali, diuinaq; forma oportunitatum mensuras ipsi determinant, homines autem eas sciētia prosequuntur. sunt & qui inter homines ex inspiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præsētia, familiaritāsque, præcipuam vim habet in nobis ad oportunitatem infallibiliter ubique captandam. quod & Socrati contingebat. Iam verò quemadmodum locus unicuiq; corpori ab ipsa natura propriè destinatus est, sic & temporis partes aliæ aliis conueniunt actionibus. & quemadmodum totius mundi quidam circuitus sunt fœcunditatis, sterilitatisve causæ, animalium, atque plantarū: ita singulis actionibus aliud cōuenit, aliudq; tempus ad actionem hanc, aut istam perficiendā. eiusmodi verò tem-
pus

pus est, actionis cuiuslibet oportunitas, tanquam bonum, atq; finem agētib; afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoque causam, à qua omnibus bonum adest, oportunitatem ipsam nominauerunt: quippe cum omnibus, vt perfecta sint, largiatur. Tali quadam occasione Socrates per dæmonem ad Alcibiadem fretus est, accedens ad eum nonnulla dicturus, quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficisci eadem rogaturus. Vniuersa enim hunc in modum inuicem coaptantur, omnib;sq; ita communio bonorum, vbiq; perficitur, dum videlicet causæ quidem perfectoriæ ad tradendum promptissimæ sunt. Susceptura verò ad participationem expergiscuntur, & illæ rursus potentiam porrigunt perfectoriæ: hæ autem potentiam aptitudinis à natura susceperunt. Duplex enim potētia est, altera quidem agentis, altera patiētis: & illa mater est actionis, hæc verò perfectionis est susceptaculum. atqui oportet tum quod effecturum est, exuberans in se esse, atque ad agendum ita promptum, vt etiam si suscepturū subfit nullum, ipsum tamen per se sit perfectum, atq; vltro motum sit ad dandum, tum etiam quod passurum est, ad participationem gliscas, scq;

ipsum

ipsum perfectoriæ admoueat potestati. atque etiam si illa non adfit, tamen per aptitudinem summam ad participationē fuerit expectatum. Cū enim duæ sint causæ, aliæ quidem immobiles, & omnibus ubiq; præsentēs, aliæ verò mobiles, & aliquando præsentēs perficiendis, aliquando verò distantes: & intelligibilia certè similiter ubiq; adsint, omnibusq; semper eodē modo sua munera largiantur, sensibilia verò adesse participantibus, vicissimque abesse possint, quemadmodum sol nunc adest, implētque lumine, deinde discedit: cū inquam ita se res habeant, quando aptitudo quidē inest participaturo ad aliquam immobilium causarum, tunc & hæc adest simul, & efficiētis causæ munus absoluitur. In talibus enim sola subiectorū ineptitudo solet munera prohibere. quoniam quæ traditura sunt, & semper tradūt & sunt semper ubique similiter. Quod igitur euasit, aptum sit, & causæ subito particeps. at quando ad aliquam mobilium causarum aliquid sit paratum, sæpe, etsi hoc expositū est, quod tamen traditurum fuerat, abest. Oportet enim hoc & nuper adesse, quandoquidem locum requirit ad dandum. Omnino verò, quemadmodum diximus, necesse est, per omnes bonorum

communiones hæc duo præcedere, tum datoris perfectioriam potestatem, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atque largitoris perfectionem, cum suscipientis præparatione cōcurrere, & vna cum eiusmodi concursu ipsam efficientem causam patienti secundum essentiam superferri. Concursum quinetiam eiusmodi non esse fortuitum, neque ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum: quemadmodum, quæ casu invicem cōfluunt. sed necesse est conspirationem talem alicubi quidem per naturam fieri, alicubi verò per intellectū. Item alibi à causa quâdam dæmonica, & alibi potius à diuina. hac sanè conditione Socrates cum Alcibiade oportune concurrat ad idem. huius autem oportuni congressus, bonus dæmon causa extitit oportunitatem Socrati conueniendi determinans. ipsa nanque oportunitas desuper à diuinis exordiens vsque ad extrema progreditur, & alia quidem oportunitas est à diis determinata: alia verò dæmonica, fatalis alia, alia verò fortuita. Fortuna enim, ut inquit, oportunitasque omnia humana gubernant.

*Quæ attentius in patria videras, eorum
imagines hîc ante alia sequeris.*

Animæ

A Nimæ nostræ hîc peruagantur circa
 imagines eorum, quæ in prima vide-
 rant, & ad eas imagines magis afficiûtur,
 quorum exemplaria illic attentius con-
 templatæ fuerant. aliæ nanq; animæ aliis
 sunt accommodatæ spectaculis, ideo aliæ
 aliis imaginibus incumbût. eorum enim,
 quæ illic inspexerant, similitudines amât.
 Quæcunque verò magni Iouis insuper
 pedissequæ fuerunt, vnâque cum illo cir-
 cumiuere, ordinem habente ducalem
 inter duodecim principes vniuersi, hæ
 profectò secundum speciem sui dei etiam
 huc profectæ imperiosam vitæ speciem
 appetunt, & quod re verâ imperiale est,
 ignorant, apparentem verò principatum
 inter imagines prosequuntur. atque, si sa-
 pientes nactæ sint præceptores, affectus
 eiusmodi eis peruenit ad salutē per quen-
 dam ad cœlestia reditum: sin autem inter
 imagines moras traxerint, desinunt in ty-
 rannidem. Hinc ait in Rep. Socrates, ani-
 mas nuper profectas ē cœlis, imperiosas
 potissimum eligere vitas. Cum enim pau-
 lo ante vnâ cum diis cœlestibus circum-
 uenerint, inspexerintque vires eorum o-
 mnibus dominantes, affectant ipsæ quoq;
 vitam eorum similem cæteris imperantē.
 Et primæ quidē affectu eiusmodi abu-
 untur,

tuntur, rectè verò vtuntur admodum pau-
cæ. Præstantissimam quidem vitam Plato
ponit contemplatiuam: secundam, ambi-
tiosam: tertiam, voluptuosam vel auaram.
Contemplatiuam quidem eligunt animæ
venientes cœlitus, educatæq; rectissimè:
Ambitiosam quoque venientes è cœlo,
sed educatæ deterius: reliquas venientes è
terrís.

*Naturalis in cunctis sententia est, deos ani-
marum occulta cognoscere.*

OMnes homines naturaliter intimas
cogitationes suas, & passiones, &
appetitus ad deos loquuntur, persuasi vi-
delicet per immutabiles anticipationes,
ipsam diuinitatē omnia nosse, ipsa etiam
animarum occulta momenta. Omnis cer-
te copula, communiōque ratione confec-
ta, indiget præsentia dei. Quid enim
aliud & multa vnit, & congregat segrega-
ta, nisi diuinitas?

*Deus prouidentia sua nostrum confir-
mat arbitrium.*

DIj animabus vitas proponunt, & eis-
dem, postquam elegerint quacūq;
electæ vitæ conueniunt, certa sorte deter-
minant. atq; ita libertas arbitrij in media
prouidentia continetur, moueturq;, & de-
terminatur inde, & in medio vertitur. hæc

P

Manifeste

inæ essentiam non vnicuique facile. Solus ergo Timæus omnem eius essentiam declarauit. Qualis enim est omnino, diuina, longaq; expositione indiget, qua declaretur, vt Socrates ait in Phædro. potentias autem numinum facile est explicare: nam ab actionibus, quarum proximè matres sunt ipsæ vires, eas ipsas potentias persentimus. Media nāq; inter actionem, & essentiam potentia est, producta quidem ab essentia, actionē verò producēs. Præterea ipsa potentia maximā cum dæmonibus familiaritatem habet. Vbiq; enim potentia dæmonis ipstar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus patrem, intellectumq; coniungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autem intellectualibus cum essentiis copulat actiones: actio nanq; est potentia proles, essentia verò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos, deosq; media propriè per nomen potentia designantur, vbiq; medium possidentis. Vera enim essentia verumq; esse penes deos existit. Potentia verò diis rite ministrans in dæmonibus habet locum. Actio deniq;, & effectio per eorum potentiam progressa foras, versatur in nobis.

*Cognitio futurorum contingentium, est apud
superos certa, atque necessaria.*

Diuinus Iamblichus, atq; dux ille no-
ster ita quærent atq; soluunt. Quo-
modo non est absurdum, ex natura rerum
cognoscendarū differentias cognitionum
determinare, atq; non contrā, scilicet co-
gnitionum, siue cognoscentium differen-
tiis cognoscenda diuidere? Ita vt quod
per essentiam æternum est, atq; diuinum,
æternè, atq; diuinè cuncta cognoscat:
quod humanum est, cognoscat humanè.
quod sanè indiuiduum est, nimirum & in-
diuiduè: vel quæ diuidua sunt, anticipet:
quod æternum, super tēpus etiā tēporalia:
quod rationale, inrationalia quoq; ratio-
naliter. Ex his itaq; patet deos, atq; dæmo-
nas cognoscere indefinita definitè, insta-
bilia stabiliter, atq; firmiter. nō ne vide-
mus, multa, inferioribus nostris inco-
gnita nobis interim esse nota? Inrationalia
enim vniuersalis ipsius naturā apprehen-
dere nequeunt. Nos autem colligere pos-
sumus: Quidnam igitur vltius admira-
mur, quæ nos ambigua, & fallaci cogni-
tione coniicimus, hæc superos firmiter cō-
prehendere? Non enim nostra debilitas
est illorum potentia: iudex: quemadmo-
dum neq; irrationale nobis inferius ha-

bet rationis nostræ iudiciū, quamuis irrationali, quod est in nobis, vel extra nos, nostram intelligētiā moueat.

Cur non absurdum sit coniecturalem quidem futuri præsentionem alicubi reperiri, stabilem verò, determinatamq;,& indubiā, inueniri nulquam? Ipsa nāque natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cū contrario mistis exordia ducere. si autem futuri coniectio est ignorantia particeps, neq; cōstat, vbinam ipsa est per se futuri notitia? Vbi purum ipsum, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidum, substantiam est sortitum, nisi apud superos?

Superi nobis bene consulunt, etsi prævideant nos non optemperaturos eis.

A Pollo Pythius Laio respondit consulens ne filium generaret, alioquin dæmonum violentiæ subditum. Prævidebat tamen interea Laium oraculo nō obtemperaturum. sed Phœbus tanquam bonus proposuit ei vitæ melioris electionē. Et Laius sanè illi quidem nō credidit, sed propter propriam ignorantiam futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi viri actiones ad ipsa sui intima vergunt. Itaque si beneficè, atq; diuinè fuerit operatus, firmiter iam suum habet in actione

vide

videlicet propria constitutum, etiam si extra nihil fuerit inde perfectum similiter, & circa nos sæpe dæmones operantur. Proinde diuina frequenter inferioribus videntur occurrere, atq; præcurrere, interim è suis sedibus non discedentia, sed dum in seipsis permanent propter aptitudinem suscipientis, videntur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occurribus sponte factis accedere ad nos quodammodo videtur ipsa diuinitas, nobis videlicet profectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta venientes ad eos iudicare, vtrū ad meliorem vitam apti forent, necne. Natura enim ipsa, quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarum in corporib⁹ indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte peritiprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs, atq; contingentibus.

Periti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille propositionibus necessarijs vsus fuerit, vnicam verò interseruerit contingentem, conclusionem omnino deteriori similem euasuram: similiter si ipsum, quod à nobis cognoscendum est, habeat penes se aliquid materialis, in-

stabilisq; naturæ commistum, proculdubio efficit, vt nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit, & ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum non sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quandam vix talia comprehenduntur. Talis autem est & naturalis virtus, quia vbiq; quod imperfectum est, tãquam materiæ cognatum, facillimè permutatur. Ipsa per se sufficiëntia primùm est penes deos. boni nanq; sunt dij, atq; super essentielles bonitates quædam, & entiu omnium plenitudines, per quos, & cæteris omnibus sufficientia competit intellectibus animis diuinis, dæmonibus nobis, & alia quidem participatione quadam sufficientia sunt, dij autem ipsa substantia. Quamobrem communis, immutabilisq; sentëntia beatitudinem designat sufficientia. quibus enim competit habere se bene, eisdem sufficienter habere se conuenit.

*Anima rationalis à primo opifice mundi, irrationalis à dijs iuuenibus.
Ideo illa est hac nobilior.*

A Nimam in nobis rationalem, anima irrationali nobiliorem esse dicimus, quoniã illam quidem primus mundi opifex præcreauit, hanc autem dij iuuenes produ

produxerūt. huius sanè generositatis, ipsa familiarum nobilitas est imago, quæ tamen ignobilitatem habet admistam, vicissimq; mutatur: stabilis autem, & sempiterna generositas animarum à diis ducitur, circa quos olim satæ dicuntur, atq; à diuinis potentiis, sub quibus ordinate fuerunt. nobiliores enim animæ sunt, quæ sublimiorū deorū pedissequæ sunt, atque à maioribus potentiis dependentes secundum distributionem in vniuerso dispositam. Idem quoq; de ciuitatibus assero. De super enim secundum sortes differētia ad animas vsq; descendit. Atq; dicimus deos quidem alios esse igneos, alios cœlestes, alios ætherios, alios postremò terrenos. Rursum animarum, alias esse ex sphæra solari, alias mercuriali, alias verò lunari. Atq; est eiusmodi secundum loca distributio animarum talis, ut ea reuera gloriari quis possit. Non autē nobilitas secundum terrenos genitores, & vrbes.

Perfēctiores animæ, sublimioribus dijs dæmonibus, quæ circa illos accommodata fuerunt, atque vicissim.

Socrates inter hæc designat differentiam bonorum dæmonum nobis secundum essentiam præsidentium, atq; potentias, quas sortiti sunt in mundo. Item

indefinitæ contingunt. Igitur multò magis ex causis statu, ordineq; carentibus effectus ordinis, statusq; expertes eueniunt. Series vniuersi desuper per eiusmodi gradus deuenit ad extrema, quæ tãdem talia sunt, quæ permutari possint, sibiq; ipsis naturalem vindicare mutationem: quemadmodum circa iustum, aliud quidem est primo iustum, ipsumq; iustum neq; participatione tale, aliud autem illius primò particeps, quod & semper est particeps: aliud denique aliquando quidem particeps, aliquando verò à participatione cadens. Neque enim fas erat ipsum iustũ sterile permanere, nulli prorsus quicquam suæ proprietatis impartiens: nullum sanè primum est eiusmodi, sed sterilitas ipsa soli materiæ tanquam rerum infimæ competit. Neq; rursus fas erat, quod primum aliis participandum fuit, participari primo ab eis, quæ solum quandoque participant. Nam ab ipso, quod simplex penitus, immutabileq; consistit, hoc certè, quod compositum est, atq; mutabile, nimis est alienum. Ideoq; medio quodam vinculo indiget ad illius contactum. Nec iterũ quod participatum est ab eis, quæ inde semper illustrari possunt, oportuit vsque ad hæc ipsa duntaxat suum sistere munus, & in
vniuer

vniverſo ſit extremum hoc ipſum, quòd principiis ſemper eſt ſuſpenſum. Oportet igitur triplicem, ſicut diximus, ordinem conſtituere, non ſolùm circa iuſtum, ſed circa pulchrum, æquale, ſimile, & ſpecies denique rerum omnes.

Quemadmodum dii curationes morborum, id eſt peccatorum animis, & fruges oportunis temporibus adhibentes, beneficio eas afficiunt: ſic & viri diuini oportunitatē quærunt ad diſciplinam, ſed dii quidem intellectuāli, diuināq; forma oportunitatum meſuras ipſi determinant, homines autem eaſ ſciētia proſequuntur. ſunt & qui inter homines ex inſpiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præſentia, familiaritāsque, præcipuam vim habet in nobis ad oportunitatem infallibiliter vbique captandam. quod & Socrati contingebat. Iam verò quemadmodum locus unicuiq; corpori ab ipſa natura propriè deſtinatus eſt, ſic & temporis partes aliæ aliis conueniunt actionibus. & quemadmodum totius mundi quidam circuitus ſunt fœcunditatis, ſterilitatisve cauſæ, animalium, atque plantarū: ita ſingulis actionibus aliud cōuenit, aliudq; tempus ad actionem hanc, aut illam perficiendā. cuiusmodi verò tem-
pus

pus est, actionis cuiuslibet oportunitas, tanquam bonum, atq; finem agētib; afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoque causam, à qua omnibus bonum adest, oportunitatem ipsam nominauerunt: quippe cum omnibus, vt perfecta sint, largiatur. Tali quadam occasione Socrates per dæmonem ad Alcibiadem fretus est, accedens ad eum nonnulla dicturus, quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficisci eadem rogaturus. Vniuersa enim hunc in modum inuicem coaptantur, omnib; ita communio bonorum ybiq; perficitur, dum videlicet causæ quidem perfectoriæ ad tradendum promptissimæ sunt. Susceptura verò ad participationem expergiscuntur, & illæ rursus potentiam porrigunt perfectoriam: hæ autem potentiam aptitudinis à natura susceperunt. Duplex enim potētia est, altera quidem agentis, altera patiētis: & illa mater est actionis, hæc verò perfectiōnis est susceptaculum. atqui oportet tum quod effecturum est, exuberans in se esse, atque ad agendum ita promptum, vt etiam si suscepturū subsit nullum, ipsum tamen per se sit perfectum, atq; vltro motum sit ad dandum, tum etiam quod passurum est, ad participationem gliscat, iteq; ipsum

ipsum perfectoriæ admoueat potestati. atque etiam si illa non adsit, tamen per aptitudinem summam ad participationē fuerit experfectum. Cū enim duæ sint causæ, aliæ quidem immobiles, & omnibus vbiq; præsentēs, aliæ verò mobiles, & aliquando præsentēs perficiendis, aliquando verò distantes: & intelligibilia certè similiter vbiq; adsint, omnibusq; semper eodē modo sua munera largiantur, sensibilia verò adesse participantibus, vicissimque abesse possint, quemadmodum sol nunc adest, implētque lumine, deinde discedit: cū inquam ita se res habeant, quando aptitudo quidē inest participaturo ad aliquam immobilium causarum, tunc & hæc adest simul, & efficiētis causæ munus absoluitur. In talibus enim sola subiectorū ineptitudo solet munera prohibere. quoniam quæ traditura sunt, & semper tradūt & sunt semper vbiq; similiter. Quod igitur euasit, aptum sit, & causæ subito particeps. at quando ad aliquam mobilium causarum aliquid sit paratum, sæpe, etsi hoc expositū est, quod tamen traditurum fuerat, abest. Oportet enim hoc & nuper adesse, quandoquidem locum requirit addandum. Omnino verò, quemadmodum diximus, necesse est, per omnes bonorum

communiones hæc duo præcedere; tum datoris perfectioriam potestatem, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atque largitoris perfectionem, cum suscipientis præparatione cõcurrere, & vna cum eiusmodi concursu ipsam efficientem causam patienti secundum essentiam superferri. Concursum quinetiam eiusmodi non esse fortuitum, neque ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum: quemadmodum, quæ casu inuicem cõfluunt. sed necessum est conspirationem talem alicubi quidem per naturam fieri, alicubi verò per intellectũ. Item alibi à causa quãdam dæmonica, & alibi potius à diuina. hac sanè conditione Socrates cum Alcibiade oportunè concurrat ad idem. huius autem oportuni congressus, bonus dæmon causa extitit oportunitatem Socrati conueniendi determinans. ipsa nanque oportunitas desuper à diuinis exordiens vsque ad extrema progreditur, & alia quidem oportunitas est à diis determinata: alia verò dæmonica, fatalis alia, alia verò fortuita. Fortuna enim, vt inquit, oportunitasq; omnia humana gubernant.

*Quæ attentius in patria videras, eorum
imagines hîc ante alia sequeris.*

Animæ

A Nimæ nostræ hîc peruagantur circa imagines eorum, quæ in prima viderant, & ad eas imagines magis afficiuntur, quorum exemplaria illic attentius contemplatæ fuerant. aliæ nanq; animæ aliis sunt accommodatæ spectaculis, ideo aliæ aliis imaginibus incumbunt. eorum enim, quæ illic inspexerant, similitudines amant. Quæcunque verò magni Iouis insuper pedissequæ fuerunt, vnâque cum illo circumuiere, ordinem habente ducalem inter duodecim principes vniuersi; hæ profectò secundum speciem sui dei etiam huc profectæ imperiosam vitæ speciem appetunt, & quod reuera imperiale est, ignorant, apparentem verò principatum inter imagines prosequuntur. atque, si sapientes nactæ sint præceptores, affectus eiusmodi eis peruenit ad salutem per quendam ad cœlestia reditum: sin autem inter imagines moras traxerint, desinunt in tyrannidem. Hinc ait in Rep. Socrates, animas nuper profectas è cœlis, imperiosas potissimum eligere vitas. Cum enim paulo ante vnâ cum diis cœlestibus circumuenerint, inspexerintque vires eorum omnibus dominantes, affectant ipsæ quoq; vitam eorum similem cæteris imperantem. Et plurimæ quidē affectu eiusmodi abutuntur,

tuntur, rectè verò vtuntur admodum paucæ. Præstantissimam quidem vitam Plato ponit contemplatiuam: secundam, ambitionosam: tertiam, voluptuosam vel auaram. Contemplatiuam quidem eligunt animæ venientes cœlitus, educatæq; rectissimè: Ambitionosam quoque venientes è cœlo, sed educatæ deterius: reliquas venientes è terris.

Naturalis in cunctis sententia est, deos animarum occulta cognoscere.

OMnes homines naturaliter intimas cogitationes suas, & passiones, & appetitus ad deos loquuntur, persuasi videlicet per immutabiles anticipationes, ipsam diuinitatē omnia nosse, ipsa etiam animarum occulta momenta. Omnis certe copula, communiōque ratione confecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa vnit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus providentia sua nostrum confirmat arbitrium.

Ij animabus vitas proponunt, & eisdem, postquam elegerint quæcunq; electæ vitæ conueniunt, certa sorte determinant. atq; ita libertas arbitrij in media providentiâ continetur, moueturq;, & determinatur inde, & in medio vertitur. hæc

P

manifestè.

manifestè in Repub. describuntur, ubi propheta vitas proponit animis ex genibus. Lachesis sortes accipiēs, atq; clamans inter animas, ô animæ diurnæ, & cætera. & propositio quidem per medium prophetam fit à Lachesi. Electio verò circa vitas ibi propositas, ipsarum iam est animarum. Iam verò propheta illic animarum electiones in se ipso cunctas anticipans, ita demum sortes proicit. profectio res ipsa, quæ instabilis & indefinita videtur, semper in superioribus, perfectioribusque secundum unum terminum & stabiliter, & ordinatè antè comprehenditur.

Tres Platonis sententia.

EX Platonis verbis hîc tria colligimus: primum, ipsum malè esse, omnino deterius iudicandum quàm non esse: secundum, separationem animæ à corpore liberare nos à malis, quæ versantur in regione caduca, & ab impedimentis, quæ hîc consecutionem conuenientis finis impediunt: tertium, ipsos animarum appetitus ad vitæ formas valere quamplurimum: neque nos esse tales, ut ab externis duntaxat formemur, atque moueamur. Ex nobis enim ipsis electiones promimus per quas vitam agimus.

*Superi sententia certa tenent, quæ in rebus
sunt incerta.*

Accipies hinc sententiam admirandam, quæ videlicet præstantiora sunt vniformiter, vbique anticipare deteriora: at verò deteriora potentiæ superiorū non æquari. Item cognitiones superiorum in seipsis deteriorum actiones firmiter comprehendere. Cognitiones autem inferiorum totam superiorum actionem comprehendere nunquam posse. Quod superius est, nihil à deterioribus in se accipit, quemadmodum neque cælum ex mutatione accipit aliquam sublimarium passionem: neq; immobilis causa ex motu mundanorum mundanum aliquid intromittit: nec omnino quæ sunt æterna ex rebus agentibus, temporaliter quicquam in seipsis admittunt. Hæc denique quod necessarium est, dum cuncta cognoscit, mutationem sustinent in eo etiam cognoscendo, quod est contingens.

*Argumentatio duplex per negationem,
& affirmationem. illa resoluit, ista cõ-
ponit. & utraq; cum ipsa natura ani-
ma congruit.*

SI Alcibiades assignare nequit tempus,
in quo putauerit se nescire illa, de quibus

bus nunc consultat, certè nec illa quæsiuit aliquando, nec à præceptoribus didicit vnquam. Quòd si neque quæsiuit, neque accepit ab aliis, profectò nec didicit, nec inuenit: si nec didicit, nec inuenit, merito neque nouit: si non nouit, non est bonus iudex, in quibus assignare nequit tēpus, quando se nescire putauerit. Vides profectò quemadmodum si hoc pacto disputatio producat, tum quidem compositione, tum verò resolutione procedimus: affirmatiua quidem compositione, negatiua verò resolutione dicentes. Hæc autem scilicet compositio, atque resolutio prorsus naturæ animæ conuenit, quæ quidem à perfectioribus ad deteriora per compositionem rationum & appositionem alienorum quorundam indumentorum labitur, quousque in densum hoc, solidumque vinculum includatur. Vicissim verò ad excelsa resurgit, per resolutionem, expulsionemque eorum, quæ ab ipsa eius natura dissentiant, donec euadens nuda, vt sacra tradunt eloquia, speciebus omnino separatis à materia coniungatur. Quamobrem argumentatio per affirmatiua procedens, à perfectioribus ad imperfectiora descendit: procedens verò per negatiua vicissim.

Ipsū bonum quamvis essentiam intellectualem superemineat; solum tamen ad infimum vsque se porrigit.

Ipsū bonum tanquam super naturam intellectualem in se consistens, si dictū fas est, vsque ad postrema descendit, illustrans omnia, & conseruans, exornatisq; & interim ad se conuertens. Primò quidem ipsis verè existentibus adest: secundò diuinis animis: tertio numinibus humano generi præsidentibus: quartò nostris animis, atq; deinceps animalibus, & plantis, omnibusque corporibus. Ipſi denique informi materiæ infimæ rerū facti, ipsū profectò bonum cū, ineffabiliterque ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus. hæc autem illud ubiq; participant, aliter, atque aliter suo quælibet ordine. & quatenus vnaquæque naturaliter apta sunt, bonum inde reportant. hæc quidem debilius, efficacius illa: hæc vniformius, illa magis conditione partibili: hæc insuper sempiternè, mutabiliter illa. res nanq; diuiniore quemadmodum indiuiduam habent essentiam, sic & bonum indiuisum possident, & vnitum. Quæ verò à principiis longius discesserunt, in distantia quadam, & diuisione iam posita bonum proprium comparant. Qua-

propter talia cœtu quodam ad idem contendente, mutuâque conspiratione penitus indigent. Vt quandoquidem vnumquodque non habet sufficientiam, quod est elementum boni, saltem per communionem mutuam supplëat naturæ defectum. Atque ita debilitatem suam diuisione factam, conspiratione corroboraret. Hac utique ratione homines singuli seorsum debiles in commune ad consilium congregantur, diuisam ita mentem inuicem copulantes, & quasi è scintillis multis lumen vnum accendere contendentes. ipsa quidem multitudo nunquam per seipsum sibi communiter conferens compararet, nisi circa vnum aliquid, in ea præualens simul ordinaretur. hoc enim circa omnë rerum ordinem contemplari licet. Multitudinem scilicet vbique vni congenitam esse, atque per cognatum vnum reuocandam ad vnitatem ipsam penitus absolutam. Ipsum diuinum bonum, ideo cunctis sui inseruit appetitum, vt per hunc bona nobis impertire valeret.

*Mercurius est autor nobis inuentionis,
& discipline.*

Mercurius, vt Iouis nūtius paternam animis explicat voluntatem, atque ita nobis exhibet disciplinā, atq; iterum;

vt inquisitionis est autor, inuentionem
 suis præstat alumnis. Iam verò quando di-
 sciplina à superis venit in animas, est in-
 uentione præstantior: quando verò ab æ-
 qualibus ceu hominibus cognitricem in
 nobis potentiam suscitantibus, est inuen-
 tione deterior. Inuentio igitur media est,
 naturæ animæ conueniens per se mobili.
 Per hanc enim vis ipsa in nobis per se vi-
 uens, & per se operans potissimum decla-
 ratur. Disciplina verò vtrunque se habet,
 atque secundum melius implet animam à
 causis eius superioribus, secundum verò
 deterius ab eis, quæ sunt extra nos, vita-
 lem in nobis vim facit atque conditione qua-
 dam aliunde mobili. Quòd autem etiam
 à superis cognitio quædam rerum nascatur
 in nobis, ipsi dii manifesta sui præ-
 sentia, expositionibusque satis sæpe decla-
 rant, ostendentes animis ordinem vni-
 uersi, atque præcurrentes velut duces in
 ipso itinere ad diuinum, atque faces quasi
 phanales in signum itineris suspendentes.

*Propter notiones rerum nobis innatas pu-
 tamus nos omnia nosse.*

A Nimæ nostræ premuntur ignoran-
 tia duplici, putantes quidem se pluri-
 ma nosse ob ingenitas sibi rerū ab initio

notiones, ignorantes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorantia, nihil vltra perquirat, sicut neque sapiens ipse quat. atque in hoc ipso est quodammodo similis sapienti. Quemadmodum & materia deo per dissimilem quandam similitudinem, vt rectè quidam tradit. Sicut enim materia est informis, sic & Deus, & vtrunq; infinitum est penitus, & ignotum. Tamen hæc omnia deo quidē secundum melius, conueniunt: secundum verò deterius, materiæ competunt.

Anima per acquisitam sciētiam fit menti similis : per duplicem ignorantiam, similis fit materiæ.

Anima per ipsam quidem scientiam euadit intellectui similis secundum actum ipsum cognobile comprehendens, quemadmodum intellectus intelligibile: secundum verò duplicem ignorantiam, fit materiæ similis: sicut enim materia omnia videtur habere, cum nihil re vera possideat, sic & duplici ignorance laborans, videtur sibi, quæ non habet, habere. Proinde duplex animarum cognitio est. Vna quidem indistincta, perque intelligentiam simplicem, atque nudam: altera verò dearticulata, & sciētiæ compos, & ambiguitatis experts. Videmur enim,

ut ipse ait, quasi per somnium omnia nosse, eademq; per vigiliam ignorare, utpote, qui per essentiam quidem rationes habemus, & quasi cognitiones earum hinc expiramus: secundum verò actum, productionemq; non satis habemus. Notionem igitur specierum per essentiam nobis insitam, atque constantem, tempus non antecedit, ab ævo enim hanc habuimus. Sed notitiam secundum productionem, distinctionemque rationum effectam præcedit tempus. Itaq; quo tempore primum hanc acceperimus, assignare valemus. noui enim; quòd quid ipse sit circulus, in hoc tempore didici, & ai iustitiæ species sit in alio: similiterq; de aliis, quorum scientias, etiam secundum actum habemus. Itaque de qua quidem re, siue rei, de qua reminiscamur, tempus non satis recolimus. Reminiscentiæ verò ipsius, est tempus aliquod certè determinatum.

Ætates septem, planetis septem congruæ.

A Etatum ordo sequitur ordinem vniuersi. Prima quidem ætas lunarem sequitur potestatem. Tunc enim secundum nutritiuam, vegetalemq; viuimus facultatem. Secunda mercurialem, quando literarum, citharæq; & luctæ, similiumq; ludorum, studiū exercemus. Tertia veneriam,

P S O quan

quando turgent membra seminibus, & ad genituram protinus incitantur. Quarta Solarem: tunc enim regnat vigor, atque perfectio properat, ætatisque media. Quinta Martiam, in qua potentias, & victorias affectamus. Sexta Iouiã, quæ prudentiam & vitam actiuam, ciuilemque desiderat. Septima Saturniam, in qua nature consentaneum est à generatione desistere, sequi à corporeis segregare, & ad alteram, incorporeamque vitam se transferre. Superiora ubique inferiorum cognitiones vnicè complectuntur, atque præstantius. Quæcunque enim sensus materiali conditione cognoscit, eadem immaterialius imaginatio percipit: quæ opinio sine causa reputat, eadem per causam scientia comprehendit, atque ita deinceps præstantiora semper per eminentiam absolutam vniuersam cognitionem in se continent inferioribus competentem: itaque & dæmonem præfectum nobis nihil nostrorum latet, non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: sed ille cuncta vnicè circumspicit, atque gubernat. In hoc vniuerso fines omnes omnium in eo dispositorum ad ipsum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, sicut Timæus ait, animalia cuncta, tam diuina

uina quàm caduca sunt genita. Similiter in ciuitate rectè disposita partium omnium fines, fini ciuilis peritiæ seruiunt. Item sicut vnumquodque eorum, quæ in generatione versantur, secundum speciem vnicâ habet esse, ideoq; non est infinita, ipsum verò intelligibile est omnia, quandoquidē sensibilibus habet causas: sic & quilibet priuatus artifex plurimum est ignorans, semel verò peritus: ipse verò ciuilis est absolutè prudens. Nouit enim & finem proprium, & aliorum fines, atq; cæteras artes ad vnâ dirigat ciuitatis vitam.

*Per harmoniam in cælo regnantem superi
reliqua harmoniæ cuncta contemperant.*

Cœlum concentu, motionumq; concinnitate plenū est. Deinde numina nobis superiora harmoniæ cœlitus præcedentis participia sunt. Post hæc hominum vita rectè disposita consonantiâ morum, & actionum concinnitatem suscipit inde, eorundem quoq; superiorum munus vsque ad bruta, plantasq; descendit. Nam hæc quoq; harmoniæ naturaliter participia sunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continent, atq; perficiunt, & inuicem accommodant, & ad mūdum. Intellectui quidem corpus per mediam animam harmonica ratione concinnant.

Circ

Circuitui verò idētitatis ratione constan-
ti, generationē per medium circuitum al-
teritati (vt ita dixerim) deputatum. Igni
deniq; terrā per vincula media. Præterea
quālibet animam harmonicis rationibus
excolunt. Et vnumquodq; corpus simili-
bus copulant vbiq; mensuris, atque motū
quēlibet musicis peragunt vbiq; mēsuris.
Habitus igitur in nobis musicus, munus
quidem est Musarum, quāuis earum ima-
go postrema. Habitus enim in nobis ar-
tificioſi, atq; contēplatiui, deos præſides
habent, originemq; inde deducunt.

Qui ignorat finalem causam, ignorat

omnem causam

Ignorātia finalis causæ circa rem quam-
libet efficit, vt & cæteræ causæ ad ean-
dem pertinētes similiter ignorētur. Quo-
niam finis est causarū prima, præcipuaq;
atque potentissima: huius enim gratia, &
efficientes causæ faciunt, & quæ fiunt effi-
ciūtur. quapropter Timeus eiusmodi cau-
sam apud sapientes optimā arbitratur ha-
bēdam: duplicem in sophista Plato tradit
animæ prauitatem. quarum vna quidem
ignorantia est in rationem cadens, altera
verò discordia inrationalis partis ad ra-
tionalem. Eiusmodi quidem discordia est
animæ morbus: ignorantia verò deformi-
tas.

tas. Cùm enim ratio in vniuersa anima ordinem habeat speciei, meritò prauitas rationis est animæ turpitudine, sicut rationis virtus est animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidē propter irrationalis potentiaē dominatū: cognitio verò propter rationalis imperium. Deformitas autē animæ superata ratione contingit, quādo videlicet proprias actiones inconcinnas, & incongruas edit inefficaces, & ineptas ad finē. Oportet in anima excolēda, sublati impedimentis, animā rerum contēplationi penitus admouere. Inest nanque nobis cognitio veritatis: prohibemur autē, quominus animaduertamus eam propter passionē ex generatione nobis obstantes: passionē inquam obliuionem, opinionem vnā, imaginationes falsas, appetitus immoderatos, quibus expulsis, in se ipsum est animus conuertendus, ita veritate subito fruitur.

*Finis belli iustitia: finis pacis amicitia,
qua est optabilior quā iustitia.*

Belli quidem finis est iustitia, pacis autem aliud quiddam excellentius bonum, amicitia scilicet atque vnio. Finis enim vniuersæ virtutis est, vt Pythagorici tradunt, Aristotelesq; confirmat, vt omnibus iam factis amicis, iustitia non vltimius

rius egeamus, quando videlicet sublatum fuerit meum & non meū. Atqui iusti sint omnes, adhuc tamen opus amicitia homines congregante. Esse verò bellorū principium iniustitiam declarat ipsum bellū, quod materiales formæ inter se committunt. Pugnat enim calidum contra frigidum: non quando loco disiuncta sunt, sed quando alterum alterius sedem occupare contendit. Cū enim sede illud indigeat, meritò repugnat extrinsecus venienti, cohantiq; ipsum è sua sede detrudere, quocirca rationes insitæ in natura inuicem absque seditione concurrunt. Nam unaquæq; in seipsa consistit, & forme verò materiales, cū nequeant seorsum à materia permanere, meritò de communi hospitio inter se decertant, quippe cū hoc vtrâq; formas inter se contrarias in se absq; confusione suscipere nequeat.

Quomodo anima descendendo variè vestiatur, & rursum purgetur, redeatque vicissim.

DEscensus animæ in corpus seiunxit quidē illā à diuinis animis, à quibus intelligentia, & potestate, puritateq; implebatur. Coniunxit verò generationi, & naturæ, materialibusq; rebus, à quibus obliuio, & errore, & ignorantia est imbuta.

Nam

Nam animæ descendenti adnatæ sunt ex mundo multiformes vitæ, vestesq; variæ trahentes quidē ipsam in compositionem caducam, obstantes autem contemplationi separatorū. Oportet igitur animā hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare secundas, tertiasq; vires descēdenti subortas, sicut marino glauco, herbæ, petræ, conchæ: cohibere verò impetus extra ferentes. Reminisci rursum rerum separatarum, essentiæque diuinæ, vnde est facta descēsiō, & ad quam omnē vitam contendere decet.

Anima per se mobilis est, corpus aliunde mobile, sed propter mutuum commercium alter alterius conditionem subit.

A Nima per essentiam est mobilis ex seipsa, sed cōiuncta corpori quodam modo euasit etiam mobilis aliunde. sicut enim ipsa sua præsentia dedit corpori vltimū ex se mouendi vestigium, sic & ipsa propter corporeum cōubernium conditionis notam subiit mobilis aliunde. Igitur ob potentiam se mouentē anima fecunda est, & inuentioni propēior, rationesq; parit, atq; scientias. Sed propter conditionem mobilem aliunde, indiget frequenter ab aliis excitari. Iam verò perfectior

ctiores animæ ad inuentionē sunt prom-
ptiores, imperfectiores verò magis exter-
nis indigent adminiculis. Illæ enim ma-
gis ex se mobiles sunt, minusq; deterioris
naturæ participes : hæ verò minus ipsæ se
mouent, magis sortem corpoream patiē-
tes. Veruntamen hæ quoq; quando profi-
ciunt, à corpore videlicet, resurgētes, seq;
ipsas ex materia colligētes, fœcundiores:
inuentricesq; euadunt protinus circa illa,
in quibus antea erant steriles & ambigæ
propter ignauiam ineptam vitæ à materia
contingentem, sordidumq; torporem ex
generatione cōtractū. Nos igitur ita me-
diocritatē seruātes rationalis naturę, con-
ditionisq; causas assignamus pertinentes
præcipuè ad habitus eius imperfectiores,
atq; perfectiores: viasq; eiusmodi arbitra-
mur ad perfectiones eorū. Quicūque verò
rationes de his assignātes mediocritatem
minimè seruant, sed vel ad melius surgūt,
vel ad deterius deflectuntur, hi à veritate
animæ procul aberrant. Neq; enim pro-
bamus eos, qui tradūt animam lapsam in
corpus humidum, eiusq; obstaculo impe-
ditam, ab initio esse dementem, humore
verò paulatim propter innatum calorem
exhalante, magisq; temperato, prudentē
animæ potentiam conualescere. Hic enim
perf

perfectionis modus corporeus, & materialis est iudicandus, supponitq; perfectio-
 nem animę ex contemperatione corporis
 proficisci. Anima verò ante elementa, ge-
 nerationemq; totā, suā habet substantiam,
 estq; vita quædam, neq; corpori, neq; na-
 turæ permista. neque rursus admittimus
 eos: qui animam putant esse quandam di-
 uinæ essentiaë partem, partem verò hanc
 esse toti persimilē, semperq; perfectā. tu-
 multū verò, perturbationesq; circa illud
 versari, quod in nobis est animal. Qui
 enim hæc aiunt, animā semper perfectam
 fingūt, semperq; scientē, nec vnquā remi-
 niscētia indigent, semperq; passionis ex-
 pertem, nec aliquādo deprauatam, tametsi
 Timæus essentia animę nostræ nō ex pri-
 mis ait omnino generibus constitutam,
 quemadmodum superiores animas, sed ex
 secundis tertiis ve compositā. Et Socrates
 in Phædro inquit, vires nostras esse boni
 cōtrario mistas, dissensionisq; mutuaë ple-
 nas. atq; hanc ob causam aliquando me-
 liores, aliquando deteriores superare sole-
 re. Quid plura? nōne ipse inquit, aurigā
 quoq; nostrum aliquando depruari, scri-
 bēs videlicet prauitate ipsius aurigæ mul-
 tas animas claudicare? multas item plures
 perdere pennas? sed quidem aurigari po-
 q restate

restate in nobis est antiquius. Hæc utique
 est, quæ reminiscitur diuinorum, utiturq;
 secundis, tertiisq; viribus, ut ministris,
 quod planè docemur in Phædro. Profe-
 ctò, sicut diximus, mensuras animæ con-
 seruare debemus, rationesq; perfectionē,
 & profectum animæ assignantes, neque
 ex corporeis, neque ex diuinis traducere,
 ut ita Platonis sumus interpretes: neq; ad
 opinionem propriam philosophi verba
 detorqueamus. Postquam igitur anima
 aliquando imperfecta est, rursusq; perfici-
 citur, & obliuionem patitur diuinorum,
 & iterum recordatur, cōstat & tempus ad
 perfectionem eius committere. Quo enim
 pacto ex imprudentia ad prudentiā trans-
 fertur, & in virtutem à prauitate, nisi per
 tēpus mutationes efficeret? Omnis enim
 mutatio spatio tēporis agitur. Hæc utiq;
 dicta sint de perfectione communiter ani-
 marum. Ex his autem accipiamus, oport-
 ere eum, qui istum nōrit, ex ignorantia
 in cognitionē eius aliquando pertrāsisse,
 neq; semper ipsam iusti rationē in prom-
 ptu prorsus habere, quemadmodum illi
 nobis superiores imperfecti nanq; ab ini-
 tio nascimur: neque rursus propter ipsam
 mutationem corporis, cognitionē quoq;
 iusti nobis obtingere. Nō est enim essen-
 tia

tia nostra corporea, nec materialibus constituta. Necesse est omnes animæ mutationes tempore mensurari. Vnde & Aristoteles in anima mutationem secundum actus, & habitus, eorumq; opposita, collocat temporalem. Quod igitur anima coniuncta corpori, & à prauitate, ignorantiaq; transiens in opposita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam verò animam ipsam seorsum in se manentem arbitrantur ad agendū tempore non egere, sed contra tempus ex ipsa creari. hoc autem arbitror aliquam rationem desiderare. Duplex enim tempus est, vnū quidem vnà cum naturali vita, corporeoque vniuersi motu natum: alterū verò per incorpoream vitam procedens. Hoc igitur animarum quoq; diuinarum circuitus dimetitur. Rursumq; animarum nostrarum actiones perficit etiam separatas, secundū verò tempus vnà cum naturali vita porrectum vitam quidem nostram vnà cum corpore actam metitur, vitam autē ipsam animæ secum ipsa viuentis nullo modo. Est tamen aliqua in nobis scientia ante omne tempus: fit & aliqua tempore. Socrates igitur scientiam secundum actum expressam spectans, inquit, quodnam ante hanc tempus extiterit. Alcibiades au-

tem sciētiā saltem possidens in essentia positam, propter quam putat etiam scire, quæ nescit, nequit assignare tempus, quo primū accepit eam, ab æuo enim hāc habemus. Quapropter si alter quidem de alia scientia loquitur, alter verò de alia, vera sunt utraq; : scilicet & tempus scientiam præcessisse, & non habere in promptu tempus, quod affirmes scientiam præcessisse. ante enim scientiam nondū consummaram tempus est nullum. ante verò scientiam actu perfectam tempus existit.

*Multi gradus, per quos à multitudine ad
vnum ascendimus contemplando.*

PLato, & Pythagoras iubent fugere multitudinem, vt veritatem simplicissimam consequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam distrahentis, atque fallentis: interioris quoque populi multitudinem multo magis. hæc enim magis distrahit, atque fallit. Primam ergo fugito variam affectuum multitudinem: secundò sensuum: tertio imaginationum: quartò opinionū inde pendentium. omnis enim multitudo iam dicta tam in se diuersa est, vt alia aliis in qualibet contraria sint. vnde præstat ad scientias se conferre, in quibus multitudo
iam

iam contrarietate habet nullam. Nam et si affectus affectibus contrarij sint, sensus quoq; sensib⁹, imaginationes imaginationibus, opiniones opinionibus, nulla tamen scientia scientiæ contraria reperitur. In hac igitur propositionum, notionumq; multitudine, cōgregemus in vnum scientiarum quoque numerum, vno quodam vinculo connectamus. Tantò enim abest, quòd inuicem contraria sint, vt etiam notio notioni seruiat, scientiæq; inferiores omnes superiori ministrent, habeantq; sua ab illis exordia. Oportet hinc insuper à multis scientiis, quæ præsupponunt vnā, ad ipsam vnā se conferre, nullam vltèrius supponentem, atque ad hanc primam omnes rite referre. Post verò scientiam, eiusque studium, expedit iam deponere compositiones, & diuisiones, multiformesq; discursus. atq; illinc ad intellectualem vitam, simplicesq; intuitus, & perceptiones eius ascendere. Scientia enim non est summus cognitionum apex, sed super eam est intellectus, non intellectum inquam duntaxat ab anima separatum, sed ipsam quoq; illustrationem animæ illinc infusam, de quo & Aristoteles ait, intellectū esse, quo terminos cognoscimus. Atq; Timæus hunc ipsum inquit, in nullo vn-

quam alio præterquam in anima fieri : ad intellectum igitur hunc ascendentes vnà cum hoc intelligibilem essentiã contem-plemur. Perceptionibus videlicet indiuiduis, atq; simplicibus indiuisa, simpliciaq; entium genera speculantes. At verò post venerabilẽ intellectũ, ipsam deniq; summam animæ (vt ita dixerim) existentiam, per quam vnum sumus, & sub qua vnitur multitudo nostra, suscitare fas est. Quemadmodũ enim per intellectum nostrũ diuinum tangimus intellectum, sic & primum vnũ, a quo omnibus inest vnio, per vnum, & tanquam essentia nostræ florem attingere licet. per quod sanè nostrũ vnũ diuino maxime iungimur. Simili nanque simile vbicunq; comprehēdi potest: scibilia quidem scientia, intelligibilia intellectu: vnitissimæ entium mensuræ animæ vnitæ. Iam verò hæc vnitas perq; ipsam actio, est actionum nostrarum summa: diuini per hanc efficimur, quando videlicet omnem multitudinem fugientes in ipsam vnitatẽ nostram confugimus, vnumq; efficimur, & vniiformiter agimus. Hactenus fugiendam multitudinem admonuimus per gradus cognitionũ ordine procedentes: deinceps per gradus cognobiliũ ad idẽ comprobandũ similiter proceda

cedamus. Sensibilia fuge omnia, congesta enim sunt, & diuidua, ac penitus mutabilia. ideoq; syncera notitia teneri non possunt. ab his igitur ad essentiam incorpoream te transferro. Omne nanq; sensibile habet aduentitiam vnitatē, perq; seipsum est dispersum, & infinitate plenū, propterea & bonum eius est partibile, & aduentitium, & à semetipso distans, atq; dissidens, atque in sede residens aliena. Cū verò ascenderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, conspicias animalem illum ordinem super corpora mobilem quidem ex seipso, per se agētem, in se, & ex se suam substantiam partem, multiplicatum tamē, anticipantemq; in seipso apparitionem quandam essentiae, circa corpora diuidendae. Ibi sanè videbis rationum plurimas habitudines, proportionēsq; varias, & vincula multa. Item tota quaedam, & partes, & circulos animales, varietatem virium multiformē. Præterea animarū perfectionem non æternam, non simul totam penitus consistentem, sed euolutam tempore, & in discurſionibus se versantē. talis enim animæ natura est. Post verò multitudinē animis competētem te confer ad intellectum, & intellectuālia regna, vt rerum possideas vnitatem. ibi quidem

naturæ illius, contemplator esto. Spectato
 manentem in æuo naturam, vigentem vi-
 tam, intelligentiam vigilantem, cui nihil
 deest vitæ, quæ ad perfectionem suam cur-
 ricula temporis non desiderat. Vbi hæc
 inspexeris, & quanto interuallo animis
 sunt meliora, quære deinceps num aliqua
 ibi sit multitudo: & intellectus, cum sit
 vnus, nunquid sit etiam vniuersus. Item,
 cum sit vniformis, an sit insuper multiformis.
 Inuenies quidem ita se habere. Cum
 ergo perspexeris intellectualem illic mul-
 titudinem, quamuis indiuiduam penitus,
 & vnitam, ad aliud rursus principium te
 traducito, atque super intellectuales essen-
 tias, vnitates earum considerato, ac deni-
 que vnitatem ab omnibus absolutam. huc-
 usque profectus, omnem multitudinem de-
 reliqueris, & ad ipsius boni fontem iam per-
 ueneris. Cum per hæc pateat perfectio-
 nem animæ comparari ex eo proprie, quod
 omnem, & externam, & internam, & ipsam
 vniuersam multitudinem fugiamus: hinc
 quoque concludere possumus, animas no-
 stras non à sensibilibus cognitiones dun-
 taxat colligere, nec à rebus particulari-
 bus atque diuisis, ipsum totum vnumque in-
 uenire, sed ex intimis promere disciplinam,
 & quod in rebus apparere videtur imperfectum
 est,

est, emendare. Non enim decet existimare ea, quæ re vera non sunt, esse præcipuas causas cognitionis in anima existentis: & quæ inter se ipsa dissident, indigentq; rationibus, & argumētis animæ, ambiguaq; sunt, scientiam omnino præcedere eodem modo manentem: neque etiam quæ variè permutantur rationes in vno consistentes progenerare: neq; indeterminata determinatè intelligentiæ causas esse. Non igitur à multis; sempiternorū veritatem accipere decet: neq; a sensibilibus vniuersalium iudiciū, atque discrimen, neque à rebus ratione carentibus iudicium, sententiamq; bonorum. Sed oportet animam se ipsam ingrediētem, ibi verum, bonumq; ac veras rationes omnium perscrutari. Plena enim est horum animæ ipsius essentia. delitescunt verò ex obliuione genefica. Quærit igitur animaverū, exteriora spectās, ipsum interim essentia possidens, bonumq; foris explorat, se ipsa deserta. Hinc igitur sui ipsius cognitionē exordiri quisque debet. Si enim in hominum multitudinem intuitū distrahamus, nunquā vnam eorum speciem discernemus, obscuratam videlicet multitudine, diuisioneq; & discordia, mutationeq; multiplici eorum, qui speciei participes sunt. Sin autē in nos ipsos

q 1 n aciem

aciem conuerterimus, hîc vtique & rationem vnâ, & naturam vnâ hominum speculabimur à disturbance semotâ. Merito itaque Socrates longè segregat animam à multitudinis conspectu cognituram: quid re vera sit homo, opinionesq; contemplationis huius impedimenta redarguit. Multitudo nanque impedimento nobis est ad animi conuersionem in se ipsam, atque ad vnius speciei notitiam. Hîc enim varietas obumbrat vnâ, alteritas obscurat identitatem, dissimilitudo obfuscat similitudinem. nam circa materiam species sunt confusæ, & meliora deterioribus sunt comm.

Vita propriè naturalis anima, nō est in corpore terreno, sed sublimi, ideo forma omnes hîc egrotant, atque delirant.

Nemo mirari debet, si cùm dicamus, quod est naturale, frequentius esse eo; quod præter naturam, & hoc quidem contrahi in angustum: naturale verò per vniuersum amplificari, hominum tamen plurimos, ignorantes esse fatemur, & malos, contrarios autem quam paucissimos. Non enim naturale est animis vnâ cum corporibus vitam degere, & in generatione versari: sed contrâ separata, immaterialis, incorporea vita potius est animis
consen

consentanea. Quando igitur in generatione versantur, similes sunt hominibus pestilentem habitantibus regionem: quando verò extra generationē viuunt, ut Plato inquit, similes sunt prata colentibus. Quemadmodum igitur non est mirandum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere quamplurimos, paucissimos verò naturalem valetudinem conseruare, sic & animas in generatione positas plurimas quidem obnoxias passionibus, atque prauas esse mirari non debes. Contrà verò stupendum foret, si animæ eiusmodi corporibus inuolutæ his nodis adstrictæ, tanta circumfusæ mutatione aliquando sobriæ, puræ, imperturbatæ reperiâtur. nōne stupendum est animam immaterialiter in rebus materialib⁹ viuere, & in caducis incontaminatā se alicubi cōseruare? atque cū iam eiusmodi pocula biberit, non esse his pharmacis consopitam? Re enim vera obliuio, error, inscitia pharmaco cuiuspiam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem, secundum vitam esse lupos, multos verò porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circumfusus? cū terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium: animæq; multæ ob immoderatam

ratam concupiscentiam venenosis inueſcatæ ſint poculis : illud autem , illud potiùs admirare, ſi qui inter mortales uſquã reperiuntur eiufmodi potionibus non permulſi, non etiã irretiti, ſi qui Mercurij munere freti in rationem, ſcientiamq; ſe conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, ſi in tartaro proſpexeris animas cruciatas : (talium enim ille locus) ſic etiã ſi in generatione viuẽtes animæ plurimæ perturbatæ, ſint ignaræ, dementes. tales enim animas deſiderat generatio. Sicut igitur in cœlo quidem bonæ ſunt omnes, in tartaro autem omnes improbæ : ſic in generatione plures quidem prauæ ſunt, pauciores autem probæ. Generatio enim non ad extremorum melius, atq; diuinius declinat, ſed deterius.

*Malus neque cum alijs conſentit,
neque ſecum.*

Improbus ſecum ipſe conſentire non po-
teſt. Neceſſe enim eſt, tum propter natu-
ram rationalem videre, quodammodo ve-
rum, tum propter imaginationem pertur-
batam, plurimum ignorare, ſecumq; diſ-
ſidere. Declarat hoc pœnitentia remis-
ſis perturbationibus veniens. Intempera-
tus igitur propter intelligentiam diuini-
tati ſegnatam, diuina quandoq; cogitat,
atque

atque loquitur : sed propter concupiscentiam, imaginationemq; perturbatā a temperantia diuina longè discedit. Cūque semper secum ipse pugnet, nimirum cum aliis consentire non potest.

*Quicumque sciunt aliquid, circa illud
omnino consentiunt.*

OPortet eos, qui sciunt aliquid, circa illud esse concordēs. Cuius quidem concordiae causa prima est ipsa rerum determinata natura : secunda, quod ipsa cognitionis iudiciaria sunt eadem apud omnes : tertia, quod in primis principiis, intellectus ad sciendum est vnitus. Ideoque quicquid est, intelligentiae compos est, & particeps vnionis. Scientia quidem illustratio quaedam est, ex intellectu dependens : concordia verò illustratio est, ex vnitate procedēs. Est enim vnio differentium. Necessē est igitur scientiae eiusdem participes inuicem consentire.

Quisque nostrum est anima, & haec in se habet species omnes diuinas, atq; naturales.

Totum Platonis consilium hoc in libro est, nos in ipsam nostri reuocare cognitionem, atque demonstrare essentiam nostram in speciebus, rationibusque consistere. Atq; scientias omnes ex se ipsa produ

producere, & in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Perfecta quidem nostri cognitio foret ab essentia vires, ab his actiones diiudicare. Cognitione verò nostri communione potimur, ex actionibus vires, ex viribus essentiam animæ cognoscentes: hæc quidem tria inuicem in anima confluunt. Nam & essentia eius est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit, secundum actum. hæc autem essentiæ fit cognata, secundum ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri videtur.

A Nimalia quidem ratione capta, impulsu gubernantur externo, & aliunde curantur, ea videlicet conditione, qua mouet ipse motor, orbata scilicet ea facultate, qua aliquid seipsum ducere valeat, atque seruare. rationalis autem anima propter ipsam per se mobilem, & per se operantem proprietatē suapte natura potest circa se ipsam agere, seq; mouere, bonumq; sibi ipsi præbere. Iam verò purificatio nobis non accidit ab externis, sed ex intimis animæ ducit originem. Omne namq; malum ab externis accidit, atq; est
animæ

animæ peregrinum, ex intimis verò bonum. anima enim naturaliter est boniformis. Et quanto fit perfectior, tanto vitam sibi vindicat ex se mobilem, quippe cum fiat aliunde mobilis ob corporale commercium, & effectum. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appositum extra ipsam, sicut sensibilia, & imaginatione percepta. Sola verò illa sunt in ipsa, quæ ab ipsa in ipsam fiunt, ab eaq; producuntur. Purgatur igitur ex seipsa, quandoquidem ratio à seipsa incipiens, desinit in seipsam. Hac igitur ratione rectè intelligitur, quod Socrates ait, scilicet inter disputantem esse propriè, qui respondet. Hic ergo si redarguitur, redargutus verò purgatur, certè, dum purgatur, se ipsum purgat, & ab ignorantia liberat, redargutionem adhibens ipse sibi. Quod quidem naturæ animæ se mouenti consentaneum est. Quod sanè dictum confirmat etiam illud, disciplinas esse reminiscencias: quod enim respondentes ex se ipsis omnia dicant, maximum est reminiscenciæ signum, animas videlicet rationes, sermonesq; ex se ipsis promere, atque solo suscitante quopiam indigere. Neque esse tabellas vacuas literarum, quæ extrinsecus figuras accipiant. sunt enim semper
nūcra

inscriptæ, & ipse scriptor est intus. Neque tamen omnes inscripta legere possunt, vel quod inscripta sint, cognoscere: quippe cum ob genericam obliuionē oculus earum sit sordidus circumfusus, atq; ex ipsa obliuione in passionēs inciderint. Solum igitur opus est auferre, quod obstat appositum. non autem necessaria est extrinsecus iniecta notitia. habent enim animæ in se ianuas veritatis, sed terrenis, materialibusq; speciebus obclusas. Si quis igitur diligentissime res demonstrēt, animæ incitæ quidem aliunde, promentes autem ex se ipsis scita responsa, ex hoc ipso declarant verū esse Platonem. Illud, animam omnia nosse, soloq; indigere quodam ad respondendum extrinsecus incitāte. Præterea, quod aliquis, cum eruditur, ipse se ipsum purget, dæmonicæ potestatis est opus. nam dæmones non extrinsecus in nos agunt, sed tanquam ex puppi nos intus dirigunt, & gubernant. neq; nos purgant tanquam corpora quædam aliunde mobilem nacta naturam, sed curant tanquam mobiles ex se ipsis. Hac enim ratione tamen & bona præbent, & passionēs expurgant. Socrates igitur vicem boni dæmonis agens, ostendit adolescentem non tam ab alio, quàm à seipso redargui.

Quare

*Quare malus, & ignorans secum & cum
alijs dissideat. quare bonus consentiat,
& scientes inter se sint concordēs.*

C^Ontingit meritò plerisq; ad se ipsos
discordia frequens: quoniam aliqua
quidē à sensibus intromittunt, aliqua rur-
sum ab imaginatione, aliqua ab opinione
frequenter, nonnulla ab ira, à cōcupiscen-
tia multa. Non enim solū ex opinionib-
us tales quādā passiones mouētur homi-
nibus, sicut Stoici tradunt, sed etiā contra
propter passiones quasdā, & impetus, opi-
niones sæpe permutant, quandoq; ex opti-
mis pessimas sæpe reportant. Hi ergo à
multis principiis, atq; potentiis, & his qui-
dem deterioribus multiformes in se mo-
tiones accipientes, nimirū animam dissi-
dentem habent, atque discordem. Scien-
tia verò præditi ab vno quodam superio-
re principio cognitionem suscipiunt vni-
uersam. intellectus enim eis principia tra-
dit. Iam verò omnes sententiæ veræ, filiæ
sunt intellectus. Cū igitur à tali quodā
principio simplicitate procedant omnes,
meritò omnes inuicem sunt concordēs.

*Qui putant hominem esse ex anima, cor-
porēq; compositum, consequenter vtile
ab iusto seiungunt: qui verò hominem
esse animam, coniungunt.*

Utrum

Vtrum idem sit iustū, atq; vtile, ceteri quidē dissentiant. Platonici verō idē esse cēsent. Nam Epicurei sanē, & Stoicorum quidā, finem nostrum ponētes ipsum secundū naturā viuere, atq; Peripatetici, qui bonum nostrū ex necessariis cōplēt, non facilē possunt idem esse iustum, atq; vtile cōfirmare: similiter & quicumq; hominē aiunt esse corpus animatum, vel ex corpore, animaq; compositum. Vulnera enim, cædesq; fugiet aliquis, vel iniuste, vt animal cōseruetur. quippe cū cuiuslibet animalis bonū sit secundū naturam se habere, & in hoc habitu cōseruari, hīc igitur vtile dissentit. Quicumq; verō finē ipsum in anima collocāt corporeis non egentē, hominemq; ipsum esse putāt animam vtentē corpore, hī certē iustum, atq; vtile facile iudicāt esse idem. Vtrunq; enim in anima ponūt, & passionēs instrumentorum ab ipsis vtētibus esse seiunctas intelligunt. Argumentatio verō probans iustū esse vtile ita procedit: Omne iustum est pulchrū, omne pulchrū bonum. omne igitur iustum, bonū. Atq; bonum & vtile idem est, omne igitur iustum est vtile.

Anima contrahit in se speciem rei, cui adheret: item de vehiculis diuinarum animalium, atq; nostrarum.

Animæ

A Nimæ, species etiam eorum sibi contrahunt, quibus ipsæ se coniungunt: nempe quando se assimilant intellectui, mox immutabilitatem secundum opiniones, atq; vitam sibi vendicant: quando verò generationi se copulāt, nouitatem vbi-que sectantur, & tum in has, tum in illas feruntur opiniones: rationesq; ipsas animæ semper stabiles minimè sentiunt. Significat inter hæc Plato generosiores, & ingeniosiores animas intelligentiam habentes puritatis deorum inuiolabilis, atq; hanc ipsam suo idolo inferentes, etiam circa apparentem puritatem quodammodo occupari solere. Quandoquidem & diuinorum indumentorum inuiolabilis essentia est, & immaterialis est puritas, quā sanè oportet animas inducere, sua videlicet indumenta cognata purgantes, vestēsque suas incontaminatas à generatione seruantes, neque totum in externarum vestium puritate ponentes.

*Scientia vna in se manens implet multos
non diminuta, hinc cōscimus animam
esse à corpore separatam.*

Eiusdem scientiæ minus est vni persuadere, atq; multis, in qua quidem Platonica sentētia quasi quidam hymnus &
r 2 celeb

celebratio scientiæ cōtinetur hunc in modum : quanta & qualis vnaquæq; scientia sit, hinc apparet, quòd intellectus ipseus imitatione eadem scientia vnumquemq; implet cognitione, cunctosque simul. est quidē indiuisibilis, & confidens in seipsa, & interim omnia participātia sui perficit instar mentis, quæ quidem ex se tradit omnibus interim ab vnoquoque seorsum. Hæc vtique essentiam nostram iudicant à corpore separatam, & in seipsam manentem. siquidem scientiā, quæ perfectio nostra est, talem possidet facultatem: corporeæ nanque potenti quando se tradunt, ipsæ se minuunt. Scientia verò vna, eademq; permanens indeminuta sufficiens vni, multisq; pariter seipsam exhibet. & anima igitur similiter est toti corpori præsens, omnibusq; membris, quamuis alia aliter membra participant.

Propheticum esse aliquis sine scientia potest. propheta verò certò scit, quod pronuntiat.

Vbi Plato ait, vaticinatores, significat illum opinione quidem non scientia, quod ibi prænuntiat prælagire: nam vaticinales quidem non scientia præditi sunt, sed opinione feruntur: qui verò nō solum vaticinatores, sed etiam vates sunt, iam
scien

ſcientia potiuntur, potioremq; humanam ſcientiã habent. Significat etiam generoſiorũ animarũ impetus, atq; motus quodammodo à ſuperis ſuſcitari. propterea quòd etiam præter opinionem agant, sæpe etiam ſi abſque ſcientia operentur.

Bonum, pulchrum, iuſtum, ſuperintelligibiliter intelligibile, intellectuale, eſſentia, vita, intellectus.

INter principia rerum ipſum bonum ſupereminet pulchritudinem, & pulchritudo iuſtitiam: bonum nanq; ſuper intelligibilia extat in loco inaccessibili ſitum. pulchritudo verò occultè quidem in primis intelligibilibus permanet. Explicatius autem in ipſo ordinis illius fine. Iuſtitia deniq; vnità quidem in primo intellectualium ordine permanet: conſequenter verò in calce intellectualis deorum proceſſionis effulget. Rurſum ipſum quidem bonũ regnat in diis, pulchritudo in mentibus. Iuſtitia regnat in animis, quapropter & iuſtum quidem pulchrum eſt. Non tamen omne pulchrum eſt & iuſtum: ſed ipſa pulchrorum cauſa iuſtitia antecedit. item, omne pulchrum bonũ, fons autem bonorum omnium præcedit omne pulchrum. Rurſum, iuſtum quidem eſt bo-
r 3
num

num per mediam pulchritudinem bono
 cōiunctum, bonum verò superius est am-
 bobus. Sic vtique inuenies rerum etiam
 extrema considerās. Materialis enim cau-
 sa, quamuis bonū aliquid sit, turpe tamen
 est, atq; deforme, vnius particeps quidem
 est, speciei tamen expers. quod verò sensū-
 bile est, pulchritudinis quidem vestigia
 possidet, iustitiæ verò nequaquā. Hinc in
 Phædro Socrates ait, inter caducas ima-
 gines nullum esse iustitiæ, temperantiæq;
 splendorem: pulchritudinem verò solam
 priuilegium id habere, vt euidentissimè
 pateret vbique, & desiderabilissima foret.
 Vbi igitur iustum est, ibi pulchrum. vbi
 pulchrum, ibi bonum, siue prima princi-
 pia spectare volueris, siue principiorum
 illustrationes vsq; ad extrema porrectas.
 Ipsius quidē boni omnia participia sunt.
 omnium enim est principium, pulchri ve-
 rò sola, quæ aliquam habent speciem. iu-
 stitiæ deniq; solæ animæ sunt participes.
 Iam verò in medio rerum omnium centro
 quale est anima, hæc omnia inuicem con-
 neſciuntur: bonum, iustum, pulchrum, &
 bonum quidem ipsius est pulchrum, at-
 que iustum. Iustum quoque simul & pul-
 chrum est, & bonum: pulchrum similiter
 & bonum est, & iustum. Neque solum in
 eiusm

eiusmodi trinitate est hic sermo verus, ve-
 rum etiam in aliis quoq; multis. Quem-
 admodum inter principia ipsum ens præ-
 cedit vitam, vita mentem: similiter etiam
 in effectibus, ubi non omne cōpos entis,
 compos est & vitæ: neque viuens omne
 statim est mente præditum, sed vicissim
 intelligentia omnia viuunt, atque sunt: vi-
 uentia verò sunt, quoque viuendo. Cū
 verò talis sit in extremis, per trinitatem
 eiusmodi differentia in anima confluunt,
 ubi ens quidem, & vita, & intellectus exi-
 stit. vita verò & intellectus est, & essentia.
 Intellectus autem, & essentia similiter est
 & vita. vna enim simplicitas est in anima,
 vna substantia, neque esse, neque viuere,
 neque intelligere, ibi est aduētitiū. Sed
 intellectus quidem eius est essentialis, &
 viuens. vita quoque intellectualis est per
 essentiam. Essentia deniq; intellectualis,
 & viuens. vbique ergo est omnia, & ex o-
 mnibus vnum simili ratione: & bonum
 eius pulchritudine, & iustitia pollet: & pul-
 chrum est bonum, atq; iustum: rursūq;
 iustum est bono, pulchroq; refertū: subie-
 ctum sanè vñum est, rationes verò diuer-
 sæ. ubi nos neque ipsam trium horum
 identitatem secundum rationes confide-
 ramus, neq; alteritatem secundum subie-

ctum existimamus , sed rationes quidem eorum differentes inter se conseruamus, vnum verò subiectum. quamobrem vbiq; per actiones animæ inuicem ista concurrunt , sicut enim rationes quidē virtutum sunt differentes , vnum verò compos est cunctarum, neq; fieri potest, vt sis iustitiæ particeps, & temperantiæ vacuus, vel duo hæc quidem habeas, cætera verò non habeas: sic & eiusmodi trinitas sibi ipsa connectitur , & omne quidem bonum simul & pulchri compos est, & iusti , similiterq; de cæteris. propterea Socrates iustum bonum per pulchritudinem copulauit. Hoc enim est competēs eorum medium simul, atque vinculum. Timæus autem ait pulcherrimum esse nodum , qui & seipsum, & colligata, quam maximè cōficit vnum. Memento verò ipsi quidem bono, malum duntaxat esse contrarium , bonum verò nequaquam. ex quo apparet cōcordia inuicem esse bona : malo autem & malum, & bonum pariter aduersari.

Probat omne iustum ipsa eius natura pulchrum esse atq; bonum.

OMne iustum esse pulchrum sequentibus rationibus cōfirmabimus, cū animi sit multitudo quædam, atque in ea
hoc

hoc quidem primum sit, illud verò medium, illud autem vltimum. dic age, quando iustitiam in ea fieri dicimus, an quando medium, aut vltimū superioribus dominari conatur, an potius quādo primum medio, mediū imperat vltimo? At si tunc, quando deteriora melioribus prævalent, non vltcrius erunt deteriora natura talia. Illud enim cui cōpetit dominari, melius est, honorabiliusque natura. si igitur impossibile est idem naturaliter esse melius, atq; deterius: oportet iustum tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum est, vitæ totius habet imperium. medium verò subditum minori præualet vltimo. Tunc enim vnaquæq; pars animæ, quod sibi conuenit, habet. primum quidem regnans: secundum verò stipans: vltimum denique meliori ministrans. Ipsum itaque iustum natura distributiuū est eius, quod conuenit parti cuilibet animæ. Et officij propriij conseruandi vnicuiq; causa, propriæq; dignitatis distribuendę, atq; ita totius ordinis conseruatio. ordo verò, moderatioq; huiusmodi naturæ conueniens naturaliter pulchra est. Est igitur iustitia causa pulchritudinis, atque pulchra. Est autem duplex iustum, vnum quidem in contractibus, quod arithmetica conser-

uat æqualitatem : alterum verò in distribuendo versatur in geometrica æqualitate consistens. Tum igitur arithmeticam seruat æqualitatem, ne socium suo in contractibus defraudemus, plus videlicet quam dederimus, ipsi recipientes. Tum verò in æqualibus distribuit inæqualia pro dignitate cuiq; geometrica proportionem seruata, ut quemadmodum differunt inter se personæ, sic & differant inter se distributa personis: itaq; omne iustum, sicut diximus, est æquale: omne autē æquale, pulchrum. nam inæquale incompositum est, & turpe. iustum igitur omne pulchrum. Præterea tunc est in corporeus pulchritudo, quando superat forma materiā. ipsa namq; materia deformis est, & turpis: & quando forma superatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate repletur, & quasi informe quiddam euadit, facta videlicet similis subiectæ naturæ. Si igitur & in anima, quod intellectuale nobis inest, vicem gerit formæ, inrationale verò materiæ (nam intellectus, & ratio in ordine termini computantur) inrationale verò in genere indefiniti locatur (natura enim indeterminatum est, expersq; mensuræ) necessarium est, in anima quoq; tunc pulchritudinem effulgere, quando ratio

quidem

quidem regnat, species verò vitæ ratione
carentes rationi subdūtur: at verò iustum
ipsum rationi quidem dat imperium, in-
rationali deputat seruitutem. vtriq; enim,
quod sibi consentaneū est, attribuit. prin-
cipali quidem principatum: inferiori ve-
rò designat obsequium. Quandoquidem
in opificio mundi irrationale nobis est
subditum, & rationi nobis insitæ ira-
tionale subiicitur, vt vehiculum ipsum.
itaq; iustum naturaliter pulchrum est, &
pulchritudinis animæ causa. Item iustum
quid perfectum est, atque definitum. nam
iniustum imperfectum, indefinitumque
censetur, atque inuolutum vagatur, nec
vsquam sistit gradum præuaricans iusti-
tiæ terminum. ipsum ergo iustum, cui-
cunq; adest, mensuram, terminumq; im-
ponit, atq; ita omnia perfecta facit. Cū
itaque tale sit, meritò pulchram efficit ani-
mam. Id enim, quod perfectum est, atque
mensuratū, naturaliter pulchritudo con-
sequitur, sicut immensuratum, indeter-
minatumq; deformitas comitatur. iustum
igitur est natura pulchrum. denique ipse
mundi faber totum hoc per iustitiam ex-
ornauit. pulcherrimo enim nodorum o-
mnium nodo deuinxit mundū, indissolu-
bilemq; effecit, propter proportionem ana-
logica

logicæ potestatem continentem ipsum, sibiq; amicum vndique facientem. quod autem est simile mūdo visibilium omniū formosissimo, nimirum est ipsum quoque pulchrum. quod igitur iustum est, necessario est & pulchrum.

*Omne pulchrum naturaliter est bonum,
omne turpe malum, atque
viciſſim.*

OMne verò pulchrum esse bonum, ita probamus. Constat pulchrum esse amabile suapte natura, quandoquidem & extrema pulchritudo diuinę pulchritudinis imaginem ferens, est amabilis, primoq; aspectu animos aute mouet. Quod confirmatur in Phædro. Re enim vera καλόν id est pulchrum, siue dicitur Ἀφ' τὸ καλεῖν, id est quia preuocat animas, siue Ἀφ' τὸ κηλεῖν, id est quia permulcet intuentes, certè secundum naturam est amabile. Quapropter & amor ad pulchrū dicitur amantem ducere. Quicquid autē est amabile, est appetibile. est enim amor appetitus aliquis alicuius robustus, atque vehemens. Et quicquid amat, appetit aliquid quo & indiget. Omne verò appetibile est & bonū, siue re vera bonū, siue apparens. Pleraq; enim non bona expetenda nobis occurrunt, quoniam appetētibus se offerunt

runt tanquam bona. Demonstratum est autem à Socrate in Memnone, manifestè fieri non posse, vt qui malum, quale sit; nouerint, ipsum appetant. Appetibile igitur omne bonum est. Ac siquidem appetibile sit principaliter, bonū quoq; principaliter erit. Sin autem apparens appetibile, tale etiam erit bonū. omnino autem in quolibet terminorum hoc est apponendum, scilicet aut apparens, aut re vera. Si enim pulchrum, & apparens, certè & amabile & appetibile, bonumq; pulchro eiusmodi consors. Sin autē natura pulchrum est, & amabile, bonum quoque similiter. Atqui quidnam erit appetibile, nunquid malum? At impossibile est, vbi notū fuerit, esse alicui expetendum: omnia enim bonum appetunt, ad malum autem appetitio nulla fertur. sed neque etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neque sit bonum, neque malum: quod enim tale est, gratia alterius agitur, nullusq; finis existit. omne autem appetibile finis. atque siquid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, desideratur vt bonum: & si quid non pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur vt pulchrum. Si igitur omne pulchrum est amabile, omne amabile est appetibile, omne appetibile bonum: consequent

quenter omne pulchrum est bonum, atq;
vicissim, omne bonum appetibile:appeti-
bile est amabile:siquidem amare est vehe-
menter appetere. unde in Symposio So-
crates ait bonum amabile esse sicut pul-
chrum:si inquam omne bonum est appe-
tibile,appetibile rursum amabile,amabile
verò pulchrum, sequitur vt bonum omne
sit pulchrum. Neque nunc nobis obiiciat
aliquis,ipsum bonū esse superius pulchri-
tudine, neque rursum duplex esse, quod
amabile dicitur: non enim nūc de primis
rerum principiis disputamus, sed de iis,
quæ nobis insunt, pulchris, atque bonis:
quod igitur in nobis est bonum, simul est
appetibile, & amandum. Per amorem igi-
tur id comparamus, & possidemus: per
amorem inquā, studiumq; propensum. ac,
si quis seipsum animaduenterit, planè per-
spiciet, eiusmodi bonum actiores nobis
amores inferre, cognoscer, quàm pulchra
sensibus manifesta: quod igitur est bonū,
est & pulchrum. Quapropter Diotima
præcipit amatoribus, vt post occurrentem
sensibus pulchritudinem, se ad pulchritu-
dinē transferant actionibus, officiis, scien-
tiis, inquitam, ibiq; amatorium animæ ocu-
lum vehementer exercent. Deinceps ve-
rò ad intellectum, ibiq; præcipuam, diui-
namq;

namq; pulchritudinem dominantem, tanquam ipsum re vera pulchrum in nobis animæ vigeat. Quid enim in nobis est virtute, & scientia pulchrius? Quid cōtrā, vitio, & ignorantia turpius?

Homo est anima vtens corpore, vt instrumento. Mala ergo corporū non pertinent ad animam, hominēq; sicut neq; mala instrumentorum, ad artificē, atq; artem.

FAlso pleriq; putant vulnera, mortemq; mala. quid enim horū nobis est malum? Siquidem non transit in animam, quæ uos ipsi si —. Neque enim passionēs instrumentorum virtutes vtentiū mutant, neque igitur faber obtusa aliquando seca, artem amittit secandi, neque etiam si in arte fabrili consisteret nostra felicitas, infelicem propterea putaremus fabrum, cui seca defuerit. Iam verò quemadmodum anima instrumentum habet, sic & corpus instrumenta quædam habet, per quæ mouet externa: quorum vitium bonam non lædit corporis habitudinem, similiter & corporis passionēs in animam non pertranseunt. quapropter & mors, etsi corporis malum est, non tamen est animæ malum. Si igitur pulchrum qui-

dem actionis est in anima, malum verò interim fit in alio, nondum ostensum est, idem aliquando pulchrum esse, simulque malum. Licet etiam dialectica ratione distinguere, aliud quidem esse aliquid secundum seipsum, aliud autem secundum accidens. Est enim actio fortis, pulchra secundum seipsam: mala verò, si quando fit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agentem mori. esto enim, si vis, mors è malorum numero. Non igitur officium forte secundum hoc ipsum, quod est forte, ideoque & pulchrum, est etiam malum, sed forte per accidens. aliud igitur est pulchrum, aliud verò malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem ostensum est esse aliquando malum, sed per accidens propter obitum. Proinde hominis ignorat essentiam, qui bonum à pulchro secernit. & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit, bonum in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re vera homo ipse est animus, ipse essentia à corpore segregatus, in quo quicquid est, pulchrum est, & bonum est. etiam si inde corporis sequatur incommodum. Corpus enim non pars hominis, sed instrumentum: instrumenti verò malum non pertinet ad utentem.

Quomodo differant duo hæc, scilicet secundum seipsum, & qua ipsum.

Idiones eiusmodi, scilicet, secundum seipsum, & qua ipsum, etiam apud Aristotelem distinguuntur. Quod enim secundum seipsum alicui competit, potest non competere primo. Quod autem qua iam conuenit, præter id, quod conuenit secundum se ipsum etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur, si commensurationis animæ causa est, et ob hoc ipsum dicitur pulchrum, citius, ut melius in anima dominetur et priori, perficiturque nos, & animæ deformitatem purgat: ita ipsa ratione bonum non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrum. si enim qua pulchrum est commensuratum, est & bonum. Bonum est mensura, certe qua pulchrum est, est & bonum. Similiter turpe, qua turpe malum est. Nam qua turpe est, infortuna est, indeterminatum, incompositum, hac ipsa ratione malum. Qua igitur turpe, est utique malum. eadem itaque bona, & pulchra semper est, & bona: atque contra turpis pariter, atque mala. hanc regulam hic mente teneto, qua & in postremo usus est Aristoteles. Siqua duo contrahuntur, inuicem eorum quoque opposita

posita conuertuntur. si igitur pulchrum,
bonumq; cōuertūtur inter se, eorū quoq;
opposita, malum scilicet, atq; turpe, simi-
liter inter se conuertuntur.

PROCLVS DE SA-

CRIFICIO, ET

MAGIA,

Interprete Marsilio Ficino Florentino.

Vemadmodum amatores ab
ipsa pulchritudine, quæ circa
sensum apparet, ad diuinam
paulatim pulchritudinem ra-
tione progrediuntur: sic & sacerdotes
antiqui, cum considerarent in rebus na-
turalibus cognitionem quandam, com-
passionemque aliorum ad alia, & mani-
festorum ad vires occultas, & omnia in
omnibus inuenirent, sacram eorum scien-
tiam condiderunt. agnouerunt enim &
in infimis suprema, & in supremis infi-
ma: in cœlo quidem terrena secundum
causam, modoque cœlesti: in terra verò
cœlestia, sed modo terreno. Nam vnde
putamus plantas illas, quas heliotropias
nominant, id est solisequas, ad solis mo-
tum solem versus moueri? sed selinetro-
pias, id est lunisequas ad lunā verti? Nem-

e cuncta precantur, hymnosque conciant ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia verò sensibili modo. itaque folis equa quomodocumque potest, mouetur ad solem: ac si quis posset audire pulsationem ab ea in aëre circuitu factam, profectò illum quendam per eiusmodi sonum erga regem suum compositum animadverteret, qualemcumque potest planta conficere. Quamobrem in terra quidem aspicere licet solem & lunam, sed pro qualitate terrena. In cœlo autem plantas omnes, & lapides, & animalia pro cœlesti natura vivam habentia intellectuali. Quæ quidem veteres contemplati, alia cœlestium, alia terrenorum adhibuerunt, unde diuinas virtutes in locum inferiorem ob quãdam similitudinem deduxerunt. Nempe similitudo ipsa sufficiens causa est, ad res singulas inuicem vincientias. Siquis enim canabim, siue papyrum calefaciat, deinde subigat lucernæ proximæ, etiam si non tangat, videbit subito accensam canabim, quamuis non tetigerit ignem, accensionemque desuper ad inferiora descendere. Comparemus igitur canabim calefactam, siue papyrum cognitioni cuidam inferiorum ad superio-

ra, appropinquationem verò eius ad lucernam opportuno vsui rerum pro tempore, loco, materia. Processum ignis in canabim præsentiæ diuini luminis ad id, quod potest capere. accessionem denique canabis deificationi mortalium, materialiumq; illustrationi, quæ deinde feruntur tantum instar accensæ canabis ob quandam seminis diuini participationē. Quid verò de Loto dicam? Lotus implicat quidem in se folia ante solis exortum, oriente verò sole explicat paulatim: & quatenus sol ad mediam cœli ascendit plagam, eatenus pandit folia. Quatenus verò à medio petit occasum, paulatim folia contrahit. Videtur hæc non minus dilatatione, contractioneq; foliorum honorare solem, quàm homines genarum gestu, motuq; labiorum. Non solùm verò in plantis, quæ vestigium habent vitæ, sed etiam in lapidibus aspicere licet, imitationem, & participationem quandam luminum supernorum, quemadmodum helitis lapidis radiis aureis solares radios imitatur. lapis autem, qui vocatur cœli oculus, vel solis oculus, figuram habet similem pupillæ oculi: atque ex media pupilla emicat radius. lapis quoque selenitus, id est lunaris, figura lunæ corniculari similis, quad

quadam sui mutatione lunarem sequitur motum. Lapis deinde helioselenus, id est solaris, lunarisq; imitatur quodammodo congressum solis, & lunæ, figuratq; colore. Sic diuinorum omnia plena sunt, terrena quidem cœlestium, cœlestia vero supercœlestium, proceditque quilibet ordo rerum usq; ad vltimum. Quæ enim super ordinem rerum colliguntur in vno, hæc deinceps dilatantur in descendendo, ubi aliæ animæ sub numinibus aliis ordinantur. Deinde & animalia sunt solaria multa, velut leones, & galli, numinis cuiusdam solaris pro sua natura participes: unde mirum est, quantum inferiora in eodem ordine cedant superioribus, quamuis magnitudine, potentiaq; non cedant, hinc ferunt gallum timeri à leone quam plurimum, & quasi coli. cuius rei causam à materia, sensu ve assignare non possumus, sed solum ab ordinis superni contemplatione. quoniam videlicet præsentia solaris virtutis conuenit gallo magis quam leoni: quod & inde apparet, quia gallus, quasi quibusdam hymnis applaudit surgenti soli, & quasi aduocat, quando ex antipodum medio cœlo ad nos reflectitur, & quandoque nonnulli solares angeli apparuerunt formis eiusmodi

præditi, atque cùm ipsi in se sine forma
essent, nobis tamen, qui formati sumus,
occurrere formati. Nonnunquam etiam
dæmones visi sunt solares leonina fron-
te, quibus cùm gallus obiiceretur, repētē
disparuerunt. Quod quidem inde proce-
dit, quòd semper quæ in eodem ordine
constituta inferiora sunt, reuerentur supe-
riora: quemadmodum plerique intuentes
virorum imagines diuinorum, hoc ipso
aspectu vereri solent turpe aliquid perpe-
trare. Vt autem summatim dicam, alia ad
reuolutiones solis correuoluuntur, sicut
plantæ, quas diximus: alia figuram sola-
rium radiorum quodammodo imitantur,
vt palma, dactylus: alia igneam solis na-
turam, vt laurus: alia aliud quiddam, vi-
dere sanè licet proprietates, quæ colligun-
tur in sole, passim distributas insequen-
tibus in solari ordine constitutis, scilicet
angelis, dæmonibus, animis, animalibus,
plantis, atque lapidibus. Quocirca sacer-
dotij veteris autores à rebus apparen-
tibus superiorum virium cultum adin-
uenerunt, dum alia miscerent, alia pu-
rificarent. Miscebant autem plura inui-
cem, quia videbant simplicia nonnullam
habere numinis proprietatem, nō tamen
singulatim sufficientem ad numinis illius
aduoc

aduocationem. Quamobrem ipsi multorum commistione attrahebant super nos influxus : atque quod ipsi componendo vnum ex multis conficiebant , assimilabant ipsi vni, quod est super multa , constituebantq; statuas ex materiis multis permistas : odores quoque compositos colligentes arte in vnum diuina symbola, reddentesq; vnum tale, quale diuinum existit secundum essentiam, comprehendens, videlicet vires quamplurimas. Quorū quidem diuisio vnamquāque debilitauit, mistio verò restituit in exemplaris ideam. Nonnunquam verò herba vna, vel lapis vnus, ad diuinum sufficit opus. Sufficit enim Cnebison, id est carduus, ad subitam numinis alicuius apparitionem, ad custodiam verò laurus. Raccinum, id est genus virgulti spinosum, cepa, squilla, corallus, adamas, iaspis, sed ad præsagium cor talpæ, ad purificationem verò sulfur, & aqua marina. Ergo sacerdotes per mutuam rerum cognationem, compassionēque conducebant in vnum, per repugnantiam expellebant, purificantes, cum oportebat, sulfure, atque asphalto, id est bitumine, aqua aspergentes marina. purificat enim sulfur quidē propter odoris acumen. aqua verò marina propter igneam

portionem, & animalia diis in deorum cultu congrua adhibebant, cæteraq; similiter. Quamobrem ab iis, atque similibus recipientes primùm potētias dæmonum, cognouerunt, videlicet eas esse proximas rebus, actionibusq; naturalibus: atq; per hæc naturalia, quibus propinquant in præsentiam conuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorū vires, actionesq; processerunt, partim quidem docentibus dæmonibus addiscentes, partim verò industria propria interpretantes conuenientia symbola, in propriam deorum intelligentiam ascendentes, ac deniq; posthabitis naturalibus rebus, actionibusq;, ac magna ex parte dæmonibus, in deorum se consortium receperunt.

*

P O R P H Y R I V S

DE OCCASIONIBVS,

*sive causis ad intelligibilia
nos ducentibus,*

*

MARSILIO FICINO

INTERPRETE.

*

*De natura corporeorum atque
incorporeorum.*

QUONIAM corpus est in loco. Nullum verò eorum, quæ secundū se sunt incorporea, vel aliquid tale, est in loco. Quæ secundum se sunt incorporea, eo ipso, quod præstantius est omni corpore, atq; loco, ubique sunt, non distant quidem, sed indiuidua quadam conditione. Quæ secundum se sunt incorporea, non localiter præsentia corporibus, adsunt eis, quotiescunq; volunt, ad illa vergentia, atque declinantia, quatenus videlicet naturaliter ad ea vergunt atque inclinantur. Sed enim cū non adsint locali conditione corporibus, habitudine quadam eis adsunt. Quæ secundum se sunt incorporea, certè non per substantiam, & per essentiam corporibus adsunt.

Non enim corporibus commiscetur, veruntamen ex ipsa inclinatione, quasi momento vis quædam subsistit inde communicata iam propinqua corporibus. Ipsa nanq; inclinatio secundam quandam vim substituit corporibus iam propinquam.

De natura, & alligatione, & solutione anime.

Anima quidem medium quiddam est inter essentiam indiuiduam, atq; essentiam vera corpora diuisibilem. Intellectus autem essentia est, indiuidua solum. Sed qualitates, materialesq; forme, secundum corpora sunt diuisibiles. Non omnè, quod agit in aliud appropinquatione, & tactu facit, quod facit, sed etiam quæ propinquando, & tangendo faciunt aliquid secundum accidens, non vtuntur propinquitate. Anima corpori alligatur conuersione quadam ad passiones prouenientes à corpore. Rursumq; soluitur quatenus à corpore nihil patitur. Quod natura ligauit, hoc & ipsa natura soluit. Rursus, quod conciliauit anima, hoc & anima dirimit. Natura quidem corpus in anima deuincit, anima verò seipsam in corpore. Quæ obrem natura corpus ab anima separat, anima verò seipsam à corpore segregat.

Omnia

*Omnia quodam modo sunt in omnibus pro
conditione eorum, quibus insunt.*

Non similiter omnia in omnibus intelligimus, sed propriè se habet ad omnia vniuscuiusque essentia: in intellectu quidem intellectualiter, in anima verò rationaliter: in plantis seminariè, in corporibus imaginariè: in eodemq; (quod his omnibus superius est) modo quodam superintellectuali, atq; superessentiali.

*In summis est vnitas cum virtute: in infimis
multitudo cum debilitate.*

In corporeæ substantiæ descendentes qui dem diiudicentur, atque in singula potentiæ defectu multiplicantur. adscendentes autem vtuntur, atque simul recurrunt in vnum copia potestatis.

De speciebus vitæ.

Non solùm in corporibus æquiuoca conditio est, sed ipsa etiam vita multipliciter prædicatur. Alia est enim vita plantæ, animalis alia. alia rursus intellectualis essentiæ, alia tandem naturæ superioris, alia animæ, alia intellectualis: viuunt enim & illa: etsi nullum eorum, quæ ab ipsis existunt, vitam eis similem sortiatur.

Quæ

*Quæ generant, partim conuertuntur ad
genita, partim minimè.*

OMne, quod sua essentia generat, ali-
quid se deterius generat. atq; omne
genitum ad genitorem natura conuertitur.
eorum verò, quæ generant, alia quidem
nullo modo conuertuntur ad genita: alia
verò partim quidem flectuntur ad illa, par-
tim etiam non flectuntur. alia tandem so-
lùm deflectuntur ad genituras, neq; inte-
rim ad se reflectuntur.

*Sensus, imaginatio, memoria,
intelligentia.*

MEmoria non est imaginationum
conseruatio quædam, ἀλλὰ τῶν μέλι-
τηθέντων προβαλίας ἐνείας προβλήματῶν.
sed est ipsas propositiones, siue produ-
ctiones in actum eorum, quæ meditatus
est animus nuper, educere. Anima quidē
habet omnium rationes. Agit autem se-
cundum eas, vel ab alio ad expeditionem
cuiusmodi prouocata, vel ipsa seipsam in-
tus conuertens ad rationes, & cū ab
alio prouocatur, tanquam ad externa
committit introducere sensus: cū verò
ingreditur in seipsam, ad intelligentias
peruenit: neque igitur sensus extra ima-
ginationem sunt, neq; ut dixerit aliquis,
intelligentiæ quatenus competunt anima-
li;

li: neque rursus absque instrumentorum
 sensualium passione sunt sensus, sic & in-
 telligentia non absque imaginatione. nisi
 analogia conditio sit: quemadmodum fi-
 gura consequens quiddam est ad animal
 sensuale, sic phantasma aliquid consequens
 ad intelligentiam animæ intelligentis in
 animali.

Anima est immortalis.

Anima est essentia inextensa, immate-
 rialis, immortalis: in vita habet à se
 ipsa vivere, atque esse similiter possidente.

*Passio animæ, atque corporis est
 longè diuersa.*

Aliud est pati corpora, aliud incorpo-
 rea. Passio enim corporum cum trans-
 mutatione contingit: passio verò animæ
 est accommodatio quædam, & affectio
 ad rem ipsam, & actio quædam, nullo mo-
 do similis calefactioni, frigefactionique
 corporum. quamobrem si passio corpo-
 rum, cum transmutatione fit, dicendum
 est omnia incorporea esse passionis ex-
 pertia. Quæ enim à materia, corporibusque
 separata sunt actu, eadem permanent: quæ
 verò materiæ, corporibusque propinquant,
 ipsa quidem non sunt passiva, sed illa, in
 quibus hæc apparent, patiuntur. quando
 enim animal sentit, anima quidem simi-
 lis

lis esse videtur harmoniæ cuidam separata ex seipsa chordas mouenti contemperatas. Corpus autem simile harmoniæ, quæ inseparabilis inest chordis, sed causa mouendi esse videtur animal, propterea quòd sit animatum, quod quidem simile est musico, ex eo quòd sit concinnum. corpora verò, quæ per passionem sensualem pulsantur, similia contemperatis chordis apparent. Etenim ibi non harmonica quidem separata patitur, sed chorda: & mouet sanè musicus per ipsam, quæ sibi inest, harmoniam: neq; tamen chorda ratione musica moueretur etiã, si vellet musicus, nisi harmonia ipsa id dixit.

De differentijs incorporeorum.

Ipsa incorporeorum appellatio non secundum communitatem vnius, eiusdemq; generis, sic cognominata est quæadmodum corpora, sed secundum nudam ad corpora priuationem. Quamobrem nihil prohibet inter illa alia quidem esse essentia, alia verò non essentia: & alia rursus ante corpora, alia verò vnà cum corporibus: item alia à corporibus separata, alia verò nō separata. Præterea alia secundum se subsistentia, alia verò aliis, vt sint indigentia: alia deniq; actionibus, vitisq; ex se mobilibus eadem, sed alia viuis, & qual

qualibus actionibus quodammodo permutata, nempe secundum negationem eorum, quæ ipsa non sunt, non secundum assistentiam eorum, quæ sunt, appellantur.

Passiones materiae primæ assignatae

similiter à Plotino.

Materia propria apud antiquos hæc sunt: incorporea quidem. diuersa enim est à corporibus. præterea vitæ expers, neque intellectus, neque anima, neque aliquid secundum se viuens. Item informis, permutabilis, infinita, impotens. Quapropter neque ens, sed verum non ens, imago mollis apparens, quoniam quod primò est in mole, est ipsum impotens. Item appetitio subsistentiæ, & stans non in statu. præterea semper in se apparens, tum paruum, tum magnum, tum minus, tum magis, tum deficiens, tum excedens, quòdque fiat semper, maneat verò nunquam, neque tamen aufugere potens, quippe cum totius entis sit defectus. Quamobrem quicquid promittat, mentitur: ac si magnum appareat, interim euadit paruum, quasi enim ludus quidam est in non ens aufugiens. Fuga enim eius non fit loco, sed dum ab ente deficit: quamobrem quæ in ea sunt imagines, insunt in deteriori rursus imagine. quemadmodum in speculo id, quod alibi
seu

fitum est, apparet alibi: & ipsum speculum plenum esse videtur, nihilq; habet, dum omnia videtur habere.

Quid patiatur, quid non.

PAssiones circa id sunt omnes, circa quod accidit & interitus. Via enim ad interitum est admissio passionis, atque huius est interire, cuius est pati. Interit autem incorporeum nullum: sed quædam inter illa aut sunt, aut non sunt. quapropter nullum eorum patitur: quod enim patiens est, non oportet ita se habere, sed esse tale, ut alterari queat, atque interim in qualitatibus eorum, quæ ingrediuntur, sicq; inferunt passionem. Ei namque quod inest alteratio non à qualibet accidit, neq; igitur materia patitur. Nam secundum se ipsam qualitatis est expers, neque prorsus formæ, quæ sunt in ea, ingredientiæ, vicissimq; exeuntes, sed passio fit circa compositum, & unius esse in compositione consistit: hoc enim in contrariis viribus, & qualitatibus ingredientium, inferentiumq; passionem perseverare in subsistendo videtur. Quamobrem ea quorum vivere est ab externis, nec à seipsis, nimirum & vivere, & non vivere pati possunt. Sed ea, quorum esse in vita consistit, passionis experte, necessarium

sarium est permanere secundum vitam, quemadmodum vitæ vacuitati conuenit & non pati, quatenus & vitæ vacuitas: Itaque sicut permutari, ac pati composito ex materia, formæque contingit, id est corpori, neque tamen id materiæ accidit, sic viuere, atq; interire, patiq; secundum hoc ipsum in composito ex anima, corporeque perspicitur. neque tamen animæ id contingit, quoniam anima nō est aliquid ex vita, & non vita conflatum, sed vita solum. constat quippe, cū simplex essentia sit, ipsaq; animæ ratio sit natura ipsa se mouens.

Omni intellectus est omniformis.

Intellectualis essentia sic in partibus est consimilis, vt & in particulari quolibet intellectu, vniuersoque intellectu sint entia: sed intellectu quidem vniuersali entia etiam particularia vniuersali sint ratione: in particulari autem intellectu etiam vniuersalia simul atque particularia sint conditione quadam particulari.

*Anima quia per essentiam est vita,
non moritur.*

Circa essentiam, cuius esse consistit in vita, & cuius passionibus vita quædam sunt, nimirum & mors in quali aliqua vi-
ta

ta versatur, non in priuatione vitæ simul tota. Quoniam neque passio, seu vita est omnino, illic ad non viuendum, ipsa q; illic accidit orbitas.

*Omnis vita incorporea quocunq; mutetur,
permanet immortalis.*

IN vitis incorporeis processus manentibus prioribus in se firmis efficiuntur, dum nihil sui perdunt, neq; permutant ad substantiam inferioribus exhibendâ. quapropter neq; quæ inde subsistunt, cum aliqua perditione vel transmutatione subsistunt, neq; hoc quidem efficitur, sicut generatio interitus, permutationisq; particeps. ingenita igitur, & incorruptibilia sunt atque ingenitæ, incorruptæq; secundum hoc ipsum effecta.

Quomodo intelligatur quod est superius intellectu.

DE illo quod est mente superius, per intelligentiam quidem multa dicuntur: considerantur autem vacuitate quadam intelligentiæ intelligentia meliore. quemadmodum de dormiente per vigilantiam multa dicuntur, sed per somnum ipsum cognitio eius, peritiaq; habetur. simile tanq; simile cognosci solet, quoniam
omnis

omnis cognitio, assimilatio quædam est ad hoc ipsum, quod cognoscitur.

*Non ens aut est superius ente, ut Deus,
aut inferius cum materia.*

QUod non ens dicitur, aut ipsi nos machinamur ab ipso ente aliquando separari, aut superintelligimus, dum ens possidemus. quapropter si separamur ab ente, ens ipsum non superintelligimus: non ens super ens ipsum, sed iam non ens velut falsam concipimus passionem, contingentem videlicet illi, qui digreditur extra seipsum. ipse enim quisque quemadmodum existenter, id est verè, atque per se ipsum potest reduci ad ipsum non ens ente superius, sic ab ente, seque ipso digrediens iam traducitur ad non ens, quod entis ipsius est casus atque ruina.

*Substantia incorporea est ubi-
cunque vult.*

Natura corporis nihil impedit, quia quod secundum se incorporeum est, fit ubicunque, & quomodocunque. Sicut enim corpori incomprehensibile est quod molis est expers, nihilque ad ipsum pertinet: sic incorporeo ipsum, quod mole distenditur, non sit obstaculum & quasi non
t 2 iacet,

iacet. neque enim quod incorporeum est locali conditione quò vult discurrit. locus enim cum mole simul existit. neque rursus corporum limitibus coërcetur, quod enim quomodocunque iacet in mole, in angustum cohiberi potest, & conditione locali transmutationem agere. quod autem est à mole, magnitudinéque prorsus exemptum, hoc ab iis, quæ sunt in mole, contineri non potest, à motuq; locali per manet liberum. Igitur quali quadam, certaq; dispositione reperitur ibi, vbicunque disponitur, loco interea tum vbique, tum nusquam simul existens. quapropter quali quadam certaque affectione, vel super cœlum, vel in parte mundi quadam apprehenditur: quando verò in aliqua mundi parte tenetur, non oculis quidem aspicitur, sed ex operibus eius præsentia sua fit hominibus manifesta.

Substantia incorporea nullo corpore cohibetur, sed producit escam in corpore, per quam se corpori applicat.

Quod est incorporeum, si quando in corpore comprehendatur, non opus est ut ita concludatur, quemadmodum in parco feræ clauduntur: nullum nanque corpus potest ipsum sic in se cohibere, neque

neque sicut vter liquorem aliquem trahit, & cohibet, aut flatum: sed oportet ipsum substituere vires ab ipsa in seipsum vnione extra manantes, quibus descendens corpori applicatur. copula itaque eius ad corpus per ineffabilem quādam sui ipsius impletur extensionem quamobrem non aliud quidē vllum ipsum alligat, sed ipsum certē seipsum. neque igitur resoluit ipsum corpus quando frangitur, aut interit, sed ipsum potius semetipsum enodat, quando à familiari erga subiectum affectione diuertit.

Vniuersales causæ non conuertuntur ad effectus, sed eos ad se conuertunt.

NVlla substantiarum, quæ vniuersæ sunt, atq; perfectæ, ad suam conuertitur genituram. Omnes autem perfectæ substantiæ ad generantia rediguntur, & id quidem ad corpus vsque mundanum. Quod quidem cum sit perfectum, ad animam est redactum. animam inquam intellectualem, ideoq; circulo voluitur. anima verò mundi ad intellectum attollitur. intellectus autem erigitur ad principium. Omnia itaque perueniunt ad hoc ipsum ab extremis exordientia, quatenus facultas suppetit unicuique. perueniunt in suam

elevatione ad primum, illuc usque perducta: quæ quidem aut ex propinquo, aut ex longinquo effici solet. Hæc itaque non solum appetere Deum dici possunt, sed etiam pro viribus assequi. in substantiis verò particularibus, & ad multa labi potentibus inest proclivitas deflectens ad genituras: ideoq; in his delictum dicitur accidisse; in his infidelitas est damnata. has igitur contaminat ipsa materia, propterea quòd ad hanc deflecti possint, cum tamen interea ad divinum se valeant convertisse: quare perfectio quidem à prioribus secunda substituit conservans eadem ad priora conversa. Defectus autem priora etiam ad posteriora deflectit, efficitq; ut hæc ipsa diligant à superiore interim diuertentia.

*Quomodo differenter est ubiq; Deus,
intellectus, anima.*

DEus est ubique, quia nusquam intellectus est: ubiq; etiam, quia nusquam anima: denique ubique est, quoniam est & nusquam: sed Deus quidem ubique & nusquam est eorum omnium, quæ sunt post ipsum. Sui verò ipsius est solum, sicut est, atque vult. Intellectus autem in deo quidem ubique est, sed in eis, quæ sunt post ipsum,

ipsum, existit nusquam pariter, & vbiq;
 anima tandem in intellectu, atque deo, fi-
 militer est vbiq;, in corpore verò vbiq;
 est simul & nusquam. Corpus autem & in
 anima, & in intellectu, & in Deo, omnia
 profectò cum entia, tum non entia ex deo
 sunt, & ideo neque tamen ipse Deus est,
 cum entia, tum non entia, neque existit in
 eis. Si enim esset duntaxat vbiq;, ipse qui
 dem omnia, & in omnibus esset. At quo-
 niam est, & nusquã, omnia sanè per ipsum
 fiunt. fiuntq; rursus in ipso, quoniam ipse
 existit vbiq; : diuersa rursus ab ipso, quo-
 niam ipse nusquam. Similiter intellectus
 vbiq; existens, atque nusquam, causa est
 animarum, animasq; sequentium : neque
 ipse anima est, neque quæ post animam,
 neq; in eis existit : quoniam videlicet non
 solum vbiq; est, eorumq;, quæ sunt post
 ipsum, sed & nusquam. Rursus, anima
 neque corpus est, neq; est in corpore, sed
 causa corporis, quoniam dum vbiq; est,
 per corpus simul est, & in corpore nus-
 quam. processus deniq; vniuersi in illud
 definit, quod neque vbiq; simul, neque
 nusquam esse valet, sed alternis
 quibusdam vicibus vtri-
 usque fit parti-
 ceps.

EX PORPHYRIO

DE ABSTINEN-

TIA ANIMA-

LIVM,

MARSILIO FICINO

INTERPRETE.

Anima in hoc corpore dormit.

Abstinere animalibus præcimus, non quidem omnibus, sed omni duntaxat diuina contemplaturo, qui sanè animaduvertit huius habitaculi beneficia, in quo hîc habitamus: quin etiam cognoscit, quod in se est, naturaliter perpetuò vigilans, atq; somnum, quo hîc opprimitur, deprehendit. Cui nos sanè educationē, nutritionemq; trademus cōsentaneam: tum huius loci naturæ, tum sui ipsius cognitioni conuenientem.

*Beatitudo non est diuinorum cognitio,
sed vita diuina.*

Beata nobis contemplatio non est verborum accumulatio, disciplinarumq; multitudo, quemadmodum aliquis fortè putauerit: neque enim ita componitur, neq; pro quantitate rationum ac verborum

rum

rum accipit incrementum, alioqui nihil prohiberet illos, qui omnes congregauerint disciplinas, esse beatos. hunc verò nedum quælibet disciplina felicem contemplatione impleat, nec ipsæ etiam de iis; quæ veræ sunt doctrinæ, id vnquàm efficiunt, nisi eis adsit & vita in ipsam diuinorum translata naturam. profectò contemplationis finis est ens ipsum, verumq; assequi adeo scilicet, vt eiusmodi assecutio contemplatorem pro naturæ suæ viribus, cum eo, quod contemplatur, confluet in vnum: non enim in aliud, sed in ipsum verè seipsum fit recursus, neq; ad aliud, sed ad seipsum re vera fit conspiratio. Ipse verò re vera est intellectus. Quamobrem & finis est intellectu viuere, atque ad hoc ipsum sermones, disciplinæq; foris adhibitæ, conditionem quidem nobis purgatoriam adhibent, non tamen rationem ipsam qua nobis felicitas cõpleatur. quãobrem si in sermonum, rationumq; congerie felicitas ipsa consisteret, liceret hominibus educationem, certaque officia cõtinentibus, felicem consequi finem. at verò quoniam hanc vitam oportet in aliam commutare, animum per verba, & rationes, operaque purgantes, dic agè, quàm sermones, quæ nam opera sēs po-

tissimum nos instituant? nōne verba dumtaxat, officiaq; , quibus à rebus sensum mouentibus, sensusq; passionibus separemur? Atq; ad vitam intellectualem, superque imaginationem, ac pro viribus passionis expertem denique reducamur.

De animæ descensu, atq; ascensu.

O Portet nos, si modò ad illa, quæ re vera nobis propria sunt, reuolaturi sumus, hæc, quæ & ex natura mortali nobis adsumpsimus, omnino deponere vnà cum affectione ad hæc declināte, per quā descēso nobis cōtigit. præterea reminisci beatæ, & æternæ substantiæ, ac, dum ad incorporeum studemus ascendere, duo potissimum meditari, tum qua ratione esse materiale, caducumq; deponamus, tum etiam qua via præcipuè reuertamur, contraria scilicet vi redeūtes ad illa viæ, per quam ad hæc nostra descēdimus. Eramus enim, & adhuc sumus, intellectuales essentię puræ ab omni sensu, naturæq; irrationali viuētes: copulati verò sumus naturæ sensibili, tū per impotentiā æternæ ad intelligibile nostrū coniūctionis, tum per potentiā ad inferiora vergentem. Omnes enim vires cum sensu, corporeq; agentes, tunc primū pullulant ad effectum, cum animus in ipso intelligibili minimè per-

seuer

seuerat, similes terræ iam deprauatę, quę,
 cū triticum sæpe suscepit, reddit de-
 niq; lolium. Idq; per quandam animę ac-
 cidit prauitatem, quę sanè nō perdit qui-
 dem ipsius essentiã, dum irrationale pul-
 lulat germen, sed per hoc ipsum anima
 cōiungitur cum mortali, dum ad alienum
 ex proprio trahitur. Quamobrē si quando
 ad pristinum statum redire pro viribus
 affectamus, necessariū est à sensu, & ima-
 ginatione, omniq; irrationali, quę sequi-
 tur inde, conditione, passionibusq; eius-
 modi animum penitus segregare, quate-
 nus permittit naturę necessitas. Rite verò
 disponere, articulatūq; componere, quę
 ad mentem pertinent, tranquillitatem, pa-
 cemq; ex hoc circa irrationale bellè con-
 stituentes, vt nō solū de ipsis intellectus
 intelligibilibus audiamus, sed etiã quan-
 ta potentia sumus fruētes, videlicet con-
 templationē mentis, & in naturam incor-
 poream restituti. Iamq; per intellectū ve-
 rē viuētes, nec vltra falsò vnā cum natu-
 ris caduco cognatis. Soluere itaq; multa
 nobis indumenta debemus, tum visibile
 hoc indumentum, tum interiores adhuc
 nobis vestes adhibitas. non enim vitio-
 rum effectus tantū deuitare debemus,
 sed effectus etiam ipsos radicis extirpa-
 re.

re. discessus autem à corpore fieri quidem potest cum violentia, fieri quoq; persuasione quadam, & perfectio rite peragitur per extenuationem quandam, & vt dixerit aliquis, per obliuionem, mortemq; affectuum, quæ quidẽ optima discessio est, quippe cum nihil trahat secum ipfius, ex quo animus ipse diuellitur. nam vt in rebus sensibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur violentia, aliquid secum, siue partẽ, seu vestigiũ euulsionis ipsius, eiusq; ex quo eradicatur trahere solet.

De solutione animæ.

Sapientes antiqui diligenter omnia deuitabant, quæ animam corpori affigere possent. sic Pythagorici, & similes sapientes partim se in solitudinem receperunt, partim in ciuitatum templis, lucisq; viuebant, vnde procul turba omnis semoueretur. Plato autem elegit academiam habitandam, agrum non modò solitarium, & ab vrbe semotum, sed etiã (vt fertur) insalubrem. Alij verò oculis etiam minimè pepercerunt, quo contemplationem intimam nullis interpellatam, & perpetuam conseruarent. Philosophus quidem animum à corpore per violentiam non extrudet: nam si vim intulerit, nihilo minus

minus permanebit ibidem, vnde sic exire compulerit. neque tamen parum referre putabit, si corpore impinguando sibi carcerem confirmauerit duriores. Cauebit enim ne sensus, eiusq; voluptas, si inuale-scat, animam profundius in corpus immergat. Profectò si sensuum actiones puram animi actionem non impedirent, quidnam graue foret esse in corpore, dū motiones, quæ per corpus fiunt, minimè patiaris? quo enim modo iudicares, dice-resq; quod passus fueris, nisi & patiaris, nisi & præsens his existeres, quæ patieba-ris? Intellectus quidē penes seipsum esto, etiam si nos penes ipsum minimè simus. qui autem ab intellectu digreditur, ibi iam est, quo est transgressus, discurrensq; sursum, atque deorsum, atentiore perce-ptionis cuiusdam studio, illic iam adest, vbi perceptio ipsa peragitur, nedum qui ad experientiam sensibilibium descendit, & per facultatem irrationalem agit, possit interea quæ secundum mentem sunt, con-templari syncerè: nec illi etiam, qui duas nobis attribuunt animas, geminas quoq; nobis attentiones simul habere permit-tunt, alioquin duo animalium coniugia effecissent. fieri posset altero ad alia in-tento, vt alterum sibi alterius opere mi-nimè

nimè vendicaret. Sed quidnam oporteret passiones corporeas eneruare, ab eisq; mori, idq; quotidie meditari, si possemus secundum intellectum agere coniuncti mortalibus absque intellectus inspectione, ut aliquis declarauit? Intellectus enim videt, intellectus audit. At si luxuriosè comedens, vinumq; ingurgitans suauissimum, potes interea diuinis incumbere, cur non frequenter es in diuinis, dum humanis inhæres, eaq; congressu perpetras, quæ dictu etiam honesta non sunt? vbiq; enim pueri ipsius, qui nobis inest, perturbaciones sunt, & quia turpes, ideo ad eas contemplator distrahi nequit, & interim contemplari. vbi enim sensus, animaduersioneque eiusmodi, illinc ipsum abest intelligibile: & quo magis facultas excitatur ratione carens, eo longius abest intelligentia. fieri nanque non potest, ut aliquis huc, atque illuc delatus, hîc simul sit atque ibi. non enim parte nostrum, sed toto attentiores efficiamus.

De abstinentia.

VIt autem cautus, & qui naturæ veneficia suspicatur, cognoscitq; naturæ corporis, quemadmodum videlicet nostrum

Alimenti more ad animi vires contem-
 peratum est, intelligit sanè quantū passio
 sonare parata est velis, nolīs ve, quoties
 ab externis pulsatur corpus, pulsatioq; in
 perceptionem peruenit: perceptio enim
 ipsa, animaduersioq; sonus ipse est. Fieri
 verò non potest, vt anima sonet quidem,
 nisi tota conuersa sit ad sonum, & ocu-
 lum praesidentem ad hoc ipsum direxe-
 rit. Quando verò sublata multorum in-
 digentia causa fuerit, liberatiq; fuerimus
 eorum copia, quæ intromittuntur in cor-
 pus, & eorū pondere iam leuati, tunc ani-
 mi oculus à fumo, fluctuq; corporeo fo-
 res emicat, neque commemoratione, neq;
 demonstratione iam indiget ob naturalē
 sui solertiam otij nesciam. Præterea vsus
 carnium ad sanitatem minimè cōfert, sed
 sanitatem potius impedit: quoniam per
 quæ recuperatur sanitas, per eadem perse-
 uerat. recuperatur autē per victū tenuissi-
 mum, & carnibus abstinentē, quapropter
 & hoc sanitas conseruatur. Quòd si ad
 Milonis robur animalium abstinentia mi-
 nus confert, certè neq; roboris augmen-
 to opus est philosopho, si modò contem-
 platurus est. neque actionibus seipsum,
 & incontinētiæ dediturus cōseruare pro-
 fectò sanitatem decet, non mortis quædam
 metū,

metu, sed potius ne à bonis contemplatione proficiscentibus arceamur. Conseruat autem maximè sanitatem imperturbatus animi status, cogitationisq; dispositio ad ipsum, quod verè est, exposita. Multum enim vigoris ad corpus inde redundat, quemadmodum experientia nostri familiares comprobauerunt, adeo, vt dolores iuncturarum, pedum simul, manuūq; acerrimos, annosq; integros octo vectari ab alio compellentes simul expulerint, cum pecuniarum, rerumq; incuria externarum, studioque ad diuinitatem prorsus iacto. simul igitur pecunias, atque curas, morbumq; corporis expulerunt. Ex quo apparet plurimum, immo totum ad sanitatem conferre certum quendam animi habitum, atque statum: conducit & plurimum tenuis ad idem victus, & parcus. Si autem oportet nos nihil veritos veritatem liberè confiteri, non datur aliter finem consequi, nisi quandoque deo (si dictu fas est) affigamur, atque euellamur à corpore, oblectamentisque corporeis: quippe cum salus ipsa nobis non per nudum verborum rationumq; auditum, sed per opera comparetur, non aliter inquam deo copulari possumus, quàm per purissimam abstinentiam; neque etiam videlicet

tet alicui particulariū deo nedum ipsi deo omnibus præsidenti, superq; naturā etiam incorporeā simpliciter existentī, qui quāto cæteris simplicior est, & purior, sufficientiorq;, & à materia longè semotior, tantò puriorem esse oportet animum eo aliquando fruiturum.

EX SECVNDO LIBRO

PORPHYRII, DE SA-
crificijs, & dijs, atque
demonibus.

PRimi sacrificatores non animalia, sed herbas primū, floresq;, deinde arbores sacrificarunt, atq; aromata subfumigarunt. Primi, qui animalibus vesci cœperunt, penuria frugū animalia inuascerunt, prius enim terræ fructibus vescebantur. Tribus de causis diis sacrificandū est, vt veneremur, vt gratiā referamus, vt necessaria ab ipsis petamus, malaq; propellamus. ad hæc autē impetranda votum animi satisfacit, cui addi possunt ex frugibus munuscula quædam. Animalia verò mactare nefas est. Sacra profectò diis nos quoque dicabimus, sed diuersa, sicut par est, sacrificia offeremus, sicut differētibus quoq; sacrificabimus potestatibus. deo quidē, i. g. u qui

qui regnat in omnibus, sicut sapiens quidam vir inquit, nihil sensibile offeremus, neq; fumigantes, neq; denominantes. Nihil est enim materiale, quod ipsi prorsus immateriali subito non sit impurū. quapropter neq; sermo huic vocalis esse potest accommodatus, neq; etiā sermo animo intimus, quando passione quadā animę sit inquinatus, sed silētio puro, purisq; de ipso intelligentiis ipsum rite colemus. oportet igitur coniunctos, similesq; deo iam effectos nostram hanc ad deum elevationē, velut sacram victimam, dedicare deo; quæ quidē & ipsamet diuina laus est, salusq; nostra: in ipsa igitur dei huius cōtemplatione passionis omnis experte sacrificium hoc impletur. Filiis autem eius, qui & intelligibiles dii sunt, laudem iam ex ipso quoque sermone adhibere debemus. Nam unicuique numinum iusta primitiarum sit oblatio ex iis, quæ largitur, & per quæ nos nutrit, atq; in esse conseruat ad sacrificij facultatem. sicut igitur agricolæ primitias ex iis, quæ colligunt, manipulos videlicet frugum, atque fructus arborum ad numina ferunt, ita nos dicabimus eis primitias intelligētiarum, similiarumq; munerum excellentium, gratias scilicet pro iis agentes, quæ nobis largi

giti

giti sunt, ipsam videlicet numinum, munerumq; suorum contemplationem, præcipuè cum per ipsam eorū inspectionem verè nos nutrant, præsentis ubique nobis, atque apparentes, & nostræ saluti feliciter aspirantes. Nunc verò multos etiam philosophiæ studiosos id operari piget, qui gloriam potius, quàm diuinitatē colentes circa statuas, reuoluuntur, neq; cōsiderant, vtrum, & quomodo ad talia sit veniendum: neque discere student ab illis, qui diuina sapientia pollent, quousq; & quantum ad hæc sit concurrendum. Nos autem cum his minimè contendemus, neq; tale aliquid dignoscere studebimus, sed sanctos, antiquosque imitabimur plurimum, videlicet velut primitiarum numinibus ex ipsa contēplatione dicantes, quam nobis superi tribuerunt, & cuius nobis vsus ad veram salutem est admodum necessarius. itaque Pythagorici circa numeros, lineasq; versati, ex his etiā diis plurimum dedicabant, alium quidem numerum Palladem nominantes, alium verò Dianam, alium Apollinem: rursus alium iustitiam, alium temperantiam, ac similiter in figuris, atq; ita similibus sacrificiis diis adeo placuerunt, vt vnumquēq; deorum suis oblationibus aduocaretur, co-

u 2 rumq;

rumq; beneficio frequenter ad vaticiniũ
 vterentur, & siquo ad examinandum ali-
 quid indigerent. Diis autẽ quæ sunt intra
 cœlum, siue cursu quodammodo perer-
 rantibus, siue non errantibus, quorum du-
 cem esse Solem primò, deinde Lunã exi-
 stimandũ est, commodè sacrare possumus
 ignem iam quasi cognatũ, & quæ mandat
 theologus, seruare debemus. Inquit autẽ
 ille, animatum nullum sacrificandum, sed
 vsq; ad farinam, & mel, terræq; fructus
 atq; flores: nouit enim virum pietatis ve-
 ræ cultorem, Diis quidem animatum nul-
 lum aliquando sacraturum, sed dæmoni-
 bus, atque aliis siue bonis, siue malis. sed
 missa hæc faciamus. mihi quidẽ quæ ple-
 riq; Platoniorũ diuulgauerunt, in mediũ
 ingeniosis iam afferenda videntur. Tra-
 dunt verò hoc tantummodo, primus qui-
 dem deus cùm sit incorporeus, immobi-
 lis, impartibilis in nullo, neq; etiam in se-
 ipso cohibitus, nullo eget externo, neque
 etiã mundi anima eget externis. Possidet
 enim & continet ipsum, quod est trina di-
 mensione porrectũ, facultatemq; natura-
 liter se mouentem, & suapte natura decre-
 uit bene, ordinateq; moueri, mouereque
 mundi corpus secundũ optimas rationes.
 exepit autem in seipsa corpus, atq; corn-
 plexa

plexa est, quamuis incorporea sit, atque ab omni libera passione. Diis autem reliquis ac mundo & errantibus, & nō errantibus, qui ex anima, & corpore constant, oculis manifesti, sacrificandum est sacrificiis inanimatis ea, qua diximus, ratione.

*De speciebus demonum bonorum,
atque malorum.*

Reliqua est inuisibilium multitudo, quos dæmones indistinctos dixit Plato. horum verò alij quidem ab hominibus cognominati apud singulos nacti sunt honores diis æquales, reliquumque cultum: alij verò plurimum formæ nominati non sunt, sed à quibusdam per vicos, aut vrbes nomē, & cultū occultē quodam modo sortiuntur. reliqua verò turba, sic quidem communiter appellatur nomine dæmonum. Rata verò apud omnes fides est eiusmodi: eos certē læsuros genus humanum, si irascantur, propterea quod negligātur, neq; cultum legitimū nanciscantur: rursusq; benefacturos hominibus, qui eos votis, supplicationibusq; & sacrificiis, & aliis, quæ cōsequūtur, sibi cōciliauerūt. Cū igitur opinio hæc de dæmonibus cōfusa sit, multūq; habeat in eos calūniæ, necessarium est eorū naturā ratione cōspicere,

guere. Parte uanq; necessarium aiunt, unde circa illos error hominibus incidit de clarare. distinguendum igitur hunc in modum. Quæcunq; igitur animæ ex tota anima pullulantes magnas sub Luna locorum partes gubernant, ἀπειρόδωποι innitentes quidem, siue adhaerentes, siue impositæ spiritui, sed ipsum secundum rationem superâtes. has utiq; bonos dæmones iudicandum, & ad eorum, quæ sunt, utilitatem omnia procurare, siue quibusdam præsent animalibus, siue certis fructibus, siue aliis horum gratia ordinatis: velut imbribus, & temperatis ventis, ærîq; sereno, temperatioibq; temporum, & reliquis ad hæc omnia conferentibus: apud nos rursum artibus & musicæ disciplinæ, & medicinæ, & gymnasticæ, atq; similibus. Fieri verò non potest, ut ij, qui utilitati rerum, commoditatiq; consulunt, rursum inferant detrimenta. inter eos adnumerandi sunt dæmones, quos Plato transferre, nuntiareq; dicit humana quidē diis, diuinā uel hominibus, dum vota quidem nostra ad deos, velut iudices perferunt: illorum verò iussu, monitionesq; unā cum vaticinio ad nos deducunt. Quæcunque verò animæ coniuncto spiritui minimè dominantur, sed plurimum cedunt, hæc sanè

sanè per hunc ducuntur nimium, & feruntur quando iræ, concupiscentiæq; spiritus inualescunt. hæ quidem animæ ipsæ quoq; sunt dæmones, sed rite malefici nominantur. Sunt autem tum hi omnes, tum quos diximus ab his diuersi inuisibiles, nec prorsus humanis sensibus manifesti. non enim solido corpore vestiuntur. Præterea nec unam omnes formam habent, sed figuris plurimis insignitas. Et formæ, quæ illorum spiritum obsignant, alias quidem apparent, alias verò nequaquam. aliquando verò & formas mutant illi scilicet, qui deteriores sunt. Spiritus autem eorum, qua quidem ratione corporeum quiddam est, passioni obnoxium est, atque dissolubile: sed qua ab animis, ita deinctu species eius diu perseuerare potest, neque tamen est æternum. Consentaneum est aliquid ab eo semper effluere, atque nutriri. In commensuratione quidem corpus bonorum consistit, quemadmodum & corpora nobis manifestorum, sed maleficorum dæmonum inconcinna sunt, ac affectione passiuæ locum incolunt terræ vicinum. Nullum ergo malum est, quod non audeant perpetrare: habent enim omnino violentum, & male sanum morem, desertum videlicet custodia dæ-

monum meliorum. Ideoq; vehementes, repentinasq; insidias plurimū machinantur, & proruunt. ac dum agunt incurfiones, partim latere conantur, partim inferunt violentiam. quamobrem acutæ, velocesq; sunt passionēs ab eis illatæ: curationes autem, emendationesq; à dæmonibus melioribus tardiores esse videntur. Omne enim bonum gubernatione facile, æqualeq; est, & progreditur ordine. neq; quod opportunum est, transgreditur. Si ergo sic de dæmonibus senseris, nunquam in opinionem de illis incidēs absurdissimam, per quam opineris, vel à bonis mala, vel à malis contingere possā. neque sic tantū absurdus est sermo, sed etiam multi concipientes inde pessimas de diis opiniones in multos homines diuulgarunt. Vnum enim hoc est inter maxima damna, quæ à maleficis dæmonibus inferuntur; quod videlicet, cū ipsi infeliciū passionū terrenis incidentium autores sint, sicut pestis, penuriæ, terræ motus, æstus, incendij, atq; similibus, nobis interea persuadent illos horum effectores esse, qui contrariorum potius, id est fertilitatis, prosperitatisq; eiusmodi sunt autores: sic itaque se ipsos ex ipsa calamitatum causa conantur absolvere: atque hoc ipsum machinantes;

primum

primum quidem iniustitiam suam latere nos moliuntur, subinde verò nos flectunt ad supplicationes, & sacra beneficiis cōuenientia diis, quasi illi nobis irati sint: hæc autem, similiaq; faciunt studentes à recta deorum sententia nos abducere, atque ad seipsum adducere. omnibus enim rebus sic iniquè, discorditerq; factis admodum delectantur, & tanquam aliorum deorum facies subeunt: sicq; imprudentia nostra confici sibi turbas in societate adsumunt, & propter eiusmodi concupiscentias hominum incendunt animos amoribus, cupiditatibusq; diuitiarum, & dominationum, atque voluptatū. rursus nouis, extraneisq; opinionibus nos inuoluunt, ex quibus seditiones, bellaq; nascuntur, & cætera generis eiusdē. Quod autē omnium grauissimum est persuadere similia à superis effici à deo, ut etiam deum maximum criminationibus eiusmodi subigant, quem tradant omnia sursum, deorsumq; turbare. Accidit autem hoc non rudibus tantum hominibus, sed multis philosophiæ etiam studiosis. Causa verò erroris mutuò procedit, atque confirmatur. Etenim philosophantes, qui à comuni colluione nunquam secesserūt, in eosdem cum plebe errores inciderūt, rur-

u s sedq;

fusq; turbę opinionibus suis similes à laudatis scriptoribus audientes in hac de diis sententia sunt magis etiam confirmatæ. Poëticum nanque artificium, suspiciones insuper eiusmodi hominum acrius excitauit, propterea quòd elocutione vtitur ad stuporem, & attractum quasi magicum vehementer accommodata, facileq; potenti mulcere animos, & allicere, ideoq; fidem de rebus prorsus impossibilibus nobis afferre: sed profectò firmiter credendū est, neq; bonū vnquam lædere, neq; prodesse malum. Non enim calor est (vt inquit Plato) frigefacere, sed oppositū ita neq; iusti nocere. Iustissimū autē omnium naturaliter est ipsa diuinitas, alioquin nihil diuinum foret. Nónne igitur secernenda est hæc potentia, forsq; beneficorum dæmonū? quæ enim prompta est, naturaliter admodum contraria est beneficæ, contraria verò circa idem nunquam naturaliter accidunt. Cū igitur eiusmodi dæmones in multis mortalem lædant naturam, & quandoque in magnis, certè boni dæmones interim officia sua nunquam deserunt, sed imminetia passim à malis pericula pro facultate significant, tum in somniis ostendentes, tum per animos diuinitus inspiratos, perq; alia mul-

ta. Ac si quis posset significata discernere, omnes improborum machinas deprehenderet, atque deuitaret. hi nanque significant omnibus, sed non quilibet significata cognoscit: neq; quilibet scripta legere valet, sed qui literas antè didicerit. Per contrarios verò dæmones vniuersum efficitur veneficium. hos nanque maximè, horumq; ducem honorare solent, qui mala veneficiis inferunt, hi sanè dæmones omniformibus figuris, imaginibusq; abundant, prodigiorumq; machina strenuè fallunt, horum opera infelices *φίλτρα*, amatoriaq; maleficia machinantur. omnis enim intemperantia, spesq; diuitiarum, atque gloria per hos inualescit, præcipuè verò deceptio: mendacium enim, proprium est eiusmodi dæmonum. Dij enim videri volunt, ac potestas ipsa eis præfidens, deus maximus vult haberi. Hi sanè sunt duntaxat, qui libamine, nidoreq; carniū oblectantur. his enim spirituale corpus eorum pinguescere solet, viuit nanque hoc vaporibus, fumigationibusq;, atq; variè admodum (vt par est) per varia, nidoreq; sanguinis, & carniū vires adsumit. Vir igitur prudens, atque temperatus cauebit eiusmodi sacrificiis vt, quibus eiusmodi dæmones attrahat ad seipsum. Studebit autè
animū

animum perfectè purgare. animū nanque
 purum ob ipsam dissimilitudinem nun-
 quam aggrediuntur. Proinde si ciuitati-
 bus fortè necessarium sit, hos etiam dæ-
 mones sibi conciliare, nihil ad nos vsus
 eiusmodi pertinet. Nam in ciuitate diui-
 tiæ, externaq; , & corporea commoda tan-
 quam bona inter ciues habentur, atq; ho-
 rum cōtraria mala: neq; fermè quicquam
 pensi habent de animi perfectione, atque
 puritate. Nos autem commodis, quæ dæ-
 mones afferāt, quantum fieri poterit, non
 egebitus, sed tum ex animo, tum ex ex-
 ternis omni studio cōtendemus, deo qui-
 dem ipsi, sibiq; propinquis similes effici,
 quod sanè trāquillitate animi, veritatisq;
 rerum comprehensione distincta, ac vita
 ad hæc prorsus intenta completur: impro-
 bis autem hominibus, atque dēmonibus,
 omniq; prorsus, & quod mortali, materia-
 liq; gaudeat, dissimiles effici. Quamobrē
 secundum ea, quæ tradidit Theophrastus,
 ipsi quoq; sacrificabimus, quibus & theo-
 logi consenserunt, cognoscentes videli-
 cet quatenus animam à perturbationibus
 purgare negligimus, eatenus potestati im-
 probæ copulari. vnde merito compelle-
 mur hanc insuper demulcere. vt enim
 theologi tradunt, qui à rebus pendent ex-
 ternis,

ternis, neq; dum perturbationibus domi-
nantur, hac ipsa conditione coguntur po-
testatis eiusmodi impetum à se propelle-
re, alioquin cessare nunquam à laboribus
poterunt.

*De sacrificijs ad demones malos, & de ab-
stinentia, & cautione à malis demonibus.*

QVapropter theologi, si quando per-
mittunt dæmonibus improbis vi-
tandorum gratia malorum, quæ illaturi
sint, animalia mactare, vetant, simul talia
sacrificia degustare, interea iubent antè
quàm ita sacrifices purgare animum ieiu-
nio, ac præcipuè animalium abstinentia.
Existimant enim sanctam animi purita-
tem esse quasi symbolum, characteremq;
diuinum, quo custodiaris adeo, vt nihil
patiaris ab illis, quibus ipse propinquas,
dum eos sacrificando concilias: quando
enim contrà sis affectus, atque illi, quibus
sacrificia operaris, sisq; purior, ideoq; di-
uiniore te, & corpore & animo indemnem
perseuerare, pura scilicet sanctimonia ve-
lut arcem unitum. Quamobrem fascina-
toribus etiam veneficisq; necessaria vi-
sa est eiusmodi cautio, per quam sint à
discrimine tutiores, neque tamen penitus
tuti esse possunt: lasciuiæ nanque gene-
ra consueuerunt demones improbos com-
pellare.

pellare. quapropter non veneficorum, incantatorumque propria est puritas, atque simonia, sed diuinorum certè virorum, contemplantiumq; diuina. Iam verò castitas, abstinenciaq; suos passim obseruatores contra malos dæmones diuina familiaritate tuetur. itaque si fascinatores hac uti prorsus constituissent, certè fascinare nunquam prorsus auderēt, utpote, qui per hanc reuocari essent ab eorum concupiscentia, quorum gratia in pietate se pollunt. Itaque perturbationum pleni, atq; vix vel paululum cibis abstinentes impuris, ideoq; ipsi prorsus impuri supplicia luunt transgressionis contra vniuersum iniquè: partim quidem sub dæmonibus, quos ipsi prouocant, partim etiam sub diuino iudicio cuncta mortalium opera, consiliaq; prorsus inspiciente.

De vera cultu, & sacrificio, & sanctiane à malis dæmonibus.

Diuinus autem vir animum, tum sapientia diuina, tum abstinencia ciborum perturbationes hominibus incitantium, tum ipsa ad deum similitudine muniet, & quasi dei templum incontaminatum animum esse putabit, in hoc videlicet vniuerso dei patris templo. Proinde
cūm

cū omne sensibile corpus defluxus quosdam materialium dæmonum nobis afferat, certè vnà cum impuritate nutrimentū ex carnibus, & sanguinibus hausti adest nobis potestas dæmonica huic amica, facileq; pellecta propter similitudinē, proprietatemq; valde familiarē. Quamobrem rectè theologi omnes in primis abstinentiæ studuerunt, atq; Ægyptius nobis hæc aperuit, causam afferens maximè naturalem, quam experientia comprobauerat. Quoniam videlicet praua, irrationalisq; animā, quæ corpus violentia suam reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibiq; moras protrahit, vnde hominum quoq; animæ violentiā mortuorum immorantur, & circa corpus, idq; ipsum nos admonet ne vi à corpore animum excludamus. Cū igitur violentæ viuentium cædes compellant animas corpora relictā diligere, nihil autem obstat, quo minus anima ibi sit quocunque cognatum aliquid allicit eam, vnde animæ passim multæ visæ sunt lamentari, hominumq; animæ carentium sepulturā circa corpora immorentur. quibus sanè malefici sæpius abutuntur ad ministeriū suum efficiendum, compellentes animas appositione corporis, vel partis cuiusdam assumptione

sumptione: cùm hæc inquam hæc illis historia comperta sint, compertamque habuerint improba naturam animæ, & cognationem eius ad corpus, voluptatemq; qua afficitur erga corpus, ex quo euulla est, iure nutrimentum ex animalibus fugerunt, atque damnauerunt, ne extraneas animas auulsas violenter, atque impuras, quæ ad cognatum sibi trahuntur, ad se sic accersirent: nève prohiberentur quominus soli, puriq; deo appropinquarent, siquando videlicet præsentia turbantium dæmonum propellerentur à deo. Quòd natura cognati corporis incitamentum quoddam sit ad animam trahendam, experientia in pluribus theologos docuit. Qui enim vaticinantium animalium insinuarere sibi animas optabant, præcipua illorum membra deglutientes, velut corda ceruorum, vel talparum, vel asturum accipiebant, subinde præsentem animam dei ritu vaticinantē. quæ sanè vnà cum sui corporis intus assumptione in corpus humanum se penitus ingerebat. Iure igitur philosophus, deiq; sacerdos omnibus dominatis, animalibus omnibus abstinet. solus videlicet soli deo per seipsum studens appropinquare, dum videlicet nulla comitantium inde turba diuertat, quo quidem

denſ commercio ipſe , deinde & naturas rerum intelligit, & diuinat, deumq; habet in ſemetipſo, vnde æternæ vitæ fiduciam pignusq; poſſidet, totus trãſlatus ad deũ, atque varis loco iam Iouis familiaris euadit. Proinde ſi qua neceſſitas inſtat, non deſunt huic diuinitatis familiari paſſim boni dæmones occurrentes ei, & per ſomnia, ſigna, voces, futura prænũtiantes, vnde diſcatur, quid ſit neceſſarium deuitare. Solum nanq; diſcedendum eſt à malo, cognoscendumq;, quod in vniuerſo ſit optimum ac maximè venerandum. & vniuerſum, quod eſt in toto bonum amicum, atq; affabile. Improbitas autem, & inſcitia diuinorum compellit hominẽ deſpicere, quæ nõ nouit, eaq; damnare. verũ apud eos, qui audire poſſunt, ipſa natura clamat. quæ, cùm intellectualis ſit, per intellectum cultores ſuos in ſacra penitus introducit. Nouit profeçtò vir ſapiens, dæmones quidem malos animalium victimis delectari, & in eis futura portendere. Deos autem huiuſmodi victimis non egere, qui ſanè adorantium mores inſpiciunt, maximũ ſacrificium exiſtimantes rectum de ipſis, atq; de rebus iudiciũ. nam apud deos optima eſt oblatio, pura mens, & per turbationum vacuus animus. hinc Pla-

Pro bono quidem viro conuenire ait sacrificia operari, diuinisq; interesse: malum verò frustra in sacrificiis laborare.

EX LIBRO TERTIO,

QVOD ANIMAE SENSUALES SINT, & RATIONALES,
atq; immortales.

N libro tertio dicit se afferre opinionem veram, & Pythagoricam: omnem scilicet animam sensibus, & memoria præditâ, esse rationalem, habereq; rationem, orationemq; , tum interiorem, tum exteriorem, qua inter se loquâtur animalia. quorum verba non discerni à nobis, nihil mirum sit, cum barbarorû etiam multorum sermonem minimè discernamus, neq; tam loqui quàm indistinctè vociferari putemus. Addit, si credendum sit antiquis, atque illis, qui patrum nostrorum, & nostro tempore extiterunt. Sunt qui dicant se audire sermonem animalium, atq; intelligere, sicut apud antiquos Melapus, & Tiresias, atque tales. nuper verò Apollonius Theaneus, quem dicunt in amicorum cœtu, cum audiret hirundinem aliis nuntiare, asinum prope urbem onustum tritico cecidisse, triticumq; humi diffusum: contendit

tendit deinde animalia rationem habere; tum quia inter se sua significēt, tum quia diligenti sibi solertia consulant, vsuiq; futuro prouideāt, tum quia discant, & ab se inuicem, & ab hominibus multa, seipsaq; inuicem doceāt. Subiungit Aristotelem, Platonem, Empedoclem, Democritum, aliosq; , quicūq; veritatem de animalibus perscrutati sunt, participationē rationis, orationisq; in animalibus cōperisse. Apparere autem in hac diuersitatem, vt Aristoteles quoque dixerit, in essentia minimē differentem: sed per magis, minúsue diuersitatem, quemadmodum plerique putent differentiam deorum in hac ad homines esse. non quidem secundum essentiā, imo secundum perfectum, & imperfectum habitum rationis, sic & rationis naturam nobiscum animalibus, sed per magis & minus existimamus esse cōmunem. Animalia illa Aristoteles ait esse prudentiora, id est astutiora, quæ sensuum acumine pol-
lent. Differentiæ verò corporū facile quidem, vel difficilē passiuam reddunt animam, atq; magis, minusq; promptam habere rationem præstant, verum secundum essentiam, variare animā nequeunt, quando neq; sensus, neq; passionēs reddunt inter se differētes, neq; faciunt, vt perfectū
x 1 transg

transgrediantur. Concedatur itaq; secundum magis & minus esse in his differentiam rationis, neq; tamen ratione animalia reliqua omnino priuentur, neq; ex eo, quod nos magis, quam animalia intelligamus. propterea illa intellectiōe omnino priuemus. sicut neq; volare perdices negamus, quoniam astures velocius volent. Concedere quidem poterit aliquis animā cum corpore compati, pati q; aliquid eo vel bene, vel malè affecto: permutari verò ipsam animæ naturam ex hoc, nequaquam. Si autem compatitur tantum, virtutēque eo, vt instrumento, faciet quidem per ipsum multa aliter instrumentis dispositum, quā nos simus, quæ quidem nos facere non valemus. Atque compatietur per ipsum certo modo dispositum, non tamen naturam propriam commutabit. Qui autem bruta dicit, quæ rationaliter agunt, natura facere non animaduertit se dicere hæc rationalia esse natura. quasi verò ratio nobis natura non insit. Ipsaque perfectio nō, sicut natura instituti sumus, suscipiat incrementum, veruntamen quod diuinum est, non sit disciplina rationale. non enim erat quādo rationale non esset, sed simul & fuit, & rationale fuit. neque prohibetur esse rationale, quoniam rationem

nem non acceperit per disciplinam, quauis & in cæteris animalibus, sicut & in hominibus, multa quidem ipsa natura docuerit, alia verò disciplina præbuerat. Nō absurdè quidā conati sunt ostendere multa etiam ex locis, quæ sortita sunt, prudentiora esse quàm nos. vt enim habitantia ætherem rationalia sunt, sic aiunt, quæ illis proximè habitant, id est in aëre. Deinde quæ in aqua, deinde quæ in terra, inter se rationis gradu differre. si enim deorum dignitatē quodammodo metimur etiam ex locis, sic & animalium perpendimus dignitatem. Socrates, & ante illum Rhadamanthus per animalia iurabant. Ægyptij verò animalia quædā deos existimabant, siue re vera deos arbitrarentur, siue cōsultò deorum formas vultu bouino, & auium facie, aliorumq; pingerent, vt non aliter animalibus quàm hominibus abstinerent, siue alia secretiori de causa: sic & Græci statuæ Iouis cornua arietis imposuerunt: tauri verò cornua statuæ Dionysij. at Pana ex homine, & capra composuerunt. Musas autem & Sirenas alauerunt, & Amorem, atque Mercurium: & Iouem tauri formam induisse ferunt, & aquilæ, atque cygni. Per hæc antiqui honoranda esse animalia testabātur. & Socrates, vbi

ait cygnos suos esse conseruos, non est io-
satus. Tabula verò indicat conuenire ani-
malia nobiscum in anima, dicens indigna-
tione decorum, ex hominibus animas in
animalia pertransire, cum verò pertransi-
uerint, deos denique misereri. per hæc, &
similia significatur animalia esse rationa-
lia, ratione quidem in plurimis imperfe-
cta, non tamen prorsus ab ente.

Nefas est animalia cadere.

INiustum est animalia cædere, quando-
quidem non omnino à nobis sunt alie-
na. Nos autem tanquam lasciui, & inso-
lentes ludo frequenter in theatris, vena-
tionibusq, animalia passim plurima inter-
ficimus, quo factum est, ut vis ipsa in no-
bis ferina, & immitis vehementius inua-
luerit, humanitas autem, & mansuetudo
cessauerit. Pythagorici verò mansuetudi-
nem, & clementiam erga feras meditati
sunt, tanquam humanitatis, & misericor-
diæ specimen. Omne, quod est inanima-
tum, cum ratione, menteq, careat, opponi-
tur ei, quod vna cum anima rationem, &
intelligentiam quandam habet. Omne
nanque animatum sensuale habet etiam
phantasiam, velut rationem quandam. na-
tura enim, quæ alicuius gratia, & ad ali-
quid

quid omnia facit, & fecit anima. sensuale, non quidem vt simpliciter sentiret, atque pateretur, sed vt perciperet quæ sibi comoda forent, quæ ve incommoda, & illa quidem sequeretur, hæc fugeret. sensus igitur vtrorumque cognitionem singulis animalibus affert. quæ verò sensum sequuntur, scilicet vtilium prosecutiones, apprehensionesq; noxiorum verò deuitationes, putandum est non adesse nisi habentibus ratiocinationem quandam, & iudicium, atque memoriam. Etsi Strato physicus sensum dicit nō absq; intelligentia quicquam agere, siquidem præsentia sensibus non percipimus, dum attentius aliud intelligimus: tamen esto quidem sensum non egere mente ad eius actionē, at quando ad proprium, & alienum sensus agendo se confert, & inter hæc duo differentiam ponit, & illud fugit, hoc sequitur, mediūq; sequendi, effugiendiq; sagaciter inuenit inesse rationem: coniecere possumus, & hæc quidem rationis propria sunt, omniaq; omnibus animalibus adiunt scilicet progressiuis.

Qui paucis contentus viuit, & innocens, est quasi deus.

CUm animis finis sit deo fieri similē, Deus autem nullius indigus sit, no-

ceatue nulli, ille certè felicissimus est, deo
que simillimus, qui ita seipsum comparat,
ut quamminimè egeat alienis, quammini
mè noceat. hic ergo solis vescetur terræ
fructibus, ne noceat hominibus, ne no-
ceat animalibus: & quantum fieri pote-
rit, parceret etiam plantis & herbis: nam &
hoc ipsum antiqui lamentabantur, quòd
vel arborum fructibus egeamus. huius au-
tem egestatis causa generatio est, quòd ue
in ipsa inopia per generationem constituti
sumus iam remotiores à copia. inopia ve-
rò salutem quærit ab externis. Qui igitur
pluribus eget externis, magis cum ino-
pia copulatur, longiusq; à deo disiungi-
tur. qui enim deo similis est, hac ipsa simi-
litudine veram possidet copiam. Diues au-
tem, diuitiisq; fruens, nullis infert iniu-
riam. nempe quandiu iniuriam infert,
quamvis pecunias omnes habeat, to-
tamq; occupet terram, pauper est habende-
dus, quippe cum sit familiaris inopiæ.
Quamobrem vir iniustus profanus est, &
omni prauitate pollutus. quod quidem vi-
tium nobis intulit ruina quædam animæ
in materiam discedentis à bono. omnia
igitur nugæ sunt, quatenus aliquis à prin-
cipio deficit. omnium egenus est animus,
quandiu ad ipsam plenitudinem minimè
suspice

suspicit. Cedit autem ei, quod est naturæ suæ mortale. quatenus ipse non nouit re vera seipsum. Qui autem tanquam deo similis iam effectus, quàm minimis ad victum est contentus, hic illa seculi aurei prosperitate potitur.

Ratio quædam inest etiam animalibus.

Ratio quidem naturaliter inest. ratio verò recta, perfectaq; ex meditatione fit, atque doctrina. Quapropter rationalis quidem facultatis participatio quædam omnibus competit animalibus. Rectitudinem verò, sapientiamq; neq; hominem quidem adeptum reperire licet: & quemadmodum differentia visus ipsius est. ad visum, volatusq; ad volatum. non enim similiter cernunt astures, atque cicadæ, neque aquilæ similiter volant, atque perdices; sic neque rationale quodlibet æque particeps est acuminis, & astutiæ.

EX QVARTO LIBRO,

ANTIQUI ANIMALI-
bz abstinebant.

Icæarchus peripateticus antiquos inquit Græcos, tanquam proximè deo genitos, optimos fuisse natura, ac vitā optimam peregisse, adeo vt genus eorum aureum

fit iudicatum. subdit eos nullum animal
 ccidisse. Illi sanè nihil ad sanitatem me-
 us probauerunt, quàm superflua mini-
 mè congregare. Itaque nutrimentum na-
 tura valentius adsumere noluerunt, sed
 quo potius esset natura valentior. Antiqui
 quoque sacerdotes Ægyptiorum sapien-
 tiæ studio dediti, de quibus Cheremon
 stoicus diligentissimè tractat, animalibus
 plurimum abstinebant. Quinetiam mul-
 ta, velut diuina, venerabantur, quorum
 alia diis aliis accomodata dicebant, si-
 cut Soli asturem, atq; cantharum, & arie-
 tem, atque crocodilum. Comprehende-
 runt enim omnis animalis animam esse
 rationalem, quando à corpore fuerit sepa-
 rata, præagamq; futuri, nobisq; diuinan-
 tem, omniumq; effectricem, quorum &
 homo solutus à corpore. non ergo teme-
 ré animalia honorabāt, & ab eis sc, quan-
 tum fieri poterat, continebant.

Sobria vita Essæorum.

NArrat subinde ex historia Iosephi
 Essæorum vitam religiosorum apud
 Iudæos, atque philosophorum, omnia eos
 habuisse cōmunia, charitatem mutuam,
 & abstinētiā, & patientiam ante omnia
 coluisse diuino cultui semper intentos.
 adeoq;

adeoq; fortes animo, vt necari quàm deū negare maluerint. Atque in ipsis cruciatis ridere palàm cōsueuerint. qui ob eam causam cruciati alacres animas emittebant, tanquam iterum recepturi. hæc enim sententia rata est, inquit, apud illos, animas immortales existere, atque ab æthere tenuissimo descendentes corporibus applicari, *πύρρι*, id est, impetu, & instinctu naturali tractas ad corpora: postquam verò è carcere corporis emigrauerint, tanquam à longa seruitute iam liberæ exultare, perq; sublimia se attollere. Abstinebant tum animalibus multis, tum omni prorsus incontinentia. Deniq; ex ipsa vita & temperatissima, & veritatis studiosissima, & deuotissima deo inter eos multi futura prælagiebant, ideoq; prophetæ nominabantur.

Sapientes antiqui præsentem vitam contemnebant spe futura.

Sapientes Indorum nominati sunt Gymnosophistæ. inter eos qui quadam generis successione in studio religionis, & sapientiæ procedebant, Brachmanes nominati sunt: qui verò idem electione tantum profitebantur, Samanei, quorum vitam Bardesanes Babylonius latè describit.

hit. Samanei huius vitæ tempus tanquam necessariam quandam seruitutem naturæ ministrantem inuiti ferebant, studebantq; animas è corpore soluere. & cùm prospere corpus se habere sentirent sæpe, nihilo ad hoc vrgēte, egrediebātur è vita. hos ergo domestici obitu beatos existimabant, atque eos, qui illis superessent deflebant, vt infelices.

*Sobrietas, & contemplatio mentem
deo coniungit.*

Gymnosophistæ, præter reliquã temperantiam, atq; sanctimoniã animabilibus abstinabant. Sanctimonia quidem mortalibus abstinens æternam continet vitam. Corpus autem pinguefactum animam cogit esurire à felici vita cadentem, augetq; mortale, expellens, impediensq; vitam nobis æternam. contaminat & animam, videlicet corpoream eam reddens, & ad id, quod diuersum est, deflectens. Magnes verò lapis quasi quandam animam trahit ferro sibi aliquando propinqui. vnde ferrum natura grauissimum euadit leue, eleuaturq; spiritu magnetis se conferens ad magnetem. Siquis ergo ad deum suspensus euaserit, incorporeum intellectualemq;, merito non debet nutriment

mentum quærere, quo pinguefiat corpus, quod iter ad mentem impedit, sed ad minimum, ac penitus necessarium alimentum rediget corpus: ipseq; nutrietur diuinitate naturalius deo coniunctus, quàm magneti ferrum. Iam verò si neque minimis quidem alimentis indigeremus, tantò feliciores essemus, quantò magis & immortales. Nunc verò in hoc mortali viuentes, adhuc etiam nos (vt ita dicam) mortaliore latenter efficimus, dum corpus adaugemus, atque (vt Theophrastus inquit) dum ἐποΐκιον, id est plurimum necessitudinis animus familiarius habitando cum corpore contrahit, atque insuper seipsum adhibet totum. Sed vtinam absq; cibo penitus, atque potu agere vitam potuissemus: vt corporis cohibentes effluxum optimis statim rebus coniungeremur, in quibus & deus existens ita deus existit. Verum quidnam frustra ad homines hæc exclamamus, atque deflemus, sic excæcatos, vt malum quidem suum assiduè foueant, oderint verò seipsos primo, verumq; genitorē? Deinde eos etiam, qui vt quandoq; ab ebrietate expergiscantur, admonent, & hortantur. Democrates ait, viuere imprudenter, intemperanter, impiè, non tam malè viuere est, quàm diu mori.

EX MICHAEL E PSELLO DE DAE- MONIBVS,

Interpres Marsilius Ficinus.

Datura dæmonum non est absque corpore, sed habet corpus, & versatur circa corpora, quod & venerandi patres nostri iudicauerunt. sunt & qui asserant, dæmones propria cum corporibus præsentia sibi apparuisse. Atq; & Basilus diuinus mysteriorum nobis occultorum inspector, non solum dæmonibus, sed puris etiam angelis corpora tribuit, velut spiritus quosdam tenues, & aëreos, atq; puros, & testem asserit Dauidē dicentem: Qui facit angelos eius spiritus, ac ministros eius flammeos: atq; id quidē necessarium est. oportet enim, vt diuinus asserit Paulus, spiritus ministros, qui mittuntur, corpus habere, quo mouentur, gradumq; sistant, palamq; appareant. nouerunt enim hæc ministeria nō aliter, quàm corpus aliud perfici posse. quòd sicubi legas in scriptura eos incorporeos appellari, respondeo & nostros, & alios solere corpora quidem crassiora corpora nominare,

minare, corpora verò tenuia, & quæ aspe-
ctum, tactumq; effugiunt, incorporea fre-
quenter cognominare. Non est autē cor-
pus idem cognatum angelis, atq; dæmo-
nibus. Angelicum enim corpus radios
quosdam effundens alternis oculis susti-
neri non potest, eis penitus euanescent:
dæmonicum verò si vnquam tale fuerit,
eloqui nescio. videtur autem tale aliquan-
do extitisse, cū Isaias nominet angelū,
qui cecidit, luciferum: nunc verò alioquin
obscurum, tenebrosūq; existit, ac si con-
iugato lumine nudatum oculis offeratur,
molestum nobis occurrit, & angelicum
quidem materiæ penitus expers, quapro-
pter & per vniuersum solidum penetrat,
atq; pertransit, minusq; etiam quàm solis
radius passionibus est obnoxium. Solis
nanq; radium per corpora diaphana, atq;
translucida procedentem, siue ingredien-
tem obstacula terrena, & opaca obstantia
detinent adeò, vt sustineat fractionem, vt-
pote qui ad malum cognationem habeat.
Corpori verò angelico nihil horum ob-
stat, vt pote quod nullam à quoquam op-
positionem patitur. quippe cum horum
nullis in ordine congruat, vel natura. cor-
pora verò dæmonica quamuis ob tenui-
tatem inuisibilia sint, attamen materialia
quod

quodammodo sunt, passioniq; subiecta, præsertim quęcunq; loca subterranea subire. Hęc enim adeo cōcreta sunt, vt tactui subiiciantur, pulsataq; doleant, & igni propinquantia comburantur, adeo vt horum quędam cinerem quoq; relinquant. Quod quidē apud Thuscōs Italię populos accidisse, historia traditur. neque ego hęc loquor quasi poëticam fabulā, monstrāq; in mediū afferens Cretensū, Phœnicūq; more, sed ex ipsis Saluatoris verbis persuasus hęc affirmo, quę tradunt dæmones igne torqueri, vtpote qui, propterea quòd corporei sunt, pati possint. Quo enim modo pati possent, si incorporei forent? quod enim incorporeum est, pati à corpore ne fingi quidem potest.

*Sex demonum species, quomodo se trans-
formant, se nobis insinuant,
nos moueant.*

ACcepi verò multa de his ab eis, qui seipso dediderūt studio eòs in aspectum prouocādi, tametsi nil tale vnquam viderim, neque videre dæmonas optem. Versatus verò sum cum aliquo, qui in Cherrhoneso Gręcię contermina solitariam vitam egit, Marco nomine. hic in Mæm fluium genus suum referebat, ac
siquis

quis alius in dæmonum cultu profecerat, inspexeratq; apparitiones dæmonum nec ergo antè tanquam vana, falsaq; sperabat, atque detestabatur. deinde verò alinodiam cecinit, verisq; dogmatibus, nostris adhæsit. hic ergo multa, & mira quidem, & dæmonica nobis aperuit, & que mihi interdum interroganti, vtrum dæmones pati possent: & valde quidem, inquit, adeo, vt nonnulli dæmonū semen- tiant, atq; in pusilla quædam animalia mutantur. Tum ego, incredibile inquam dæmonas excrementa habere, & membra genitalia. Habēt quidē, inquit ille, membra, sed non talia, excrementum verò ali- quod ex illis emanat. Tum verò subiun- git, mihi crede. sed ego, inquam, graui in- crimine sum, si nostro more nutrian- tur. Nutriuntur sanè, inquit Marcus, alij quidē inspiratione, veluti in arteriis, & ruis viget spiritus, alij verò humore, sed nō ore, vt nos, immo verò sicut spon- gæ, atque ostræ, exuentes quidē hu- morem extrinsecus adiacētem, rursus au- tem quod in humore concretius est fecer- unt. id verò non patiuntur omnes, sed vnum genera dæmonum materiæ pro- pria, genusq; dæmonum, quod odit lu- men, & aquatile, atque subterraneum. At

hac interrogavi, sunt'ne ô Marce multa
dæmonum genera? multa, inquit, atque di-
uersa, tum secundum formas, tum secundum
corpora, adeo, ut & aër, qui supra nos
est, & qui circa nos, sit plenus dæmonum,
plena & terra, mareq;, & loca abdita, atq;
profunda. nisi molestum est, inquã, enu-
mera. Sex generaliter, inquit, sunt genera
dæmonum, neque verò noui, vtrum locis
diuidere oporteat dæmonas, in quibus
versantur, an potius ex eo, quod vniuer-
sum dæmonum genus amore afficiatur
ad corpus. Esse verò noui senarium nu-
merum corporeum, atq; mundanum. In
eo enim circumstantiæ corporeæ sunt, atq;
mundus per hunc cõpositus est, siue quia
hic numerus primus est, qui componat
triangulum scalenum. Esse verò proprium
æquilateri diuinum, atq; cœleste, utpote
quod sit sibi ipsi æquale, ac difficile mo-
ueatur ad malum. propriũ verò æquicru-
rij genus humanũ uti. quod vno quodam
ab instituto aberret, ex pœnitentia verò
fiat melius. Scaleni verò proprium dæmo-
nicum tanquam inæquale, nec vlllo modo
propinquans bono. siue igitur hoc, siue
alio modo res se habeat, sex omnino ille
genera dæmonũ enumerabat, & primum
quidem prima lingua barbarè nominabat
Ieliu

urcon, id est igneum, quod circa subli-
orem aërem peruagari dicebat. omne
que dæmonicum ex lunaribus regio-
bus, velut ex templo profanum aliquid
terminari. Secundum verò genus, quod
aëre propinquo nobis oberrat, quod &
multis propriè, aëreum nominatur. Ter-
m, terrenum, quod plurimum circa ter-
nversatur, terrenisq; aduersatur multis
ionibus, atq; machinis. Quartum, aqua
, & marinum, quod humoribus se im-
ergit, ac libenter circa lacus, & fluuios
bitat, multosq; perdit aquis, & in mari
clus excitat ac tēpestates, nauigiaq; vi-
onuſta funditus ſubmergit, multosque
ruit vndis. Quintū, ſubterraneū, quod
bitat quidem ſub terra, inuadit autem
i puteos effodiunt, & metalla. efficit
tus terræ, & fundamēta concutit. flam-
uomos ventos ſuſcitāt. Sextum & vlti-
mum eſt lucifugum, imperſcrutabile, ac
nitus tenebroſum, paſſionibusq; frigē-
violenter res perdens. Eſſe verò dice-
hæc omnia dæmonum genera ſic af-
ta, vt & deos oderint, & hominibus
uerſentur, ſed aliud alio peius. Aquati-
enim, & ſubterraneum, ac etiam luci-
um ſummopere malefica, atque pernī-
la. hæc enim non phantaſiis excogita-

tionibusq; animas deprauare, atq; lædere, sed oberrantia ferarum more syluestrium ad perniciem hominū festinare. sic aquatile quidem errantes, in aquis suffocare, atque morbo comitali, dementiaq; vexare. Aëreos autem, atque terrestres arte quadam, & excogitatione inuadere, sicq; humanos animos fallere, & ad perturbationes turpissimas, & iniquas, perniciosasq; flectere. Tum ego, quonam pacto, & quid agētes hæc peragunt? vtrum dominantes nobis, & quocunque placet velut mancipia circumferentes? Non dominātur ait, sed nobis clam commemorant. spiritui nāq;, qui nobis inest, phantastico propinquant, vtpote qui & ipsi spiritus sint, verba perturbationum, & voluptatum nobis insonant, non emittentes quidem vocem pulsatione quadam, ac sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. Sed quonam pacto inquam sine voce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirū, inquit, si modò illud animaduertas, quem admodū videlicet qui loquitur, si procul loquatur, vehementiore clamore eget. factus verò propinquior in audiētis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret, sed sermo eius voluntate

conceptus nullo penitus sono audienti illi
laberetur, quod quidem animabus etiam
egressis corpore contingere tradunt. Has
enim sine strepitu inter se versari. hoc
utique modo nobiscum dæmōnes cōuer-
santur, clām videlicet, adeo, ut nec vnde
quidem nobis inferatur bellū, liceat per-
sentire. Neque de hoc dubitavit quisquis,
quod aëri contingit, considerauerit. Si-
cut enim aër præsentē lumine colores, &
formas accipiens traducit in illa, quæ na-
turaliter accipere possunt, sicut apparet in
speculis, rebusq; quasi specularibus: sic &
dæmonica corpora suscipientia ab ea, quæ
intus est, essentia phantastica figuras, at-
que colores, & quascunque ipsi voluerunt
formas in ipsum animale, nostrūque
spiritum transmittunt, multa nobis nego-
tia præbent, voluntates, & consilia sugge-
rentes, formas subindicantes, suscitantes
memorias voluptatum, simulacra pas-
sionum frequenter concitantes vigilan-
tibus, atque dormientibus. nonnunquam
verò femora nobis, ac inguina titil-
lantibus, incitantes insanos, & iniquos
amores subiiciunt, & subacuunt, præci-
puè verò si humores calidos humidosq;
ad id conducentes nacti fuerint. Sed hi
Plutonis galeā subinduentes perturbant

animas arte quadam, & sophistica fraude. Reliqua verò dæmonum genera nihil excogitant sapienter, nec quicquid facile astu peragunt, nisi quòd molesta tamen, atq; valde turpia sunt, & charonei spiritus more lædunt. Sicut enim ferunt spiritum hunc corrumpere quicquid propinquaverit, siue quadrupes, siue homo, siue sit avis: sic dæmones occurſu diri quicquid occurrerit, subito perdunt agitantes corpora, animosq; , naturalesq; habitus pervertentes. sæpe etiam igne, aqua, præcipitio perdunt non solū homines, verū etiam bruta nonnulla. Ad hæc ego, cūr nam hi dæmones bruta rurſus inuadunt? iam verò circa Gergesam tale aliquid accidisse porcis sacra testantur eloquia. At hæc ille, cū dæmones hominum hostes sint, nihil mirum videri debet eos lædere. insultant quinetiā aduersus bruta nōnulla, non tam voluntatē nocendi, quā viuifici caloris auiditate. Cū enim in locis habitet profundissimis, ad summum quidem frigidis, sed humore carentibus: frigiditatem plurimam contrahunt humoris expertem, qua quidem obstruū in angustumq; coacti calorem humidum appetunt, & vitalem, utq; hunc assequantur in animalia irruunt, & ratione carentia, &
ad

ad balnea, foucasq; aduolant. Nam calorem ignis, solisq; velut comburentem, & exsiccatem fugiunt: calorem verò animalem quasi moderatum, suauiq; humor permistum diligunt, praesertim humanum, quia sit temperatior. quamobrem hominibus se insinuantes, non mediocriter eos perturbant, oppletis videlicet meatibus, & impletis, in quibus spiritus infidet animalis, ipsoq; spiritu daemonicorum corporum crassitudine coacto, intusq; concussio, ex quo accidit, ut vibrentur, concutianturq; corpora, virisque principales male in actionibus se habeant, ac motiones stupidæ erraticæq; proueniant. Atq; si daemon, qui irruit, subterraneus sit, concutit, ac destruit occupatum, clamatq; per ipsum vtens patientis spiritu velut proprio instrumento. Sin autem lucifugorum aliquis homini se clam ingesserit, segnitiam adducit, cohibetq; vocem, hominemq; obsessum, quasi mortuum reddit. hoc enim genus tamquam inter daemones vltimum terrestrius est, summopereq; frigidum, atque aridum, & cuicunque latenter irreperit, vim omnem animalem obtundit, & hebetat, obfuscet, & delet. Cum verò ratione captum sit omnino, omniq; intellectuallī speculatione prorsus orbatum, & ductum in irrationali

quadam phantasia, more brutorū præ ceteris indocilium, nullis rationibus auscultat, nec redargutiones metuit. quocirca rectè apud multos mutum, surdumq; vocatur: neq; discedit ab occupatis, nisi diuina potestate propulsum, oratione videlicet, ieiunioq; accedentis. Sed egò, ô Martee, inquam, retētiora quædam sapere nos medicorum sectatores adducunt, asserentes passiones eiusmodi non esse effectus dæmonum, sed humorum, vaporumq; & venti malè sese habentium. itaq; pharmacis, & diætæ non carminibus incantantiū, expiationibusq; curare hæc aggredi solent. Tu, n ille, nihil nūrum est hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter sensum, sed corporibus tantum incubuerint cognoscendis. Illa fortasse decebat malorum humorum putare incommoda, capitis somniferam grauitatem, atræ bilis angustias, phrenesis deliramenta, quæ lacrimis, potionibusq; vel euacuationibus, vel emplastris sedare consuerunt. Inspirationes autem, occupationesq;, quibus qui obsessus est, agere nihil potest, non intellectu, non ratione, non phantasia, non sensu. Aliud verò est, quod mouet, atque ducit, dicitq; insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicat,
quo

quo inquam pacto dicemus, hæc esse erraticas materiæ motiones?

Quomodo daemones occupent hominem, loquantur, moueant, se transforment.

EGo igitur Marco fidem adhibeo, præsertim cum memoria teneam, quæ de daemonibus diuina nobis Euangelia tradunt. quodue viro Corinthio contigit iubente Paulo, & denique quocunque patrum nostrorum scriptis leguntur de daemonibus multa, penitusq; miranda. Reliquum verò est, ea referre, quorû ego inspector, & quibus velut autor interfui. Profectus sum in Elafoniam, vbi vir quidam actus demone multa multis oracula fudit. Quem ego conueniens interrogavi, vnde nam sibi facultas vaticinandi contigerit, cum verò ille aperire nollet arcanum, tandem Laconicam passus necessitatem, tandem confessus est verum. Retulit ergo se initiatum fuisse in operibus daemonum à quodam Aleto Liuius, qui eum nocte adduxisset in montem, iussissetq; herbam quandam assumere, deinde in os expuisset, & quibusdam vnguentis oculos illinisset, vnde sibi daemonum turbas videre cõtigerit: ex quibus senserit, quasi corum quendam inuolantem, osq; suum ingre-

diens

dientem ex eo tempore, atq; hætenus sibi vaticiniū adesse de quibuscūque, & quandocunque hoc ipsum vult, quod eum mouet. in diebus enim crucifixionis, & in die venerandæ apud nos resurrectionis mihi, ait, nihil, etiam si studiosè contenderim, insonat. Hæc ille nuntiauit. Cū verò quidam meorum comitum irrideret eum, percuteretq; ceruicē, ait, Tu quidem paulò post pro vna plaga multas utiq; reportabis, & aliis multa prædixit, quæ prouenerūt. Quidam ergo eum fatidicum conspiciens tanquam musicum instrumētum insonantibus dæmonibus euasisse, sic obiecit, omnes insanie species passiones sunt deprauatæ materiæ, potius quàm tragicæ dæmonum passiones. Ad hunc ille, nihil mirum videri debet, inquit, si ita medicorum sectatores iudicāt, qui nihil vnquam eiusmodi viderint. Nam & ego ita putabam, quousque contigit prodigiosum aliquid prouidere, quod non importunum erit in præsentia recensere, & profectò nihil mētiar.* Senex quidam, qui hoc idem pallium induebatur, Frater meus natu maior habebat uxorem alioquin modestam, morbisq; vexatam frequentibus. hæc aliquando puerpera vehementer iam laborabat, vestemq; confringens barbarè loquebatur,

uebatur, sermone præsentibus incognita.
itaq; ambigebant omnes quid in re ar-
ua faciendum foret: fœminæ verò quæ-
am adducunt peregrinum quendam nō-
ine Anaphalangiam valde senem, rugo-
mꝑ; & exustum, atque nigrum, qui nu-
to ense, prope lectum adstans, ira qua-
am apprehendit ægrotam, linguaq; sibi
tria, id est Armenica, acriter conuicia-
s est. illa huic vicissim respondit Arme-
cè, ac primò quidem audax è lecto pro-
pit cū eo protinus certatura. At barba-
s ille, tum maximè adiurationibus vte-
tūr, & quasi furens minabatur illam se
reussurū. Tum fœmina se recepit, com-
essit, contremuitq; & humilior iam lo-
ta, in somnum mox incidit. Nos autem
stupuimus ambigentes, quonam pacto
a locuta sit Armenicè fœmina, quæ Ar-
enios nec vidit quidem vnquam, neque
mesticis laribus egressa est. Cū ergo
ipuiisset, interrogauimus eam, quid pas-
fuiisset, & nunquid acta animaduertis-
vel mente teneret. Tum illa respondit
vidisse dæmonum visum tenebrosū,
simile mulieri, passos habenti crines in-
irruere. vnde antè quàm ipsa lectum in-
ederetur, extimuisse: quod verò dein-
ps secutū est, minimè persensisse: quam-
obrem

obrem ego post hæc ita dubitare cœpi,
quonam pacto dæmon mulierem pertur-
bans mulier appareret: nec iniuria dubita-
batur, vtrum dæmonum alij quidem ma-
res, alij verò sint fœminæ more animalium
caducorum: præterea quomodo dæmon
lingua Armenica vteretur. nam valde du-
bitandum est, num dæmones alij Græcè,
alij Chaldaicè, alij Persicè, alij Syriacè
loquantur. Deinde quomodo ad magi il-
lius minas seipsum dæmon compresserit,
strictumq; timuerit ensen: quid enim pa-
tiatur ab ense dæmon indiuiduus, atque
immortalis? Tum Marcus dubitationem
meam animaduertens, ait, nullus dæmon
suapte natura mas est, vel fœmina. Com-
positorum enim sunt huiusmodi passio-
nes: corpora verò dæmonum simplicia sunt
ductu, flexuq; facilia, ad omnemq; con-
figurationem naturaliter apta. sicut enim
nubes suspicimus nunc hominum, nunc
vrforum, nunc draconum, aliorumue præ-
ferre figuras, sic & corpora dæmonum:
sed hoc interest, quòd nubes externis agi-
tata ventis figuras varias agunt, dæmo-
nes autem proprio concilio, prout ipsi vo-
lunt, corporum formas in se variant, &
modò in breuiorẽ molem contrahuntur,
modò rursus in longiorem se extendunt.

Quem

Quemadmodum lumbricis videtur acci-
dere ob substantiam meliorem, ductúque
facillimam : neque solùm magnitudine in
eis diuersitas accidit , verùm etiam figu-
ras, coloresq; variant multiformes : cor-
pus enim dæmonis ad vtrumque est natu-
ra paratum. qua enim ratione est natura
facile cedens , sic in varias figurarum spe-
cies transformatur. qua vero aëreum est,
diuersos aëris instar colores subit. Sed aër
quidem ab extrinseco coloratur , corpus
vero dæmonis ab intima phantasie actio-
ne species colorum accipit. quemadmo-
dum nobis expauescentibus genæ palle-
scunt, verecundia verò affectis rubescunt,
anima verò prout sic, aut sic afficitur , pas-
siones eiusmodi in corpus , similiter tra-
ducente eadem ratione de dæmonibus
est putandum. Nam & hi ab intrinseco in
corpora sua colorum species transferunt,
quapropter vnumquodq; dæmonum cor-
pus proprium in quam elegerit figuram
transformans, speciémque coloris certam
ad extremum vsque corporis educens , sic
& tanquam vir apparet , & mox occurrit,
vt foemina , leonis more fremit , saltat vt
pardalis, latrat vt canis, atque ad vtris, va-
sisq; formam se aliquādo trāsfert : ac dum
omnes eiusmodi vicissim formas mutat,
nullam

nullam earum stabilem retinet. Nō enim solidum corpus dæmonum, quo possit acceptas retinere figurās. Sed sicut in aëre & aqua cōtingere consuevit, videlicet siue colorē infundas, siue figuram imprimas, mox diffunditur, atque dissolvitur: simile quiddam dæmonibus accidit. nā & in his figura, colorq; , & species rerum quarumlibet cito dilabitur. Docuit itaque Marcus has maris, & fœminæ differentias non inesse dæmonibus, sed apparere, nullamq; eiusmodi formam in eis stabilem permanere. Sin autem è multis audiveris dæmonem sub fœminę specie omnibus puerperis apparere, nullamq; eiusmodi formam, scito, non omnes dæmones eandem vim, voluntatēq; habere, sed in hoc etiam illos valde differre. Nempe in proportionē quadam simili, qua etiam cōposita, caducāq; animalia se habere. sicut enim inter hæc homo quidem intellectualis, prudensq; potentiæ particeps phantasticā insuper vim communiorē habet ad omnia fermē sensibilia explicabilem, atq; diffusam, tum ad cœlestia, tum ad illa, quæ circa terrā sunt, atq; in ipsa terra. Equus autē, atque bos, & reliqua ordinis eiusdem vim eam magis particularem, atque ad nōnulla imaginabilia cognomina operantem, qua

quæ præsepe, possessoresq; suos cognoscit. Culices autem, & mures, atq; similia angustiorē hanc habent, atq; indistinctā, neque foramen cognoscunt, ex quo emerferunt, neq; locū, quò processere, & quò quid est adducendum, sed vnicam tantū imaginationem habēt, scilicet alimenti: sic & multa, diuersaq; dæmonum genera inter se similiter differūt. nempe in his quoq; ignei quidem, aëreiq; phantasiā habent variē admodum distinctā, atq; discretā, quancunq; imaginabilē speciē elegerint. nam ad hanc ipsam se ipsos formant, contra verò lucifugum dæmonum genus se habet. eius enim imaginatio valde angusta est: itaq; formas variās non commutat, utpote quòd plures imaginabilium rerum non habeat species, neq; corpora possideat ad motum agilia, ad flexumq; accommodata. Aquatiles verò, atq; terrestres medium inter hos dæmones obtinentes, possunt quidem plures formas mutare, sed quibus maximè delectātur, in eis diutius immorantur. Quicunq; enim in humidis viuūt, mollioremq; vitæ ductum tenent, se aui- bus, mulieribusq; similes reddūt. Quapropter naiadas, nereidas, & dryadas feminīno sexu hos cognominant. quicunq; verò in locis habitāt siccioribus, corporaq; ha-
ben

bent subarida, quales *ὄνοσκελγες* esse ferūt, in viros se transformant. Nonnunquam etiam canibus, & leonibus, aliisq; animalibus similes se ostendunt: in quibus videlicet mos inest masculinus. Nihil itaq; mirum, si dæmonium inuadens puerperas fœmineam præfert formam: quippe cū sit adulterum, humiditatibusq; se oblectetur impuris. formam enim subit vitæ sibi gratæ conuenientem.

Dæmones singularum gentium, quibus loquuntur, linguam imitantur.

Qua verò ratione Armenicè loquerentur, Marcus quidem non explicauit, neq; etiam à nobis est quæsitum. Arbitror autem hinc fore hoc manifestum, quoniam non possit lingua dæmonum propria inueniri. tametsi Hebraicam quis seruare linguam dixerit, siue Græcam, aut Syriam, aliamue barbarā. quid enim opus est voce dæmonibus? qui inter se absq; voce conuiuunt. Cū verò sicut angeli posteriores posterioribus, alij aliis gentibus præsent, sic dæmones alij aliis assistunt: sanè singuli singularum gentium linguas exercent: quomòbrem dæmones, qui inter Græcos habitant, heroico stylo oracula edicunt. apud Chaldaeos verò Chaldaica uteban

utabantur lingua, quemadmodum apud Ægyptios Ægyptia voce colloquia faciebant. quinetiam dæmones incolentes Armeniam, si aliò fortè se conferant, indigenarum voce utuntur.

*Cur dæmones timeant minas, atque
patiantur.*

SEd quæritur, cur dæmonia minas, ensesq; timeant: profectò omnia, dæmonum genera audacia, rursusq; timiditate plena sunt, præsertim coniunctiora materiæ. Aërea enim circumspectæ cogitationis participia, si quis obiurgauit, discernere nouerunt obiurgantem, vel honorantem: neq; aliter ab obsessis discedunt, nisi obtestator erga deum sanctimonia polleat, nomenq; dei, sermonemq; horribilem incantet potestate diuina. hæc profectò sunt dæmonia materiæ proxima, formidantia ne in loca profundiora, abyssumq; demittantur. Item angelos timent, qui illuc eos præcipitant quoties videlicet quispiam eis præcipitium minitatur, adducitq; inuocationes angelorum ad hoc institutorum. valde enim timent. nam ob ignorantiam non discernunt minitantem. Iam verò si anicula quædã, vel superbior senecium aliquis, minas eiusmodi rusticè
 z intēd

intentauerit, saepe discedūt, quia discernere nequeūt. Ideo superfluis etiam quibusdam facile mancipātur, scilicet vnguibus, & capillis à polluto magorum genere. Itē plumbo, & cera, tenuiq; filo deuinciuntur, atq; nefariis adiurationibus cōturbantur. venefici ergo, & nefandi dæmonia hæc subterranea mansuefaciunt. Qui verò nefariis ministeriis abstinent, aërea maxime colunt, cauētes ne dæmonium subterraneū interueniat. nam siquid tale interuenerit, præter id, quod terrores incutit, etiam saxa iacere consuevit. proprium enim subterraneorū est lapides in occurrētes iacere, sed ictibus irritis. Aërea verò dæmonia ratio dictat intrepida esse, neq; tamen boni quicquam afferunt, quoniam & superba sunt, & iactabūda, & deceptionis, phantasiæq; inanis plena. ab eis enim incultores veniunt ignei quidam radij, quos furati homines diuina spectacula putant. nihil tamen veri, cōstantisq; possident. quid enim in obscuris dæmonibus potest lucis inesse? sed hæc omnia fallacię sunt occultorum, atq; præstigiæ. Sunt pleriq; qui communiter appellantur Eucheræ, quorum fraudulentum dogma ab insano quodam monente manauit. Tradūt ergo principia plura, & profecto ab ipso monen

monente duo rerum principia supposita sunt, ita vt deo bonorum opifici Deus maiorum, artifexq; ponatur, deoq; cœlestiũ domino Deus dominus subcœlestiũ. hinc Euchetæ miseri tertiũ his principium adhibuerunt. Népe apud eos vnus quidem pater est: filij verò duo, antiquior videlicet, atq; iunior. principia tria, sed patri quidem supermundana tãtũ, iuniori autem filio cœlestia, seniori verò subcœlestia velut dominis tribuuntur. Quod quidem dogma nihilo à Græcis fabulis differre videtur iuxta poëticum illud, ternario distributa sunt præmia numero. Sed inter Euchetas, alij vtrũq; filium colunt. nã etsi dissidere eos nunc inter se dicant, vtrũq; tamen existimant adorandum. quoniam ambo ex eodem patre nascantur, atque in posterum conciliandi mutuò sint. Alij verò alterum duntaxat, id est iuniorem colunt, vtpote qui meliori, præstantiorique prouinciæ dominetur. seniore verò non spernunt quidem, sed obseruant ipsum cauentes, videlicet ne malefaciat. Deterrimi verò inter illos à cœlesti quidem numine disiunguntur omnino. solũ verò terrestre satanã finibus suis excipiunt, ipsumq; nominibus apud eos potioribus extollũt, appellantes primogenitũ, & à patre seorsum.

ctum. Item arborum, animaliumq; , & reliquorum cōpositorum opificem, pestiferum verò, atq; hostilem. Sed qui hæc dogmata introducunt, & oculis, & auribus mentis capti sunt, neq; enim vidēt ex ipsa rerum cognatione mutua, vnum esse omnium autorem, neque scripturam sanctam id docentem audiunt, neq; ratione secum ipsi reputant: quòd videlicet si duo inter se dissidentes rerum opifices essent, non esset vna quædam conspiratio, vniòque omnia ligans. Et si dæmonia diuitias nobis, & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt quippe cū imperium nullum habeāt, sed visu tantum quædam inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus, & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant.

Euchetæ & gnosci, vt dæmonia toto concipiant pectore, nefanda sacrificia perpetrāt. Conueniūt die, quo passus est Saluator, vespere statutū in locum vnā cum puellis sibi notis, & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim coeunt siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt, & infantes iam natos ab his euellunt, perq; totum corpus pueros circūcidunt, & circūfuso sanguine phialas

las implent, corpora cremāt, cīnerem cum sanguine miscēt. hoc condimento epulas, & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clām quorumcūq; possunt. Existimant enim hoc sacrificij, & alimenti genere tanquam maximè profanos characterem diuinum nobis impressum, & dæmonia procul arcētem penitus aboleri, itaque dæmonia liberiori ingredi.

*Quomodo magi excantēt, trahantq;
demonas.*

Veneficia, atq; magia non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident. Veneficiū enim ars quædam est circa materiales dæmones, & terrestres, simulacra dæmonum prouocans in aspectum, & alios quidem velut ab inferis excitat, alios autē ex alto deducit. Disciplina enim nostra omnem dæmonem existimat malum, propter superbiam, & vanitatis excessum, ab angelico statu, ordinēque delapsū. Opinio verò Græca partem dæmonum partem iudicat malam, & hanc quidem non tanquam electione talem, sed ex prima rerum diuisione sic affectam, tortoris vicem gerentem aduersus animas delinquentes. Talem itaq; dæmonum portionē veneficiis præstigiator in aspectum imaginariū prouocat, visaq;

imaginalia spectatoribus obiiicit, & aliis quidem fluenta quædam illinc exundantia adducunt in medium: aliis autem vinculorum solutiones, & delicias, gratiamq; promittunt. Adducunt verò tales dæmonum potestates nodis, cantibusq; quibusdam, & in plurimis quidem mentitur, in quibusdam vera loquitur. Magia verò facultas quædam Græcis visa est potestatis plurimæ compos. Tradunt enim hanc esse extremam sacerdotij portionem. Affert autem visa quædam sapius in aspectum falsò diuinitatem aliquā præferentia. Hęc enim facultas perscrutatur vniuscuiusque rei sub Luna genitæ, naturam, potentiam, qualitatem elementorum inquā, eorumq; partium, animalium, omnium plantarum, & seminum, & pomorum, item lapidum, herbarumq; ac summatim vniuscuiusque rei substantiam, & virtutē. hinc erga effectus suos agit, & statuas sanitatem adducentes, videlicet omnigenis figuris instruetas, & alia rursus artificia inferētia morbos callet, & quæ inter se differūt, & quæ conueniunt. multarū nanq; materialium commistio vnionem illi arti affert, distantia verò ab vno discretionem infert. Iam verò aquilæ, & dracones apud illos ad sanitatem conferre dicuntur: feles autem,

&

& canes, & corui, conferunt; ad vigiliam. Cera item, atq; lutum ab illis ad quasdam partium conformationes assumi solent, quippe cum proprietates quasdam suis viribus habeant. Apparet frequenter coelestis ignis hucusq; tractio. tunc verò statua subridere videtur, & lampades sponte ignibus accenduntur. instructa est magis multum astronomica facultate, plurimaq; per ipsam peragit. Est & quædam in pelui yaticinatio, per quam rustici sæpe vaticinantur, profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id est per aërem, atq; per folia. sic prædictio quædam fit in pelui apud Assyrios frequentata, atq; nominata, quæ profectò congruitatem quandam habet cum daemonibus materiæ valde coniunctis. Accipiunt ergo peluim aqua plenam yaticinantes, daemonibus congruentem in profunda repentibus. Apparet autem peluis illa aqua plena quodammodo & spirare, propter sonitum, ipsaq; aqua in peluim infusa secundum substantiam quidem ab externis aquis minimè differt, sed virtute infusa carminibus valde præcellit; atque ita facta est aptior ad suscipiendum spiritum deinde fatidicum. Id verò daemoniū particulare est, atq; terrenum; compositionibusq; attractū: & cum pri-

mum illabitur aquæ sonum, mox quēdam exiguum, & significationis expertē edit, remissionem eius præsentibus significan-tem. deinde verò in aquā iam inundante exiles quidam soni susurrant quadā prædictione futuri. Est autem eiusmodi spiritus passim pererrans, quoniā solarem ordinem est sortitus, idq; genus dæmonum dedita opera tenuem vocem edit, vt propter indistinctā vocis obscuritatem, eius mendacia minus deprehendi possint. Sed nunquid corpora dæmonum pulsari possunt? possunt sanè, atq; dolere solido quodam percussa corpore. verum quonam pacto, cum sint spiritus, neq; solida, neq; cōposita natura, & compositorum est sensus? Sed profectò in iis, quæ sentiunt, non neruus ipse est, qui sentit, sed qui eis spiritus inest. Quapropter si atteratur neruus, si frigeat, si quid aliter patiatur, spiritu videlicet in spiritum missò, fit dolor. Nempe compositum nunquam per se doleret, sed quando participat spiritum, quo quidem priuatum priuatur & sensu. Dæmonicum itaque corpus per totum se naturaliter sensuale secundum partes singulas absque medio videt, audit, tangit, patiturq; tangēdo, & diuisum dolet, sicut & corpora solida. Sed hoc interest, quòd

corpora quidem solida, diuila cum sunt,
 aut vix, aut nūquam restituuntur, corpus
 verò dæmonum, vbi secatur, mox in se ite-
 rum recreatur, & coalescit, sicut aquæ, æ-
 risq; partes, quando aliquid intercudit so-
 lidum, sed & dictu velocius dæmonicus
 spiritus in se reuertitur. Dolet tamē inter-
 ea, dum diuiditur, quamobrē aciem ferri
 metuit, idq; animaduertentes, qui fugare
 dæmones moliantur, tela, & enses in re-
 ctum ibi constituunt, quò nolunt dæmo-
 nes aduentare, atq; alia machinantur tum
 oppositis passionibus propulsantes, tum
 congrua quadam affectione mulcentes.

ARGUMENTVM MAR-
 SILII FICINI FLORENTI-
 ni, in librum *Mercurij Trismegi-*
sti, ad Cosmum Medicem,
patriæ patrem.

*

 O tempore, quo Moses natus
 est, floruit Atlas astrologus
 Promethei physici frater, ac
 maternus auus maioris Mer-
 curij, cuius nepos fuit Mercurius Trisme-
 gistus. Hoc autem de illo scribit Augusti-
 nus, quanquam Cicero, atque Lactantius
 Mercurios quinque per ordinē fuisse vo-
 lunt,

z s

lunt, quoniamque fuisse illum, qui ab Ægyptiis Theut, à Græcis autem Trismegistus appellatus est. Hunc asserunt occidisse Argum, Ægyptiis præfuisse, eisque leges, ac literas tradidisse. Literarum verò characteres in animalium, arborumque figuris instituisse. Hic in tanta hominum veneratione fuit, ut in deorum numerum relatus sit. Tempia illius numini constructa quamplurima. Nomen eius proprium ob reuerentiam quandam, pronuntiare, vulgò, ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Ægyptios nomine eius cognominatur. oppidum ab eo conditur, quod etiam nunc Gæcè nominatur Hermopolis, id est Mercurij ciuitas. Trismegistum verò ter maximum nuncuparunt, quoniam & philosophus maximus, & sacerdos maximus, & rex maximus extitit. Mos enim erat Ægyptiis (ut Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotum cœtu regem eligere. Ille igitur quemadmodum acumine, atque doctrina, philosophis omnibus antecesserat, sic sacerdos inde constitutus, sanctimonia vitæ, diuinorumque cultu, vniuersis sacerdotibus præstitit, ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusque gestis superiorum regum gloriam

riam obsecravit, ut meritò tē maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philosophos primus, à physicis, ac mathematicis ad diuinorum contemplationē se contulit: primus de maiestate dei, dæmonum ordine, animarū mutationibus sapientissimè disputauit. Primus igitur theologiæ appellatus est autor: eū secutus Orpheus, secundas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei sacris initiatus est Aglaophemus, Aglaophemo successit in theologia Pythagoras, quem Philolaus sectatus est, diui Platonis nostri præceptor. Itaque yna priscae theologiæ ubiq; sibi consona secta, ex theologis seu miro quodā ordine conflata est, exordia sumens à Mercurio, à diuo Platone penitus absoluta. Scripsit autē Mercurius libros ad diuinarū rerum cognitionē pertinētes quamplurimos, in quibus, prò Deus immortalis, quàm arcanam mysteria, quàm stupēda pandūtur oracula: nec ut philosophus tantū, sed ut propheta sæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinā præuidit priscae religionis; hic ortū nouæ fidei, hic aduentū Christi; hic futurum iudicium, resurrectionem seculi, beatorum gloriam, supplicia peccatorum. Quo factum est, ut Aurelius Augustinus dubitauerit, peritiā ne syderū, an

reuelatione dæmonum, multa protulerit: Lactantius autem illum inter Sibyllas, ac Prophetas connumerare non dubitat. E multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipuè, vnus de Voluntate diuina, alter de Potestate, & sapientia dei. Ille Asclepius, hic Pimander inscribitur. Illum Apuleius Platonius Latinum fecit, alter vsque ad hæc tempora restitit apud Græcos: at nuper ex Macedonia in Italiam aduectus diligentia Leonardi Pistoriensis, docti, probiq; monachi, ad nos peruenit. Ego autē cum tuis exhortationibus prouocatus, è Græca lingua in Latinam conuertere statuissem, æquum fore putavi, Cosme felix, vt nomini tuo opusculum dedicarem. Nam cuius ipse adiutus opibus, librisq; affatim refertus, studiis Græcis incubui, eidem studiorum Græcorum me decet offerre primitias. Neq; fas erit, opus tam sapientis philosophi, tam pij sacerdotis, tam potentis regis dicare cuiquam, nisi ipse, cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est autem (vt ad scripta Mercurij descendamus) huius libri titulus, Pimāder, quoniā ex quatuor personis, quæ in dialogo disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Edidit verò librum Ægyptiis

ptiis literis, idemq; (Græcæ linguæ peritus) Græcis inde transferendo communicauit Aegyptiorum mysteria. Propositum huius operis est, de potestate, & sapientia dei differere. Cumque sint horum operationes geminae, quarum prima, in ipsa dei natura permanet, secunda porrigitur ad externa, & illa quidem mūdum primum, æternumq; concipit, hæc verò mundum secundum, temporalemq; parit, de vtrisque operationibus, deq; mundo vtroque grauissima disputat: quid dei potestas, quid sapiētia, quo ordine intrinsecus concipiant, quo progressu exterius pariant. Præterea, quæ producta sunt, quomodo se inuicē habeant, quò conueniant, quòve discrepent, quo denique pacto suum respiciant autorem. Ordo autem voluminis est, vt in dialogos quatuordecim distinguamus, vtque primæ dialogi partes Pimandro dentur: secundas teneat Trismegistus: tertias Aesculapius: quartum locū obtineat Tatius. Intelligit ergo Mercurius in diuinis Aesculapium, ac Tatium erudire. Diuina docere nequit, qui non didicit, ac humano ingenio, quæ supra naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaque opus est lumine, vt solis luce solem ipsum intueamur. Lumen vero diuinæ

uinæ mentis nunquam infunditur animæ,
 nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei men-
 tem penitus conuertantur. Non conuer-
 titur ad mentem anima, nisi cum ipsa quo-
 que sit mens. Mens verò non prius fit,
 quàm deceptiones sensuum, & phantasiæ
 nebulas deposuerit. Hac de causâ Mercu-
 rius modò sensus, & phantasiæ caligines
 exiit, in aditum mentis se reuocans: mox
 Pimander, id est mens diuina, in hunc in-
 fluit, vnde ordinem rerum omnium, &
 in deo existētiū, & ex deo manantium,
 contemplatur. Demum quæ diuino sunt
 numine reuelata, cæteris hominibus ex-
 plicat. Is igitur est libri titulus, id
 propositum illius, & ordo. Tu

verò Cosme felix, lege fe-
 liciter, ac diu viuē,

vt & diu patria

viuat.

MER

MERCVRII TRIS-

MEGISTI LIBER

DE POTESTATE ET

*Sapientia Dei, cum
titulus*

PIMANDER.

Marsilio Ficino Florentino interprete.

Vm de rerum natura cogi-
 tare, ac mentis aciem ad
 superna erigerem, sopitis
 iam corporis sensibus, quē-
 admodum accidere solet
 iis, qui ob saturitatem vel defatigationem
 somno grauati sunt, subito mihi visus
 sum cernere quendam immensa magnitu-
 dine corporis, qui me nomine vocans, in
 hunc modum clamaret: Quid est ô Mer-
 curi, quod & audire, & intueri desideras?
 quid est, quod discere, atque intelligere
 cupis? Tum ego, Quisnam es inquā? Sum,
 inquit ille, Pimander, mens diuinæ potē-
 tiæ, ac tu vide quid velis, ipse verò tibi
 vbique adero. Cupio, inquam, rerum na-
 turam discere, deumque cognoscere. Ad
 hæc ille: Tua me mente complectere, &
 ego te in cunctis, quæ optaris, erudiam.
 Cum hæc dixisset, mutauit formam, &
 vniuersa subito reuelauit. Cernebā es in-
 immen

1 immēsum quoddam spectaculum, omnia
 videlicet in lumen conuersa, suaue nimiū,
 2 atq; iucundum, quod intuentē me mi-
 rificē oblectabat. Paulò pòst vm̄bra quæ-
 dam horrenda, obliqua reuolutione sub-
 3 terlabebatur, in humidamq; naturam mi-
 4 grabat, ineffabili tum vultu exagitatam:
 5 inde fumus quidam magnus in sonitum
 erumpebat, ex sonitu vox egrediebatur,
 quam ego luminis vocem existimabam;
 ex hac luminis voce verbū factū prodiit.
 Verūm, hoc naturæ humidæ astans, eam
 fouebat, ex humidæ autē naturæ visceri-
 6 bus syncerus, ac levis ignis protinus euo-
 7 lans alta petit. Ær quoq; levis spiritu pa-
 8 rens, mediā regionē inter ignem, & aquā
 sortiebatur. terra verò & aqua sic inuicem
 cōmistæ iacebant, vt terræ facies aquis ob-
 ruta nusquam pateret. Hæc duo deinde
 cōmota sunt à spiritali verbo, quod eis su-
 perferebatur, aures eorum circunsonans.
 Tunc Pimander ait: Aduertis quid sibi
 hæc visio velit? Cognoscā inquā. Ait er-
 go Pimander: Lumē illud ego sum, mens,
 deus tuus, antiquior quàm natura humi-
 da, quæ ex vm̄bra effulsit: mentis verò ger-
 men lucēs, dei filius. Quid ergo inquā?
 Sic inquit: Cogita, quod in te videt, &
 audit verbum domini, mens autem pater
 deus,

deus, neq; enim distant adinuicē: horum
 vnio vitæ est. T R I S M E G I S T V S. Gra-
 tias habeo tibi. P I M A N D E R. Verum in
 primis meditare lumen, atque cognosce.
 T R I S M. Hæc vbi dicta sunt, diu illū ora-
 ui, vt eius ideam ad me cōuerteret. Quod
 cū ille fecisset, repentē prospicio mea in-
 mente lucē viribus innumeris existentē,
 ornatū sine termino ignē, vi ingenti cir-
 cūseptū, & in ipsa stabilitate dominantē.
 Hæc ipse percepi per Pimandri verbum,
 qui me stupore attonitum, sic iterū affa-
 tus est: Vidisti in mente primā speciē infi-
 nito imperio præualentē? Eiusmodi quæ-
 dam mihi Pimāder. At ego illi, Elementa
 naturæ vnde manarunt? P I M A N. Ex vo-
 luntate dei, quæ verbum complexa, pul-
 chrumq; intuita mundū, ad eius exēplar,
 reliqua sui ipsius elementis, vitalibusque
 seminibus exornauit. Mens autem deus
 vtriusque sexus fœcunditate plenissimus,
 vita & lux cum verbo suo mentem alterā
 opificē peperit, qui quidē deus ignis, atq;
 spiritus numē. Septē deinceps fabricauit
 gubernatores, qui circulis mundum sen-
 sibilem complectuntur, eorumq; disposi-
 tio fatum vocatur. Connexuit inde dei
 verbum ex elementis deorsum tendenti-
 bus, purum naturæ artificium, vniūmq;

est opifici menti, consubstantialiale enim erat. relictaq; sunt elementa naturæ deorsum cadētia sine ratione, vt sint tanquam sola materies. Mens quidem opifex vnā cum verbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, camq; volui à principio ad finem absq; finē præcepit, incipit enim illic semper vbi desinit. horum profectò cunctorum circuitus, quemadmodum ipsa mens voluit, ex elemētis inferioribus animalia confluxit rationis expertia, neque enim præbuit rationem, aër volatilia protulit, aqua verò natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, cum in modum, qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia videlicet, serpentia, fera, agrestia pariter, atque domestica. at pater omnium intellectus, vita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est, pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginē. Deus enim re vera propria forma nimium delectatus, opera eius omnia vsui concessit humano. Homo autem eum considerasset, in tempore suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare voluit, vnde à contempla-

tione

tione patris, ad sphæram generationis delapsus est. Cumq; omnium in se potestatem haberet, opificia septem gubernatorū animaduertit. Hi autem, humanæ mentis meditatione gaudentes, singuli eorū proprii ordinis participem hominem reddere. Qui postquā didicit horū essentiam, propriamq; naturam cōspexit, penetrare, atque rescindere iam exoptabat ambitum circularū, vimq; gubernatoris præsentis igni comprehendere. Quive arbitriū, & potestatem omnium habuerat, in animātia mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniam emerfit, atq; exiliit, penetrans; ac resoluens potentiam circularum ostenditq; naturam, quæ deorsum labitur, velut pulchram dei formam. qui cum naturā contueretur mira pulchritudine præditam esse, actionesq; omnes septem gubernatorum, atque insuper dei ipsius effigiem possidere, illi amore ingenti subrihit, utpote qui humanæ pulchritudinis speciē in aqua specularetur, eiusdemq; admirationem quandam in terra conspiceret. ille præterea consecutus similem sibi formam in se ipso existentē, velut in aqua amouit eam, secumq; congredi concupuit. Effectus euestigio secutus est voluntatem, formamq; carentem ratione præ-

genuit. Natura illud, in quod toto ferebatur amore, complexa, illi penitus sese implicuit, atque commiscuit. quandoquidē solus homo ex vniuersis terrenis animantibus duplicis naturæ censetur, mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipsum substantialem. immortalis enim est, cunctorumq; arbitrium obtinet: cetera verò viuentia, quæ mortalia sunt fato subiecta, patiuntur. Non igitur harmonia superior obstitit, in harmoniā verò lapsus periclitatus, seruus effectus est. Hic vtriusq; sexus fecunditate munitus, ab eo, qui arborum, & riuorum fons est, vigilq; factus ab eo, qui est vigilans, continetur, atq; eius dominationi subiicitur. T. R. Post hæc, mens inquam meæ rationis, ipse es. Tum Pimander: Id est, inquit, mysteriū, quod in hanc vsq; diem, genus humanum latuit. Natura quippe homini sese immiscens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum vincit admirationem, nam cum septem illorum, harmonia ipse iam fuisset imbutus ab eo, quem tibi paulò antè narraui, patre videlicet, atque spiritu, natura ipsa non restitit. Quinimmo septē protinus homines peperit, septem gubernatorem Naturas, masculini pariter, ac fœmini

nini
hæ
defic
terca
ras,
nond
ui. T
prem
effect
undi
zther
natur
gend
anim
anim
Talia
cipio
di ser
di iam
bas, se
omni
cunct
homi
parte
Extēp
lulate
mina
ment
scite

mini generis compotes, atq; sublimes. Ad
 hæc ipse sic intuli : O Pimander, ardenti
 desiderio nuper affectus sum, audire præ-
 terea reliqua cupio. quare, ne hîc me dese-
 ras, obsecro. Cæterum ille mihi: P I. Silc,
 nondum enim primum sermonem absol-
 ui. T R. Ecce iam taceo. P I. Horum se-
 tem (vt dixi) generatio in hunc modum
 effecta est. Fœmina enim aër, & aqua coë-
 ndi compos, ex igne maturitatem, ex
 ethere sumpsit spiritum, conglutinavitq;
 natura corpora ad hominis speciẽ effin-
 endam. Non autem ex vita, & luce, in
 animam, mortemq; processit: vita quippe
 animam largita est, lux denique mortem.
 alia profectò vsq; ad finẽ circuitus prin-
 cipiorum simul, & generum cuncta mun-
 sensibus membra manebant. Verùm au-
 iam reliquum, quem summopere cupie-
 s, sermonem. Expleto demum circuitu,
 nniũ (volente deo) solutus est nodus. nã
 ncta vtriusq; generis animantia vnà cū
 omine dissoluuntur, & mascula quidẽ ex
 arte, fœmineaq; similiter conficiebãtur.
 tẽplo deus verbo sancto clamauit, pul-
 late, adolescite, propagate vniuersa ger-
 na, atq; opera mea. Vos insuper quibus
 entis portio cõcessa est, genus recogno-
 te vestrũ, vestramq; naturã immortalẽ

considerate. Amorē corporis, mortis causam esse scite: rerū omnium naturā discite. His dictis, prouidentia, per fatum, harmoniamq; cōflauit mistiones, generationesq; constituit, vnde cuncta sunt secundum genus propriū propagata. Demum qui seipsum cognouit, bonū (quod est super essentiā) consecutus est. qui verò corpus, amoris errore complectebatur, is oberrabat in tenebris, mortis mala sensu percipiens. T R. Quot tamen delinquent, ignorantes, inquam, vt ob eam causam immortalitate priuentur? P I. Videris, ô Mercuri, non satis intelligere, quæ audieris. T R. Etsi nondum intelligere sim professus, intelligo tamen, ac memini. P I M. Gratulor si, quæ dicta sunt, tenes. T R. Responde mihi quæso Pimander, cur digni morte sint ij, qui in morte iacent? P I M A N. Quia præcessit proprio corpori tristis vmbra, ex hac quidem natura humida. ex hac verò corpus in mundo sensibili constitit. ex hoc denique mors ipsa scaturiit. Num hoc tenes Mercuri? Tenes etiā qua de causa, qui seipsum cognoscit, trāsit in deum, vt dei verbum tradidit? T R. Quoniam ex vita, & luce constat omnium pater, ex quo natus est homo. P I. Recte loqueris. Lux & vita deus est,

est, & pater, ex quo natus est homo. si igitur comprehenderis te ipsum ex vita, ac luce cōpositum, ad vitam rursus, lucemq; transcendes. T R I S M. Hæc ait Pimander. At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quo nam pacto ad vitam ascendere queam. P I M A N. Deus ipse mens iussit, vt homo mentis particeps, seipsum animaduerteret. T R I S M. Non ergo homines singuli mentem possident. P I M A N. Rectè dicis Mercuri. adsum enim ego mēs iis, qui boni, pii, puri, religiosi, sanctiq; sunt, præsentiaq; mea fert illis opem, adeoq; vt statim cuncta dignoscāt, patremq; pacatum, & propitiū habeant. Itaque gratias agunt benedicentes piè, & hymnis solennibus collaudantes, concedunt sanè corpus morti suæ, sensuum illecebras fastidiunt, vt-pote qui clarè diiudicant, quàm letifera sint sensuum lenocinia. quinetiam ipsa mens ianitoris munere fungens, incidentes, in insidias corporis, haudquaquam permitto finem consequi suum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare solent, iugiter intercludo, libidinumq; fomites omnes extinguo. Contrà, ab ignavis, improbis, ignavis, inuidis, iniquis, homicidis, impiis, procul admodum habito, permittens eos dæmonis vltoris arbitrio,

qui

mum illabitur aquæ sonum, mox quēdam
 exiguum, & significationis expertē edit,
 remissionem eius præsentibus significan-
 tem. deinde verò in aquā iam inundante
 exiles quidam soni susurrant quadā præ-
 dictione futuri. Est autem eiusmodi spiri-
 tus passim pererrans, quoniā solarem or-
 dinem est sortitus, idq; genus dæmonum
 dedita opera tenuem vocem edit, vt pro-
 pter indistinctā vocis obscuritatem, eius
 mendacia minus deprehendi possint. Sed
 nunquid cōpōra dæmonum pulsari pos-
 sunt? possunt sanè, atq; dolere solido quo-
 dam percussā corpore: verū quōnam pa-
 cto, cum sint spiritus, neq; solida, neq; cō-
 posita natura, & compositorum est sen-
 sus? Sed profectò in iis, quæ sentiunt,
 non neruus ipse est, qui sentit; sed qui eis
 spiritus inest. Quapropter si atteratur
 neruus, si frigeat, si quid aliter patiat̃ur,
 spiritu videlicet in spiritum missō, fit dō-
 lor. Nempe compositum nunquam per se
 doleret, sed quando participat spiritum,
 quo quidem priuatum priuatur & sensu.
 Dæmonicum itaque corpus per totum se
 naturaliter sensuale secundum partes sin-
 gulas absque medio videt, audit, tangit,
 patiturq; tangēdo, & diuisum dolet, sicut
 & cōpōra solida. Sed hoc interest, quòd

corpora quidem solida, diuisa cum sunt,
 aut vix, aut nunquam restituntur, corpus
 verò dæmonum, vbi secatur, mox in se ite-
 rum recreatur, & coalescit, sicut aquæ, æ-
 risq; partes, quando aliquid intercidit so-
 lidum, sed & dictu velocius dæmonicus
 spiritus in se reuertitur. Dolet tamē inter-
 ea, dum diuiditur, quam obrē aciem ferri
 metuit, idq; animaduertentes, qui fugare
 dæmones moliuntur, tela, & enses in re-
 ctum ibi constituunt, quò nolunt dæmo-
 nes aduentare, atq; alia machinantur tum
 oppositis passionibus propulsantes, tum
 congrua quadam affectione mulcentes.

ARGUMENTVM MAR-
 SILII FICINI FLORENTI-
 ni, in librum Mercurij Trismegi-
 sti, ad Cosmum Medicem,
 patriæ patrem.

*

O tempore, quo Moses natus
 est, floruit Atlas astrologus
 Promethei physici frater, ac
 maternus auus maioris Mer-
 curij, cuius nepos fuit Mercurius Trisme-
 gistus. Hoc autem de illo scribit Augusti-
 nus, quanquam Cicero, atque Lactantius
 Mercurios quinque per ordinē fuisse vo-
 lunt,

lunt, quintumq; fuisse illum, qui ab Ægyptiis Theut, à Græcis autem Trismegistus appellatus est. Hunc asserunt occidisse Argum, Ægyptiis præfuisse, eisq; leges, ac literas tradidisse. Literarum verò characteres in animalium, arborumq; figuris instituisse. Hic in tanta hominum veneratione fuit, ut in deorum numerum relatus sit. Tempia illius numini cōstructa quamplurima. Nomen eius proprium ob reuerentiam quandam, pronuntiare, vulgò, ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Ægyptios nomine eius cognominatur, oppidum ab eo conditur, quod etiam nunc Græcè nominatur Hermopolis, id est Mercurij ciuitas. Trismegistum verò ter maximum nuncuparunt, quoniam & philosophus maximus, & sacerdos maximus, & rex maximus extitit. Mos enim erat Ægyptiis (ut Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotum cœtu regem eligere. Ille igitur quemadmodum acumine, atq; doctrina, philosophis omnibus antecesserat, sic sacerdos inde cōstitutus, sanctimonia vitæ, diuinorumq; cultu, vniuersis sacerdotibus præstitit, ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq; gestis superiorū regum gloriam

riam obsecravit, ut meritò tē maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philosophos primus, à physicis, ac mathematicis ad diuinorum contemplationē se contulit: primus de maiestate dei, daemonum ordine, animarū mutationibus sapientissimè disputauit. Primus igitur theologiæ appellatus est autor: eū secutus Orpheus, secundas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei sacris initiatus est Aglaophemus, Aglaophemo successit in theologia Pythagoras, quem Philolaus sectatus est, diui Platonis nostri præceptor. Itaque vna priscae theologiæ ubiq; sibi consona secta, ex theologis sex miro quodā ordine conflata est, exordia sumens à Mercurio, à diuo Platone penitus absoluta. Scripsit autē Mercurius libros ad diuinarū rerum cognitionē pertinētes quamplurimos, in quibus, prò Deus immortalis, quàm arcana mysteria, quàm stupēda pandūtur oracula! nec ut philosophus tantū, sed ut propheta sæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinā præuidit, priscae religionis; hic ortū nouæ fidei, hic aduentū Christi; hic futurum iudicium, resurrectionem seculi, beatorum gloriam, supplicia peccatorum. Quo factum est, ut Aurelius Augustinus dubitauerit, peritiā ne syderū, an

reuelatione dæmonum, multa protulerit: Lactantius autem illum inter Sibyllas, ac Prophetas connumerare non dubitat. E multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipuè, vnus de Voluntate diuina, alter de Potestate, & sapientia dei. Ille Asclepius, hic Pimander inscribitur. Illum Apuleius Platonius Latinum fecit, alter vsque ad hæc tempora restitit apud Græcos: at nuper ex Macedonia in Italiam aduectus diligentia Leonardi Pistoriensis, docti, probiq; monachi, ad nos peruenit. Ego autē cum tuis exhortationibus prouocatus, è Græca lingua in Latinam conuertere statuissem, æquum fore putavi, Cosme felix, vt nomini tuo opusculum dedicarem. Nam cuius ipse adiutus opibus, librisq; affatim refertus, studiis Græcis incubui, eidem studiorum Græcorum me decet offerre primitias. Neq; fas erit, opus tam sapientis philosophi, tam pij sacerdotis, tam potentis regis dicare cuiquam, nisi ipse, cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est autem (vt ad scripta Mercurij descendamus) huius libri titulus, Pimāder, quoniā ex quatuor personis, quæ in dialogo disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Edidit verò librum Ægyptiis

ptiis literis, idemq; (Græcæ linguæ peritus) Græcis inde transferendo communicauit Aegyptiorum mysteria. Propositum huius operis est, de potestate, & sapientia dei disserere. Cumque sint horum operationes geminae, quarum prima, in ipsa dei natura permanet, secunda porrigitur ad externa, & illa quidem mūdum primum, æternumq; concipit, hæc verò mundum secundum, temporalemq; parit, de vtrisque operationibus, deq; mundo vtroque grauissima disputat: quid dei potestas, quid sapientia, quo ordine intrinsecus concipiant, quo progressu exterius pariant. Præterea, quæ producta sunt, quomodo se inuicē habeant, quò conueniant, quòve discrepent, quo denique pacto suum respiciant autorem. Ordo autem voluminis est, vt in dialogos quatuordecim distinguamus, vtque primæ dialogi partes Pimandro dentur: secundas teneat Trismegistus: tertias Aesculapius: quartum locū obtineat Tatius. Intelligit ergo Mercurius in diuinis Aesculapium, ac Tatum erudire. Diuina docere nequit, qui non didicit, ac humano ingenio, quæ supra naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaque opus est lumine, vt solis luce solem ipsum intueamur. Lumen vero diuinæ

uinae mentis nunquam infunditur aëni,
 nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei men-
 tem penitus conuertantur. Non conuertitur
 ad mentem anima, nisi cum ipsa quo-
 que sit mens. Mens verò non prius fit,
 quàm deceptiones sensuum, & phantasiæ
 nebulas deposuerit. Hac de causâ Mer-
 curius modò sensus, & phantasiæ caligines
 exiit, in aditum mentis se reuocans: mox
 Pimander, id est mens diuina, in hunc in-
 fluit, vnde ordinem rerum omnium, &
 in deo existētium, & ex deo manantium,
 contemplatur. Demum quæ diuino sunt
 numine reuelata, cæteris hominibus ex-
 plicat. Is igitur est libri titulus, id

propositum illius, & ordo. Tu

verò Cosme felix, lege fe-

liciter, ac diu viuere,

vt & diu patria

viuat.

MER

MERCVRII TRIS-

MEGISTI LIBER

DE POTESTATE ET

*Sapientia Dei, cui**titulus*

PIMANDER.

Marsilio Ficino Florentino interprete.

VM de rerum natura cogitare, ac mentis aciem ad superna erigerem, sopitis iam corporis sensibus, quemadmodum accidere solet iis, qui ob saturitatem vel defatigationem somno grauati sunt, subito mihi visus sum cernere quendam immensa magnitudine corporis, qui me nomine vocans, in hunc modum clamaret: Quid est o Mercuri, quod & audire, & intueri desideras? quid est, quod discere, atque intelligere cupis? Tum ego, Quisnam es inquam? Sum, inquit ille, Pimander, mens diuinæ potentiae, ac tu vide quid velis, ipse vero tibi ubique adero. Cupio, inquam, rerum naturam discere, deumque cognoscere. Ad hæc ille: Tua me mente complectere, & ego te in cunctis, quæ optaris, erudiam. Cum hæc dixisset, mutauit formam, & vniuersa subito reuelauit. Cernebā enim
immen

1 immēsum quoddam spectaculum, omnia
 videlicet in lumen conuersa, suauē nimiū,
 2 atq; iucundum, quod intuentem me mi-
 rificē oblectabat. Paulò pòst vm̄bra quæ-
 3 dam horrenda, obliqua reuolutione sub-
 4 terlabebatur, in humidamq; naturam mi-
 5 grabat, ineffabili tum vultu exagitatam:
 6 indē fūmus quidam magnus in sonitum
 7 erumpebat, ex sonitu vox egrediebatur,
 8 quam ego luminis vocem existimabam:
 ex hac luminis voce verbū factū prodiit.
 Verūm, hoc naturæ humidæ astans, eam
 fouebat, ex humidæ autē naturæ visceri-
 6 bus syncerus, ac levis ignis protinus euo-
 7 lans alta petit. Ær quoq; levis spiritu pa-
 8 rens, mediā regiōē inter ignem, & aquā
 fortiebatur. terra verò & aqua sic inuicem
 cōmistæ iacebant, vt terrę facies aquis ob-
 ruta nusquam pateret. Hæc duo deinde
 cōmota sunt à spiritali verbo, quod eis su-
 perferebatur, aures eorum circunsonans.
 Tunc Pimander ait: Aduertis quid sibi
 hæc visio velit? Cognoscā inquā. Ait er-
 go Pimander: Lumē illud ego sum, mens,
 deus tuus, antiquior quā natura humida,
 quæ ex vm̄bra effulsit: mentis verò ger-
 men lucēs, dei filius. Quid ergo inquā?
 Sic inquit: Cogita, quod in te videt, &
 audit verbum domini, mens autem pater
 deus,

deus, neq; enim distant adinuicē: horum
vniō vitæ est. T R I S M E G I S T V S. Gra-
tias habeo tibi. P I M A N D E R. Verū in
primis meditare lumen, atque cognosce.
T R I S M. Hæc vbi dicta sunt, diu illū ora-
ui, vt eius ideam ad me cōuerteret. Quod
cū ille fecisset, repentē prospicio mea in-
mente lucē viribus innumeris existentē,
ornatū sine termino ignē, vi ingenti cir-
cūseptū, & in ipsa stabilitate dominantē.
Hæc ipse percepi per Pimandri verbum,
qui me stupore attonitum, sic iterū affa-
tus est: Vidisti in mente primā speciē infi-
nito imperio præualentē? Eiusmodi quæ-
dam mihi Pimāder. At ego illi, Elementa
naturæ vnde manarunt? P I M A N. Ex vo-
luntate dei, quæ verbum complexa, pul-
chrumq; intuita mundū, ad eius exēplar,
reliqua sui ipsius elementis, vitalibusque
feminibus exornauit. Mens autem deus
vtriusque sexus fœcunditate plenissimus,
vita & lux cum verbo suo mentem alterā
opificē peperit, qui quidē deus ignis, atq;
spiritus numē. Septē deinceps fabricauit
gubernatores, qui circulis mundum sen-
sibilem complectuntur, eorumq; disposi-
tio fatum vocatur. Connexuit inde dei
verbum ex elementis deorsum tendenti-
bus, purum naturæ artificium, vniūmq;

est opifici menti, consubstantialia enim erat. relictaq; sunt elementa naturæ deorsum cadētia sine ratione, vt sint tanquam sola materies. Mens quidem opifex vnā cum verbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamq; volui à principio ad finem absq; fine præcepit, incipit enim illic semper vbi desinit. horum profectò cunctorum circuitus, quemadmodum ipsa mens voluit, ex elemētis inferioribus animalia confluxit rationis expertia, neque enim præbuit rationem, aër volatilia protulit, aqua verò natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, cum in modum, qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia videlicet, serpentina, fera, agrestia pariter, atque domestica. at pater omnium intellectus, vita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est, pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginē. Deus enim re vera propria forma nimium delectatus, opera eius omnia vsui concessit humano. Homo autem eum considerasset, in tempore suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare voluit, vnde à contempla-

tione

tione patris, ad sphæram generationis delapsus est. Cumq; omnium in se potestatem haberet, opificia septem gubernatorū animaduertit. Hi autem, humanæ mentis meditatione gaudentes, singuli eorū proprii ordinis participem hominem reddere. Qui postquā didicit horū essentiam, propriamq; naturam cōspexit, penetrare, atque rescindere iam exoptabat ambitum circularū, vimq; gubernatoris præsentis igni comprehendere. Quive arbitriū, & potestatem omnium habuerat, in animantia mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniam emerfit, atq; exiliit, penetrans; ac resoluens potentiam circularum ostenditq; naturam, quæ deorsum labitur, velut pulchram dei formam. qui cum naturā contueretur mira pulchritudine præditam esse; actionesq; omnes septem gubernatorum, atque insuper dei ipsius effigiem possidere, illi amore ingenti subrisit, utpote qui humanæ pulchritudinis speciem in aqua specularetur, eiusdemq; admirationem quandam in terra conspiceret. ille præterea consecutus similem sibi formam in se ipso existentē, velut in aqua amouit eam, secumq; congregi concupiuit. Effectus euestigio secutus est voluntatem, formamq; carentem ratione præ-

genuit. Natura illud, in quod toto ferebatur amore, complexa, illi penitus sese implicuit, atque commiscuit. quandoquidē solus homo ex vniuersis terrenis animantibus duplicis naturæ censetur, mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipsum substantialem. immortalis enim est, cunctorumq; arbitrium obtinet: cetera verò viuentia, quæ mortalia sunt fato subiecta, patiuntur. Non igitur harmonia superior obstitit, in harmoniā verò lapsus periclitatus, seruus effectus est. Hic vtriq; sexus fecunditate munitus, ab eo, qui arborum, & riuorum fons est, vigilq; factus ab eo, qui est vigilans, continetur, atq; eius dominationi subiicitur. T. A. Post hæc, mens inquam meæ rationis, ipse es. Tum Pimander: Id est, inquit, mysteriū, quod in hanc vsq; diem, genus humanum latuit. Natura quippe homini sese immiscens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum vincit admirationem, nam cum septem illorum, harmonia ipse iam fuisset imbutus ab eo, quem tibi paulò antè narraui, patre videlicet, atque spiritu, natura ipsa non restitit. Quinimmo septē protinus homines peperit, septem gubernatorem Naturas, masculini pariter, ac fœminini

nini generis compotes, atq; sublimes. Ad hæc ipse sic intuli : O Pimander, ardenti desiderio nuper affectus sum, audire præterea reliqua cupio. quare, ne hîc me deseras, obsecro. Cæterum ille mihi: P I. Sile, nondum enim primum sermonem absolui. T R. Ecce iam taceo. P I. Horum septem (vt dixi) generatio in hunc modum effecta est. Fœmina enim aër, & aqua cœundi compos, ex igne maturitatem, ex æthere sumpsit spiritum, conglutinavitq; natura corpora ad hominis speciẽ effingendam. Non autem ex vita, & luce, in animam, mortemq; processit: vita quippe animam largita est, lux denique mortem. Talia profectò vsq; ad finẽ circuitus principiorum simul, & generum cuncta mundi sensibus membra manebant. Verùm audi iam reliquum, quem summopere cupiebas, sermonem. Expleto demum circuitu, omniũ (volente deo) solutus est nodus. nã cuncta vtriusq; generis animantia vnà cū homine dissoluuntur, & mascula quidẽ ex parte, fœmineaq; similiter conficiebãtur. Extẽplo deus verbo sancto clamauit, pululate, adolescite, propagate vniuersa germina, atq; opera mea. Vos insuper quibus mentis portio cõcessa est, genus recognoscite vestrũ, vestramq; naturã immortalẽ

est, & pater, ex quo natus est homo. si igitur comprehenderis te ipsum ex vita, ac luce cōpositum, ad vitam rursus, lucemq; transcendes. T R I S M. Hæc ait Pimander.

At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quo nam pacto ad vitam ascendere queam.

P I M A N. Deus ipse mens iussit, ut homo mentis particeps, seipsum animaduertat.

T R I S M. Non ergo homines singuli mentem possident. P I M A N. Rectè dicis Mercuri. adsum enim ego mēs iis, qui boni, pii, puri, religiosi, sanctiq; sunt, præsentiaq; mea fert illis opem, adeoq; ut statim cuncta dignoscāt, patremq; pacatum,

& propitiū habeant. Itaque gratias agunt benedicentes piè, & hymnis solennibus collaudantes, concedunt sanè corpus mor

ti suæ, sensuum illecebras fastidiunt, utpote qui clarè diiudicant, quàm letifera sint sensuum lenocinia.

quinetiam ipsa mens ianitoris munere fungens, incidentes, in insidias corporis, haudquaquam

permitto finem consequi suum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare solent, iugiter intercludo, libidinumq; fomites omnes extinguo.

Contrà, ab ignavis, improbis, ignavis, invidis, iniquis, homicidis, impiis, procul admodum habito,

permittens eos demonis ultoris arbitrio,

qui

qui ignis acumen incutiens, sensus affligit. magisq; ad patranda scelera armat hominē, ut turpioris culpæ reus, acriori supplicio sit obnoxius. eumq; sine vlla intermissione, ad insatiabiles concupiscentias inflammatur: cū eo pugnat in tenebris, peccatum examinat, & ignis impeſū in eius cruciatum mirum in modum concitat, atque adauget. **TRISM.** Diligenter mihi omnia, ô Mens, quemadmodum postulabam, exposuisti. Vtius autem id responde, quid post ascensionem futurum sit.

Primum quidem (Pimander ait) in corporis materialis resolutione, corpus in alterationem labitur. species, quam antè habuerat, insensibilis delitescit in posterum. morum otiosus habitus dæmoni cōceditur, atq; dimittitur. sensus corporei partes animæ facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi: irascendi & appetendi vires in naturam conuertunt ratione carentem. itaque, residuum, tum per harmoniam recurrit ad supera. Primæ dehinc zonæ crescendi pariter, & decreſcēdi officium reddit. Secundæ machinationem malorum, otiosumq; dolum. Tertiæ otiosam concupiscentiæ deceptionem. Quartæ imperiosam, atque inexplicabilem ambitionem. Quintæ profanam

fanam arrogantiam, & audaciæ temeritatem. Sextæ occasiones diuitiarum prauas, itemq; otiosas. Septimæ zonæ mēdacium insitum. Tunc sanè animus harmoniæ motiones exutus, ad optatam naturam reuertitur vim propriam habēs, vnaq; cum iis, qui illic sunt, patrem laudat. ipsi quoq; in potestatu se numerū conferunt, effectiq; potestates, deo fruuntur, atque id est summum bonum eorum, quibus cognoscēdi fors competit, deum scilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet, nisi vt cuncta amplexus dux fore velis eorum, qui cura sint tua digni, vt humanū genus tuo munere diuinam salutē consequatur? Talia quædam effatus Pimander, in potestatum diuinarū numerum se reduxit, ego autem benedicens, ac gratias agēs vniuersorum parenti, surrexi iam corroboratus ab illo, totiusq; edoctus naturæ ordinem, spectaculum etiam clarissimum contemplatus. Hinc ipse cœpi hominib⁹, pietatis & sciētiæ decorem enuntiare. O populi viri terrigenæ, qui vos ipsos ebrietati, somno, & ignorantia deditis, sobrij viuite, abstinete à ventris luxu, vos, qui irrationali somno demulcti estis. Illi autē exaudientes, mecū vnanimēs cōuenere. Tunc rursus adieci: Cur, ô viri terrigenæ præcipites

in mortē ruitis, cū vobis haud quaquā
desit immortalitatis consequendæ facul-
tas? reuocate iam vosmet, qui laboratis
inopia, ignorantia tenebris inuoluti: dis-
cedite ab obscuro lumine, asciscite immor-
talitatē, corruptionem fugite. Eorum ve-
rò partim deridentes abscedebant, in mor-
tis iter præcipitati: partim autem ad pedes
meos prostrati, vt eos instituerem preca-
bantur. subleuans igitur eos dux humani
factus sum generis. ostendebam quippe il-
lis quæ ratio esset consequendæ salutis, sa-
pientiæq; sermones illorū auribus infun-
debam. quo factum est, vt illi ex imbrium
procellis emerferint. Tandem aduentante
vespere, solisq; radiis occidentibus (vt deo
gratias agerent) præcipiebant. Postquam
verò gratias egerāt, quisque in proprium
se cubile condebat. Ego autem Pimandri
beneficium inscripsi penetralibus animi,
atque adeptus, quæ petieram, omnia, in
gaudio requieui. corporis enim somnus,
cū sobrietas extiterat, oculorum com-
pressione verus intuitus, silentium meum
bonitatis fœcunda prægnatio, sermonis
prolatio bonorū omnium genitura. Hæc
mihi contigerunt ex mente haurienti, id
est ex Pimandro diuinæ potentia verbo.
vnde in se diuino afflatus spiritu, veritatis
compos

compos effectus sum. quamobrem omnibus animi viribus, patri deo gratias ago, Sanctus deus pater omnium: Sanctus deus, cuius voluntas à propriis potestatibus adimpletur: Sanctus deus, qui suis familiaribus innotescit: Sanctus es, qui verbo cuncta constituisti: Sanctus es, cuius imago est omnis natura: Sanctus es, quem nunquam natura creavit: Sanctus es omni potestate validior: Sanctus es omni excellentia maior: Sanctus es omni laude melior. Excipe verborum sacrificia sancta, ab animo, & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, solo silentio prædicandus ab eo, qui fallacias veræ cognitioni contrarias declinauit. Annue, corrobora me, atque huius gratiæ participes effice eos, qui in ignorantia versantur, cognatione quidem mihi fratres, tibi autem filij. Etenim fidem tibi præsto, testimonium de te perhibeo. In vitam, ac lumē assurgo. Ipse pater es venerandus. homo autem tuus, sanctitate unā tecum potiri desiderat, cum potestate illi omnium, arbitriumque concesseris.

C O M M E N T A R I A.

*In hoc primo ex quatuordecim dialogis, salua semper religionis pietate, videtur Mercurius Mosaiica mysteria tractare. Mo-
ses*

ses enim tenebras vidit super faciem abyssi,
& spiritum domini ferri super aquas : hic verò
vmbra horrendam in humidam naturam
migrantem, quam quidem humidam naturam
verbum Domini fouebat. Ille potenti verbo Do-
mini cuncta creata nuntiat, hic verò verbum
illud lucens, quod omnia illuminet, germen men-
tis, filium dei esse asseuerat, & mentem pa-
trem, & verbum mentis filium natura non di-
stare, consubstantiale, inquit, erat, vidit & ho-
rum esse vñionem. Et si plenius desideras, &
fas est viri ante verbi carneum velamen tan-
tum diuinæ cognitionis ascribere, vidit filium
ex patre nascentem, & spiritum ex patre, fi-
lioque miro modo procedentem, cum dixit: Mens
autem deus vtriusque sexus sæcunditate ple-
nissimus vita, & lux, cum verbo suo mentem
alteram opificem peperit. Vidit & mentem
exuberantis sæcunditate sui se ad externa por-
rigentem, & ad sui diuini verbi exemplar for-
mantem vniuersa, & vnicuique, in aëre, in
aqua, & in terra, propriam secundum genus
suum naturam dissipientem. mox hominem
ad ipsius similitudinem, & imaginem factum,
cuius vsui vniuersa sensibilia mens opifex sub-
iecit, qui mox de intelligibili sphaera ad corpo-
reorum, concupiscibiliumque sphaeram prola-
psus est, hinc quoque fomitis malorum contra-
xit originem, & tandem homo; omnium (vo-
lente

lente deo) solutus est nodis, mortiq; cum cateris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deum verbo sancto clamasse? pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atque opera mea, quàm id Mosaiticum: Crescite, & multiplicamini, & replete terram? Mox Mercurius nos instruit quâ pateat aditus ad mentem, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abundè bonorum largitrix adsit, quibus ve pariter absit, & quo pacto quemadmodum certis gradibus ab intellectuali, immortaliq; natura labimur, degeneramusq; ad caduca, ita quoque certis, oppositiq; gradibus in priorem purgata menti statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebraei gregis, Mercurius Aegyptij, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitam viuens, nunc verò hymnis, gratiarumq; actionibus rerum

patrem collaudans, in contem-

plationis vitam, lumenq;

assurgit. hæc Piman-

dri summa

est.

Merco

DEus atque ipsa diuinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitum. Si ergo diuinum sit, essentia est: si deus, etiam super-essentiam. Intelligibile autem id hoc pacto. intelligibilis enim deus primus non sibi, sed nobis existit. intelligibile quippe intelligenti per sensum subincidit. deus itaq; minimè sibi intelligibilis. non enim aliud quiddam existens, præter id, quod intelligit, intelligitur à seipso. est tamen differēs quiddam à nobis, idcirco à nobis intelligitur. Quod si intelligibilis logos, non deus. si, vt deus, haud sanè vt logos, verbum tanquam discretus dicatur. Omne autem, quod mouetur, non in moto, sed in quodam stabili mouetur. ipsum quoque, quod mouet, etiam permanet. impossibile enim est cum eo simul agitari. **A E S C.** Quonam igitur pacto Trismegiste, ea, quæ in mundo sunt, mutantur vnà cū iis, quæ mouent? nam sphaeras erraticas ab aplane sphaera moueri dicebas. **TRISM.** Iste non motus, ô Æsculapi, sed resistētia est. nō enim eodem, sed modo contrario gradiuntur. oppositio verò reuerberationem motionis subilem cōtinet. repercussio enim stationis,

tionis, agitatio est. Ideoq; erratica sphæ-
 re cōtrario, ac aplane subalternè inuicem
 discurrendo obuiatione contraria circa
 oppositionem huiusmodi ab ea, qua per-
 stat, agitantur, quod quidem aliter habere
 se nequit. nam arctos ipsas, quas nostri nec
 exoriri vnquā, nec mergi, circa idem per-
 petuò recurrentes, non moueri censes, an
 consistere potius? **A B S C.** Moueri, ô Tris-
 megiste. **T R I S.** Quonam motu Æscula-
 pi? **A E S C.** Motione circa idem sempiter-
 nè currente. **T R I S.** At verò circulatio il-
 la idem, & circa idem: motus statione cō-
 tentus. ipsam nāque circa idem prohibet,
 quod super ipsum est. impeditum autem
 id, quod super ipsum est, circa idem instat.
 atq; ita cōtraria agitatio firma est, ab ipsa
 oppositione perpetuò stabilita. Exempla
 tibi ante oculos ponam in terris viuen-
 tium, veluti dum homo quis natat(curren-
 te nimirū aqua) manuum simul, & pedum
 repercussio stare hominem efficit, ne cum
 aqua pariter collabatur, aut mergatur in
 eam. **A E S C.** Perspicuum, ô Trismegiste
 exemplum in medium attulisti. **T R I S M.**
 Quodeuncq; ergo mouetur in statu, à sta-
 tu mouetur. Motus itaq; animalis omnis,
 quod ex materia constat, nequaquam fit
 ab iis, quæ sunt extra mundum. **ca. r. m.**

ab internis ad externa, seu ab anima, siue à spiritu, siue ab animo quodam incorporali. corpus enim corpus animatum minime mouet, si neq; totum simul corpus, & si inanimatū existat. A E S C. Qua ratione id asseris, ô Trismegiste? T R I S. Ligna, & lapides, & cætera omnia quæcunque animam habent, non mouentur à corporibus, ô Æsculapi? Quid enim intra corpus mouens ipsum inanimatum? non utique corpus illud est, quo mouentur vtraque, & corpus eius, quod fert, eiusq; quod fertur? Non illud quoq; quod dictum est, animatum est, ob eam potissimum rationem, quòd mouet? Nónne ergo perspicis animam tunc onerari maxime, quando sola duo corpora sustinet? Quinetiam manifestum est, quicquid mouetur, in aliquo, & ab aliquo stante moueri. A E S C. In illo utique mutari oportet, quæ mutantur, ô Trismegiste. T R I S. Rectè dicis, ô Æsculapi. Nihil est in rerū ordine vacuū, solum verò quod non est, quod priuatur existentia, vacuum nuncupandum. nihil enim reperiri potest, quod cum existat, vacuum sit. A E S C. Nónne reperiuntur quædā vacua Trismegiste? veluti dolium vacuum, vacuus puteus, & similia quoq; quamplurima. T R I S. Heu quàm procul à veritate vagaris

vagaris ô Æsculapi. quæ ampliâ, & maximè omniû plena sunt, ea tu vacua putas, A E S C. Quomodo id ô Trismegiste? T R. Aër profectò corpus est, id corpus reliqua penetrat, discurrēsq; replet omnia. corpus enim huiusmodi est, ex corporalibus non compositum. Quo fit, vt quæcunq; tu vacua nuncupas, plena sint aëris. Itaq; cōcaua potius ista, quàm vacua nominari debent. nā & existūt, ac aëris, spiritusq; sunt plena. A E S C. Inuicta atq; indubia, hæc est ratio Trismegiste, aër corpus est. id corpus in reliqua permanat, atq; influens, cōplet omnia. Locum, in quo omne mouetur, quid esse dicimus? T R. Incorporeum ô Æsculapi. A E S C. Incorporeum verò quid est? T R. Mens, ac ratio sese complectens, libera ab omni corporis mole, ab errore aliena, impassibilis, intāgibilis, ipsa sibi assistens, purgans, atq; seruans omnia: cuius radij sunt bonū, veritas, principale lumen, primaq; animarum forma. A E S C. Deus quid est? T R. Quod nullum ex his est, horum tamen omnium, vt sit causa, præsens quiddam cunctis, præsens etiam vnicuiq; , neq; quicquam permittit nō esse. omnia ex iis, quæ sunt, procreantur. de nihilo autem nihil prouenit. nam quæ minimè sunt, naturam nullā habent,

A qua

qua fieri valeant, contrà ea, quæ sunt, naturam non habent, per quam aliquando non existât. A E S C. Quid igitur ais deum esse aliquando? T R. Deus profectò mens non est. at verò, vt sit mens, causa est. nec spiritus, sed causa, qua spiritus extat. nec lumen, sed causa, qua lumen existit. Vnde deum colere oportet duobus iis cognominis, quæ soli competunt illi, cæterorum verò nulli penitus congruunt. Etenim ex iis, qui præter ipsum appellantur dij, seu dæmones, siue homines, nullus tam bonus esse potest, quàm deus vnicus. is enim ipsum bonum est, nec aliud quicquam præter bonum. reliqua omnia ab ipsa boni natura secreta sunt. Corpus quidem, & anima locum habent nullum, quo bonum capiant. tam ampla enim est bonitas, quàm existentia rerum omnium tum corporalium, tum etiam incorporalium, sensibilibum, & intelligibilium, id bonum est, id est deus. Caue itaq; nequando dixeris aliud quicquam bonum: profanus enim hic foret error. Neq; etiam dixeris deum aliud quiddam præter solū bonum, in eandem quippe impietatem incideres. Sermone igitur ab omnibus bonum pronūtiatur. quid tamen sit, ab omnibus nō intelligitur. iccirco Deus nō cognoscitur

ab

ab omnibus. Verū propter ignorantiam, tum deos, tum etiam nonnullos homines bonos nominant. nunquā tamen esse boni possunt, nec etiam fieri. Reliqui igitur dii cuncti immortales, honorati nomine Dei. Deus autē bonū non secundum honorationē, sed ipsa sui natura. Vna enim dei natura est, ipsum scilicet bonū vnum quidē est in vtriusq; nominibus, vnde cuncta genera profluūt. bonus enim porrigit vniuersa, nec accipit quicquā. Deus exhibet omnia, capit nihil. igitur Deus bonū, ac bonum Deus. Altera dei appellatio pater est: ob eā causam, quia omnia gignit. patris enim officiū est generare. Quapropter præstans id in vita, censetur studium, atq; ipsum apud sapientes, procreatio liberorum. extrema verò omnium calamitas, & impietas accidit illi, qui absq; filiis è vita decedit. qua de causā, dæmonibus dat pœnas post obitum. Supplicium denique huiusmodi est, vt sterilis anima in corpus quoddā per iudicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura inest, quod quidem à sole eleuatum est, atq; connexum. Igitur ô Æsculapi, cum homine, qui nullos genuit filios, nullum habeto commercium. infelicitatis tamen eius miserere, cum noueris, quæ hunc mala post interitū maneant.

neant. Tot igitur tibi, & talia dicta sint ò
Æsculapi, ex quibus præcognitio quæ-
dam omnium naturæ colligitur.

COMMENTARIA.

*Secundus differit deum rationali modo soli
homini intelligibilem esse, & ex centro, polo, lo-
co & rerum formis, renatur ipsum deum, circa
quem, in quo, & à quo mouentur omnia, stabi-
lem, immobilemque, & iugiter sibipsi idem sem-
per permanere, & nihil in orbe vacuum, esse
posse, verum ea, quæ inania esse videntur, sæ-
cundiorē etiam plenitudine, summam emulari
plenitudinem. Mox quid non sit deus, quàm
quid sit, afferre facilius Æsculapio suis respon-
sionibus insinuat. deum tamen esse absolutum
bonum, & patrem, cuius officium est omnia gi-
gnere. quod de interna generatione, & quæ in
ipsa dei naturâ manet, intellectum, diuinæ re-
ligionis pietatem affert. Quod nomen boni so-
li deo conuenire contendit, huic Evangelicæ ve-
ritati consonat. Quid me vocas bonum? nemo
bonus nisi solus Deus. Et quod de extrema si-
ne liberu decedentium calamitate subiungit,
velatus sermo est. Non enim id de corporeo,
sed animæ partu concipere, cuius liberos, filios-
que virtutum partu putato, & masculam ad
deum, dei quæ diuinissimas potestates contem-
plan'as sapientiam, quod aperitè innuit, cùm
inquit,*

inquit, Supplicium denique huiusmodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris, nec femina natura insit, quasi apertè diceret, per quod nunquam operetur bona, neque boni vnquam quicquam sit susceptura. Vos ergo summopere sterilitatem anime fugite, & prolem, quae vos aliquando beatos effectura sit, gignite: patrūq; semper gignentis fecunditatem quoad potestis, hoc patetō vestrae mentis imitamini fecunditate. Hec Esculapij summa.

Mercurij sermo facit.

I I I.

GLoria omnium deus: diuinum, diuina natura principium vniuersorum, deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Erat enim umbra infinita in abyssu, aqua insuper, & spiritus tenuis intellectualis, per diuinam potentiam in chaos inerant. Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena, & humida natura elementa deduxit, diūq; omnes seminalem naturam deligebant. Cūque indistincta fuissent, leuia postmodum in excelsam regionem prouolarunt, grauiam sub arena humida resederunt. Distinctis, libratisq; rebus, quæ igneo spiritu vehebantur, emicuit cælum septem in circulos. Dij in astrorum ideis, cum signis eorum con-

spiciebantur. Dinumeratae sunt stellae secundum eos, qui inhabitant illas, deos. ambitus amplior, cursu suo, aëreo circulo, conspirante diuino spiritu vectus. Quisq; deorum ex interna virtute ascriptum sibi opus expleuit. Nata sunt ergo viuientia, quadrupedia, reptilia, aquatica simul atq; volatilia. Satio item omnis per semina pululans, gramen, herba, atque germina florum, sementem quoque regenerationis intrinsecus comprehendebant. Generatio hominum ad diuinorum operum cognitionem, testimoniumq; naturae, ad imperandum omnibus, quae cœlo teguntur, ad bonorum discretionem, ad incrementum generis, numeriq; propaginē. omnisque anima velata carnis umbraculo ad cœlestium deorum discursum suspiciendum, ad opera dei, & naturae progressus, ad bonorum signa, ad potestatis diuinæ cognitionem, portio quaedam tributa est ad bonorum malorumq; iudicium, ac bonorum varium artificium inueniendum. incipit tamen in illis viuere, sapientiamq; nancisci, ad portionem continuè cursus deorum circumeuntium. resolui præterea in id, in quo ampla extabunt monimenta, admonitionesque artificiorum super terram. his electis innouatione tēporum, herbae, generat

nerationesq; carnis animatae & tepesfactis
sementibus fructuum, opificisq; naturae
& artis) reiuuenescunt. Denique vti ne-
cessitate, & renouatione deorum, cursuq;
circuli numerosae naturae diuinum, ac ipsa
scilicet omnis conspiratio mundi, natura
denuo floreſcente. etenim in ipsa diuinita-
te, natura etiam consistit.

C O M M E N T A R I A.

*Tertius rursus commemorat, ex infirmi ma-
teriae sinu, formae sanctae splendoribus illu-
strato, omnia ad ortum suo ordine processisse,
& beatas caelorum mentes opus sibi à summo
patre commissum exſequi. Et hominem ad ge-
minum officium natum, ad aeternorum videli-
cet contemplationem, & ad boni, maliq; iudi-
cium, & rerum humanarum cum varijs artifi-
ciorum inuentis, tum prudentia moderationem.
cui quidem contemplandi materiam, ſequae ad
diuina attollendi, caelum, terra, herbae, ger-
mina, & tota mundi conspiratio, & rerum
pulcherrimus ordo, abundantissime suggerit.
est enim natura velut liber vnus diuinitate
plenus, diuinorumq; speculum. hac sermo sacer.
Tertium tamen hunc dialogum cautè legendum
admoneo. nam gentiles planè gentilitiè expo-
nunt, & faciunt quoddam ad suos errores
fundamentum, πῶς τὰ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τῶν μα-*

ταύρατα. Ad diuinationem omnem, ad idololatriam,orgia decorum,telesas,aut verus thelophrescias, magias, theurgias, fatum, opifices deos, & huiusmodi impura, & nefaria quamplurima. nobis autem vnus deus est, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ in eis sunt, & quæ omnia, prout vult, in tempora mutat, & transfert.

Mercurij ad Tatium Crater, siue

Monas.

IIII.

VNiuerſum mundum verbo non manibus fabricatus eſt opifex. Ipſe verò ſic cogita, illum præſentẽ ſemper agentem omnia, deum vnicum voluntate ſua cuncta conſtituentem. Id enim eius corpus eſt, non tangibile, non viſibile, non dimenſum, non diſtans, nec alterius cuiuſquam ſimile. nam nec ignis, nec aqua, nec aër, nec & ſpiritus. verum ab eo hæc pendet omnia. bonum verò ita eſt, vt ſibi ſoli id competat. Terram quoque ornatu quodam diuini operis exornare voluit. Dimiſit itaque hominem mortalis animantis, mortale animal. & mundus quidem reſertus animalibus viuẽtis mundi per intellectum, atque rationem. homo enim effectus eſt diuini operis contemplator, quod proſectò dum admiraretur, auctorem eius agnouit. Sermonem quidem
o Tati,

Ô Tati, singulis hominibus deus impartit-
uit, mentem verò nequaquam. non quòd
inuiderit, quibus ne utique inuidet, liuor .
quippe ab eo non prouenit: sed illa quæ
habitat cum animis hominum mente ca-
rentibus. T A T. Cur ô pater non omni-
bus deus mentem communicauit? T R.
Quoniam voluit eam ô fili, in medio tan-
quam certamē, præmiūq; animarū pro-
ponere. T A T. Vbinam hanc locauit? T R.
Cum craterē patulum hac impleffet, præ-
conem misit, iubens talia quēdam animis
hominū nuntiare. Mergat seipsam in hanc
pateram, quæcunq; potest, quæ videlicet
credit craterem animā ad eum, qui dimi-
serat, rediturū, quæ'ue finem nescit, cuius
gratia nata fuerit. Quicunq; igitur præ-
conem exaudierunt, se se miserunt in men-
tem, ij cognitionis participes effecti sunt,
mentemq; suspicientes, in homines perfe-
ctos euasere. At qui præconium neglexe-
runt, ij sermonis quidem participes, men-
tis autem expertes, relictī sunt ignorātes,
& cuius gratia, & à quo geniti fuerint.
Horum præterea sensus irrationalis ani-
mantis sensuum similes, itaq; & cupidine
impliciti, ea, quæ sunt digna conspectu,
nequaquam admirantur. nam libidinibus
corporis mancipati, horum causa natum

hominem arbitrantur. Quicunq; verò dei natura fulti sunt, ij ô Tati secundum operum comparationem, pro mortalibus immortales habentur. intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & siquid est præter ea supra cælum. Atq; adeò seiplos erigunt, vt ipsum quoq; bonum intueantur. Quod sane cum perspiciunt, eam, qua hîc vescimur, vitã, miseriam quandam arbitrantur, despicientes vtiq; tum etiã corporea omnia, ad vnum solum feruntur. Hic ô Tati scientiam meritus est diuinorũ, si contemplatio est intelligentia dei, diuino existente cratere.

τ α τ. Equidem ô pater, huius crateris laticè abluì cupio. τ ρ. Nisi ô fili tuũ corpus oderis, te ipsum amare non poteris. quamprimũ verò non te, sed deum ipsum dilexeris, mentem protinus consequeris. hanc denique nactus, scientiam euestigio nancisceris. τ α τ. Quonam pacto assexis hæc, ô pater? τ ρ. Impossibile est ô fili, vtrîq; simul intendere, mortalibus videlicet, atq; diuinis. nam cum duo tantũ in ordine rerum inueniantur, corporeum, & incorporeum: & illud quidẽ mortale, hoc diuinũ dicatur, electiõe vnus amittimus alterum: quotiesq; vnus cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaque

optio,

non in te
descriptum
acquirere

nemo potest
duobus de
rebus ser
uare

optio , eligenti decora, non modò hominem, qui elegit, deũ reddidit, verũ impietatem erga deũ ceteris quoq; demonstrat. deterioris autẽ electio, hominem quidem ipsum perdit, aduersus autem deum nihil præter id vnum delinquit , scilicet quòd quemadmodum pompæ per media trans-eunt, ipsæ quidẽ nullius actionis compo-tes, ceteros autẽ impediētes: haud secus isti pomparum instar vagantur, atque oberrant, propter corporis voluptates. Cũ hæc igitur ita se habeant ô Tati, diuina officia præcedere , humana sequi debent. Deus profectò extra culpam malorum à nobis, causa venit. Nam mala bonis ante-ponimus. Cernis ô fili quòd corpora cœlestia transcendere nos opus est , quodq; choris dæmonũ abesse, ambitumq; astro-rum , eorumq; progressus superare, vt ad vnum, solumq; deum tēdamus. insupera-bile enim bonum est, sine termino infinitum, quo ad se nunquam incipiēs, quo ad humanam cognitionem principium ha-bens. eiusmodi tamen cognitio non eius initium est , sed nobis ipsius cogniti prin-cipium exhibet. Principium itaq; comple-ctamur. hoc enim cognito , vniuersa ce-lerrimè discurremus. Arduum autem est consueta, ac præsentia relinquentē, ad su-
prio

periora se, pótiora q; cōuertere. Illa enim,
 quæ oculis cernimus, nimium nos dele-
 ctant: latentia diffidentiā pariunt. patētia
 autem sanè mala sunt, bonū occultum iis,
 qui manifestis incumbunt. nec enim for-
 ma eius vlla, nec figura. hac de causa sui
 tantū simile: cæteris horū verò dissimile.
 Et enim corpori incorporeū apparere non
 potest: huiusmodi est similis ad dissimile
 differentia, dissimilis q; ad id, quod simile
 est posteritas. Monas, id est vnitas omniū
 principium radix, atq; origo, absque verò
 principio, nihil. Initiū autem est nō prin-
 cipij, sed alterius. monas ergo principiū,
 omnem q; numerum cōtinet à nullo con-
 tenta, omnem q; gignit numerum nullo
 numero genita. Quicquid utiq; genitum
 imperfectum, diuiduum, crescēs, atq; de-
 crescens. ei verò quod perfectum, horum
 nihil accidit. id sanè quod augefcit, virtu-
 te monadis augetur. euanescit autem im-
 becillitate propria, cū vltius monadē
 capere nequeat. Hæc, tibi ô Tati pro viri-
 bus imago dei subscripta sit, quū si dili-
 genter consideraueris, oculis q; internis
 prænoueris, crede mihi fili, ascensum ad
 excelsa comperies. quinetiam imago ipsa
 te perducet: habet enim vim certam visio,
 cōsque, qui intuendi desiderio flagrant,
 appre

apprehendit, eoq; trahit modo, quo lapis,
qui magnes dictus est, ferrum.

COMMENTARIA.

Quartus. nos hortatur sapientiam capessere,
que patulus est diuinæ mentis crater. in
quem quæcunq; anima se immergit, cogniti-
onis particeps effecta, mentem suspicit. at verò,
ut ad eam se attollat, ipsam cælos transcendere
opus est, & astrorum ambitum, eorumq;
progressus superare, & beatorum choros longè
infra relinquere. tunc ad unum, solumq; deum.
tendit, insuperabile, & sine termino infinitum.
bonum: quod cum intuetur, corpora omnia
despicit, & vitam, qua hic vestimur, mise-
riam reputat, solius incorporei boni desiderio
intentata. Nullus tamen in diuino cratere se va-
let immergere, qui suum corpus non oderit, &
qui non se, sed deum ipsum dilexerit, & qui
non mortalia negligens solis diuinis hæserit, so-
lis adsit. sola meditetur atq; flagret. Max uni-
tatis, & numerorum analogia, ad veram mo-
nadem cogitandam, verosq; naturæ numeros.
nos eleuat. Hac Crater.

Mercurij ad Tatium filium suum, Quòd deus
latens simul, ac patens est, v.

HVnc præterea sermonem apud te
transigā ô. Tati, ne præcipuū nomen.
Abi

tibi desit, ne ve ignores id, quod plurimis occultum, videtur esse perspicuum. nam si nusquam pateat, nihil utiq; erit. Quodcunq; se offert aspectui, genitū. quod verò latet, sempiternum. neq; enim opus est, ut appareat, quandoquidē esse nunquam definit. ante oculos quidem id reliqua ponit, ipsum verò secretum manet, utpote quod vita fruitur sempiterna. Etenim phantasia solū circa quæ genita sunt, versatur, in qua præter generationem nihil existit. At vnicum id ingentū incomprehensibile phantasiæ. Cū verò per ipsum cuncta clarescant, per omnia rursus atque in omnibus fulget. Hisq; præsertim apparet, quibus ipse noticiam communicare voluit. Tu igitur o fili mi Tati, in primis piis precibus obsecra dominum patrē vnicū, vnū, & à quo vnus, ut sis illius misericordia dignus, sic tandē deū tantū percipere poteris, si vel vnus dūtaxat illius radius intelligentiæ tuæ benignè refulserit. sola siquidē intellectio latens, latētia perspicit: itaque si mentis oculis inspexeris o Tati, ille tibi (crede mihi) patebit. Deus sanè totius experts inuidiæ, per singulas mūdi particulas ubiq; splendet, atq; adeo se notū præstat, ut non intelligere modò, sed manibus etiā ipsis (ut ita dixerim) liceat

ceat attrectare. nam vndiq; nostris oculis
 eius obseruatur, seque obicit, & inculcat
 imago. Quòd si infimum te latet, quomo-
 do aut te ipsum, aut eum inuenies? Deniq;
 cum deũ videre volueris, suspice syderum
 ordinẽ reliquorũ, quis agẽ perpetuũ ho-
 rum seruat ordinẽ? Ordo quidem omnis
 numeri, loci limitibus terminatur. Sol
 deus deorũ cœlestiũ præstantissimus. Soli
 cœlites reliqui veluti principi, regiꝫ pa-
 rent. Sol tantus, terra simul amplior, atque
 mari, minores tamẽ supra se stellas innu-
 meras cõuerti patitur. Quem timet is, quẽ
 veretur? O fili, diuersorũ syderũ sunt mo-
 tus. Quis mensuram singulis motionis
 assignat? T A T. Arcturum circa idem se
 perpetuò vertens, totamq; trahens mun-
 di machinam. T R I S. Quis hoc vtitur
 instrumẽto? quis mare suis finibus circũ-
 scripsit? quis terræ pondus sistit, ac librat
 in medio? Est certè aliquis ô Tati, horum
 autor, ac dominus. Etenim, locũ, vel nu-
 merum, vel mensurã seruare absq; autoris
 virtute, impossibile est. Ordo fieri à defor-
 mitate nequit. eget autem deformitas do-
 mino, qui ordinẽ præbeat. Utinã tibi da-
 retur, ô fili, facultas, vt alarum adminiculo
 in subliem aëris plagam volares, me-
 diamq; inter cœlũ, ac terram regionẽ for-
 titus,

titus, cōspīceres terræ quīdem soliditatē,
 maris diffusionem, fluxum fluminū, aëris
 amplitudinem, ignis arctam celeritatem.
 O felicissimum fili spectaculū, ō beatissi-
 mam visionem! Siquidem vno luminum
 motu seriē mūdi totius comprehenderes,
 immobilemquē factorem concitum, latentē
 quoque perspicuū cernerēs: quōd si per ea
 etiam, quæ terra sustinentur, fragilia, &
 aquæ profunditate conduntur, deū artifi-
 cem inuestigare volueris: age fili, circū-
 spice humani corporis opificiū, cuius ad-
 monitione perdisce, quis tam pulchræ
 imaginis cōditor, quis oculorum pictor,
 quis nares, auresque ornauit, quis labia
 distendit oris, quis nervos tetēdit, atque li-
 gavit, quis irrigauit venas, quis ossa con-
 gessit solida, quis carnem pellicula tenui
 circūtexit, quis digitos, articulosque discre-
 uit, quis fundamēta pedum extendit, quis
 perforauit poros, atque meatus aperuit, quis
 splenem cōēgit, atque compressit, quis py-
 ramidem impressit cordi figurā, quis ie-
 coris porrō texit fibras, quis pulmonum
 sculpsit fistulās, quis aluo capacem ampli-
 tudinem tradidit, quis honoranda corpo-
 ris membra in propatulo figurauit, quis
 obscœna in obscuro prorsus abdidit, eaque
 aspectu cernentium voluit secreta iacere.

Vide

Vide quot diuinæ artis opera in vna materia demōstrantur, singulaq; pulchra, recteq; dimēsa, nec non propriis inuicē officiis differentia. Quisnam singula finxit? qualis mater, qualis pater? nonne hæc solus ipse inuisibilis deus, cuncta propria voluntate molitus est? Et cū statuam, & imaginē absq; fabro & pictore fieri nullus asserere audeat, mirā mūdi huius constitutionē, sine conditore constituisse putabimus? O cæcum homunculū! ô nimis impium! ô profundis obrutū ignorantiae tenebris! Caue, inquā ô fili mi Tatū, ne vnquam artificij priues artifice: quin immo congruo deū nomine præinuocato, patremq; esse propriū eius existimato. quod si me quiddam audacius proferre coëgeris, huius essentiā esse dicam concipere, ac facere singula. quemadmodū sine factore fieri quicquam nequit, ita deū existere semper, nisi semper agat omnia, impossibile est, in cœlo videlicet, aëre, terra, mari, in toto mūdo, in qualibet particula mundi, tum in quod est, tum in eo, quod non exstat. nihil est in omni natura, quod ille ipse non sit. est ille siquidē, quæ sunt. est ea etiam, quæ minimè sunt. Quæ quidem sunt, deduxit in lucem, quæ nō sunt, occulit in seipso. Hic deus, nomine melior.

lior. hic occultus, hic rursus omnium patentissimus, hic menti cōspiciuus, hic præsens oculis, hic (vt ita dixerim) multicorporeus. nam nihil in corporibus est, quod ipse nō sit. omnia enim ipse solus existit. nomina insuper habet omnia, quoniam vnus est pater. Nomen quoq; nullum habet, quoniam pater est omnium. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positum? quò vertam oculos, vt te laudem, supra ne an infra, intus an extrà? Num modus, an locus circa te, num aliud quiddam ex omnibus? In te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihil deniq; suscipis. omnia quidē habes, quòd autem nō habes idipsum nihil. Quando verò laudabo te pater? tempus & momentū tuum capere non valemus. Qua potissimum in re latides cantabo tuas? nam in iis, quæ creaueris, an in illis, quæ nō creaueris potius? nūm in iis fortè, quæ in lucē in tenebris eruisti, an in iis, quæ latent adhuc arcano sinu recondita? Per quid tandem hytnos tuos dicabo? nūquid in laudatione talis ego ipse mei furis existā, an potius alter efficiat? ipse profectò es quicquid ego sum, ipse es quicquid agam, ipse es quicquid deniq; dicā. Ipse enim es omnia, & quicquid prater te quicquā. Quid sanè

nōn es ipse? Ipse omne quodcunq; genitum. Es quidē intelligens pater, fabricans deus, efficiens bonū, bona faciens, omnia. Materiæ nanq; purissimus aēr, aēris anima, animæ mens, mentis deniq; deus.

C O M M E N T A R I A.

Quintus docet deum latere pariter, & per singulas mundi particulas splendere. res omnes, quæ se nobis obijciunt, eius esse imagines, ita ut mirificus, perpulcherq; rerum ordo manifestè declararet ordinantē, & res singula certis suis limitibus circumscripta, dominum declarent, & autorem, cui sol siderum rex, princepsq; obsequitur, atque paret, quem timet, quemq; veretur, & summatim vniuersa mundi structura suam declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius iudicium affert, dei esse essentiam concipere, ac facere omnia: ita ut deum existere, nisi semper omnia agat, impossibile sit. est enim sic diuinus logos omnia, ut nihil omnium, in qua corporeum, incorporeumq; ens, atq; nihil, in idem conspirant, atq; coincidunt. deinde Mercurius in diuinarum laudum cantibus, dialogum finit, & terminat.

Quod in solo deo bonum est; alibi verò nequaquam ad Aesculapium.

BOnum ô Aesculapi in nullo ponitur, nisi in vno deo, immo ipsum bonum deus ipse semper. Quamobrē essentiam omnis motionis, atque cognitionis, esse deum oportet. Hac essentia orbatum nihil. hæc circa se stabilem actum nullius regnum, infinitum superabūdanter porrigentem possidet. Vnum id vniuersorum principium, bonum porrigens, & effundens bonum. quoties nomino bonum, id, quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. hoc vnico deo adest. neque enim cuiusquam indigus est, vt adeptionem illius appetendo malus fiat, neq; iactura cuiusquam in eum vnquam, vt post damnum dolore afficiatur. Maior enim portione mali, nec est illo validius aliud, a quo expugnetur. in hūc iniuria incidere nulla potest, qua irritatus, laceffitus ve excandescat. Nihil eius iugū subterfugit, quo contēptus indignetur, atq; irascatur: nec est sapientius eo quicquam, quod illi æmulationem incutiat. Itaq; cūm hæc illi non accidant, nihil eius naturæ præter ipsum bonū restitit. Quemadmodū verò nihil eorum, quæ mala sunt, in hac insunt essentia, ita in nullo alio bonū inuenitur. In singulis enim reliqua insunt singula, tenet in paruis, tum in magnis, tum etiā in
iis.

his, quæ secundum vnum, & in ipso quoq;
animali maximo omnium, atq; potētissi-
mo, quod utiq; passionibus genita replet.
Nam generatio, passio quædā est. vbi au-
tem passio, nullo modo bonū. vbi bonum,
nō passio ponitur vlla: vbi dies, nullo mo-
do nox: vbi nox, neq; etiam dies: quapro-
pter in generatione bonū esse non potest.
restat itaq; in eo, quod ingentū. Vt, autē
materiam concessa est omnium participatio,
sic quoq; boni participatione, mūdus bo-
nus. bonū dico, inquantū ipse etiā omnia
efficit, qua quidē ex parte bonus est mun-
dus, in reliquis omnibus nō bonus. passi-
bilis enim ac mobilis est, & omnium præ-
terea causa passionum. In homine insuper
cōparatione mali, bonū. Id quippe, quod
nō nimis malū, quodq; minus malū, bonū
in hominibus appellamus. quo fit, vt bo-
num nostrū nihil aliud sit, quā mali por-
tio minima. Vnde illud etiam sequitur, vt
bonum huiusmodi, à malo separatum esse
non possit. Inquinatur enim hoc bonum,
admixtione malorū. infectum verò, vltē-
rius bonū non permanet: sin minimè per-
manet, malum efficitur. In solo igitur deo
bonum ipsum existit. Quare solum boni
nomen homini adest ô Aesculapi, natu-
ra boni nequaquam. neque enim id ca-

pere potest materiale corpus confectū vñ
diq; & oppressum prauitate, laboribus, do
loribus, cupiditatibus, iracūdia, deceptio
nibus, stultisq; opinionibus, ac nugis. De
terrimum tamen omnium id cenſeo Aesc
culapi, quòd vnumquodq; eorum, quæ di
xi, summum creditur esse bonum. Fugien
dum in primis malum est, ventris luxus
malorū omnium fomes : hinc error, hinc
boni priuatio. Et quidē ingentes deo gra
tias habeo, qui de natura boni cogitanti
mihi sententiam hanc certā infudit, quòd
in mundo bonū esse non possit. si quidem
mundus congeries est malorum. Deus au
tem boni vel bonum, dei exuberans ple
nitudo, supereminentia quippe bonorum
circa essentiam syncerè fulgentis, atq; pu
rissimè. neq; forte sunt essentiæ dei. Au
diendum sanè id assero ô Aesculapi, essen
tiam dei (si vllam deus habet essentiam)
ipsum bonum esse. Pulchrum verò, & bo
num in mundo, aut in mundi partibus in
uenire non licet. Nam quæcūq; sensus mo
uent, idola sunt, & vanæ quædam admi
rationes. quæ verò sensuum organa sub
terfugiunt, ad pulchrum, bonumq; perti
nent. Utq; acies oculi deum non cernit,
sic neque pulchrum, bonumq; cognoscit.
Hæ Squidem partes dei sunt, integerri
miq;

miq; illius propriæ, cognatæ; inseparabiles, præcipueq; dilectæ: & vt has ipse deus amat, sic ab his ipse deus amatur. si deum percipere poteris, pulchrum quoque, bonumq; percipies, perfulgēs omnibus illustratū à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine imitatione bonum. Deus enim comparationem, imitationemq; nullam admittit. Quemadmodū ergo deum pulchrum, bonumq; noueris, ita sanè & cæteris uiuentibus cum deo conferri nequeant nunquam communicandum. Si deum quæsieris, pulchritudinem ipsam quæres. Quæ tandem ad id ferat, vnica uia est, pietas cognitioni coniuncta. Quapropter ignari mortales, & à pietatis semita deuij, hominem quoque bonum nominare non verentur, cum boni notitiam veram habere nullam possit, sed malis irretitus, & illaqueatus sit, malūq; bonum esse censeat, insanabiliterq; malis utatur, eorumq; iacturam, priuationemq; fornicet, omnibus deniq; machinamentis, viribusque contendat, ne vnico solū malo prematur, verū & in numerū mala, magnitudinemq; augeantur. Talia sunt, ô Æsculapi, decora hominum, atque bona, quæ nec fugere, nec odisse ualemus. omnium namq; difficillimum id existit, ob

eam potissimum causam, quia nos illis uti oportet, atque vesci, illisq; orbatam vitam agere nullo modo possimus.

COMMENTARIA.

Sextus hoc contendit, in solo deo bonum, boniq; naturam, hoc est ipsam bonitatem reperiri, caritatem & pulchri potentis, sapientiaq; naturam. In mundo autem solum boni nomen esse, & errorem cecos homines arguit. vitia abhorreremonet, & que via nos ad ipsam bonitatem, ipsamq; pulchritudinem perducatur, edocet, pietas scilicet cognitioni coniuncta, ad quam ignari mortales a pietatis semita deum, pertinere valeant nunquam. Hec sextus.

Quod summum malum est hominibus ignorare Deum.

VII.

QUO ruitis mortales ebrij, qui merum ignorantia combibistis? cum id ferre nequeatis, euomite. viuite sobrij, oculis mentis inspicite. Quod si minus potestis omnes, saltem qui possunt, id agant. Ignorantie pestis omnem terram subuertit, animamq; corrumpit corporis vinculis inclusam, neque finit eam salutis iter asciscere. ne permittite vos in lacum corruptionis, mortisq; submergi. Respirate iam, respirate, ad fontem vite recurrite, illumq; qui vos introducet in adytum veritatis, capessite.

*Vita caritatis
est vita*

pestite. ibi fulgidum lumen nullis immistum tenebris, ibi nullus ebrietate delirat, sed omnes sobrij vigilant, atque mentis oculis eum, qui videri vult, acutius intuentur. is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, neque sermone profertur: sola mens eum prospicit, sola mens prædicat. In primis autem oportet vestem, quam circumfers, exuere, indumentum inscitie, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viam mortem, sensitiuum cadauer, sepulchrum circumuertile, domesticum denique furem, qui dum blanditur, odit: dum odit inuidet. huiusce modi est, quo circumtegeris, umbraculum inimicum. Ad seipsum te deorsum raptat, ne forte conspiciens veritatis decorem, atque proximum bonum, huius oderis prauitatem: neve huius insidias, quas in te assidue machinatur, aliquando præsentias. hoc aciem interiorum sensuum hebetat, & obtundit; crassa illam materia suffocat, abominabili, fastidiosaq; ebriat voluptate, ne audias vnquam, neve perspicias ea, quæ iure & audienda sunt, & in primis inspicenda.

C O M M E N T A R I A.

Septimus conqueritur ignorantia pestem,

C S 746

*quæ omnem terram euerit, animamq; corrup-
pit, corporis vinclis inclusam, & ignorantes
hortatur resipiscere, & corpus mortale indu-
mentum iubet nos exuere, à quo præcipientes in
ignorationem, mortemq; raptamur, & nos in
adytum mentis reuocare, quæ sola eum perspi-
cit, qui neque auribus perspicitur, neq; cernitur
oculis, neq; sermone profertur. Hæc septimus.*

Nihil eorum, quæ sunt, interitus, sed muta-
tiones, decepti homines inuitum nomi-
nant. Ad Tatium.

VIII.

DE anima, & corpore, ô fili, dicendum,
quonam modo immortalis anima,
quantaq; sit agendi virtute in concretio-
ne, dissolutioneq; corporis. Mors ad ho-
rum nullum attinet. *θάνατος* enim, id est
mors, conceptus quidem est mortalis ap-
pellationis, vel vanum quiddam, vel per
ablationem primæ literæ, *θάνατος*, id est
mors pro eo quod dicitur *ἀθάνατος*, id est
immortalis. *θάνατος* enim interitum si-
gnificat. at nihil eorum, quæ in mundo
sunt, interit. Si enim secundus deus est mū-
dus nec nō immortale viuens, impossibile
est immortalis animantis partē aliquam
interire. Quæcunq; mūdo insunt, mundi
sunt membra, homo præsertim animal ra-
tionale. Primus omnium verè sempiter-
nus,

nus, immortalis, ingenitus deus, omnium
autor. Secundus deinde ad illius imagi-
nem, mundus à Deo genitus, & ab eodem
seruatus, nutritus, & immortalitate dona-
tus, velut à proprio patre, viuens quidem
semper, & immortalis: est enim semper vi-
uens quidē, semper & immortalis, etenim
semper viuens, & sempiternum hoc inui-
cem differunt, quia sempiternum quidem
ab altero factum non est: sin autem fiebat
à seipso, non ab aliquo factum fuit, quia
fit semper. Sempiternum enim quatenus
sempiternum est omne, pater autem ille
sui ipsius sempiternus, at verò mundus à
patre semper viuēs, immortalisq; factus.
Quantumq; materiae fuerat subiectū pa-
tri, pater ipse corporeum agens, & in mo-
lem cōgregans, id totum sphaericum red-
didit, imprimens qualitatem materiae exi-
stenti immortalī, rationeq; materiae sem-
piternum habenti. Plenus autem ideis o-
mnibus qualitates pater inferens in sphæ-
ram, velut in gyrum omni qualitate cir-
cumscripsit. Exornare autem voluit id,
quod post ipsum est, quasi immortalitate
fulciens omne corpus, ne materia ab hu-
ius congressu discedere volens, in suam
deformitatem iterum resolueretur. quando
enim incorporea erat materia, ô fili, de-
cor

formior erat: Habet hæc quoque materia qualitates quasdam exiguas reuoluta crescendi pariter, & decreſcēdi natura, quam homines mortem vocant. Huiuscemodi autem confusio circa terrena viuētia. Cœlestium quippe corpora, vnum atque eundem seruant ordinem, quem scilicet primū à patre suo sortita sunt. Seruatur autem ipse à restitutione cuiusq; indissolubilis. Restitutio verò constitutionis corporum terrenorum, ipsaq; dissolutio in corpora indissolubilia, & immortalia restituitur. atq; ita sensus priuatio fit, non destructio corporum. Tertium quoque animal homo ad imaginem mundi genitus, secundum patris voluntatem sese habens, præter cætera terrena viuētia non modò cum secundo deo cognationem habet, verumetiam intelligentiam primi. Secundum planè deum utpote corporalem, sensus comprehendit. Primum verò deum, ut incorpoream, bonamq; mentē, mēte confurgit. T A T. Id ergo animal, nōne destruitur? T R I S M. Melius melius ominare, ô fili, ac insuper meditare quid deus, quid mundus, quid animal immortale, quid animal dissolubile. Scio quoq; mundum à deo simul, atq; in deo, hominē verò à mundo, & in mundo consistere: principium

cipium autem, comprehensioq; omnium,
& constitutio Deus.

COMMENTARIA.

*Octavius edocet in primis cælestia corpora
iugiter vnum, eundemq; tenorem servare, quem
primum à suo patre sortita sunt. Et mortem,
interitumq; primum circa terrena viuentia
corpora apparere, sed penè mortis nomen, atque
corporum interitus vanum esse: corpora siqui-
dem ipsa mutantur non intereunt. verum qua-
litates ipsas idearum idola, simulacraq; , quibus
deus ipsam exornare voluerat, immortalis ma-
teria permutat. Et homo immortale animal,
sed dissolubile, vniuersa natura vinculum, at-
que nodus, partim corporeus, partimq; incorpo-
reus, mentisq; capacior altæ, instar mundi geni-
tus est, vt sensibilem mundum comprehenderet,
& mente ad optimam mentem, felici contem-
platione assurgeret. Hæc octavius.*

Quod in solo Deo pulchrum, ac bonum,

alibi verò nequaquam; Ad

Æsculapium.

IX.

HEri, ô Æsculapi, perfectam edidi
orationem, in præsentiarum autem
necessarium esse arbitror, vt de sensu bre-
uiter disseramus. Sensus, ac motus in hoc
potissimum discrepare videntur, quia hic
quidem secundum materiam, ille autem
secun

secundum essentiã est. mihi tamẽ vterque
 conuenire videtur, neq; distingui in homi-
 nibus ratione. Intus animantibus sensus
 nunc vnitus est, in hominibus autẽ intel-
 ligentia. Ab intelligentia quidem intelle-
 ctus differt, quemadmodum à diuinitate
 deus. Diuinitas enim à Deo; intelligentia
 verò ab homine prouenit. Hæc sermonis
 est soror, aut vtraque sibi inuicem instru-
 menta. Nam neque sermo absque intelle-
 ctione pronuntiatur, neq; intellectio abs-
 que sermone prodit in lucem. Quamob-
 rem sensus, & intelligentia in homine,
 tanquam connexa conspirant inuicẽ. Ne-
 que enim sine sensu intelligere, neq; sine
 intellectuẽ sentire vllò modo possumus.
 Intellectionem tamen absq; sensu intelli-
 gere possibile est, instar eorum, qui in so-
 mnis phantasmata vident. tãtum quoque
 videntur vtræq; operationes in somniorũ
 visionibus externis, sensum autem ex so-
 mno in vigiliã suscitari. In animam præ-
 terea corpus, hõmoq; vnitur: quotiesque
 vtræque sensus, particulæ sibi consentiũt,
 tunc intellectio cõcepta mẽte disponitur.
 Mens omnes notiones cõcipit. bonas qui-
 dẽ, quoties à deo semẽ infunditur: cõtra-
 rias aut, cum à daemonibus quibusdã sper-
 rat: iaciũtur. Nulla profectò mũdi pars
 est

est dæmonum præsentia destituta, horum lumen ab ipso deo totum descendit. Dæmon denique transfusus in hominem, semina propriæ notionis inspergit. Mēs autem conspersa seminibus prægnans, inde parit adulteria, stupra, homicidia, parricidia, sacrilegia, diuinorum cōtemptum, iugulationes, euersiones vrbiū, pestes hominum, & reliqua omnia quæcunq; malorum sunt opera dæmonum. Dei planè semina pauca, at illa quidē magna, pulchra, bona, virtus scilicet, tēperantia, pietas. pietas autē dei cognitio. Deum qui recognoscit, bonis refertus, omnibus, notionēs diuinas assequitur. notionēs inquam haud multorum similes. Qua de causa, si qui huic se cognitioni dedicant, nec ipsi vulgo placent, nec vulgus illis. insanire dæmū putantur, risumq; reportant: interdum etiā odio habentur, contumeliis afficiuntur, vitaq; priuantur. Improbritatem enim hīc habitare diximus, terramq; illius esse prouinciā: terram dico non mundum totum, vt impij quidam obloquuntur. Veruntamen homo deo deuotus, quamprimum diuinam prægustauerit visionem, obliuioni reliqua omnia tradit: atq; etiā, quæ reliquis hominibus mala sunt, huic vt bona contingunt, cōsulerit prouidentia.

& ad scientiam singula referenti, quodq;
 mirandum est, mala semper in bona penitus
 conuertenti. Sed iam ad sermonem de
 sensu iterum redeamus. humanū est, sen-
 sum cum intellectu coniungere. nam
 omnes (vt suprà retuli.) homines intelle-
 ctione feruntur. Cæterum secundum ma-
 teriam vnus, alter secundum essentiam.
 Qui enim prauitatis seruus est materialis,
 à dæmonibus quoq; (vt diximus) intelli-
 gēdi semē accepit. At si qui bonitatis ani-
 mæ cōpotes sunt, horum natura deus ipse
 utitur. Deus enim omniū author, efficiens
 autem omnia, sibiip̄si consimilia reddit.
 Quædā tamē genita bona in operationis
 vsu sterilia. Mūdi nanq; reuolutio genera-
 tiones exagitans, qualitates efficit quasdā,
 inficiens, maloq; fœdans: quasdam defen-
 sans, bonoq; purgans. Mundus ô Æscula-
 pi sensum, motumq; possidet, non huma-
 no sensui, motuiq; consimilem, sed poten-
 tiorē sanè, atq; admodum simpliciorē.
 nā sensus, & intelligentia mundi, id vnum
 est, cuncta scilicet facere, ac resoluerē. Di-
 uinæ voluntatis organum, hac potissi-
 mum ratione constructum, vt à deo semi-
 na suscipiens vniuersa, eaq; toto sinu re-
 condens, omnia quidem componendo
 producat, omnia rursus auferat diuiden-
 do.

do. Atque instar agricultoris periti, quodcunq; nimis adultum est, amputat, ut statutis tēporum interuallis, reuirescat. Nec est quicquam, cui vitā mundus ipse non praestet. simulq; vitæ locus est, est atq; etiā institutor. Corpora verò ex materia in differentiam constant: horum quædam ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoq; permulta, vniuersa certè composita. Quædam tamen congesta magis, non nulla verò simpliciora. Illa grauiā, hæc leuiā. Velocitas autem agitationis, illius varietate generationē qualitatis inducit. spiratio enim crebra existēs, corporibus qualitātē vnā cūm sup̄abundantia vitæ sup̄peditat. Deus igitur Cosmi, id est mundi pater. Cosmus autē eorum, quæ in cosmo, & Cosmus quidem Dei filius. Quæ verò in cosmo, sub cosmi ditione consistunt. ac iure Cosmus appellatus est: omnia siquidem varietate generationis *νοτῶν*, id est exornat, necnō indefinēti vitæ operatione, perpetua necessitatis celeritate elementorum, commistione, ordine genitorum. Ipse igitur cosmus, id est ornatus necessitate simul & meritō nominatus est, animantium omniū sensus & intellectio, quæ ex externis influunt ab eo, quod continet inspirata. Cosmus autem quæcūq; ab ipsa

D orig

origine suscepit à deo, perpetuò seruat. Deus profectò, nō, vt quibuldam videtur, sensu, mēteq; captus est. illi enim miseria pressi, perperam obloquuntur. Quæcunq; sunt, ô Æsculapī, in deo simul atq; à deo pendentia, partim per corpus agētia, partim mouentia per essentiā animalem, alia per spiritum viuificātia, alia verò receptacula defunctorum. Rectius autē dicemus deum talia non habere, sed vt veritatē liquida exprimamus, ipsum esse cūcta fatebimur. Nec ea quidem ab extimis capere, ad extima nihil hominus porrigentem, id est sensus, & intellectiō dei. Vnde nulli vnquā futurum est tempus, in quo existētium aliquid in nihilum euanescat. Quoties verò existentia dico, dei dico thesaurum: nam existentia ipse Deus amplectitur. Extra hunc nihil est, extra nihil, ipse. Hæc tibi ô Æsculapī intelligenti, vera videbuntur: ignorantī autem, incredibilia. Intelligere enim, ipsum credere est: at non credere, proculdubio ignorare. sermo siquidem meus ad veritatem vsq; cucurrit. Mens quoque ampla, & à sermone ad certum quiddam deducta, veritatem attigit: denique comprehendens omnia, eaq; inueniens consona illis, quæ interpretabatur, euestigio credidit, & in ipsa fide decora

cora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem, non intellecta negantur. Hæc autem de intelligentia dicta sufficiant.

C O M M E N T A R I A .

Nonus homines erudit, qui cum intellectu utantur omnes, materiales tamen ex demonum spermatibus, quorum præsentia nulla pars mundi destituta vacat, concipiunt, & prægnantes tandem adulteria, stupra, homicidia, paricidia, & omne flagitiorum genus pariunt. atqui essentiales, spiritualesque viri omne virtutum ornamentum seminatore deo concipiunt, & omne bonum virtutis officium pariunt. Sunt enim dei semina pauca, at illa quidem magna, pulchra, & bona, & vitiorum innumerosæ multitudini longè præstantiora: quæ tamen qui sectantur, nec ipsi vulgo placent, neque vulgus ipsis: insanire demum putantur, risumque reportant, quod terra sedes improbitatis sit, & provincia. Mundus tamen ea lege formatus est, ut à deo semina suscipiens vniuersa, diuinitatis dignum fieret organum, & omnia in miro pulchra ordinationis decore procederent ad ortum, in quo perseverent, suumque tandem nanciscantur exitum, quod profectò fieret, nisi inimicus veniens, m. lio

tritici superseminaret Xizania. Vos ergo seligite diuina semina spirituales facti, & malorum semina demonum, qui nos materiali affectione dormientes occupare vigilant, cauti nunc effugite. Hac Nonum.

Mercurij Trismegisti Clauis ad

¶

Tatium.

¶

HEsternum ô Æsculapi sermonē ascripti tibi: vnde æquum est hodiernum Tatio dedicare, eoq; magis id operæ prærium, quo disputatio præsens, omnium ad illum a nobis antedictorum compendiariorum quædam summa futura est. Deus & pater, & bonum ô Tati, naturā eādem, imo eundem actum habent. Illa siquidem augmenti, diuinationisq; appellatio est, quæ circa mutabilia, & immutabilia, id est humana, & diuina versatur. quorum vnumquodque ille vult esse. alibi verò actum (quæadmodum in aliis demonstrauimus) diuinorum atq; humanorum, quæ quidē in hoc intelligere necesse est. huius actus voluntas est, huius essentia velle cuncta subsistere. Quid est Deus, & pater, & bonum, nisi ipsum esse horum omnium nōdum existentiam. quinetiā existentia ipsa horūdem sunt, id Deus, id pater, id bonū, cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mōdus enim ac sol eorum, quæ sunt secund

tundum participationē patēr, non tamen
 viuentibus vitē, bonitatisq; causa. quòd si
 hoc ita se habeat, comprehensus agitur à
 voluntate boni, sine qua nec esse vnquam,
 nec fieri potest. Cùm filiorum pater, tum
 procreationis, tum etiam alimenti, per so-
 lum appetitum boni suscipiens (nam bo-
 num actiuū est) id alteri conuenire quàm
 illi nequit. quod cùm accipiat nihil, vni-
 uersa vult esse. Non dico ô Tati vniuersa
 facit: faciens enim, longo quodam tempo-
 re deficiens, at indignum est. Siquidē in-
 terdum facit, interdum cessat, egenū qui-
 dem & quantitatis, pariter & qualitatis,
 nonnunquam quālia, & quanta disponēs,
 aliās horum contraria. Deus autem & pa-
 ter, & bonum, eo ipso quòd omnia est. Ta-
 le igitur ei quidem ista præcipere potest.
 etenim hoc vult esse, & est. Et ipsum ma-
 ximè verò ipsi, nam cetera omnia propter
 ipsum. Proprium quippe boni, ô Tati,
 sese notum præbere. id bonum est ô Tati.

T A T. Visionis pater, bonæ & pulchræ
 nos participes reddidisti. vnde meæ men-
 tis oculus visione quasi iam expiatus est.

T R. Neque verò quemadmodum solis ra-
 dius, fulgore nimio corrūpit oculos, caligantesq;
 reddit, sic ipsius boni cōspectio.
 illustrat enim, atq; oculi lucem eo magis

exauget, quō quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxum. Velocior est, & acutior diuina lux ad penetrandum, innocētiaq; , & immortalitate singula complens. Qui nitorem hunc à corpore vberius haurire possunt, obdormiunt sæpenumero à corpore ad aspectum pulcherrimum. quemadmodum Cœlum, & Saturnus nostri progenitores assurgunt.

T A T. Vtinam & nos pater. T R. Vtinam ô fili. Adhuc tamen imbecilliores sumus ad conspiciendum. Tunc autem poterimus mentis oculos eleuare, bonumq; , decoremq; incomprehensibilem prospicere, cum nihil de illo prorsus dixerimus. eius cognitio diuinum silentium est, & intenta omniū applicatio. Qui id intelligit, nil potest aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipsum aliud intueri. Qui id audit, nil audire post ipsum, neq; corporis etiã sui mēbra mouere. vniuersis profectò corporis sensibus, motibusq; solutus, intrepidus agit. nam qui totum circumlustrat, vndique mentem totam quoq; irradiat, animam abstrahit totam à corpore, totam in essentiam deniq; dei transfigurat. Impossibile enim ô fili animam hominis in corporis fœce iacentem, diuinã assumere formam. Neque licet etiam dei pulchritudinem

nem contueri, nisi quis anteq̃ in deum fuerit reformatus. T A T. Quonam pacto id dicis ô pater? T R. Omnis animæ distributio ô fili. T A T. Mutationes autem quonam modo interim distribuens? T R I S. Num in iis, quæ generatim diximus, audisti, quemadmodum ab vna mûdi totius anima, vniuersæ profluunt animæ per Cœmnem mundum tanquã distributæ circũcurrentes? Harû vtiq; animarum mutationes permultæ partim sanè in melius, feliciusq; , partim autem in contrarium. Nam reptiliū quẽdã in aquatilia transmutantur, aquatiliû animæ in terrestria migrât: terrenorû in volatilia scandunt, aëreorum vertûtur in homines, hominû deinde immortales animæ in dæmones transeunt, demum in deorum chorum feliciter reuolant. Chori deorû gemini, vagantiû vnus, non vagantium alter, atq; hæc est suprema animæ gloria. Anima verò in corpûs humanum delapsa, si quidẽ mala perseuerauerit, non gustat immortalitatis quicquã, neq; bono etiam fruitur. reuoluto autem itinere in reptilia præcipitans. Hæc vtiq; adiudicatio, pœnaq; est animæ malæ, prauitas animæ, ignorantia. Anima naturæ rerum; boniq; inscia, orbata oculis, corporis sese passionibus implicat. Anima, cæ-

codæmonis, id est mali dæmonis ritu corrupta, seipsam ignorans abiectis corporibus, monstrisq; deformibus seruit. Corpus suū velut onus infestū circumfert, nō præsiciens corpori, sed ob ignorantia subjugata. contra verò virtus animæ cognitio est. eruditus enim re vera, bonus, pius, diuinus. **T A T.** Quis hic est o pater? **T R.** Qui nec loquitur, nec audit multa, qui duobus sermonibus, seu dicēdis, siue audiēdis intēdit, & pugnat in tenebris. Nam deus & pater, & bonū, nec lingua pronūtiatur, neque percipitur auribus. Cū hæc igitur ita se habeāt in omnibus, quæ sunt ex eo, quod seorsum ab illo esse nequeūt, sensus insunt. Inter cognitionē autē, ac sensum multū interest. Sensus enim superātis motus existit cognitio: sciētia, terminus. Sciētia dei donū. siquidem vnaquæq; scientia incorporea mente vtens, vt organo, mens autē corpore: quamobrem vtrāq; in corpora, tum intelligibilia, tum etiā materialia recurrunt. Ex oppositione enim, & contrarietate cōstare omnia necesse est, neq; aliter se habere possibile est. **T A T.** Quis igitur materialis iste deus? **T R.** Mundus, pulcher quidem, non tamē bonus. etenim ex materia constat, passionibusq; subiicitur: primusq; est eorum, quæ patiūtur: secund

cundus autem eorum, quæ sunt. Indigus præterea suapte natura, factus aliquando semper existens in generatione, atq; genitus, qualitatūq; , & quātitatū omniū genitura. Mobilis enim. Omnis autē materialis motio, generatio dici debet. Intelligibilis quoq; status, hoc pacto motū materialem agitat. Quoniā mundus sphaera est, id est caput, nec supra materiale quicquam. quemadmodū neq; aliud sub pedibus intelligibile, at materialia cūcta. Mens verò caput in circulū agitatū, id est, secundū naturā capitis motum. quocūq; igitur cōtingua sunt, capitis illius pelliculæ, quæ sanè anima est, immortalia nata sunt, quasi corpus sit in anima constitutū, animamq; habentia plena sunt corpore. Verū quicquid à pellicula procul, in qua sunt, quæ magis participant anima, corpus existit. totū verò animal est. Itaq; mundus ex materiali quodam , & intelligibili compositus est. Mundus animal primū, homo secundum, post mundum animal , primū autem animalium reliquorum. quodcunq; verò animæ munus conceditur aliis, homo quoq; possidet. neque solum non bonus, sed malus etiam , utpote mortalis perpenditur. Mundus enim non bonus , quia mobilis. non tamen malus , quoniam immortalis.

Homo autē tum quia mobilis , tum etiam
 quia mortalis , malus esse censetur. Ani-
 ma hominis in hunc vehitur medum.
 Mens in ratione, ratio in anima, anima in
 spiritu , spiritus in corpore. Spiritus per
 venas , arteriasq; , sanguinemq; diffusus,
 animal vndique ciet , molemq; corporis
 suspensam sustinet, atque circumfert. Vnde
 decepti quidam humorem sanguinis ani-
 mam existimarunt: hos planè latuit , quia
 in primis oportet spiritum ad animam
 vsque manare. deinde sanguinem coale-
 scere , venasq; , & arterias cauas extendi,
 demum resolui animal , eamq; mortem
 corporis esse. Ex quo autem principio
 cuncta dependent , principium ex vno,
 atque solo. Et principium quidem mo-
 uetur , vt rursus extet principium. ipsum
 tamen vnum præstat , nec ab vnitatem de-
 cedit. Tria igitur hæc sunt. Deus pater
 bonum , & mundus , & homo. Mundum
 Deus habet, mundus hominem. Mundus
 dei filius , homo genitura mundi. Neque
 enim ignorat Deus hominem , sed curam
 eius habet, ab eoq; cognosci se vult. Hæc
 vnica salus homini , cognitio dei , hæc ad
 olympum ascensio. Ex hoc vno dunta-
 rat anima bona, neque interdum quidem
 bona, aliàs autem mala, at secundum ne-
 cessit

cessitatem. T A T. Quomodo id asseris ô mi Trismegiste? T R I S M. Hoc inquam assero, animam pueri contēplari seipsam, nondum ex natura sua propter corpus egressam, nondum corpus omnino compactum est, ac seipsam vndique pulchram conspiceret. Nam haud corrupta est adhuc à corporis passionibus, mundi totius anima, tuncq; dependens. Cùm verò compactum est corpus, animamq; in sui molem dispergit, ac distrahit, tunc illa obliuioni subiicitur, pulchriq; , ac boni visione priuatur. Obliuio autem ipsa improbitas est. Idemque accidit iis, qui egrediuntur ex corpore. Recurre enim anima in seipsam, spiritus in sanguinem, anima in spiritum contrahitur. Mens à velaminibus libera & diuina existens suapte natura igneum sortita corpus, per loca omnia circunvagatur, animamque iudicio iusto, ac merito supplicio derelinquit. T A T. Quo pacto, id, ais ô pater? T R I S M. Mens quidem ab anima, anima verò à spiritu separatur. Indumentum mentis anima. Indumentum animæ spiritus. Cointelligere oportet ô fili cùm dicente auditorem, atque conspirare, auditumq; acutiorem voce dicentis habere. Harum ô fili vestium conuolutio in corpore ter-

reno conficitur. si quidem nudam secundum se mentē in terra sistere mole penitus impossibile. neq; enim potis est terrea fæx mentem adeo diuinam suscipere, neq; tantum numen partibili cōfirmatum corpore sustinere. Assumpsit ergo mens animam velut amictum. Quinetiā anima diuina existēs, vehiculo spiritus vititur. Spiritus animal totum percurrit. Itaque cum primū mens à terreno corpore soluitur, proprium mox subit amictum, igneum videlicet corpus, quo sanè quādiu circumtectā est, in terreum corpus turgescere nequit. Terra nanq; ignem minimē sustinet, tota siquidē ab exigua scintilla cremaretur. Qua de causa terrenæ moli circumfusus est humor, quasi quoddam ad combustionem ignis obstaculum: qui cum acutissimus, ac velocissimus, sic omnium diuinorum conceptum, singulorum comprehendit elementorum corpora: etenim ipse cœlorum artifex, igne potissimū ad suam fabricam vititur. Opifex quidē totius vititur omnibus: omnis autem faber iis, quæ sunt circa terrā: orba nanq; igni mens hominis, ad humanamq; dispositionē duntaxat idonea, diuina cōstruere nequit. Humana certē anima, non omnis quidē, sed pia, beataq; , diuina. Postquā verò huiusmodi

modi anima per mortem à carcere corporis est exempta; cum omnis subierit virtutis, pietatisq; madata, certè aut mens, aut deus efficitur. Certamen autem religiosæ pietatis hoc est, recognoscere deum, iniuriam inferre nemini, anima tamen impia in natura propria remanet, ac seipsam nimium cruciat, corpus quatit, quod ingreditur, terrenū & humanum. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam non capit humanam: neq; fas est in corpus animæ ratione carētis, animā rationalē corrumpere. Lex enim diuina generationē tam nefariā prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur, ô pater, hominis anima, quodve suppliciū huius animæ grauius? TRIS. Impietas, ô fili mi Tati, cuiusnā ignis ardentior flāma, quàm impietatis est? Quænam fera mordax ita corpus lacerat, vt impietas laniat animā? Nonne vides quot malis animus premitur impius? En sic fili vociferatur impius animus: Vtor: absumor: quid agam nescio: deuorāt me miserum mala vndiq; confluentia: non video quicquam: heu miser, nō audio. Tales afflicti sunt animi voces: talis naturæ congrua mulcta: non qualē tu fortè fili, & alij quidam arbitrantur; quibus videtur anima nostra postquam est humanam

figuram, in corpora degenerare brutorū. Hic enim impius error, verū castigatio-
nis eius, modus alter. Mens utiq; cum de-
mon efficitur, ad obsequiū dei iubetur
igneum capessere corpus: inde in ani-
mam transfusa nefariam, eam flagellis
verberat peccatorum: his animus verbera-
tus iniquus, ad neces, conuicia, obiurgia,
rapināque varias sese vertit, ad ea deni-
que, per quā delinquunt homines, vniuer-
sa delabitur: at cum in sanctam mens in-
fluit animam, extollit illam ad sapientiæ
lumen. Hæc anima postmodum nūquam
somnia torpore languet, sed & verbis pa-
riter & operibus humano fert opem gene-
ri, iuuatque modis omnibus, suum sem-
per æmulata parentē. Quamobrem
oportet ô fili nos agētes deo grātiās ob-
secrare, vt bonæ mentis participes effici-
mur: in melius quidē anima migrat, in
deterius nunquam. Est etiam animarum
communio quædam. deorum animæ com-
municant hominum animis. Deus se
communem singulis exhibet. præstantior
enim cunctis ille. cuncta autem illo sunt
imbecilliora. mundus deo, homo mun-
do, homini brutum subiiciatur. Deus su-
per omnia est, & circa omnia. Dei ra-
dij, ætus existunt. mundi radij, sunt natu-

re: radij verò hominis artes, atq; scientiæ:
Per mundum exercentur actus, iiq; in ho-
minē per mundi radios naturales descen-
dunt: naturæ per elementa: hominis per
artes, atque scientias. Hæc utiq; mundi to-
tius administratio, ex vnius natura depen-
dens, perq; vnā materiam rectè discur-
rens, qua nihil validius, nihil diuinius, ni-
hil denique magis vnitum. Hominum ad
deos, ad homines decorum cōmunio. Iste
bonus est dæmon: anima, quæ hoc plena
est, beata est, misera verò vacua. T A T.
Quānam ratione id ais ô pater? T R I S M.
Scito mi fili, quia anima omnis habet
ipsum bonū pro mente. de hac enim præ-
sens nobis est sermo, non de ministro hu-
ius, quē suprā diximus, ex iudicio demis-
sum ad inferos. Anima mentis præsentia
destituta, nec agere quicquam, nec dicere
potis est. Sæpe verò mens extra animam;
quo quidē in tēpore, nec audit, nec videt
anima, sed animali similis est ratione ca-
renti. Tanta est potētia mētis, quæ animā
huiusmodi deferit implicitam corpori, &
ab eodē tractā ad infera. Talis anima fili-
ni mentem nullam habet, ideoq; nec ho-
minem hunc appellare fas est. Homo si-
quidē animal est diuinū, nec est cum ter-
renis brutis, sed cū diis cœlestibus com-

parandus. Quinimo si audendum est verum fateri, homo verus vel cœlicolis est præstantior, vel saltem pari sorte potitur. etenim quicumque cœlitum descendit ad terram, cœli limitē deserit. homo autem ascendit in cœlum, illudq; metitur: nec eum fugit quæ ima sunt, quæ ve sublimia, ac reliqua omnia diligēter inquirat. quodque maius est, terram quidem haud dimittens in cœlum attollitur, tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrē audendum est dicere, hominem quidem terrenum, deum esse mortalem: deum verò cœlestem, immortalem hominem. itaque horum virtute duorum, hominis scilicet ac mundi, gubernantur singula. vni demum cuncta subiiciuntur.

COMMENTARIA.

Decimus deum omnia absolutè esse constanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt. ait: amen deum patrem esse, & bonum eo ipso, quòd ipse omnia est. Mox de animæ in silentio raptu discutit. ubi quæ mentis oculis cernuntur, neque revelare fas, neque revelandi concessum est arbitrium. Quod autem de animalium transformatione subiungit, non verborum fictionem, sed fictionis allegoriam sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, cum inquit: Aliud enim

enim corpus, quàm humanum, animam non capit humanam: neque fas est in corpus animam ratione carentis, animam rationalem corrumpere. lux enim diuina generationem tam nefariam prohibet. Et paulo post subiungit: Talis naturæ congrua multa, non qualem tu forte fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra, postquam est humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, quòd ei animam pueri causatur seipsam contemplantem. hoc viderint qui mentem intelligentiamq; abditam defendunt. Hac & similia Clauin.

Mens ad Mercurium.

X I.

DEsine tandiu differere ô Trismegiste Mercuri. file iam, antedictorum reminiscere: etenim sensum tibi meum non pigebit exprimere, eoq; magis, quo multæ & variæ inter mortales de mundo, deoq; opiniones pererrant. T R I S. Equidẽ, vt ingenuè fatear, huius rei veritatẽ nondum teneo ipse. ergo mi domine purã exprime veritatem. nam vnicum te elucidare talia posse confido. M E N S. Audi me igitur ô fili. tempus, deus, & vniuersum sic se habent. Deus æternitas, tempus generatio, Deus æternitatem, æternitas mundum, mundum

mundus tempus, tēpus generationem efficit. Dei quasi essentia est, bonū, pulchrum, beatitudo, sapientia, æternitas: essentia, ipsum idem. mundi ordo, temporis transmutatio, generatio, mors, & vita. actus dei, mens, & anima. æternitas, perseverantia, atque immortalitas, mundi institutio, & restitutio temporis. augmentū & diminutio, generationis deniq; qualitas. Aeternitas ergo in deo, in æternitate mundus, tempus in mundo, in tempore generatio. æternitas extat circa deum, mundus in æternitate movetur. tēpus terminatur in mūdo, generatio cōplectitur in tempore. Sors itaq; omniū deus, essentia verò æternitas. Opus æternitatis est mundus factus quidē non aliquādo, factus autem semper ab æuo. Cum verò nunquā cesset æuum, nunquam cessabit & mundus. Cumq; sit mūdo eternitate cōprehensus, nulla mūdi pars interit. T R I S. Dei verò sapientia quid est? M E N S. Bonum, pulchrum, beatitudo. omnis virtus, & æuum. vnde immortalitatem præstat æuum, perseverantiam materiæ tradens. Origo enim materiæ pēdet ex æuo, quemadmodū ex deo æuum. Generatio quidem, ac tempus naturæ geminæ, & in cœlo sunt & in terra in cœlo sanè immutabilia sunt hæc duo,

duo, atq; immortalia: in terra mutabilia, corruptioniq; obnoxia: Aeternitatis anima deus est, anima mundi æternitas, terræ anima cælum. Deus in mente, mens in anima, anima autē in materia: omnia verò ista per ævum, totum hoc corpus, in quo corpora omnia: anima mente, deoq; plena, intima mūdi replet, cōplectitur extrema, vitā omnibus hæc suggerit, extrinsecus quidem, ingēti huic, perfectioq; animali mundi, intrinsecus autem cæteris, quæ insunt mundo viventibus. Supraq; in cælo quod idem est, omnia sistens: infrā verò in terra, generationē agitans. Mundum profectò cōtinet ævum, siue per necessitatem, seu providentia, vel natura: & siquid aliud quis cogitat, vel etiam cogitabit vnquam, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam, nec diuinam vllam comparare quis audeat. Caue igitur ô Mercuri, nequid infernorum, nequid etiam superiorum dei simile censeas: nam à veritate penitus aberrares: nihil quippe simile est ei, quod dissimile, solumq;, & vnum est. Neque cuiuspiam putes eandem, quæ deo, vim adesse: quid enim post illum tale, & ad immortalitatem, & ad qualitatis transmutationē? quid autem præter hoc aliud

deus efficiet? neq; enim otiosus est deus: nam otiosa forent omnia: cuncta siquidē plena sunt deo: otium verò in nullis mūdi partibus reperitur: nomen profectò vanum est otium, tum secundum id, quod agit, tum etiam secundum id, quod agitur: vniuersa fieri necesse est ac semper fieri secundum loci cuiusq; naturam. Agens non vni præsens est tantum, sed omnibus: nec vnum duntaxat, verum vniuersa producit: nam efficax existens in seipsa potestas, in iis, quæ facta sunt, minimè sufficiens est: sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Agē contēplare, pro me subiectum tuo conspectui mūdū, atq; eius diligenter circūspice formam, inuiolabile corpus, quo nihil antiquius per omne quidem adultum, ac vires. Inspice præterea mundos septē suppositos, ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno, cursu suo differēter complentes æuum plena lumine singula, ignis verò in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorum, dissimiliumq; cōmistio, lumen instituit illustratū ab actu dei, bonorū omniū genitoris, totius ordinis principis, septemq; mundorū ducis æterni: lunam verò cæteris præcurrentem, naturæ organum, inferiorem materiam transmutantem, terram in mundi medio

medio sitam , pulchri mundi subsellium,
nutrimentum terrenorum omnium, ean-
demq; nutricem. Meditare numerū mor-
taliū, immortaliumq; viuentium, me-
dium verò quasi confinium vtrorumque,
mortalium videlicet, atq; immortalium, lu-
nam ipsam circumeuntem. Anima rursus
omniū plena propriis ab ea motibus agi-
tata, partim quidē circa cœlū, partim ve-
rò circa terram: nec ea, quæ dextra sunt, ad
sinistra, neq; laeva ad dextra. Item nec su-
perna ad infera, neq; infera iterum ad su-
perna. Quod autē hæc omnia genita sint
ô dulcissime mi Mercuri, nequaquā nunc
opus est vt me disserente perdiscas: nam
corpora sunt, habentq; animā, & mouen-
tur. hæc autem in vnū cōgredi absq; con-
gregantis virtute impossibile est. Opor-
tet igitur aliquem esse talem, ac penitus
vnum. Nam cū multi, variiq; sint mo-
tus, & dissimilia corpora, vnus autem or-
do velocitatis in omnibus, impossibile est
duos, aut plures esse factores: neque enim
ordo vnus probaretur in multis. Præterea
qui inter illos imbecillior esset, potentio-
ri nimirum inuideret. ex quo seditio quæ-
dam exoriretur. Itaq; si vnus eorum actor
mutabilium animalium extitisset, cuperet
quoq; immortalia gignere, quæadmodum

genitor immortalium affectaret mortalia: quineuā vna existente anima vnaq; materia ad quem illorum potissimum fabricatio pertinet? Quod si ad vtrumq;, ad quem prouincia maior? sic autem cogita, omne corpus viuens, seu mortale siue immortale, ex materia constat & anima: omnia sane viuentia corpora animata sunt, non viuentia verò nuda penè in omnia. Anima quoq; similiter secundū seipsam suo propinqua parenti, vitæ causa est: vitæ autem causa est quilibet immortalium. Quonam igitur modo mortalia viuentia differunt à mortalibus? itemq; ab immortalibus immortalia? esse itaq; horū omnium aëtoris præ cæteris est præcipuum. Nam anima vna, vita vna, vna quoq; materia. Quis nā iste, quis alter præter vnicum deum? Num alteri cuiuspiam quàm soli deo conuenit procreare viuentia? Vnus itaq; deus, mundum vnū est confessus, Solem vnum, vnicam Lunā, vnā quoq; diuinitatē. Ipsum verò deum, vnū quidem credimus esse. Vnus igitur, singula facit in multis. Num censes arduum quiddam, & laboriosum deo vitam animam, immortalitatem, mutationemq; efficere? Tu enim tot, tantāq; potes, vides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis. Neq;

alter

alter est in te, qui videt, quiue audit alter.
Nec loquitur vnus, graditur aliùs, hic
odorat, ille gustat, hic spirat, intelligit ille:
at vnus hæc omnia præstat, neq; etiã pos-
sibile est illa sine dei natura fieri. Vt enim
qui cessat ab iis, non est amplius animal,
sic qui ab illorum cōstructione cessaret,
minimè deus esset. id autem suspicari ne-
farium. Quòd si cōcessum nihil in rerum
natura consistere, cui non insit naturalis
quidam agendi vigor, simulq; certi ope-
ris executio, quanto magis asseuerandum
est deo, non decesse potestatem omnium,
& effectū: nam quicquid otiosum, imper-
fectum, imperfectū dicere deum, nefas. fa-
cit igitur omnia deus. Nunc mihi id pau-
lulum temporis, ô Mercuri, totus adesto,
ipsum te mihi dedito, opus dei confestim
intelliges. Hoc opus adesse necessarium
erat, vt essent ea, quæ sunt, quæue fiebāt,
& quæ fient in posterum. Id autem, ô sua-
uissime mi Mercuri vita est, id verò pul-
chrum, id autem bonum, id deniq; deus.
Sin autē petieris, vt hæc tibi per exemplā
operum ante oculos ponam, aduerte, quid
tibi accidat generare volenti. non tamen
illius hoc simile: ille siquidem non diffun-
ditur voluptate, nō habet operis adiutorē.
(Suapte natura efficax, vi propria operans

uersatur, in opere semper existens ipse, quodcūque fecerit vnquam. Si à quodam influxum suum ille subtraxerit, deficiente vita in mortem corrueunt vniuersa. Cū verò viuant omnia, vnaq; sit vita cunctorum, vnus est deus. Rursus si omnia viuentia sunt, & quæ in cælo videntur, & quæ iacent in terra, vna profectò vita cunctorum manet ex deo, atq; ipsa & ipse est deus. ab vno fiunt omnia conditore. Vita verò est vnio mentis, & animæ: mors autē non pernicies concretorum, sed vnionis pluriū dissolutio. Imago ergo dei æuum, æui mundus, mundi sol, solis autē homo. At verò mutationem quandam, populi mortem esse arbitrantur, ob eam causam, quia moles resoluitur corporis, & vita se reuocat in occultum. Equidem, o dilecte Mercuri, mundum quidem mutari hac te doceo ratione, quia quædam illius particulæ in occultū iugiter abeunt, nunquam tamen interire illum existimato. Hæ profectò mundi sunt passionēs, reuolutio scilicet, atque occultatio. Reuolutio quidem cōuersio, occultatio autem renouatio est. Omniformis præterea mundus formas haud sanè aduentitias, peregrinasq; suscipit. Verū ipse eas in seipso coagitat, etiam omniformis mūdi similis erit: at si vnicam formam

formam habuerit, in hoc erit mundo deterior. Quid itaque dicemus ad hæc? ne obsecro in ambiguo resistamus. Quod enim in diuinis ambiguum, nōdum cognitum: vnā igitur habet ideam: huius autē idea propria, cū aspectū fugiat oculorū, incorporea est, formasq; per corpora singula exprimit. Neq; vlla te prorsus admiratio teneat, quia sit quædam incorporealis idea: est enim qualis idea sermonis, & inscriptionibus apices: videntur enim per multū excedere: planè tamen ex natura, leuesq; sunt. Meditare autem quod nunc dicetur audentius, quodq; verius etiā asseretur, quēadmodum homo nequit sine vita viuere: ita nec deus viuere potest, nisi bona producat: Hæc enim dei vita, hic eius actus, agitare singula, vitamq; omnibus inspirare. Quædam verò eorū, quæ suprā diximus, certam quandam requirūt intelligentiam. Considera in hoc exēplo quid potissimū significare velim. Omnia sunt in deo, non tanquam in loco posita, Locus enim corpus est immobile, atq; ea quæ posita sunt, motu carent. Locatur quippe aliter in corpore, aliter in phantasia. Cogita singula continentē, cogita nihil esse, quā incorporalis natura capacius, nihil velocius, nihil validius, ipsumq; omnium

capacissimum, velocissimum, potentissimum. Sic iterum à teipso incipiens meditare, atq; animæ tuæ præcipito, quæ citius, quàm præcipies euolabit. Iubeto inquam, ut transeat in oceanum, illa prius quàm iusseris ibi erit, inde, ubi nunc est, nequaquam discedēs. Iubeto iterū, ut in cælum volet, nullis pennis egebit, nihil eius obstabit cursui, non solis incendium, non ætheris amplitudo, nō vertigo cælorum, non syderum reliquorum corpora, quin penetrās omnia, ad supernū corpus usque transcēdat. Quinetiam si volueris globos omnes trāsire cælorum, quodq; superius est, inuestigare, id quoq; tibi licebit. Aduerte quanta sit animæ tuæ potestas, quanta celeritas. Tūc potes ista, deus nō possit? Hoc igitur pacto contemplare deum, ut in seipso intelligētias omnes habētem, habentemq; seipsum ceu mundum penitus vniuersum, nisi te deo æquaueris, deū nunquam intelliges: nam simile semper à simili suo cognoscitur. Extende teipsum in magnitudine sine termino, emerge ex corpore, totū supergredere tempus, æternitas esto: sic deum deniq; noueris, impossibile nihil in teipso supponens. Teipsum immortalem putas, comprehendere cuncta potentem, scientiam omnem, atq; omnem
pari

pariter artē: omni sublimitate sublimior
 esto, omni fundo profundior, sensusq; fa-
 ctorum tuorum singulos in te colligito,
 ignis, aqua, aridi, humidi, adesto simul
 mundi partibus omnibus, cælo, terræq;
 mariq;, per omnē ætatē, extra corpusculi
 tui utrē habitato, per mortem nihil inte-
 rire putato. Cuncta hæc simul cōprehen-
 dito, loca, tēpora, moles, qualitates, & quā-
 titates, sic deum intelligere poteris. Con-
 trā, si animā tuam in corpus demerferis,
 ipsamq; abieceris, iisq; te verbis in cœnū
 prostraueris, neq; scio quicquam, neq; sci-
 re etiam valeo, vastum horreo maris fun-
 dum, in cælum volare nequeo, non noui
 quid nunc sim, nō noui quid sim futurus
 in posterū, quid tibi cum deo? neq; enim
 potes, cum sis malus, corporisque fœtidi
 feruus, ipsum pulchrum, bonumq; perci-
 pere: extrema verò prauitas, non recogno-
 scere deum. At verò cōfidere, atq; sperare
 se, bonum aliquando reperire posse, via
 quædam diuina est, ad bonum recto trami-
 te ducens, facilisq;, & peruia, passim pro-
 cedenti tibi semper occurret, ambulanti,
 nauiganti, die, nocteq; loquenti, pariter
 atque tacenti: nihil est enim in rerum na-
 tura, quod non aliquam præ se ferat diui-
 nitatis imaginē. T R I S. Nōne inuisibilis
 deus?

deus? MENS. Religiosius loquere Trismegiste: nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit, ut eū per singula cernerēs. Hæc dei bonitas, hæc eius virtus est, illū fulgere per omnia. nihil est vel in incorporeis etiam inuisibile, mens ipsa intellectione videtur, deus autem in operatione conspicitur. Hæc hactenus enodata tibi sint Trismegiste, cætera omnia ipse per te iam perscrutaberis, neque falsa veritatis imagine decipieris.

COMMENTARIA.

Undecimus de mente, diuino sermone plenus declarat eternitatem à deo, mundum ab eternitate, tempus à mundo, transmutationem à tempore, à transmutatione mortem, atque vitam pendere, in superabili dei potestati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem esse, quem vnicum esse cum rationibus, tum analogis, grauissimè permonstrat: qui cum otiosus esse nequit, semper omnia facit: quod de æterna verbi generatione dictum rectè concipias: ait enim quòd opus diuinum adesse necessariū erat, ut essent ea, quæ sunt, quæ fiebant, & quæ fient in posterum, id vita est, id pulchrum, id bonum, id denique deus, & vita cunctorum: sed quid hoc nisi quod altius
Euas

Euangelista tuba cecinit, cum inquit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. quod factum est, in ipso vita erat. Cunctorum ergo vita, à deo manat, atque ipsa deus est. Quò sit, ut ea vera mors, verusq; is non sit rerum interitus, qui vulgò putatur, verum ea, qua viventium vita in abditum se reuocans, res deserit. Mira profectò proportionem ad eum comprehendendum vitur, qui omnem effugit proportionem, qui comprehensus incomprehensibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus se præstat cognoscibilem. Vos ergo quicunque p̃ huc toti nunc adeste, & mentis sermonibus vestram mentem inclinate, ut eum tandem cognoscatis, qui omnia ob eam causam fabricatus est, ut eum per singula cerneretis. Hac Mens.

Mercurij ad Tatium de communi.

XIX.

MENS quidem, ô Tati, ex ipsa dei essentia, si qua tamen est eius essentia, nascitur. Hæc qualiscunq; sit, sola seipsam sincera comprehendit. Mens igitur ab essentia dei nequaquam diuisa, sed illi potius eo modo connexa, quo Solis corpori
lumen.

lumen. Hæc mens deus est in hominibus, atq; idcirco nonnulli ex hominum numero ^{hii} sunt, eorumq; humanitas est diuinitati quàm proxima: etenim bonus deus quidem prædicat immortales, homines autem mortales deos. In animalibus autem irrationabilibus, mens illa natura est. Nam vbicunque anima, ibi quoque mens: quemadmodum vbicūque vita, ibi etiam anima in viuentibus, absq; rationis discursu, anima est vita vacua mētis: mens quippe adiutrix est hominum animarum, eas in bonum proprium reuocans. In animalibus ratione carentibus, cū natura cuiusq; operando congreditur, in animis hominū resistit interdum, atq; repugnat. Anima siquidē infusa corpori, à voluptate, atque dolore continuo deprauatur, ex corporis enim commistione voluptas, & dolor, ceu riuuli quidā scaturiunt, in quos madens anima suffocatur. Quibuscunque igitur animis mens præsidet, suo illa fulgore illustrat, earum moribus, malisq; resistens: quemadmodum verò medicus eruditus agrotātis corpus doloribus afficit, vrendo illud, atque secando, recuperandæ valetudinis gratia: eodem modo mens voluptuosam affligit animam vt radices voluptatis euellat; ab hac enim omnis ani-
ma

mae morbus: morbus animæ grauissim^{us}, impietas est, opinio autem nō ad bonum prorsus vllum; sed ad malum potius alligit. At verò mens illa repugnans, sic animæ bonum procurat, vt sanitatem corporis medicus. Quotcunq; hominum animæ mentem nequaquam sortitæ sunt gubernatricem, eadem, quæ & brutorū animæ, patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum imperio, ad quarum expletionem ardenti quodā impetu perferuntur, rituq; ferarum immoderatè & irascuntur, & cupiunt. Quodq; deterius est nec finem imponunt libidini vllum, nec malorum inueniunt, passionumq; terminum. Hisce velut lictorem, vt vindicem deus legem proposuit.

T A T. Hic, ô pater, disputatio illa de fato, quam in superioribus imperfectam reliquimus, reuiuiscit. Nam si decretum sit quosdam adulteros, quosdam fore sacrilegos, cur aliquis inde mulsetur, quando quidem cōpulsus fati necessitate deliquerit? T R I S. Omnia sunt fati opera filii: absque illo nihil est corporaliū, non bonum sine illo quicquam potest, non malum fieri sine illo. Decretum est, eum, qui turpe quid commiserit, pati. Ille ob id committit, vt patiatur inde quodcunque patitur, quando commiserit. Cæterum de fati, ac delicto

delictorum suppliciis, in aliis diximus. Præsens verò nobis est sermo de mente, quid mens valeat, quàm differens in hominibus, ac brutis, sit eius instinctus. atq; iterum quomodo in brutis quidem non est mens ipsa benefica, in hominibus autē libidinis impetum cohibet, iracundiæ restringit ardorem, ex quo sequitur, vt inter homines, irracionales quidam, nōnulli rationales existant. Cuncti verò homines fato, generationi, trāsmutationi subiiciuntur: initium quippē finisq; fati duo hæc, generatio, scilicet, ac trāsmutatio. Et homines vniuersi id quidem patiūtur, quod instituit fatū. Verūm rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricē assistere, non eodem modo, quo cæteri patiuntur, imò ab improbitate alieni, existentesq; non mali, patiuntur minime malum. T A T. Quomodo rursus hæc ais, ô pater? T R I S. Adulter nōne malus? homicida nōne malus? Homo non adulter patitur, sed quemadmodum adulter. Non homicida, sed quemadmodum homicida. Qualitatem trāsmutationis effugere impossibile est, sicut & generationis effectum, prauitatem verò mentē habenti vitare licet. Quamobrem ego mi fili bonū semper demonem audiui dictātem,

qui

qui si literis quæq; monimēta manda-
ret, mira quædā in dies humano generi emol-
umenta conferret. Solus ille mi fili, tan-
quam ipse pro me genitor Deus, vniuersa
cōspiciens, diuina in nos effudit oracula.
Nunc equidem audiui sic aliquando præ-
dicantē, vnū omnia sunt, præsertim intel-
ligibilia corpora: viuimus potentia, actū,
æternitate. Mens huius bona, quemadmo-
dum & eius anima bona: cum id ita se ha-
beat, nihil est intelligibilium ab intelligi-
bili distās. Potest præterea inēs princeps
omnium, atq; anima Dei, quæcunq; vult
efficere: hæc ille. Tu igitur ista considera,
& ad hunc, quem inferam, sermonem de
fato, mente, arrectisq; auribus adsta. Si di-
ligēter litigiosas captiunculas enitaueris,
inuenies absq; dubio, quod mens anima
Dei dominatur omnibus, tum etiam legi,
ac cæteris vniuersis. neq; aliquid illorum,
quæ ad fatum spectant, impossibile men-
ti. Ideoq; humanus animus fato superior,
non tamen, quæ fato subiecta sunt, negli-
git. atque ista sunt oracula boni dæmonis
optima. T A T. Verè diuinè, atque etiam
commodè tractasti hæc o pater. At illud
insuper mihi declares obsecro. Mētem in
brutis operari naturæ modo dixisti, cum
illorum affectibus cooperātem. Affectus

allem irrationalium (vt arbitror) passiones sunt: mens ergo passio quædam est, sic enim passionibus conformatur. **TRISM.** Euge fili bone, quam generosè rogas, æquum est vt tibi respondeam. Omnia, quæ insunt in corporibus incorporea, patibilia sunt, imo passiones propriè sunt. Omnis motus corporeus, in corpora quoq; mouetur à mente. motus autem passio. Vtraque ergo, tum quod mouetur, tum etiam quod mouet, patiuntur: hæc quidem dominans, illud verò subiectum. Cum verò separatur à corpore, à passionibus liberatur, imo nihil vquam impatibile fili, cuncta enim patibilia. Sed passio, & patibile in hoc maxime differunt, quòd vnum agit, alterum patitur: corpora verò secundum seipsa etiam agunt, aut enim immobilia sunt, aut mouentur: vtrum verò sit horum, passio est. Incorporea autem operantur semper, proptereaq; patibilia sunt. Neque appellationes motuant. operatio enim, & passio idem, vocabulo tamè magis honorando vti nil obest. **T A T.** Perspicuam de his rationem reddidisti ô pater. **T A.** Illud præterea considera ô fili, quòd duo hæc soli ex omnibus animalibus homini Deus ipse largitus est, sermonem scilicet, atque mentem. quæ quidem
 ciuid

eiusdē (ac immortalitas) præmij esse cē-
 tur. his quisquis ad id, quod decet, utitur,
 nihil ab immortalibus discant. ~~Non~~ p-
 etiā corporis solutus a pedibus, ab utris-
 que ducetur in chorū Læatorū simul, atq;
 decorum. T A T. Cætera præter hominem
 animantia, nōne sermone utuntur? T P
 Non filii, sed voce. permultum inter est vo-
 cem inter, atque sermonem: sermo cun-
 ctis communis hominibus, vox autem
 propria cuiusque hominis. propria etiam
 cuiusque generis animantium. T A T. O pa-
 ter, diuersa genera hominū, diuersis utun-
 tur sermonibus. T A T S M. Diuersis o filii,
 vnus etiam sermo, qui per interpretatio-
 nem huc, atque illic translatus, vnum de-
 minque verbum exulere reperitur. Verbum
 idem apud Aegyptios, Persasque, & Græ-
 cos. Sed videris mi filii, verbi virtutem, &
 amplitudinem ignorare. Beatus Deus, de-
 mon bonus, animā esse in corpore, men-
 tem in anima, in mente verbum pronun-
 tiauit, Deum autem horū patrem asseruit.
 Verbum itaque, imago, ac mens Dei est: est
 corpus quidem idea, idea verò anima est,
 purissimaque materia portio aër, aëris ani-
 ma, animæ mens, meus denique Deus. Deus
 verò circa omnia, simul atque per omnia,
 mens circa animā, anima circa aërem, aër

ca materia. Necessitas autem, prouidentiaq; , & natura, organa mundi sunt, omnisq; materia. Etenim intelligibiliū vnumquodq; essentia, essentia verò illorum ipsum idem. At eorum, quæ mundo insunt, corporum, vnumquodq; est multitudo. Corpora composita ipsum idem habentia, atque inuicem mutuò transeuntia, immortalitatem ipsius eiusdem perpetuò seruant. In cæteris corporibus, quæ composita sunt, corporis cuiusq; numerus est, absque numero constitutionem, vel compositionem, vel dissolutionē fieri impossibile est: vnitates quippe gignunt, atque augent numerū, rursusq; solutæ, in se numerum retrahunt. Materia quidē vna, totusq; hic mundus, magnus est Deus, imago maioris, vnitus illi, patris ordinē, voluntatēq; seruans, vitæ totius integra plenitudo: neque est in eo quicquam per omnem æternitatē, restitutionemq; paternam seu ad totum, siue ad partem spectās, quod non vita fruatur: neque est vitæ expers in mundo quicquam, nec fuit antè, nec erit. Viuentem enim voluit, pater eius, quādiu est, esse mundum, vnde Deū hunc esse necesse est. Quomodo possunt ō fili in Deo, in totius imagine, in plenitudine vitæ esse quædam vitæ carentia? Priuatio
vitæ

vitæ corruptio est, corruptio verò pernici-
 cies. Quoniam igitur pacto, pars vlla eius,
 quod incorruptibile est, ~~non potest~~ ^{non potest} ui-
 quicquam destrui potest? T A T. Nōne
 o pater animalia, quæ in mūdo sunt mun-
 di partes, intereunt? T R. Rectius loquere
 fili. Erras enim in nomine: non moritur
 in mundo quicquam, sed composita cor-
 pora dissoluuntur: dissolutio mors non
 est, sed missionis resolutio quædam: solui-
 tur autem vnio, non vt ea, quæ sunt, inter-
 eant, sed vt vetera iuuenescāt. T A T. Cū
 sit quædam operatio vitæ, nōne motio
 quædā hæc est, atq; deinceps, quid in mun-
 do immobile? T R. Nihil o fili. T A T. Nun-
 quid immobilis tibi terra videtur? T R.
 Minimè, sed multis motibus agitata, sola
 tamen hæc quodammodo stabilis. An nō
 ridiculum esset ipsam nutricem omnium,
 concipientē, parturientemq; singula mo-
 tu carere? impossibile enim aliquid absq;
 motu parere. Nec minus ridiculum illud,
 quàm id corpus sterile nuncupare: nihil
 enim aliud ipsius immobilis appellatio,
 quàm sterile quiddam significat. Totum
 hoc o fili generatim cōsidera, quod est in
 mundo, aut crescēdo, aut decrescēdo mo-
 uetur. Quod verò mouetur, id præterea
 viuit: singula tamē viuētia, haud e- de- r

est, necesse est. Simul quippe mūdus vni-
uersus existens, totus quidem immobilis,
partes autem eius agitabiles vndiq; nihil
tamen corruptioni subiectum, sed appel-
lationes quædam, falsæ homines turbant.
Neq; enim generatio, vitæ creatio est, sed
latentis explicatio vitæ: neque mutatio
mors, sed occultatio potius. Cū hæc igi-
tur ita se habeant, immortalia cūcta. Ma-
teria quidē vitæ spiritus est, mens animæ.
Ex mēte viues omne profluit. Omne igi-
tur viuens per mētem, permanet immor-
tale. Maximē verò omniū immortalis est
homo, qui Deum capit, qui diuinæ cōfor-
matur essentiæ. huic enim soli ex omni vi-
uentiū genere, deus ipse congregitur, no-
ctæ quidem per somnia, die crebrius per
portenta, per quæ omnia sibi futura præ-
nūtiat, per aues, per intestina, per spiritū,
perq; Sibyllam, propter quæ verē dicitur
homo scire, Quæ sunt, quæ fuerint, quæ
mox ventura trahantur. Illud autē in pri-
mis animaduertas fili mi velim, quod v-
numquodque genus viuentium, reliquo-
rum, propriam mundi prouinciam habi-
tat: humida quidem aquam, terrestria ter-
ram, aērē volatilia; homo autem in omni-
bus yritur, terra, aqua, aērēq;, & igni: cœ-
lum suspicit, sensuq; illud attingit: Deus
verò

verò circa omnia simul, atque per omnia. actus enim est omniū, atq; potestas. nam arduum quiddam est ō fili. Deum percipere. Hunc quoties intueri volueris, aduerte mundi ordinem, atque ordinis eius ornatum. Aduerte necessitatē eorum, quæ sensu percipiuntur, providentiamq; cunctorum, quæ facta sint antè, & quæ quotidie fiunt. Aduerte plenam vitæ materiam, naturalem, ac tantū Deum cum omnibus bonis, & pulchris diis dæmonibus, atque hominibus incedentem. T A T. At istæ ō pater operationes quædam sunt? T R. Ah fili vnde hæc, nisi ab ipso Deo proficiunt? num ignoras, quòd quemadmodū mundi partes sunt cælum, aqua, terra, & aer: eodem modo Dei membra, vita, immortalitas, necessitas, providentia, natura, anima, mens? Horumq; omnium participatio ipsum bonum: neque sit aliud vsquam, nec est factum, vbi Deus ipse non adsit. T A T. In materia ergo pater. T R T S M. Materia fili mi seorsum est à deo, vt locus illi proprius assignetur. Quid aliud illam existimas, quàm rudē, indigestamq; congeriem hanc existere posse? ne feceris credas nisi formetur. Quòd si formatur, ab aliquo certè formatur: operationes enim formandi, partes Dei esse diximus. A q to

ergo vita donantur animantia singula, à quo fiunt immortalia, quæ immortalitatis munere herfruntur, à quo mutantur, quæ mutabilia sunt, siue materiam, seu corpus nuncupaueris, Dei actus esse memento. Actumq; materiæ, materiæ rationem: actum corporeum, corporum rationem: actum essentiæ, essentiæ rationem: idq; omne, neque quicquam est in omni, quod non sit ipse Deus. Itaq; nec magnitudo, neque locus, neque qualitas, nec figura, neque etiam tempus circa Deum: omne enim est. Omne autè circa omnia, atque per omnia. Hoc verbum ô fili cole, atque adora. Cultus autem Dei vnus est, non esse malum.

C O M M E N T A R I A.

Duodecimum de inferiori mente, quæ prima mentis imago, aut vestigium quoddam est prosequens post primam mentis exactam determinationem, eam singulis animabus associat, sed in irrationalibus mens natura est, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunque hominum destituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatum expletionem rapiuntur, nec finem suæ libidini statuunt ullum, nec suorum malorum inueniunt, passionumque termin

terminum, qui fato, diuinoq; decret. pati. ur,
dantq; sua meritis ignorantiæ pœnas. Boni con-
trâ, quibus mens præsidet boni. pulchriâ. ima-
go, bona suscipiunt, quæ illi constituerit fa-
tum. Minimè ergo fatum effugies: lex siquidem
diuina est fatum, mala tamen, pœnasq; prauitatis
affectas fugere potes. Mercurius oraculo
plenus multa discutit, sapiens oraculum insun-
dentem audiuit. duo diuina in hominibus mune-
ra commendat, mentem, atque sermonem. Ora-
cula boni demonis, vel si maui, cœlestis spiri-
tus diuinitus afflanti aperit, de deo, de verbo,
de mundo, de materia, nihil esse in mundo vitæ
expers, nihil mortale dicendum, sed potius dis-
solubile, quid esse sentiendum, nihil immobilit.
Et soli dissolubiliū homini Deum varijs mo-
dū congrēdi, & quo pacto ex sensibilibus ad
Deum percipiendum homo assurgere possit.
Hæc duodecimus.

Mercurij ad Tatium filium suum, de genera-
tione, & impositione silentij.

XIII.

TA T. In communibus pater sermoni-
bus, per ænigmata quædam, ac sine
declaratione vllius adiunctionis, de dei-
tate tractasti, asserens ante regeneratio-
nem saluum fieri neminem. Equidem,
dum ascendeabas in montem, supplex tibi

¶ S tunc

tur. alio, obsecrans, vt mihi regeneratio-
 nistratorem aliquādo referares : id enim
 solum restabat tunc mihi discēdum. Tunc
 deum ipopondit, te reuelaturum, cum
 à mundo forem ali, natus. Ecce iam para-
 tus sum pater, à mente mea mundi dece-
 ptiones excussi. tu ergo serua promissa.
 Regenerationis modum vel palam, vel
 clanculum, vt lubet, edissere. Ignoro ô
 Trismegiste, qua ex materia, quoq; semi-
 ne natus fuerit homo. T R. O fili contem-
 platiua in silentio sapientia, semen eius
 verum bonum. T A T. Quoniam serente
 pater? hoc enim ignoro. T R. Voluntate
 dei, natus. T A T. Et quanti est, qui non
 est genitus. expers enim intelligibilis
 essentia. quod si aliter se habeat, qui gi-
 gnetur, Deus erit Dei filius. T R. Omne
 in omni, constans ex omnibus potestati-
 bus. T A T. Enigmata fingis ô pater, neq;
 patris more cum filio loqueris. T R. Hoc
 genus ô fili non eruditur. verbum quo-
 ties vult, sub insinuatione quadam in Dei
 memoriam reducitur. T A T. Impossibilia
 infers, ac nimium violenta, quapropter
 his cupio contradicere. T R. Admodum
 discrepas à paterno genere Tati. T A T. Ne
 inuideas mihi pater, legitimus enim sum
 filius. Agè precor, regenerationis modum.

me doce. T R. Quid dicam fili? quæ di-
cam præter hoc nō habeo quicquid quod
verum cernō spectaculū, ex Dei benigni-
tate mihi iam oblatū yndē in corpus sum
immortale translatus sumq; non ille, qui
prius fueram, ac mēs super effectus. hoc
mysteriū non docetur. Vide hoc elemēto
formato, per quod videre licet, per quod
neglecta est à me prima cōposita species,
non quod sim coloratus, tactumq; ac ter-
minum habeam. ab iis enim in præsentia
rum alienus sum. T A T. In furorem me,
insanumq; mentis æstrum ô pater nimium
concitasti, in præsentiam me ipsum haud
video. T R I S M. Utinam nūc enarrāre
tu quoq; teipsum non dormiens transcur-
risses, instar eorum, qui somno in somniis
occupantur. T A T. Dic age, quis est re-
generationis autor? T R. Dei filius ho-
mo, vnius voluntate Dei. T A T. Nunc
mutū ô pater, ac stupidum reddidisti ipse
quoque à pristino statu mentis alienatus,
eandem aspicio imarum rerum caracte-
re magnitudinem, in eoq; mendacium.
Mortalis enim species per dies singulos
trāsmutatur, hæc ad tempus, utpote falsa,
in augmentum, detrimentumq; vertitur,
quid ergo verum Trismegiste? T R. Quod
non perurbatum, non determinatum, nō
color

colleatum, non figuratum, nō concisum,
 nudum, perspicuum, à seipso comprehen-
 sibile: intransmutabile bonum, ac penitus
 incorporeum. T A T. Infans iam te vera
 mi pater, cumq; sa, sentem abs te speras-
 sem me fieri eiuscemodi cognitione, sen-
 sus obtusi sunt. T R. Sic accidit fili. Nam
 sursum latum, vt ignis, & deorsum latum,
 vt terra, & humidum, velut aqua, nec non
 spirans, vt aër, quomodo ipsum sensu per-
 cipies, non durum, non molle, non den-
 sum, non penetrabile? solum potentia, atq;
 actu cōsiderandum. qui verò potest, oret,
 vt generationē, quæ in deo est, intelligat
 T A T. Impotens ego sum pater. T R. Ab-
 sit hoc ô fili. recurre in teipsum, & con-
 sequeris. velis, ac fiet. Purga sensus cor-
 poris, solue te ab irrationalibus materiæ
 ipsius vltoribus. T A T. Num vltiores intra
 se sunt? T R. Non pauci ô fili, sed horribi-
 les, ac multi. T A T. Ignoro ô pater. T R.
 En fili, hæc vna est vltrix, ignorantia: se-
 cunda, tristitia: tertia, inconstantia: quar-
 ta, cupiditas: quinta, iniustitia: sexta, luxu-
 ries: deceptio, septima: octaua, inuidia:
 fraus, nona: decima, ira: vndecima, reme-
 ritas: duodecima verò, malitia. hæc qui-
 dem sunt numero duodecim: sub his plu-
 res aliæ continentur, quæ per corporis
 carc

carcerem inclusum, tristem hoc hinc. Sensibus pati cogunt: absunt autē istæ ac eo, qui est dei fidei clementia. Atq; ita constat regenerationis nodus, ac ieremo. Deinceps fileto mi fili, cumq; silendo laudato, eoq; pacto diuina clementia nunquam à nobis aberit. Gaude deinceps mi fili, nam potestate diuina in contemplationem es veritatis eleuatus. Descendit in nos cognitio dei, hac accedente, repulsa est ignoratio. Descendit in nos cognitio gaudij, hac præsente tristitia penitus aufugit, in eosq; se vertit, qui ad eam parati sunt capiendam. Potestatem voco ad gaudium perducentem constantiam, cuius vis procul dubio suauissima est. Complectamur igitur eam libentissime fili: ea enim, cum primum aderit, molliorem omnem prorsus expellet. Quartam verò nunc continentiam voco, vim vniuersarum victicem cupiditatum. Gradus hic ô fili, iustitiæ fundamentum existit. Aduerte autem quo pacto à cunctis operibus iniustitiam expulit, iusti quidem effecti sumus, absente iniustitia fili. Sextam voco potentiam in nos descendente, communionem scilicet aduersus excessum, hac deniq; discedente, inuoco veritatem, aufugit mox deceptio, veritas adest. Vide quomodo ab-

solut

solus est bonum, veritate præsente. Li-
 uor enim accessit à nobis. veritatis enim in-
 natum est bonum, cum vita simul & lu-
 mine, nec vitæ iræ index accessit. Verum
 vitrices omnes repentinò quodam impe-
 tu reiectæ sunt. Intellexisti fili regenera-
 tionis ipsius modum, denario præsente nu-
 mero, intellectualis generatio composita
 est, quæ duodenarium numerum reiecit. Idque
 ex ipsa generatione speculati sumus. Qui-
 cunque igitur propter benignitatem gene-
 rationis, quæ secundum deum est, sensum
 amittit corporeum, seipsum cognoscit ex
 diuinis compositum, factusque, indeclinus, di-
 uina potentia tota mente saturatur. T A T. O
 pater concipio non oculorum intuitu, sed
 actu mentis, qui per vires intus exercetur
 in celo tum, in terra, in aqua: in aëre,
 in animalibus sum, in arboribus, in cor-
 pore, ante corpus atque post corpus. At id
 præterea mihi dicas velim, quomodo vi-
 trices tenebrarum numero duodecim, à
 decem potestatibus repelluntur. Quis mo-
 dus Trismegiste? T R I S M. Tabernaculum
 istud o fili, est ex zodiaco circulo consti-
 tutum, qui ex duodenario numero constat
 illo. Numerique undecim sunt, vnus omni-
 formis secundum ideas naturæ, ad homi-
 nis peruagationem, atque circuitum. Itaque
 dilu-
 g

disiungata quodāmodo sunt: & inuicem
vltices illæ, in agendo tamen quodāmo-
do coniungata; ut ecce inseparabile est ab
ira temeritas. Merito ergo secundū rectā
rationem eatenus inter uallum, quatenus
à potestatibus decem, id est à denario nu-
mero repelluntur. Denarius ô fili, animæ
genitor est. Vita verò, & lux, ibi unitæ
sunt, ubi unitatis ipsius numeri sunt ex
spiritu natiuitaq; unitas secundū rationem
denarium cōplectitur, rursusq; denarius
unitatem. T A T. Eia pater vniuersum vi-
deo, meq; ipsum in mēte cōspicio. T R I S.
At hæc est regeneratio ô fili, non adesse
vltius corpori, quantitate uinculo. Ubi
hanc profectò rationem, regenerationis
mysterium protuli, ne simus calūniatores
totius aduersus multos, quos deus ipse
vult. T A T. Responde ad hæc ô pater, cor-
pus istud ex potentia constitutū, num ali-
quando dissoluetur? T R I S. Caue ne id
vltius audeas. Impossibilia profers, ac
penitus erras, mentisq; oculis ita loquen-
do, impietate nimia profanaris. Sensibile
naturæ corpus ab essentiali generatione
procul admodū discrepat, vnum quidem
dissolubile, indissolubile alterum, Illud
mortale, hoc immortale. An verò igno-
ras, quod & deus, & vnus filius natus es?

T A T.

TS. O, iam vellem ô pater, analogiam
 hanc per hymnũ, quem dixisti audisse te
 à potestatibus, dum ipse in octonario es-
 sem. TRAISM. Tonarium ô fili cecinit
 ipse Pimander. V. de te decet umbraculũ
 solvere: purus enim ille Pimãder, mens di-
 uinæ potentia, non plura mihi, quàm scri-
 pta sunt, aperuit, existimãs me reliqua scru-
 taturum, hortatus me est ad decora offi-
 cia, ex quo omnes, quæ in me vires sunt,
 concinunt. TA. O pater audire hæc, &
 intelligere velim. TRAISM. Quiesce fili,
 quiesce inquam, audies iam harmonicam
 cantilenam, regenerationis hymnũ, quem
 nunquam uel facile præpalarem, nisi tibi
 conducturum considerem. Non docetur
 hoc, sed occuitur in silentio. Vide me fili
 bone, observa singula diligenter. Sic enim
 te quoq; decet orantem sub dio, occiden-
 te sole ad austrum, oriẽte verò ad eorum
 faciem vertere. Vniuersa mundi natura
 hunc audiat hymnum: Audi terra, audite
 turbines imbrium, ô filia filete, cantatu-
 rus sum creatorem omnium, totumq; &
 vnum. Audite cœli, quiescite venti, circu-
 lus immortalis dei orationem istam exau-
 diat. Cano iam creatorem omnium, ter-
 rarum distributorem, cœlum æquilibran-
 tem, iubentem ex oceano aquam undique
 fluere

fluere dulcem ad hominum ætrem, am-
iubentem ignem fulgere supernè ad ac-
tiones hominum, atq; deorum. Agamus illi
omnes vna voce gratias, trananti cœlos,
naturamq; creanti. Hi mentis est oculus,
hic potentiarum benedictionem libenter
excipiet. O meæ vires, laudate ipsum vnũ
& omne. Consonate voluptati meæ o-
mnes animi vires. Cognitio sancta, quæ
tuo lumine fulget, per te lumen intelli-
gibile cœtans, gaudio mentis exulto. Omnes
potentiæ mecum vnâ concinite. Constā-
tia canta mecum. Iustitia mea, per me iu-
stum canat. Communio mea, totũ ipsum
laudet, per me canat veritas veritatem.
Bonum nostrum, bonum denique canat.
O vita, ô lux, à vobis in nos benedictio
currit. Gratias habeo tibi pater, actus o-
mnium potestati. Gratias ago tibi deus,
omnium potestas actuum. Verbum tuum
per me te laudet, per me mundus verbo-
rum recipit sacrificium hoc, meæ vires
clamāt, totum cantant, voluntatem tuam
perficiunt. Tua voluntas abs te in totum,
sacrificium verborum, ab omnibus exci-
pe. O vita, totum, quod est in me, salua.
O lux totum illumina, spiritus deus. Ver-
bum tuum me regit spiritifer opifex. Tu
solus es deus. Homo tuus hæc clamat, per

ignem, aerem, per aquam, perq; terram, per spiritum, perq; creatura. Ab aternitate benedictionē inueni, qua desyderio in voluntate tua quiescam. T A T. Noui pater hunc hymnū a te ex volūtatis affectu cantatum, vnde mundū attigi, in eū. T R I S. Intelligibilē dic mundū fili. T A T. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidē cantilena, illustrata mihi mens est, quo sit, vt ipse quoque ardeam amore canendi. T R I S. O fili mi Tati, ne sine proposito laudes cantato diuinas. T A T. Ex mente cantabo mi pater. T R I S M. Quæ speculor infundo tibi, generationis progenitor Tati. T A T. Deo verborum offero sacrificia. o deus tu pater, tu dominus, tuque mens, accipe sacrificia verborum, quæ requiris à me, te volente perficiuntur omnia. T R I S M. Offero fili hostiam patri deo gratam, orationiq; tuæ intentus esto. T A T. Gratias habeo tibi pater, quòd ista mihi prædicare volueris. T R I S. Gaudio fili, quòd tibi bona quamplurima ex veritate, quæ sanè sunt immortalia opera id à me discēs, silentiū virtutis annuntia, nulli communicans regenerationis mysterium, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim vterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est, ego quid

quidem discens, tu verò confisens, ex quo te ipsum, patremq; nouisti.

COMMENTARIA.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, antè quàm saluus fiebat nemo, cuius regenerationis autor est dei filius homo, vnius voluntate dei, mysterium, quod non docetur, sed occultatur in silentio, & in silentio à sanctis veneratur. Tu Christiane caetera legito, & si noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus, depulsis igitur ignorantia, tristitia, cupiditate, inuisitia, luxuria, uicepitia, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum vlticibus: decem oppositis dei pietate affectus potestatibus tota mente exulta, deo reformatore toto mentis vigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus, & à spiritu regeneratus, pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine. totus in deum parentem, & regenerationis autorem eius filium conuersus, hanc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, vel saltem ad tam pie cogitandum mentis tua benignitate excitatus.

Mercurij ad Æsculapium Epilogus. xxi.

Quoniam filius meus Tattius (te absente) naturam omnium discere voluit, cum me noluit ipse, ut pote iunior, ac nuper accedens, ad cuiusq; cognitionem, coactus, sum plurima dicere, ut facilis illi foret, atque expeditus intuitus, operæpretium esse censeui, ut ex multis eligens potiora, summam nunc tibi disputationem præcedentem repetam. Licet enim tecum, utpote rerum naturæ perito, per mysteria quædam percurrere. Quæ sensu percipiuntur, facta sunt omnia, fiuntq; quotidie. genita non à seipsis, sed ab aliis. Genita sunt genita, sensu patentia singula, differentiæq; nec omnino similia, quæcunq; gignuntur procedunt ab alio. Est ergo quis factor istorum, atque is ingenitus, ut genitis antiquior sit. Genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis esse potest antiquius. Factor quippe potentior est, & vnicus, solusq; re vera sapiens vniuersa, cum nihil omnino ipsum præcedat. Dominatur quoq; multitudini, magnitudini, actioni, continuitati, genitorumq; omnium differentiæ. Præterea genita visibilia sunt: inuisibilis ille, ob id verò facit, ut visibilis fiat, semper igitur facit. Dignum est intellegere, intelligendo mirari, admirando

se beatum vocare, patrem legitimum, cognoscentem. Quid enim dulcius parente legitimo? Quis iste? Quomodo cum reperiemus? an illi appellationem dei, soli decens est attribueri vel factoris, vel patris? an tria pariter cognomina? Deum ergo cognominato propter potentiam, factorem propter actum, patrem denique propter bonum. Est enim potestas à genitis admodum differens, actus autem in productione cunctorum. Quamobrem sermonis varietate, vanitateque dimissa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem scilicet, ac genitum: horum nihil est medium, nec quicquam præter hæc aliud. Cum ergo omnia intelligere volueris, horum recordare duorum, eaque esse vniuersa memeto, nihilque tibi erit ambiguum, nec supernorum, nec infernorum, seu diuinorum, seu mutabilium, aut patentium, aut eorum, quæ in tenebris delitescunt. Duo nempe cuncta sunt genitor ac genitum, nec secerni alterum ab altero potest: neque enim genitorem absque genito esse possibile est, utrumque illorum id ipsum existit. Itaque neutrum disiungi licet ab altero, quemadmodum neutrum à seipso diuidi: siquidem ipsum faciens, nihil præter ipsum, quod facit, est aliud, simplex enim est, ut semper est, ita semper est agens,

idem q; f b iph, & in existendo pariter, & in gendo. Nihil autem, quod genitū, a se ipso genitū est; non ergo scortum factum a faciente: qui horum vnum subtrahit, perdit & alterum. Vnu quippe natura propria, naturam semper alteram respicit. Si itaq; duo concessa sunt, efficiens & effectum, vnita quidem sunt inuicē: sic tamen vt vnum præcedat, alterum verò sequatur: præcedens sanè deus efficiēs, sequens verò id, quod est effectum. Quicquid id deniq; sit, neq; diffidat quispiam ius, quæ diximus, varietate rerū perterritus, quasi tam diuersorum constructio vel ardua sit, vel indigna maiestate diuina. Vnica enim deo gloria, omnium constitutio: atque id est velut corpus dei effector. Ab ipso profectò factore, nihil malum, nihilq; turpe. Hæ siquidem passionēs sunt creata sequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor coenum, ac sordes: eodemq; modo, nec deus etiam malum. Generationis autē perseveratio, malū surrepere cogit, eaq; de causâ mutationē deus rebus instituit, & ceu quādam generationis ipsius purgationē. Præterea eidem pictioni figurare licet cælum, terram, mare, deos,

deos, homines, bruta, arbores, a vi. cō-
rentia: deo verò, vni, talium decet as-
cendōrum facultas. O dementem, ô cœcū,
& totius diuinæ cognitionis expertem!
Nihil est magis, ô Aſculapi, ridiculū,
quàm quod huic accidit: nā dum se deum
venerari fatetur, ex eo, quod creandi ne-
gotio, curaq; liberet, deum ipsum prorsus
ignorat, quodq; deterius est, mortalium
illi passiones ascribit, inuidiā, superbiam,
ignorantiam, imbecillitatem. Nisi enim
faciat omnia. aut superbus est, aut potius
imbecillis, quorum vtumq; nefariū. Deus
enim vnicā, propriā naturā habet,
idq; bonum est. Bonus autem, nec super-
bus est, nec impotēs. Ipsum verò bonum,
deus est. Bonum quippe, ipsa vis omnium
agendorum. Quodcunq; genitum, a deo
genitum, id est a bono, & ab eo, quod o-
mnia potest. Vide quomodo ille quidem
facit, quomodo etiam illa fiunt. quod si
comprehendere velis, licet magnā ra-
tionem, perpulchram, atque inuicissimā
intueri. Aspice precor agricultorem, semi-
na in terræ gremiū diffundentem, hīc tri-
ticum, ordeum alibi, alibi verò reliqui ge-
neris semina, aspice eundē vites, malosq;
& ficus repastinantem, atq; amputantem.
Eodemq; modo deus ipse in cœlum qui-

deperire immortalitatem, in terram ver-
 re, mutationem, in totum deniq; mūdum
 vitam, atq; motum. Hęc autem haud mul-
 ta sunt, seu pauca, certoq; numero deter-
 minata. Cuncta enim quatuor sunt, ac
 deus & generatio, quibus omnia compre-
 henduntur.

COMMENTARIA.

*Quartusdecimus hac asserit, quæ sensu per-
 tipiantur, facta esse omnia, atque continuè fieri:
 nam quemadmodum ab alio fluunt, qui omni-
 bus omnipotens rebus dominatur, ita quoque ea
 cuncta deus sustinet, ut sua natura sui prona casus
 ruant in nihilum, cuius sola cognitio felicem fa-
 cit, atque beatum, qui deus, omnium factor, at-
 que pater est, & solus ipse genitor, & cetera
 omnia genita, interq; genitorem, & genitum
 nullum intercipi potest medium: & hac duo,
 vniuersa sunt: sunt enim duo omnia, genitor,
 atque genitum. Præterea hoc asserit, malum à
 deo non pendere (ut neque à ferrario fabro, fer-
 ri rubigo) sed creata sequi opera. Est ex huma-
 na nos arte ad diuinam artem concipiendam
 eleuati, & deum ipsum in cælo immortalita-
 tem serere, in terra mutationem, in toto verò
 mundo vitam, atque motum. Hac Epilogus. Hac
 pauca per modum argumentorum subiicimus,
 quam*

quamvis ingenuè fateamur singulæ quæque
 dialogorum maiorem declarationis operam ac-
 siderare, & longè præstantius, quàm nostra ma-
 dicula vires suggerat ingenium. Proceat tamen
 Mercurius hic de diuina potestate nunc in lucem
 ad dei honorem. & ad illustrationem legentium,
 ex ijs præsertim, qui ex gentilibus prodierunt
 omnibus seculis insigni sermonum pietate con-
 spicui, cui deinceps librum eiusdem de volun-
 tate diuina subiungamus.

MERCVRII TRIS-

MEGISTI ASCLE-

PIVS, LVCI AD-
 LEIO MAIAURENSI Philoso-

pho Platónico in-
 terprete.

*

CAPVT I.

Asclepius iste, pro sole mihi
 est deus: deus te nobis, ô
 Asclepi, vt diuino sermoni
 interesses, adduxit, eiq; tali,
 qui meritò omnium antea
 à nobis factorum, vel nobis diuino numi-
 ne inspiratorum, videatur esse religiosa
 pietate diuiniore: quem si intelligens vi-
 deris, eris omnium bonorum, tota mente

plenissimum, si tamen multa sinit bona, & non vnum, in quo sunt omnia: alterum enim alteri⁹ consentaneū esse dignoscitur, omnia vnus esse, aut vnū esse omnia, ita enim vnum alteri connexum, vt separari alterum ab altero non possit. Sed de futuro sermone, hoc diligētī intētionē cognosces. tu verò, ô Asclepi, p̄cede paulū, atq; nobis, qui intersit, euoca. Quo ingresso, Asclepius etiā Amnonē interesse suggestit, Trismegistus ait, nulla inuidia Amnonē prohibet à nobis: etenim ad eius nomē multa meminimus à nobis esse scripta, sicuti etiā ad amā⁹issimum, & charissimū filiu, multa de p̄ysica, exōticaq; quāplurima. Tractatū hunc autē tuo ascribam nomini. prāter Amnonem verò nullum voca alterum, ne tātē rei religiosissimus sermo, multorū interuētū venientium, prāsentiaq; violetur, tractatū autem tota numinis maiestate plenissimum, irreligiosæ mentis est multorum conscientiaē publicare. Amnone etiā adytum ingresso, sanctoq; illo quatuor virorum religione, & diuina dei completo prāsentia, competenti venerabiliter silentio ex ore Hermū animis singulorū, mentibusq; pendentibus, diuinus Cupido sic exorsus est dicere.

VERS. O Asclepi, omnis humana immortalis

lis est anima, sed non vniformis, & cunctis,
sed aliæ aliò more, vel tempore. A S C L E P I U S.
Non enim, ô Trismegiste, omnis vnus
qualitatis est anima. T R I S. O Asclepi, vt
ecleriter de vera rationis continentia di-
dicisti ! Non erim hoc dixi, omnia vnum
esse, & vnum omnia, vt quæ in creatore
fuerūt omnia, antè quàm creasset omnia;
nec immerito ipse dictus est omnia, cuius
membra sunt omnia. Huius itaq; , qui est
vnus omnia, vel ipse creator omnium, in
hac tota disputatione, curato meminisse.
de cœlo cuncta descendunt in terram, &
in aquam, & in aëra. Ignis solum, quod
sursum versus fertur, viuificu, quod deor-
sum, ei deseruiens. at verò quicquid de al-
to descendit, generans est : quod sursum
versus emanat, nutriendum : terra sola in se
ipsam consistens, omnium est receptrix,
omniumq; generum, quæ accipit, restitu-
trix. Hoc ergo toto (sicut meministi)
quod est omnium vel omnia, anima, &
mundus à natura comprehensa agitan-
tur, ita omnium multiformi imaginum
æqualitate variata, vt infinitæ qualitatū
ex intervallo species esse noscantur, adu-
natæ tamen ad hoc, vt totum vnum, & ex
vno omnia esse videantur. totus itaq; qui
bus formatus est mundus, elementa sunt
qua uor,

qua, aer, ignis, aqua, terra, aer, mundus
 vultus, anima vna, deus vnus. Nunc mihi
 adesto totus quantum mente vales, quan-
 tum calies astutia: diuinitatis etenim ra-
 tio, diuina sensus intēctione noscenda, tor-
 rēti simillima est fluuio, è summo in pro-
 num, pręcipiti rapacitate currenti: quo ef-
 ficitur, vt intentionem nostram non so-
 lum audiētium, verum etiam tractantium
 ipsorum, celeri velocitate pratercat.

COMMENTARIA.

Caput primum edocet, omnia vnius esse,
 & omnia vnum. vnum, vt à quo omnia:
 vnum, vt omnia effecta in causa sunt vnum,
 animam humanam omnem immortalem esse,
 sed id diuersa esse: sorte: de caelo omnia descen-
 dere: quod descendit, generationem præstare:
 quod ascendit, sursumq; tendit, solum præsta-
 re vitam, id ipsum vnum, cuius sunt omnia,
 & quod est omnia mundum, & mundi for-
 mas omnes mouere, ex quibus coaluit mundus,
 ignem, aerem, aquam, & terram esse: & sicut
 omnia corpora, vnius mundi corpus vnum ef-
 ficiunt, ita quoque vult omnes rerum formas
 vnam omniformem vnius mundi efficere for-
 mam, quam mundi vocat animam, quare
 mundus omnicorpus, atque omniformis: &
 hæc sunt corpus vnum, anima vna, mundus
 vnus,

*vnus, deus vnus, à quo diuina ratio, & animam
verbum, torrenti fluuio è summo in pro um
precipiti & apacitate currenti si nullum, omnia
permeat, illabitur omnia, influit q̃; in omnia: &
hec diuina ratio, diuinum q̃; verbum, quidnam
aliud obsecro quàm diuina sapientia, omnium
artifex? quæ (vt sapiens canit) omnibus ma-
bilibus mobilior est, & quæ cùm sit vna, omnia
potest, & in se permanens omnia nouat. Hec
prima particula.*

CAPVT II.

Cœlum ergo sensibilis deus, admini-
strator est omnium corporum, quo-
rum augmenta, detrimenta q̃; Sol, & Luna
sortiti sunt: cœli verò, & ipsius animæ, &
omnium, quæ in mundo sunt, ipse guber-
nator est, qui est omnium effector, deus.
A supradictis enim omnibus, quorum gu-
bernator est omnium frequens per mun-
dum fertur influxio, & per animam o-
mnium generum, & specierum omnium,
per q̃; rerum naturam. Mundus autē præ-
paratus est à deo, receptaculum omniformi-
um specierum: naturam autem per spe-
cies effigians, mundum per quatuor ele-
menta ad cœlum vsq; adduxit. Cuncta dei
visibus placitura, omnia autē desuper pen-
dētia, in species diuidūtur, hoc quo discus-
tus

rus aut modo: Genera rerum omnium
 sunt species sequuntur, ut sit ita totalitas,
 genus: species generis particula: genus er-
 go deorum, demonumq; genus: æquè &
 hominum: similiter & volucrum, & o-
 mnium, quæ in se mûdus habet, sibi simi-
 les species generat: genus est & aliud ani-
 malis, genus sine sensibus quidem, attra-
 men non carens anima. vnde beneficiis
 gaudet, & aduersis minuitur, atq; vitatur,
 omnium dico, quæ in terra radicum, stir-
 piumq; incolomitate viuiscunt, quarum
 species per totâ terram sparsæ sunt. Ipsum
 celum plenum est deo: supradicta autem
 genera inhabitant usq; ad loca specierum,
 earum rerum, quarum omnes immortales
 sunt species. Species enim generis est pars
 ut homo humanitatis, quia necesse est se
 qui qualitatem sui generis, vnde efficitur:
 ut quamuis omnia genera sint immor-
 tia, species tamen non omnes immortales
 sunt. Diuinitatis enim genus, & ipsum &
 species immortales sunt: reliquorum verò
 genera, quorum æternitas est generis,
 quamuis per species occidat, nascendi ta-
 men fecunditate seruatur. Ideoq; species
 mortales sunt, ut homo mortalis, immor-
 talis humanitas: omnibus tamen generi-
 bus, omnium generum species miscen-
 tur:

tur: quædam, quæ antè factæ sunt: quædam, quæ de his factæ sunt: hæc autem, quæ sunt, aut à diis, aut à demonibus, aut ab hominibus, omnes simillimæ generibus suis species. Corpora enim impossibile est conformari sine iutu diuino, species figurari sine adiutorio dæmonum, animalia institui, & coli, sine hominibus non possunt. Quicunque igitur demonum à genere suo defluentes, in speciem fortuito cōiuncti sunt alicuius speciei generis diuini, proximitate, & consortio diis similes habentur. quorum verò dæmonum species qualitate sui generis perseverant, hi amantes hominum, rationem, dæmones nuncupantur, similis est & hominum species aut eo amplior: multiformis enim variaque humani generis species, & ipsa à prædicto desuper adueniens consortio: omnium aliarum specierum multas, & prope omnium per necessitatem cōiunctiones facit, propter quod & prope deos accedit, qui se mente, qui diis iunctus est, diuina religione diis iunxit, dæmonibus accedit, qui iis iunctus est. humani verò, qui mediocritate sui generis cōtenti sunt, & reliquæ hominum species, iis similes erunt, quorum se generis speciebus adiunxerint.

COMMENTARIA.

Caput secundum. Pro presentium iuvanda intelligentia, & quorundam sequentium latere haud quaquam debet, Mercurium longè alio significatu vti vocabulo animalu, ac nos vti consuevimus, item & anima vocabulo: nam animam ex secundo Pimandri dialogo, motu definit: animal autem ex sequenti capite, anima definit, & corpore. quare quicquid vim matricem habet, sua quidem locutionis observatione, animam habet: quicquid autem animam, & cor^{ps}, animal est. animal igitur cælum, mundus, plantæ, & elementa. Verùm nostræ consuetudo est, id solum vocare animal, quod sit corpus animatum, sensu præditum: & animam non solum motu definimus, sed vita, sensu, vltimoneo motu, aut intellectu. Cùm itaque animal audimus, non nostro, sed suo more intelligamus. at nunc ad dialogum. Conscendit cælum, cælestēque corpus ad cætera sensibilia, ut homo ad cætera animalia: homo autem cæteris animalibus, ut animalis deus, cælum verò cæteris sensibilibus, ut sensibilibus deus. At deum omnium rectorem, gubernatorem omnium esse, quæ sunt in mundo nihil aliud esse crediderim, quàm deum omnibus providere, & omnia dispensare, per genera,

genera per species, quorum omnium mundus est receptaculum, & unicuique deus, ut pro instrumento, munus aliquod imparet, ut Sol, & Luna, ad rerum ortus & obitum, ad rerum augmenta, & detrimenta sunt diminutivum organa, & homines per angelos, bruta vero per homines dispensat. At vero quod de demonibus dicit, species sine eorum adiutorio non figurati, & quosdam habuisse generi diuino, & proximitate, & consortio diis similes habitos, quosdam vero in qualitate sui generis perseverasse hominum rationem amantes: scimus ex sacris libris, angelos, qui non servauerunt suum principatum, reliquos suum domicilium, & in iudicium magni dei vinculis aeternis sub caligine reservatos: qui, etsi simulent se hominum amatores, minime tamen amant, sed ad precipitia pertrahunt, quod à principio fecerunt: amare enim simulantes, cum mortem hominibus intulerunt, dicebant nequaquam moriemini, sed eritis sicut dii, scientes bonum & malum. Quae igitur de demonibus hic dicit, non satis accommodè videntur posse ad piam trahi intelligentiam, sed errorem gentium sequi: verum de hominibus, qui haberent deo, diuinis euadere: quò autem demonibus, in sortes recipi demonum, demonibusque iungi, qui in iudicium (ut dictum est) magni dei vinculis aeternis sunt reservati, ingenuè fa-

temur. Tunc ex Dei ore pronuntiatum esse cognovimus, dicturum in iudicio istis, qui in sinistra parte erunt, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo & angelis eius, sed quoniam illi erunt, nisi qui demonibus in hoc mundo adhaeserunt? Hec pro secunda partitione.*

CAPVT III.

PROPTER hoc. ô Asclepi magnum miraculum est homo, animal adorandum, & honorandum: hoc enim in naturam dei transfunditur, quasi ipse sit Deus: hoc dæmonum genus novit, utpote qui cum eisdem ortum se esse cognoscat, hoc humanæ naturæ partem in seipso despiciat, alterius partis diuinitate confusus. O hominum quanto est natura temperata felicius, ac diis cognata! diuinitate coniunctius, partem sui, quæ terrenus est, intra se despicit, cætera omnia, quibus se necessarium esse cœlesti dispositione cognoscit, nexu secum charitatis astringit, sicque suscipit cœlum. sic ergo feliciore loco medietatis est positus, ut quæ infra se sunt diligat, ipse à superioribus diligatur: collat terram, elementis velocitate misceatur,

tur, acumine mentis in maris profundum descendit: omnia illi lucent, non solum videtur altissimum. quasi enim est proximo sagacitate animi intuetur. intentionem animi eius nulla aëris caligo confundit: non densitas terræ operam eius impedit: non aquæ altitudo profunda despectum eius obtundit. omnia idem est, & ubique idem est horum omnium generum, quæ sunt animalia, desuper deorsum radices peruenientes habent: inanimalium verò de imo, in superna vna radice syluescunt, quædam duplicibus aluntur elementis, quædam autem simplicibus. Elementa autem sunt bina, animæ, & corporis, è quibus animalia constant: anima mundi inquieta semper agitatione nutritur. corporea ex aqua & terra inferioris mundi alimentis augefcunt. Spiritus, quo plena sunt omnia, permixtus cunctis, cuncta vivificat, sensu addito ad hominis intelligentiâ, quæ quinta pars sola homini concessa est ex æthere: sed de animalibus cunctis, humanos tantum sensus ad divinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atq; sustollit. Sed quoniam de sensu commoneor dicere, paulo post & huius rationem vobis exponâ. est enim sanctissima, & magna, & non minor quàm ea, quæ est

diuinitatis ipsius. sed nunc vobis expediat, quæ cœperam, dicebam enim in ipso initio rerum de coniunctione deorum, qua homines soli (eorum dignatione) perfruuntur. Quicunque etenim hominum tantum felicitatis adepti sunt, ut illum intelligentiæ diuinum perciperent sensum, qui sensus est diuinior in solo deo, & in humana intelligentia. A S C L. Non enim omnium hominum ô Trismegiste vniformis est sensus. T R I S. Non omnes ô Asclepi intelligentiam veram adepti sunt, sed imaginem temerario impetu, nulla vera ratione inspecta, sequentes, decipiuntur, quæ in mentibus malitiam parit, & transformat optimum animal in naturam ferè, moresq; belluarum. de sensu autem, & de omnibus similibus, quando & de spiritu, tunc totam vobis præstabo rationem. Solum enim animal homo duplex est, & eius vna pars simplex est, quæ, ut Græci aiunt, *ὑποπόδιον*, aut quam vocamus diuinæ similitudinis formam: est autem quadruplex quod *ὑποζώον* Græci, nos mundanum dicimus, ex quo factum est corpus, quo circumregitur illud, quod in homine diuinum esse iam diximus: in quo mentis diuinitas recta sola, cum cognatis suis, id est mentis puræ sensibus,

fibus , secum ipsa conquiescat, tanquara
muro corporis septa.

C O M M E N T A R I A .

Tertium caput effert hominis dignitatem, in qua summopere recognoscendus tantorum beneficiorum actor, ingentiq; amore, & perennibus gratiarum actionibus semper prosequendus: qui tantis, tamq; excellenibus donis hominem insigniuit. nam, ut vult, effectus est homo, ut in diuinam naturam transeat angelorum, demonumq; genus cognoscens, cum angelis nascitur, quos habet ab ipso natiuitatis exordio praesides, & custodes: naturam sortitus immortalibus cognatam, deiq; insignitam caractere, compositus ex mortali, & immortalis, terrena, & supramundana particula: qui verò diuinitatis doctes non ignorat, terrenam despicit, immortalis autem, & supramundana parte confidit, ad caelum suspirat, ut qui illis meliora sui parte, omnia sentiat affinia: attamen in mundi medio positus, cetera, quibus se diuina ordinatione necessarium esse cognoscit, secum nexu charitatis astringit, ut quae infra se sunt diligens, à superioribus diligatur. colit terram, elementis velocitate miscetur, acumine mentis, in profunda descendit, omnia illi lucent, caelum non videtur altissimum, quippe qui quasi è

proximam sagacitate animi, ipsum intuetur: intentionem animi eius aëris caligo non confundit: non densitas terre operam eius impedit: non altitudo aquae profunda despectum eius obtundit: & ex animalibus cunctis, Deus humanos tantum sensus, ad diuinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atque sustollit, intelligentia autem vel sola, hominis pars, aetherea, immortalis, & supramundanorum naturam sortita: attamen hominum quidam diuinum sensum adepti sunt, & felices quidem, qui pia mentis intentione in deum iugiter feruntur: quidam verò mundanam, & sensualem, umbratilem quandam vere, diuinæq; intelligentiae imaginem: quam qui sequuntur, errant. nam hac diuinæ intelligentiae obumbratio in eorum mentibus, qui illam sequuntur, malitiam parit, & transformat hominem, natura quidem optimum, & diuinum animal, in naturam ferè, morèsq; bestiarum. Hæc tertiæ particulæ summa.

SYMPHONIA IN QUA TRISMERCVRIVS CANIT.

LIB. II. CAP. V. T. III.

Asclepi. Quid ergo oportuit, ô Trismegiste, hominem in mundo constitui, & non ea parte, qua Deus est, eum in summa beatitudine degere? **TRISM.** Rectè quæris ô Asclepi, & nos enim deum rogamus,

gamus, vt tribuat nobis facultatem reddendæ rationis istius. cum enim omnia voluntate eius dependeant, tum illa vel maximè, quæ de tota summitate tractantur, quam rationem præsentī disputatione conquirimus: audi ergo Asclēpi, dominus & omniū cōformator, quem rectè deum dicimus, cum à se secundum fecerit, Qui videri, & sentiri possit, eundem secundum sensibilem ita dixerim, non ideo, quod ipse sentiat (de hoc enim, an ipse sentiat an non, alio dicemus tēpore) sed eo quod videntium sensus incurret: quoniam ergo hunc fecit ex se primum, & à se secundum, visusq; est ei pulcher, vtpote qui sit omniū bonitate plenissimus, amavit eum, vt diuinitatis suæ partem. ergo quod tantus, & tam bonus esset, voluit alium, qui illum, quem ex se fecerat, intueri potuisset, simulq; & rationis imitorem, & diligentia, fecit hominem: voluntas etenim dei, ipsa summa est perfectio: vtpote cū voluisse, & perfecisse vno, eodemq; temporis puncto compleat. Cū itaque *ἔοικεν* animaduerneret Deus, nō posse omnium rerū esse diligentem, nisi eam mundano integumēto contegeret, texit eam corporea domo: talesq; omnes esse præcepit ex vtraque natura, in vnum confundens,

miscensq; , quantum satis esse debuisset. Ita; hominem conformauit ex animi, & corporis, id est ex æterna, & mortali natura, vt animal ita conformatum vtrique origini suæ satisfacere possit, & mirari, atque orare cœlestia, & æterna, & incolere, atque gubernare terrena: modò autem deo mortalia, non aquam, & terram, quæ duo de quatuor elementis subiecit natura hominibus, sed ea, quæ ab hominibus, aut in his, aut de his sunt, vt ipsius terræ cultus, pascua, ædificatio, portus, navigationes, communicationes, commodationes alternæ, qui est humanitatis inter se firmissimus nexus: & pars est mundi, quæ est aqua, & terra: quæ pars terrena mundi, artium, disciplinarumq; cognitione, atque vsu seruator, sine quibus mundum Deus noluit esse perfectum: placita enim Dei necessitas sequitur, voluntatem comitatur effectus. Neque enim credibile est deo displiciturum esse, quod placuit: cum & futurum id, & placiturum multò antè sciuerit.

COMMENTARIA:

Quartum cap. discutit, cur Deus hominem non in intelligibilem regionem, sed in mundo constituit.

constituerit, & aperta est discussio. Et etiā
 cur ex vtraque natura, mortali, & immortali,
 hominem temperauerit, & visionem diuinæ si-
 militudinis formam, quamq; ad suam similitu-
 dinem, & imaginem creauit mentem, munda-
 no, corporeoq; contexerit integumento. & vo-
 luntatem Dei, summam esse rerum perfectio-
 nem, quam necessitas sequitur, necessitatem an-
 tem comitatur effectus. nam Deus, voluisse, &
 perfecisse, vno, eodemq; temporis puncto com-
 plet: quod mundum secundum Deum, & hinc &
 cap. sexto appellat, perinde est, ac si diuitatem se-
 cundam appellas vnitatem. nam diuitas vna,
 vniq; binarius. sed monas, absolute vna, bina-
 rius autem non aliter, sed absolute vnus, sed participatio-
 ne, contractioneq; vnus, & secundus vnus. ita
 deus vnus, absolute Deus: mundus autem non
 deus, sed participatione Deus, & sensibilibum re-
 rum pulcherrimum Dei vestigium. Hac pro
 quarta Asclepij particula.

CAPVT V.

Sed ô Asclepi, animaduerto, vt celeri
 smētis cupiditate festines audire, quo-
 modo homo cœli, vel eorum, quæ in eo
 sunt, delectum possit habere vel cultum.
 audi itaque ô Asclepi, delectus dei cœli,
 cum iis, quæ insunt omnibus, vna est ob-
 sequiorum frequentatio, hanc aliud ani-

mal non confecit, nec diuinorum, nec animalium, nisi solus homo: hominum enim admirationibus, adorationibus, laudibus, obsequiis, cœlum, cœlestesq; delectantur, nec immerito in hominum cœtum, musarum chorus est à summa diuinitate demissus, scilicet, ne terrenus mundus videretur incultior, si modulorum dulcedine caruisset, sed potius, vt modulatis hominum cantilenis, cōcelebraretur laudibus, qui solus omnia vt pater est omnium, atque ita cœlestibus laudibus, nec in terris harmoniæ suauitas defuisset: aliqui enim, ipsiq; paucissimi pura mente præditi, sortiti sunt cœli suspiciendi venerabiliorem curam. Quicunq; autem ex duplici naturæ suæ confusione, interiorem intelligentiam mole corporis resciderunt, curandis elementis, hisq; inferioribus sunt præpositi: animal ergo homo non quidem eo est minor, quod ex parte mortalis sit, sed ex eo fortè aptius, efficaciusq; compositus ad certā rationem mortalitate auctus esse videatur, scilicet quoniam utrunq; nisi ex utraque natura sustinere non potuisset, ex utraq; formatus est, vt & terrenum, & diuinum posset habere delectum: rationem verò tractatus istius ô Asclepi, non solum sagaci intēione, verū etiam cupio te animi

mi viuacitate percipere : est enim ratio plurimis incredibilis, integra autem, & vera percipienda sanctioribus mentibus, ita que hinc exordiar.

COMMENTARIA.

Quintum cap. instruit, musicā suauitatem, ad concinendas dei, cælestiumque laudes, hominibus indultam, quod & prophetas diuino spiritu plenos precipere cognoscimus, cum iubilate, cum psallere deo, cum laudare dominum in tympano, in choro, in chordis, in organo precipiunt: hic enim musarum, totiusq; musica optimus finis. Litera de se conspicua.

CAPUT VI.

A Eternitatis dominus, deus primus est, secundus est mundus, homo est tertius. effector mundi, deus, & eorū, quæ insunt omniū, simul cuncta gubernando, cum ipso homine gubernatore composita: quod est totum suscipiens homo, id est curam propriè effecit diligentia suā, ut sit ipse, & mundus, vterq; ornamento sibi, ut ex hac hominis diuina compositione, mundus Græcè rectius κόσμος dictus videatur. Is nouit se, nouit & mundum: scilicet ut meminerit quid partibus conueniat suis, quibus sibi utendum, quibus sibi
infer

inferuiendum sit, recognoscat, laudes, gratiasq; maximas agens deo, eius imaginem venerans, non ignarus se etiam secundam esse imaginem dei: cuius sunt imagines duæ, mundus scilicet, & homo. vnde efficitur, vt, quoniam est ipsius vna cōpago, parte, qua ex anima, & sensu, & spiritu, atq; ratione, diuinus est, velut ex elementis superioribus ascendere posse videatur in cœlum. parte verò mundana, quæ constat ex igne, & aqua, & aëre, mortalis restet in terra, vt naturæ suæ omnia mūdāna vidua, desertaq; dimittat: sic enim humanitas ex parte diuina, & ex parte mortalis est effecta in corpore consistens: est autem mensura eius vtriusq; id est hominis: ante omnes religio, quam sequitur bonitas: ea demū tunc videtur esse perfecta, si etiam cupiditatum, omnium alienarum rerum sit despectus, virtute munita. sunt enim ab omnib⁹ diuinæ cogitationis partibus aliena omnia, quæcūq; terrena corporali cupiditate possidentur: quæ meritò possessionum nomine nuncupantur, quoniam non nata sunt nobiscum, sed postea à nobis possideri receperunt. omnia ergo huiusmodi ab homine aliena sunt, etiam corpus, vt & ea, quæ appetimus, & illud, ex quo appetentiæ nobis est vitium,

desp

despiciamus: vt enim animū rationis de-
cit intentio, homo hactenus esse debuit,
vt contemplatione diuinitatis, partē, quæ
sibi iuncta mortalis est, mundi interioris
necessitate seruandi, despiciat, atque con-
temnat: nam vt homo ex vtrāq; parte pos-
sit esse plenissimus, quaternis eū vtriusq;
partis elemētis animaduerte esse forma-
tum, manibus & pedibus vtrisque binis,
alliisq; corporis mēbris, quibus inferiori,
id est terreno mundo deseruiat, illis verò
partibus quatuor, sensus, animi, memorię,
atq; prouidentię, quarū ratione, cūcta di-
uina norit, atq; suspiciat: vnde efficitur, vt
rerū diuersitates, qualitates, effectus, quā-
titates, suspiciosa indagine homo secte-
tur. Retardatus verò graui, & nimio cor-
poris vitio, has naturę rerum causas, quæ
veræ sunt, propriè peruidere non possit,
hunc ergo sic effectum, conformatumq;
& tali ministerio, obsequioq; præposito,
à summo deo, eumq; competenter, mūdē
mundum seruādo, deunxpriē colendo, di-
gnē & competenter in vtroq; dei volun-
tati parentem, talem quo munere credis
esse munerādum (siquidem cum dei ope-
ra sit mundus, eiusq; pulchritudinē, quæ
diligentiā seruat, atque auget, operamq;
suam cum dei voluntate coniungit, cum
spec

speciem, quam ille intentione diuina formauit, adminiculo sui corporis, diurno opere, curaq; cōponit) nisi eo, quo parentes nostri munerati sunt? quo etiam nos quoque munerari, si fuerit diuinæ pietati complacitum, optamus piissimis votis, ut emeritos, atq; exutos mundana custodia, nexibus mortalibus absolutos, naturæ superioris partis, id est diuinæ, puros, sanctosq; restituat. A S C L E. Iuste, & verè dicis ô Trismegiste: hæc enim merces, pie sub deo, diligenter cū mundo viuētibus. secus enim, impieq; qui vixerint, & reditus denegatur in cœlū, & cōstituitur in corpora alia, indigna sancto animo, & fœda migratio: ut iste rationis sermo processit ô Trismegiste, futuræ æternitatis spe animæ, in mudana vita periclitantur. sed aliis incredibile, aliis fabulosum, aliis forsitan videatur esse deridendū. Res enim dulcis est, in hac corporali vita, quæ capitur de possessionibus fructus. quare animam oborto (ut aiunt) detinet collo, ut in parte sui, quæ mortalis est, inhæreat, nec finitæ partē diuinitatis agnoscere, inuidens immortalitatis malignitas: ego enim tibi quasi prædiuinās dixero, nullū post nos habiturum delectum simplicē, qui est philologia: quæ sola est in cognoscenda diuinitate

rate frequens obtutus, & sancta religio
multi etenim eam multifaria ratione con
fundunt. Quomodo ergo multi incom
prehensibilem philosophiam afficiunt, aut
quemadmodum multifaria ratione confun
dunt? TRIS. O Aselepi, hoc modo in va
rias disciplinas, nec comprehensibiles, eam
callida commentatione miscetes, Arithme
ticam, Musicam, Geometriam. Puram autem
philosophiam, eamque tantum diuina reli
gione pendente, tantum intendere in reli
quas oportebit, ut apocatastases astrorum,
stationes prefinitas, cursumque commuta
tionis, numeris constare miretur. Terrae ve
ro dimensiones, qualitates, quantitates, ma
ris profunda, ignis vim, & horum omnium
effectus, naturam cognoscens, miretur, ado
ret, atque collaudet artem, mentemque diuinam.
Musicen verò nosse, nihil aliud est, nisi cu
ctarum rerum ordinem scire, quaque sit di
uina ratio sortita. Ordo enim rerum singu
larum, in vnum omnium artificii ratione col
latus, concentum quendam melo diuino dul
cisonum, verissimumque conficiet. ASCLE.
Quid ergo homines post nos erunt? TRIS.
Sophistarum calliditate decepti, a vera, pu
ra, sanctaque philosophia auertentur. Sim
plici enim mente, & anima, diuinitatem co
lere, eiusque facta venerari, agere etiam dei
volun

voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima, hæc est nulla animi importuna curiositate, violata philosophia. & de his sic hucusque tractatum.

COMMENTARIA.

Sextum cap. differit, deum absolutè primum esse deum: mundum, secundum, non absolutè. sed participatione deum. ut qui sit prima absoluti dei imago: hominem, tertium, diuinitatis participatione deum, & secundam dei imaginem. deus autem non imago, sed imaginum omnium veritas. hominem, anima, sensus, spiritus, ratio, tanquam superioribus elementis, posse in cælum ascendere. quæ verò igne, aëre, aqua, terra coacta est, mortui obnoxium, terræ mundanae & omnia diuina illa parte viduata relinquere. Mensuram, ad cuius modum viuere debet homo, religionem esse, quam sequitur bonitas. & quæ perfecta tandem esse videtur, cum cupiditates omnium alienarum rerum virtute munita despiciat, possessiones, corpus, & ea omnia, quæ appetimus, & ipsum denique appetitionis sensum. homo enim hactenus esse, diciq; debet, ut sua fert sententia, quatenus rationis intentio animum ducat: adeoq; ut diuinitatem contemplatione, eam partem, quæ mortalis est, sibi quidem mundi inferiori necessitate seruandi, adiun-

etiam contemnat, atque despiciat. de posteris
 Aegyptiis diuinat Asclepius, nullum post eos
 futurum, qui puram, & de cognoscendo deo
 adipiscatur philosophiam. Mox Hermes redit,
 ad quid terra dimensiones, id est geometriam,
 qualitates, quantitates, mari profunda, &
 ignis vim, horumque omnium naturam, id est
 vniuersam de numeris, caelestibus globis, re-
 busque naturalibus philosophiam, discere homi-
 nem oporteat, sane ut admiretur, adoret, col-
 laudet artem, mentemque diuinam, horum o-
 mnium artificem. hanc enim puram esse phi-
 losophiam, atque tantum diuina religione pen-
 dentem, hanc musicam, hunc concentum, nosse
 cunctarum rerum ordinem, quem quaeque res,
 diuina ratione sortita est, atque in ritum ad o-
 mnium artificem rationem collatum, concen-
 tum quendam diuino melo dulcissimum, veris-
 simumque efficere, & philosophiam nullam animi
 importuna curiositate vitiatam, simplici men-
 te, & anima, diuinitatem colere, eiusque facta
 venerari, agere etiam dei voluntati gratias,
 quae est bonitatis sola plenissima. Confirmatque
 Asclepij vaticinium. Hac sexta partitio.

CAPVT VII.

DE spiritu verò, & de his similibus,
 hinc sumatur exordium. fuit deus, &
 I hyle,

hyle, quam græcè credimus mundum, & mundo comitabatur spiritus, sed nō similitelī vt deo. nec deus sunt hæc, de quibus mundus est. iccirco non erant, quādo nata non erant. sed in eo iam tunc erant, vnde nasci habuerūt. Non enim ea sola nō nata dicuntur, quæ necdum nata sunt, sed ea, quæ carent fecunditate generandi, ita vt ex eis nihil nasci possit. Quæcunq; ergo sunt, quibus inest natura generādi, hæc & generabilia sunt, quæ de his nasci possunt, tamen ea ex se nata sunt: neq; enim dubitatur ex iis, quæ ex se nata sunt, facile nasci posse ea, de quibus cuncta nascūtur. Deus ergo sempiternus, ~~nec~~ eternus, nec nasci potest, nec potuit: hic est, hic fuit, hic erit semper: hæc ergo est, quæ ex se tota est, natura dei. Hyle autem, vel mundi natura, & spiritus, quamuis nata videantur à principio, tamen in se nascēdi, procreandiq; vim possident, atq; naturam fecunditatis: etenim initium in qualitate naturæ est, quæ & conceptus, & partus in se possidet vim, atque naturam. Hæc itaque sine alieno, concepto est, sola generabilis: at verò ea, quæ vim solā concipiendi habent, ex alterius commistione naturæ, ita discernenda sunt, vt hic locus mundi cum iis, quæ in se sunt, videatur esse non natus,

rus, qui vtiq; in se vim totius naturæ habet: locum autē dico, in quo sunt omnia: neque enim hæc omnia esse potuissent, si locus deesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus, quæ fuerunt, præcauendū est loco: nec qualitates enim, nec quantitates, nec positiones, nec effectus dignosci potuissent, earū rerum quæ nusquā sunt: sic ergo & mundus quamuis natus non sit, in se tamen omnium naturam habet, utpote qui omnibus iis ad concipiendū sinus præstat fecundissimos: hoc ergo est totum qualitatis, materiæq; quæ creabilis est, tamēti creatā non est. sicut enim natura materia qualitatis fecunda est, sic & malignitatis eadē est, æque fecunda. Nec ego dixi ô Asclepi, & Amnon (quod à multis dicitur) num poterat deus incidere, atq; auertere à rerum natura malitiam? quibus respondendum nihil omnino est. Vestri tamen causa & id prosequar, quod expebam, & rationē reddam: dicunt enim ipsi, deum debuisse omnifariā mundum à malitia liberasse: ita enim in mūdo est, ut quasi membrū ipsius videatur esse: prouisum cautumq; est (quantum rationabiliter potuisset) à summo deo, tunc cum sensu, disciplina, intelligentia, mentes hominum est munerare dignatus. his

I 2 enim

enim rebus, quib^{us} ceteris antestamus animalibus, soli possumus, malitiæ fraudes, dolos, vitiaque vitare, ea enim qui antequam iis implicitus est, ex aspectu vitaret, is homo est diuina intelligentia, prudentiaque munitus: fundamentum enim est disciplinæ, in summa bonitate consistens: spiritu autem ministrantur omnia, & vegetantur in mundo, & quasi organum, vel machina summi dei voluntati subiectus est. Itaque hætenus intelligatur à nobis mente sola intelligibilis summus, qui dicitur deus, rector, gubernatorque sensibilis dei eius, qui in se complectitur omnem locum, omnem rerum substantiam, totamque gignentium, creantiumque materiam, & omne quicquid est, quantumcunque est: spiritu vero agitantur, siue gubernantur omnes in mundo species, una quæque secundum naturam suam à deo distributam sibi. Hyle autem vel mundus omnium est receptaculum, omniumque agitatio, atque frequentatio, quorum deus gubernator, dispensans omnibus rebus mundanis, quantum unicuique necessarium est, spiritu vero implet omnia, ut cuiusque naturæ qualitas est. Est enim caua mundi rotunditas in modum sphaeræ, ipsa sibi qualitatis, vel formæ suæ causa, inuisibilis
tota:

tota: quippe cum quencumq; in ea summam
 subter despiciendi causa delegeris locum,
 ex eo in imo quid sit videre non possis:
 propter quod multis locis instar, qualita-
 temque habere creditur, per formas enim
 solas specierum, quarum inaginibus vide-
 tur insculpta, quasi visibilis creditur, cum
 depicta monstratur, re autem vera est sibi ipsi
 inuisibilis semper: ex quo eius imum vel
 pars (si locus est) in sphaera graece *αἶθρς* di-
 citur. siquidem *ἰδέναι* graece videre dicitur,
 quo visu imum sphaerae careat, unde & *ἰδέναι*
 dicuntur species, quod sunt inuisibilis for-
 mae: ab eo itaq; quod visu priuatur, Graece
αἶθρς, ab eo, quod in imo sphaerae sunt, La-
 tine inferi nuncupantur. Haec ergo sunt
 principia, & antiquiora, & quasi initia, vel
 capita omnium, quae sunt, in his, aut per
 haec, aut de his. A s c l. Omnia ergo ipsa,
 ut dicis, quae sunt o Trismegiste mundanae
 (ut ita dixerim) specierum omnium quae in
 sunt, in vniuscuiusq; sicuti est, tota substā-
 tia. r a i s. Mundus itaq; nutrit corpora,
 spiritus animas: sensus autem (quo do-
 no caelesti sola felix sit humanitas) alit
 mentem: neque enim omnes, sed pauci
 quorum ita mens est, ut tanti benefi-
 cij capax esse possit, ut enim sole mun-
 dus, ita mens humana isto clarescit lu-

ruine, & eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu, interueniente nocte, eius priuatus lumine: sensus autem cum semel fuerit animæ commistus humana, sit vna ex bene coalescente cōmissione natura, ita, vt nunquam eiusmodi mentes, caliginum impediuntur erroribus. vnde iuste sensus decorum animas esse dixerunt; ego verò nec eorum dico omnium, sed magnorum, quorumque, & principalium.

COMMENTARIA

Caput septimum continet de genesi mundi, de Hyle, mundi materia, de spiritu comitante, & de loco, velatam philosophiam. Omnia mundana in mundo esse: mundum in deo continens, locum appellat: proinde, locum mundi natum esse non vult: mundum autem natum esse, & non natum, natum quidem, si creaturarum opificium respiciat: at non natum, si opificij respiciat veritatem. Hyle enim & spiritus, mundus scilicet, & vix quædam diuina per omnia mens, atque diffusa, in mundi opificio non erant quando nata non erant, sed in eo (inquit) iam tunc erant, vnde nasci debuerant: sed in quoniam erant, nisi in diuino illo verbo, per quod omnia facta sunt? & in quo, & quod factum

factum est, vita erat, & unde tandem factum
 produxit quicquid est factum. Hylē fecundam
 esse æque qualitatis, quæ rationem boni habet,
 & æque fecundam malitiæ, quod boni, ma-
 liq; æque sit capax, cœu terra eadem, salutarium,
 & noxiarum herbarum fecunda est, idq; ha-
 bet terra, tanquam proprietatis suæ membrum,
 sic & Hyle. Attamen deum in hominibus pro-
 uidisse (quantum rationabiliter oportuit) sen-
 su, licet disciplinam, intelligentiam, aduersus
 huiusmodi materiale proprietatem, ne mi-
 litia nostram hylē occuparet, cœu noxia quæ-
 dam herba desertam, neglectam, incultamq;
 terram. Insuper de spiritu in omnia diffuso, de
 inferis, de sensu, qui est superiorum mentiam
 in humanas mentes illapsio, cœu radiorum lucis
 in oculos, paucula quedam discipulat. hæc septi-
 ma particula.

CAPVT VITI.

ASCLE. Quos dicis rerum capita vel
 initia primordiorum, ô Trilinegi-
 ste? TRISM. Magna tibi pando & diuina
 nuda mysteria. cuius rei initium facio,
 exoptato fauore celesti. Deorum gene-
 ra multa sunt, eorumq; omnium pars in-
 telligibilis, alia verò sensibilis pars. intel-
 ligibiles dicuntur, non ideo quod puten-

tur non subiaceat sensibus nostris (magis enim sentimus eos, quam eos, quos visibiles nuncupamus) sicuti disputatio perdocebit, & tu si intendas, poteris peruidere. sublimis enim ratio, eoq; diuinior vltra hominum mentes, intentionesq; consistens, si non attentiore aurium obsequio, verba loquentium acceperis, transuolabit, & transluet, aut magis refluet, suiq; fontis liquoribus miscabit se. Sunt ergo omnium specierum principes dii, hos sequuntur dii, quorum est princeps *ἡσάρχη*. hi sensibiles vtriusque originis suae consimiles, qui per sensibilem naturam cōficiunt omnia. altera per alterū vnusquisq; opus suum illuminans. cœli vel quicquid est, quod eo nomine comprehenditur, *ἡσάρχη* est Iupiter: per cœlum enim, Iupiter omnibus præbet vitam. solis *ἡσάρχη* est lumen. Bonum enim luminis, per orbem solis nobis infunditur. x x x v i. (quorū vocabulum est Horoscopi) in eodem loco semper defixorum syderum, horum *ἡσάρχη* vel princeps est, quem Pátomorphon, vel Omniformem vocant, qui diuersis speciebus, diuersas formas facit. septem sphaeræ, quæ vocantur erraticæ, habent *ἡσάρχη*s, id est suos principes, quam fortunam dicunt, & *ἡσάρχη*s, quibus immu-

tantur

tantur omnia, lego naturę stabilitate fir-
 missima, & sempiterna agitatione varia-
 ta. aër verò organum est, vel machina o-
 mnium, per quam omnia fiunt. est autem
 vñarches huius secūdus. mortalibus mor-
 talia, & his similia. His ergo ita se habentibus,
 ab imo ad summum se mouētibus,
 sic sibi connexa sunt omnia pertinentia
 ad se naturaliter, vt mortalibus mortalia,
 sensibiliaq; sensibilibus annexa sint: sum-
 ma verò gubernationis, summo illi domi-
 no paret, vt non multa, ac potius vnum. ex
 vno etenim cuncta pendentia, ex eo po-
 tius defluentia, cum distantia videntur,
 creduntur esse plurima diuina. adunata
 verò, vnum vel potius duo, vnde fiunt o-
 mnia, & à quo fiunt, id est de materia, de
 qua fiunt, & ex eius voluntate, cuius natu
 efficiuntur alia. A s e. Hæc iterum ratio,
 quæ est, ô Trismegiste? τ ρ ι s. Talis, ô
 Asclepi, Deus etenim vel pater, vel do-
 minus omnium, vel quocunq; alio nomi-
 ne ab hominibus sanctius, & religiosius
 nuncupetur, quod inter nos, intellectus
 nostræ causa, debet esse sacratum, tãti eius
 numinis contemplatione, nullo ex iis no-
 minibus eum definitè nuncupauimus. si
 enim vox hæc est ex aëre spiritu percusso
 sonus, declarans omnem hominis volun-

ratem, vel sensum, quem forrè ex sensibus
mènte perceperit, cuius nominis tota sub-
stantia paucis composita syllabis, definita
atq; circumscripta est, vt esset in homine
necessarium vocis, auriumq; cōmercium,
simul & sensus, & spiritus, & aëris, & o-
mnium in his, & per hæc, an cum his no-
men est totum dei non enim spero totius
maiestatis effectorem, omniumq; rerum
patrem vel dominum, vno posse quamvis
è multis composito nomine nuncupari.
hunc verò vno nomine, vel potius omni
nomine (si quidē is sit vnus, & omnia sit)
necesse aut omnia esse eius nomen, aut
ipsum omnium nominibus nūcupari. hic
ergo solus, vt omnia, vtriusque sexus fec-
unditate plenissimus, semper voluntate
sua prægnans, parit quicquid voluerit
procreare. Voluntas eius est bonitas om-
nis. hæc eadem bonitas omnium rerum
est. ex diuinitate eius, natura nata, vt sint
omnia, sicut sunt, & fuerunt, & futuris. om-
nibus dehinc natura ex se nascendi suf-
ficiat. hæc ergo ratio, ô Asclepi, tibi sit
reddita, quare, & quomodo fiant omnia
vtriusque sexus. A S C L. Ergo deum dicis
ô Trismegiste. T R I S M. Non solū deum
ô Asclepi, sed animalia omnia, & in ani-
malia. impossibile enim est aliquid eorū,
quæ

quæ sunt, infœcundum esse. fœcunditas enim dempta ex omnibus, quæ sunt, impossibile erit semper esse, quæ sunt, igitur enim & naturam, & sensum, & mundum dico in se continere hanc naturam, & nata omnia in se conseruare. procreatione enim vterq; plenus est sexus, & ejus vtriusq; cōnexio, aut (quod est verius) vnitas incomprehensibilis est, quam siue Cupidinem, siue Venerem, siue vtrunque poteris recte nuncupare. hoc ergo omni vero verius, manifestiusq; mente percepto, quod ex omni illo loco totius naturæ deo, hoc sit cunctis in æternum procreandi inuentum, tributumq; ministerium, cui summa charitas, læticia, hilaritas, & cupiditas, amorq; diuinus, innatus est. & dicendum foret quanta sit ejus ministerij vis, atque necessitas, nisi ex sui contemplatione vnicuique ex intimo sensu nota esse potuisset. si enim illud extremum temporis, quo ex cerebro ad ritū peruenimus, vt vtraque in vtranq; fundat natura progeniem, animadvertis, vt altera alterius auidè rapiat semet, interiusq; recōdat. deniq; eo tempore ex commistione communi, virtutem marium etiam fœminæ adipiscuntur, & mares fœmineo corpore lateſcūt. Effectus itaq; huius tā blādi, necessariūq; ministerij

in

In occulto perpetratur, ne vulgò litriden-
 tibus imperitis, vtriusque naturæ diuini-
 tas ex commistione sexus cogatur erube-
 scere. multo magis etiam, si visibus irreligi-
 osorum hominum subiciatur. sunt au-
 tem non multi, aut admodum pauci, ita
 ut numerari etiam in mundo possint, re-
 ligiosi. vnde contingit in multis remane-
 re malitiam, defectu prudentiæ, scientiæq;
 rerum omnium, quæ sunt. ex intellectu
 enim religionis diuinæ, quæ constituta
 sunt omnia, contemptus, in edelaq; nasci-
 tur vitiorum toties mundus. perseverante
 autem imperitia, atq; insipientia vitia omnia
 conualescunt, vulnerantq; animam insana-
 bilibus vitiis, quæ infecta iisdem, atq; vi-
 tiata, quasi venenis intumescit, nisi eorum,
 quorum animarum disciplina, & intelle-
 ctus, summa curatio est. si ergo solis, &
 paucis hoc proderit, dignum est hunc pro-
 sequi, atq; expedire tractatum, quare scilicet
 solis hominibus intelligentiam, & di-
 sciplinam suam, diuinitas sit impartiri di-
 gnata. audi itaq; deus pater, & dominus,
 cum possit deos, & homines efficere, ex par-
 te corruptiore mundi, & ex diuina, pari-
 lance cōponderans, contigit vitia mundi
 corporibus commista remanere, & alia
 propter cibos, victumq; quem necessario
 habemus

habemus cum omnibus animalibus communem, quibus de rebus necesse est cupiditatum desideria, & reliqua mentis vitia, animis humanis incidere. diis verò utpote ex parte mundissima nature effectis, & nullis indigentibus rationis, disciplinæq; adminiculis, quâvis immortalitas, & vnius semper ætatis vigor ipse sit eis prudentia, & disciplina, tamen propter rationis unitatem, pro disciplina & intellectu ne ab his essent alieni, ordinem necessitatis lege conscriptum, æterna lege constituit. hominem ex animalibus cunctis de sola ratione, disciplinâq; agnoscens, per quæ vitia corporum, homines auertere, atque abalienare potuissent, ipsos ad intentionem, spemq; immortalitatis prætendit. denique & bonum hominem, qui posset immortalis esse, ex utraq; natura composuit diuina, atque mortali, & sic compositum per voluntatem dei hominem, etiam constitutum est esse meliorem diis, qui sunt ex sola immortalis natura formati, & omnibus mortalibus. propter quod homo diis cognatione coniunctus, ipsos religione, & sancta mente veneratur. diiq; etiam pio affectu, humana omnia respiciunt, atque custodiunt, sed de hominibus paucis istud dictum est, pia mente præ-

catis

dicis. de vitiosis. verò nihil dicendum est,
ne sanctissimus sermo, eorum contempla-
tione violetur.

COMMENTARIA.

Caput octauum hæc complectitur de rsi-
archis, substantialibusq; principibus, quos
deos appellat: cæli rsiarcham appellat Iouem.
rsiarcham solis, lumen. triginta sex ponit ho-
roscopios, id est horarum speculatores, syderum
semper in eodem loco defixorum; horum au-
tem principem Pantomorphum, id est omni for-
mem. septem sphaerarum errantiarum princi-
pes, ponit fortunam & fatum. ponit & æræ
rsiarcham. sed hæc demonum figmenta esse
videntur, & vana quedam inuolucra ad gen-
tilitios errores pertrahentia, & quæ in his dis-
tinctis immergunt, vanescere cogunt, potius,
quàm perficiunt. Hinc ad summi dei redit con-
templationem, ineffabilis, & inominabilis,
aut, qui omnium nominatur nominibus, fec-
unditate plenissimi, à quo omnia id habent,
ut nihil esse possit infecundum. hinc amor ille
procreandi, & ingens natura studium, nihil
prorsus fædum, nihil dedecorum in se habens,
dum religiosè cogitetur, & de eo talis habea-
tur sermo, tracteturq; non minus religiosè. est

enim id indultum, ad divina facunditatem
 emulationem. verum quia maxima pars ho-
 minum mysteria ignorat, divinas leges p.
 fanat, & belluarum more, insanè, irreveren-
 ter, & quasi furibundi, & amentes illa tra-
 ctant. idcirco de talibus nunc vix aut cogita-
 ri, aut loqui præ verecundia quicquam auden-
 dum, quod inordinata illa, & hominum illæ
 erga venerabundam dei ordinationem irreve-
 rentia, sese sensibus, cogitatibusq; ingerunt, non
 autem illa pulchra, sancta, incontaminataq; dei
 ordinatio: & quia paucis concessum est, puros
 habere sensus, censeo paucis de talibus cogitan-
 dum esse, atque loquendum. Mox subiungit,
 deum soli hominum intelligentiam, discipli-
 namq; esse impartitum, quo vitia, particula eius
 immortalis, & divina deuitare posset. quæ alio-
 qui admittance corporeæ malis incurreret facile.
 nam ratione corporis, & dissolubilis particu-
 la, necesse est hominum animis, cupiditatum
 desideria, & reliqua mentis vitia incidere.
 Hec octava particula.

CAPVT IX.

ET quoniam de cognatione, & con-
 sortio hominum, deorumque, sermo
 nobis inducitur, potestatem hominis, &
 Ascl. pi.

Asclepi, vimq; cognosce. dominus & pater, vel (quod est summum) deus, vt effector est deorum celestium, ita homo effector est deorum, qui in templis sunt, humana proximitate contenti, & non solum illuminantur, verum etiam illuminant, nec solum ad eum proficit, verum etiam confirmat deos. Miraris, ó Asclepi, an nunquid diffidis, vt multi? A S C L E. Confundor, ó Trismegiste, sed tuis verbis libenter assensus, felicissimum hominem iudico, qui sit tantam felicitatem consecutus. T R I S M. Nec immerito miraculo dignus est, qui maximus est omnium deorum. Genus enim omnium sine cōfusione manifestum est, de mundissima parte naturæ propagatum. signaq; eorum, sola pro omnib⁹ esse quasi capita: species verò deorum, quas conformat humanitas, ex natura utraque conformata est. ex diuina, quæ est prior, multoq; diuinior, & ex ea, quæ intra homines est, id est ex materia, qua fuerunt fabricatæ, & non solum capitibus solis, sed membris omnibus, totòque corpore configurantur. Ita humanitas, memor naturæ, & originis suæ, in illa diuinitatis imitatione perseuerat. vt sicuti pater, ac dominus, vt sibi similes essent, deos fecit æternos, ita humanitas deos suos

suos ex sui vultus similitudine figurare.
 A S C L. Statuas dicis ô Trismegiste? T R.
 Statuas, ô Asclepi, vidēsne, quatenus tu
 ipse diffidas? statuas animatas, sensu, &
 spiritu plenas, tanta, & talia facientes, sta-
 tuas futurorum præscias, easq; fortè vates
 omnes somniis, multisq; aliis rebus præ-
 dicētes, imbecillitates hominibus facien-
 tes, easq; curātes, tristitiamq; pro meritis.
 An ignoras ô Asclepi, quòd Ægyptus ima-
 go sit cœli, aut quod est verius, translatio,
 & descensio omnium, quæ gubernantur,
 atq; exercentur in cœlo? & si dicendum
 est verius, terra nostra totius mundi est
 tēplum: & tamen quoniam præscire cun-
 cta prudentes decet, istud vos ignorare
 fas non est. futurum tempus est, cum ap-
 pareat Ægyptios incassum pia mente di-
 uinitatem sedula religione seruasse, &
 omnis eorū sancta veneratio in irritum
 casura frustrabitur. è terris enim ad cœ-
 lum est recursura diuinitas. linquetur Æ-
 gyptus, terraq; quæ fuit diuinitatis sedes,
 religione viduata, numinū præsentia de-
 stituetur. alienigenis enim regionē istā,
 terramq; cōplentibus, non solum negle-
 ctus religionū, sed (quod est durius) quasi
 de legibus, à religione, pietate, cultuq; di-
 uino statuetur, proscripta pœna, prohibi-

no erit. tunc terra ista, sanctissima sedes
delubrorum, atq; templorū, sepulcrorum
erit, mortuorumq; plenissima. O Ægy-
pte, Ægypte, religionum tuarum solæ su-
pererunt fabulæ, & æquè incredibiles po-
steris suis, solaq; supererunt verba lapidi-
bus incisa, tua pia facta narratibus. & in-
habitabit Ægyptum Scythes aut Indus;
aut aliquis talis, id est vicinia barbara. di-
uinitas enim repetet cælum, deserti ho-
mines toti morientur, atque ita Ægyptus
deo, & homine viduata deferetur. Te ve-
rò appello sanctissimum flumen, ubiq; fu-
tura prædico, torrenti sancto, & plenus, ad
ripas vsque erumpes. vndæq; diuinæ non
solum proluetur sanguine, sed totæ rum-
pentur, & viuīs multo maior erit nume-
rus sepulcrorum. superstes verò qui fuerit,
lingua sola cognoscetur Ægyptius, acti-
bus verò videbitur alienus. Quid fies ô
Asclepi? & his amplius, multoq; deterius;
ipsa Ægyptus suadebitur, imbueturq; ma-
ioribus malis, quæ sancta quondam, &
diuinitatis amantissima deorum in terra,
religionis suæ merito, sola seductio san-
ctitatis, & pietatis magistra, erit maximæ
crudelitatis exemplum, & tunc tædio ho-
minum, non admirandus videbitur mun-
dus neq; adorandus: hoc totum bonum,
quo

quo melius nec est, nec fuit, nec erit, quod
videri possit, periclitabitur, eritq; graue
hominibus, ac per hoc contemnetur, nec
diligetur totus hic mundus dei opus im-
mutabile, gloriosa constructio, bonū mul-
tiformi imaginum varietate compositum,
machina voluntatis dei, in suo opere sine
inuidia suffragantis in vnum omnia, quæ
generari, laudari, amari deniq; a videntib-
us possunt, multiformis adunata conge-
stio. Nam & tenebræ præponentur lumi-
ni, & mors vita vtilior iudicabitur. nemo
suspiciet cælum religiosus pro infano, ir-
religiosus putabitur prudens, furiosus for-
tis, pro bono habebitur pessimus. anima
enim & omnia circum eam, quibus aut
mortalis nata est, aut immortalitatem se
consecuturam esse præsumit, secundum
quod vobis exposui, non solum risus, sed
etiam putabitur vanitas. sed mihi credi-
te, etiam periculum capitale constituetur
in eum, qui se mentis religioni dederit. no-
ua constituentur iura, lex noua. nihil san-
ctum, nihil religiosum, nec cælo, nec cæ-
lestibus dignum audietur, aut mente cre-
detur. fit deorum ab hominibus doienda
secessio, soli nocentes angeli remanent,
qui humanitati commissi, ad omnia au-
daciæ mala miseros (manu iniecta) com-

pollent in bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia, quæ sunt animarum natura contraria. tunc nec terra constabit, nec nauigabitur mare, nec cælum astrorum cursibus, nec syderum cursus constabit in cælo. omnis vox diuina, necessaria taciturnitate mutescet. fructus terræ corrumpentur, nec fecunda erit tellus: & aer ipse, mæsto torpore languescet. hæc, & talis senectus veniet, mundi irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum omnium. cum hæc cuncta contigerint ô Asclepi, tunc ille dominus, & pater Deus primipotens, & vnus gubernator mundi, intuens in mores, factaq; voluntaria, voluntate sua, quæ est dei benignitas, vitiis resistens, & corruptelæ omnium errorem reuocans malignitatem omnem vel alluione diluens, vel igne consumens, vel morbis pestilentibus vbique per diuersa loca dispersis, finiens, ad antiquam faciem mundum reuocabit, vt & mundus ipse adorandus videatur, atque mirandus. & tanti operis effector, & restitutor Deus, ab omnibus, qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusq; celebretur. hæc enim mundi genitura, cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius sanctissima, & religiosissima restitutio

stitutio peracto temporis cursu, quæ est & fuit, sine initio sempiterna. voluntas enim dei caret initio, quæ eadē est, & ubiq; est sempiterna. A S C E L. Dei enim natura consilium est voluntatis, bonitas summa, consilium ô Trismegiste. T R. O Asclepi, voluntas cōsilio nascitur, & ipsum esse est ex voluntate. neque enim impensè aliquid vult, qui est omnium plenissimus: & ea, quæ vult, habet. vult autem omnia bona, & habet omnia, quæ vult. omnia autem bona & cogitat, & vult. hoc est autē deus eius bonitas imago mundus. A S C E L. Bonus ô Trismegiste. T R. Bonus ô Asclepi, ut ego te docebo. sicut enim deus omnibus speciebus, vel generibus, quæ in mundo sunt, distributor, dispensatorq; est bonorum, id est sensus animæ, & vitæ, sic & mundus præstitor est, & tributor omnium, quæ mortalibus videntur bona, id est alternationis partium, temporalium fructuum, natiuitatis, augmentorum, & maturitatis, & horum similium: ac per hoc Deus supra verticem summi cœli consistens, ubique est, omniaq; circumspicit. sic est enim ultra cœlum locus sine stellis, ab omnibus rebus corpulentis alienus. dispensator, qui est inter cœlum, & terrā locum obtinet, quem Iouē vocamus. terræ però,

& mari dominatur Iupiter Plutonium, & hic nutritor est animantium mortalium, & fructiferarum. horum omnium viribus, fructus, arbusta, & terra vegetantur: aliorum verò vires & effectus, per omnia quæ sunt, distribuuntur. Distribuuntur verò qui terræ dominantur, & collocabuntur in ciuitate in summo initio Ægypti, quæ à parte solis occidentis condetur. ad quam terra, marique festinabit omne mortale genus. A S C E. Modò tamen hoc in tempore, vbi isti sunt ô Trifingiste? T R. Collocati sunt in maxima ciuitate in monte Libyco. & c. eousque narrata sint.

C O M M E N T A R I A.

Caput nonum hoc vniuersum, profinnum est, quod & rectè coarguit Augustinus in libro de Ciuitate Dei. idololatriam probat, miris laudibus effert, prædicat, casum eius deplorat. deum quendam supra cæli verticem ponit cuncta circumspicientem, intra verò eum locum, qui cælo, & terra continetur, Iouem ponit dispensatorem. Plutonium autem Iouem, terra, marisque dispensatorem, quasi alius Deus sit in cælo, alius in aëre, alius in terra, atque mari: quæ vniuersa ingentem continent errorum impietatem,

pietatem. nam ex diuinis e. quibus, . . . re, & sancte sumus edocti, quod Dominus ipse est deus, in celo sursum, & in terra por-
sum, & quod non sit alius, aduersus verò
idola; & idolorum latriam sapientia, & di-
uino loqui propheta nos caute pramonent, ne
tanta impietati macula inquinemur, ne tan-
to fixdemur errore. nam idolum ipsum quidem
maledictum est, & qui fecit illud. & rursus:
Infandorum idolorum cultura omni malæ can-
sa est, & initium, & finis. similique modo,
odio sunt Deo impius, & impietas eius. nam
quod factum est, cum illis, qui fecit, tormenta
patientur. hac & pleraque alia de idolis, &
idololatria ex sapientia. Et in Leuitico Deus
ipse ex se precipit: Ego dominus Deus ve-
ster, non facietis vobis idolum, & sculptile:
nec titulos erigetis, nec insignem lapidem po-
netis in terra vestra, vt adoretis eum. Et de
idolis Aegypti precipit in Ezechiele: In idolis
Aegypti nolite pollui. ego Dominus Deus ve-
ster. Et de cessatione, per eundem dicit: Di-
spendam simulacra, & cessare faciam idola
de Memphi, & dux non erit amplius de ter-
ra Aegypti. Quas autem Mercurius dicit
idolorum, statuarumque animas, sensumq; &
spiritum, imbecillitates hominibus facientes, eaq;
curantes, malos proculdubio cognoscimus esse
spiritus, & indubitata fide eos esse, de quibus

Propheta ore veridico dicit : Omnes dū gentium demonia. Hac pauca aduersus Mercurij, & huius nonae particula impuritatem satis sunt. nam ad eos habemus sermonem, qui veri dei cognitione sunt imbuti, quem (ut sapiens dicit) nosse consummata iustitia est, & eius iustitiam, & virtutem scire, radix immortalitatis. LaZarelus hunc locum ad analogiam trahit, quasi idola apostoli sint: fictor homo, Christus: virtus desuper indita, spiritus sanctus: Aegyptus tenebra gentium, & persecutio discipulorum, apostolorum, & martyrum. lapides inscripti pia facti narrantes, posteritatis corda, non opera, sed sola dei retinentia, hac excogitata pie, sed ad literam fortē violenta. lapsum Hermeti cum Augustino & in hoc, & in teritiodecimo capite sentio. Id enim Gentium vates (ut Balaam, ut Sibylla) videntur habere: ut lucem patiantur, & tenebras, & lucida, & opaca vaticiniorum interualla, putraq; interdum & nonnunquam impura. Hac pro capite nono.

CAPVT X.

DE immortali verò, & mortali, modò differendum est. multos enim spes, timorq; mortis veræ rationis ignaros, excruciat. mors enim efficitur, dissolutione

lutione corporis labore defessi, & numeri cōpleti, quo corporis membra in vnam machinam ad vsus vitales aptantur. Moritur enim corpus, quando hominis vitalia ferre posse destiterit. hæc ergo est mors, corporis dissolutio, & corporalis sensus interitus. de qua sollicitudo superuacua est. Sed & alia necessaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. **ASCLE.** Quid est ô Trismegiste, quod aut ignorant, aut esse posse diffidunt? **TR.** Audi ergo ô Asclepi. cū fuerit animæ à corpore facta discessio, tūc arbitrium, & mēnque meriti eius transfiliet in summi dæmonis potestatem: isq; eam, cū piā iustāq; præuiderit, in suis competentibus locis manere permittet. Sin autem delictorum illitā maculis, vitiisq; oblitā viderit, desuper ad ima deturbans, procellis, turbinibúsque æris, ignis & aquæ sæpe discordantibus tradet. atque inter cælum & terram mundanis fluctibus, in diuersa semper æternis pœnis agitata, raptabitur, vt in hoc oblit animæ æternitas, quod sit immortalis sententia, æterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur, verendum, timendum, cauendumq; esse cognosce. incredibiles enim post delicta cogentur

K §

cedere

cedere, non verbis, sed exemplis: pœc minis, sed ipsa passione pœnarum. A S C L. Non ergo Trismegiste, hominum delicta, sola humana lege puniuntur. T R. Primo enim ô Asclepi, terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. tunc ea etiam, quæ sunt ratione corporali viuentia, & à viuendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis, aut delictis, pœnis obnoxia, tantò post mortē seniores subiiciuntur, quantò inulta forsitan fuerint zelata dum viuerent. præscia enim rerum omnium diuinitatē, reddentur, perinde (vt sunt) pro deo, nam qualitatibus pœnæ. A S C L. Qui sunt digni maioribus pœnis ô Trismegiste? T R. Qui damnati humanis legibus vitam violenter amittunt, vt non naturæ animam debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse videantur. contrà, iusto homini in deī religione, & in summa pietate præsidium est. Deus enim tales, ab omnibus tutatur malis. pater enim omnium, & Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Non vbi sit loco, nec qualis sit qualitate, nec quantus quantitate, sed hominem sola intelligentia mentis illuminans. qui discussis ab animo errorum tenebris, & veritatis claritate percepta, to

to se sensu intelligentiæ diuinæ commo-
 scet: cuius amore, a parte naturæ, qua mor-
 talis est, liberatus immortalitatis ful-
 ra concipit fiduciam. hoc ergo inter bonos,
 malosq; distabit. vnusquisq; enim piete-
 te, religione, prudentia, cultu, & veneratio-
 ne dei clarescit, quasi oculus vera ratione
 perspecta, & fiducia credulitatis suæ in
 tantum inter homines præstat, quantum
 sol cæteris astris lumine suo antestat. ipse
 enim Sol, non tam magnitudine numi-
 nis, quàm diuinitate, & sanctitate, cæteras
 stellas illuminat. secundum enim deum
 hunc credimus Asclepi, cætera omnia gu-
 bernantem, omniaq; mundana illustran-
 tem animalia, siue animantia, siue inani-
 mantia. Si enim animal mundus, viuensq;
 semper & fuit, & est, & erit, nihil in mun-
 do mortale est. viuentis etenim semper,
 vniuscuiusq; partis, quæ est in ipso mûdo,
 sicuti in vno, eodemq; animali semper vi-
 uente, nullus est mortalitatis locus. ergo
 vitæ, æternitatisq; ipse esse debet plenissi-
 mus, si semper eum necesse est viuere. Sol
 ergo, sicuti mûdos, sempiternus est, sic &
 ipse semper gubernator vitaliû, vel totius
 viuacitatis, eorumq; frequentator, & dis-
 pensator est. Deus ergo viuentiû, vel vita-
 liû, quæ sunt in mûdo, sempiternus guber-
 nator

ator est, ipsiusq; vitæ dispēfator æternus, semel autem dispēfauit æterna lege cunctis vitalibus vitam præstans, hoc more, quo dicam. In ipsa enim viuacitate æternitatis, mundus agitur : & in ipsa vitali æternitate, locus est mūdi. propter quod, nec stabit aliquando, nec corrumpetur aliquando, sempiternitate viuendi circūallatus, & quasi constrictus ipse mūdus. Est igitur dispensator vitæ, omnibus, quæ in se sunt, & est locus omnium, quæ sub sole gubernantur, cuius mundi commotio, ex duplici constat effectu : viuificatur enim ipse extrinsecus ab æterno, viuificatq; ea, quæ intra se sunt omnia, differens numeris, & temporibus statutis, atq; præfixis. cuncta per solis effectum, stellarumq; discursum. omnia temporalia, ratione, diuinæque lege conscripta. terrenum autem tempus aëris qualitate, æstuū, frigorisq; varietate dignoscitur, cœleste verò reuersionibus siderum ad eadem loca, temporali conuersione recurrentium : & mundus est receptaculum temporis, cuius cursu, & agitatione vegetatur. tempus autem ordine seruatur. ordo & tempus innouationem omnium rerum, quæ in mundo sunt, per alternationem faciunt.

COMMENTARIA.

Decimum de morte, de examine anime, cum corpus excesserit, quod magis punia. Et post mortem, quibus iuste legibus humanis, præ scelerum magnitudine, vita adempta est. quod iustus deus sit præsidio. de solis, & mundi diuinitate. ponit mundum primum sensibilem deum, solem secundum mundum nunquam quiesciturum, nunquam corruptum iri. nos autem nomen dei incommunicabile, neque soli, neque mundo tribuimus, mundumque credimus aliquando soluendum. intellecta igitur hac (ut simplicia sonant Hermeti dicta) errorem gentilium præ se ferunt. partitione tamen illi deum excellentibus operibus uei, diuinitatem tribuimus. Hac partitio decima.

CAPVT XI.

Cunctis ergo ita se habentibus nihil stabile, nihil fixum, nihil immobile, nec nasceturum, nec coelestium, nec terrenorum. solus enim deus, & merito solus, in se, & à se, & circum se totus est plenus, atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec alicuius impulsu, nec loco moueri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. nisi aliquis audeat dicere, sui commotionem in æternitate esse. sed magis

magis etiā & ipsa immobilis æternitas, in
 quam omnium temporum agitatio remeat,
 & ex qua omnium temporum agitatio su-
 mit exordium. Deus igitur stabilis fuit, sem-
 perq; cum eo similiter æternitas cōstitit,
 mundū non natum, quem rectē sensibile
 dicimus, intra se habens, huius dei imago.
 hinc mundus effectus est æternitatis imi-
 tator. habet autem tēpus stabilitatis suæ
 vim, atq; naturā, quāuis semper agitur,
 ea ipsa in se reuertendi necessitate: itaque
 quamuis sit æternitas stabilis, immobilis,
 atq; fixa, tamē quoniam mobilitate tēporis,
 in æternitatē semper reuertitur, agitatio,
 eaq; mobilitas ratione temporis vertitur,
 efficitur, vt & ipsa æternitas immobilis
 quidē, sola per tēpus, in quo ipsa est, & est
 in eo omnis agitatio, videatur agitari. sic
 efficitur, vt & æternitas, stabilitas mouea-
 tur, & temporis mobilitas stabilis fiat fixa
 lege currēdi. sic & deum agitari credibile
 est, in se ipsum eadē immobilitate: stabili-
 tatis enim ipsius in magnitudine est im-
 mobilis agitatio. ipsius omni magnitudi-
 nis immobilis lex est. Hoc ergo, quod est
 tale, quod non subiicitur sensibus, infini-
 tum, incomprehensibile, inæstimabile est.
 nec sustineri, nec ferri, nec indagari po-
 test. vnde enim, & quo, & vbi, aut quo-
 modo,

modo, aut qualé fit, incertum est: fertur enim in summa stabilitate, & in ipso stabilitas sua, seu deus, seu æternitas, seu vterque, seu alter in altero, siue vterque in vtroque sint. propter quod æternitas, sine definitione est tēporis: tempus autē, quod definiri potest, vel numero, vel alternatione, vel per alterius amplitudinē pedes, æternum est. vtrūq; ergo infinitum, vtrūq; videtur æternū. stabilitas enim vtpote defixa, quòd sustinere, quæ agitata sunt, possit beneficio firmitatis, meritò obrinet principatū: omnium enim, quæ sunt, primordia, deus, & æternitas, mūdus autē quòd sit mobilis, non habet principatum. præuenit enim mobilitas eius stabilitatē suā in lege agitationis sempiternæ, habēdo immobilē firmitatē. Omnis ergo sensus diuinitatis, similis, immobilis, ipse in stabilitate sua se commouet, sanctus, & incorruptus, & sempiternus est, & si quid melius potest nuncupari. in ipsa dei summi veritate cōsistēs æternitas plenissimus omniū sensibiliū, & totius discipline, consistens (vt ita dixerim) cū deo. sensus verò mundanus, receptaculū est omniū sensibilibium & specierū, & disciplinarū: humanus verò ex memoriæ tenacitate, quòd memor sit omniū, quas gesserit rerū. vsq; ad summa

humana enim animal sensus diuinitatis
descēdendo peruenit. Deus enim sensum
suum, diuinumq; cunctis cōfundi no
luit, ne erubesceret aliorum cōmitione
animantium. Intelligētia enim sensus hu
mani, qualis, aut quanta sit, tota in memo
ria est præteritorū. per eam enim memo
ria tenacitatem, gubernator effectus est
terræ. Intellectus autem naturæ, & quali
tatis, & sensus mundi, ex omnibus, quę in
mundo sensibilia sunt poterit peruideri.
æternitas, quæ secunda est, ex sensibili
mundo, sensus datus, qualitasq; digno
scitur. at intellectus quæ tertia, qualitasq;
sensus summi dei, sola veritas est. cuius ve
ritatis in mundo ne quidē extrema linea
vmbra dignoscitur. vbi enim quid tempo
rum dimensione cognoscitur, vbi sunt
mēdacia, vbi genitura, vbi errores viden
tur? Vides ergo ô Asclepi in quibus con
stituti, quæ tractemus, aut quę audeamus
attingere: sed tibi deus summe gratias
ago, qui me videndæ diuinitatis tuę, illu
minasti lumine: & vos ô Tati, & Asclepi,
& Ammon, intra secreta pectoris, diuina
mysteria silentio tegite, & taciturnitate
celate. hoc autem differt intellectus à sen
su, quod intellectus noster, ad qualitatem
sensus mundi intelligendam, & digno
scen

scendam mentis peruenit intentione. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noscendos, qui supra se sunt: & sic contingit nobis hominibus, ut quasi per caliginem ea, quæ in cælo sunt, videamus, quantum possibile est per conditionem sensus humani. hæc autem intentio peruidendis tantis bonis angustissima est. latissima verò cum viderit felicitate conscientia.

COMMENTARIA.

Vndecimum cap. pandit, quod solus deus immobilis sit. præterea, cetera autem mutabilia. deus unigenitus, incomprehensibilis, inestimabilis, & qualis sit ignotus, de sensu dei sancto, incorrupto, & sempiterno: de sensu mundi: de sensu hominū: de differentia intellectus à sensu. Hæc vndecima particula summa.

CAPVT XII.

DE inani verò, quodq; etiā magnum videtur esse quamplurimis, sic sentio, inane nec esse aliquid nec esse potuisse, nec futurū vnquā. omnia enim mundi sunt membra plenissima, ut ipse mūdus plenus sit, atq; perfectus corporibus, qualitate, formaq; diuersis, & speciē suam habentibus, & magnitudinem, quorū vnum
L est

Est alio maius, aut alio minus, & validitate, & tenuitate diuersa. Nā & quædā eorū validiora facilius videntur, sicuti & maiora: minora verò, & tenuiora, aut vix videri, aut omnino non possunt. quas solum res esse, attrectatione cognoscimus. vnde cōtingit multis credere hæc non esse corpora, sed esse inanes locos, quod est impossibile. sicuti enim quod dicitur extra mundū, si tamē est aliquid (nec istud enim credo:) sic ab eo plenū esse intelligibiliū rerum, id est, diuinitatis suæ similiū, vt hic etiā, qui dicitur sensibilis mūdus, plenissimus sit corporū, & animalū naturæ suæ, & qualitati cōueniētium. quorum facies non omnes videmus, sed quasdā vltra modum grādes, quasdā breuissimas, aut propter spatij interiecti longitudinem, aut quòd acie sumus obusi, tales nobis esse videantur, aut omnino propter nimiam breuitatem, à multis non esse credantur. dico nunc demonas, quos credo commorari nobiscum, & heroas, quos inter aëris purissimam partem supra nos, & terram, vbi nec nebulis locus, nec ex signorū aliquorū agitatione cōmotio. propter quod o Asclepi, inane nihil esse dixeris, nisi cuius rei inane sit hoc, quod dicis inane, prædixeris: vt inane ab igne, & ab aqua, & ab

& ab iis similibus. quod etsi cōrigerit videri, quòd inane possit esse à rebus huiusmodi quāvis breue sit, vel magnum, quod inane videtur, spiritu tamen, & aëre vacuū esse non possit. Similiter verò de loco dicendum est. quod vocabulū solum intellectu caret. Locus enim ex eo, cuius est, quid sit apparet. Principali etenim nomine dempto, significatio mutilatur. Quare aquæ locus, ignis locus, aut his similiū, rectè dicimus. sicuti enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus, quid sit, dignosci non potest. Nam si posueris locum sine eo, cuius est, inanis videbitur locus, quem in mundo esse non credo: quòd si inane nihil est, nec per se quid sit locus apparet, nisi ei aut longitudo, aut latitudines, aut altitudines, addideris, vt corporibus hominum signa: His verò si se habentibus ô Asclepi, & vos, qui adestis, scitote intelligibile mūdum, id est deum, qui mentis solo obtuitu dignoscitur; esse incorporalē, nec eius naturæ misceri posse se aliquid corporale, id est, quod possit qualitate, quantitate, numerisq; dignosci: in ipso enim nihil tale consistit. hic ergo mūdus, qui dicitur sensibilis; receptaculum omnium sensibilibum specierum, qualitatum, vel corporum, quæ omnia sine

Eco vegetari non possunt. Omnia enim deus, & ab eo omnia, & eius voluntate omnia, quod totum est bonum, decens, & prudens, inimitabile, & ipsi soli sensibile, atq; intelligibile: & sine hoc nec fuit aliquid, nec est: nec erit. omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum, & multiformes qualitates, & magnæ quātitates, & omnē mensuram excedentes magnitudines, & omniformes species, quas si intellexeris ô Asclepi, gratias acturus es deo: si totum animaduertes, vera ratione perdisces mundum ipsum sensibilem, & quæ in eo sunt omnia, à superiore illo mundo, quasi ex vestimento esse cōnecta. Vnūquodq; enim genus animalium ô Asclepi, cuiuscūq; vel mortalis, vel immortalis, vel rationalis, siue sit animans, siue nō sit, prout cuiusq; est genus, sic singula generis sui imagines habēt: & quāuis vnūquodq; animalis genus, omnem sui generis possideat formam, in eadem tamen sui forma singula dissimilia sunt: vt hominum genus quāuis sit vniforme, vt homo dignoscat ex affectu possit: singuli tamen in eadem forma sibi dissimiles sunt. species enim quæ diuina est, incorporalis est, & quidquid mente comprehenditur. Cū itaq; hæc duo, ex quibus constat forma,

&

& corpora, & incorporalia sint, impossi-
bile est vnamquaque formam alteri simil-
limam nasci, horarum, & climatum diuer-
sibus punctis, sed immutatur toties, quot
hora momēta habet circuli circūcurren-
tis, in quo est ille omniformis (quē dixi-
mus) deus. species ergo permanet, ex se to-
ties pariens imagines tantas, tamq; diuer-
sas, quanta habet conuersio mundi mo-
menta, qui mundus in cōuersione muta-
tur, species verò nec mutatur, nec conuer-
titur. sic generū singulorum formæ sunt
permanentes, in eadem forma, sibi dissi-
miles. **A S C L.** Et mundus speciem mu-
tat, ô Trismegite. **T R I S.** Vides ergo, ô
Asclepi, tibi omnia quasi dormienti esse
narrata? Quid est enim mūdus, aut ex qui-
bus cōstat, nisi ex omnibus natis? **A S C L.**
Ergo vis dicere de cœlo, terra, & elemen-
tis. **T R I S.** Nanq; alia magis frequēter mu-
tantur in species, cœlū humescēs, vel are-
scens, vel frigescens, vel ignescens, vel cla-
rescens, vel sordescens, in vna cœli specie
hæ sunt, quæ specie alternantur species. ter-
ra verò suæ speciei multas immutationes
semper habet, & cū parturit fruges, &
cū in eadem partus nutritur suos, cū red-
dit omnium fructuum varias, diuersasq;
qualitates, & quantitates, ac stationes, &

arsus ad omnes arborum, florum, bacca-
rum qualitates, odores, sapores, species.
Igneis etiā facit cōuerſiones puriſſimas, atq;
diuinas. Solis enim & Lunæ omniſormes
imagines. ſunt enim quali ſpeculorū no-
ſtrorum, ſimiles imaginum ſimilitudines,
æmulo ſplendore reddentium: ſed iam de
talibus ſint ſatis dicta talia.

C O M M E N T A R I A.

Duodecimum diſſerit, inane, vacuumq;
in redus locum nullum habere, demones no-
biſcum circa terram diuerſos, ſed propter
nimiam ſubtilitatem, à nobis imperceptibi-
les. Heroas puriorem obtinere æris portio-
nem. Loci nomen ſolitarium inane eſſe, quod
ad aliquid ſit, ſine cuius intelligentiā, quid
ſit locus intelligi non poſſit, & id omnibus
relatiuis, commune eſt. intelligibilem aſtruit
mundum, quo ſenſibilis mundus, & quæ in
eo ſunt omnia, quaſi veſtimento contegitur,
reſpice qui in mundo contineatur intelli-
gibili, vniſeruium generum ſingulorum quo-
rumque diſſimiles eſſe ſermas, vt hominum,
& id ſecundum momenta, & horas circen-
li, cui præſidet Pantomorphus, quem horo-
ſcopiorum docuit ſuperius eſſe deum. nos au-
tem illum ignoramus, & ſtultitiæ re-
linqui

linquimus gentiliam . si qui adhuc vsque ad
manifestò desipiunt, ac delirant: ac nobis iuxta
beautissimi Pauli sententiam , Unus deus est . pa-
ter, ex quo omnia, & nos in illo, & unus do-
minus Iesus Christus, per quem omnia, & nos
per ipsum species & formas . id est ideas, de
quibus apud Platonem , & Platonicos , tot &
tanta immutabiles quidem , & inuariabiles
collocat in Pantomorpho , hinc nomen habente,
quasi omniformi, & omni ideali, à quibus sin-
guli horis, & momētis, singula eadem quidem
forma, sed variè format. cætera verò mutabilia
esse, & mundum, & cælum, & terram. verum
sint, qui pantomorphon Mercurij, & ideam Pla-
tonis, inter signifiata reponant. Hæc cap. duode-
cimi summa.

C A P V T X I I I .

ITerum ad hominē , rationemq; redea-
mus , ex quo diuino dono , homo ani-
mal dictum est rationale. minus enim mi-
randa, etsi miranda sunt, quæ de homine
dicta sunt. sed omnium mirabilium vin-
cit admirationem , quòd homo diuinam
posuit inuenire naturam , eamq; efficere.
quoniam ergo proavi nostri multum er-
rabant, circa deorum rationem increduli,
& non animaduertentes ad cultum , reli-
gion

gionemq; diuinam, inuenerūt artem, quā
deos efficerent. cui inuenta adiunxerunt
virtutem de mundi natura conueniētem,
eamq; miscētes: & quoniā animas facere
non poterant, euocantes animas dæmo-
num, vel angelorum, eas indiderunt ima-
ginibus sanctis, diuinisq; mysteriis, per
quas solas idola & benefaciendi, & ma-
lefaciendi vires habere potuissent. Auus
enim tuus, ô Asclepi, medicinæ primus
inuentor, cui templum consecratum est
in monte Libyæ circa litus crocodilo-
rum, in quo eius iacet mundanus homo,
id est corpus (reliques enim vel potius to-
tus, si est homo totus in sensu vitæ, me-
lior remeauit in cœlum) omnia etiam
nunc adiumenta hominibus præstans in-
firmis numine nunc suo, quæ antè solebat
medicinæ arte præbere. Hermes, cuius
auitum mihi nomen est, nōne in sibi
cognomini patria consistens, omnes mor-
tales vndique venientes adiuuat, atque
conseruat? Isin verò vxorem Osiris, quā
multa bona præstare propitiā, quantis
obesse scimus iratā? terrenis etenim diis,
atque mundanis, facile est irasci, vtpote
qui sunt ab hominibus, extrāq; naturam
facti, atq; compositi. vnde cōtingit ab Æ-
gyptiis, hæc sancta animalia nūcupari, co-
liq;

liq; per singulas ciuitates eorum animas,
 qui ea consecrauerunt viuētes, ita ut eorum
 legibus incolantur, & eorum nominibus
 nuncupentur, per hanc causam, ô Asclepi,
 quod aliis, quæ colenda videntur, atq; ve-
 neranda, apud alios dissimiliter habentur,
 ac propterea bellis se lacessere Ægyptio-
 rum ciuitates solent. A S C L E P. Et horum
 ô Trismegiste deorum, qui terreni habentur,
 cuiusmodi est qualitas? T R I S. Con-
 stat, ô Asclepi, de herbis, de lapidibus, de
 aromatibus vim diuinitatis naturalem in
 se habentibus, & propter hanc causam, sa-
 crificiis frequenter ut oblectantur, hy-
 mnis, & laudibus, dulcissimis sonis in mo-
 dum cœlestis harmoniæ concinentibus,
 ut illud, quod cœleste est, cœlesti vſu, &
 frequentatione illectum in idola possit
 lætum, humanitatis patiens, longa dura-
 re per tempora. sic deorum fictor est ho-
 mo, & ne putes fortuitos effectus esse ter-
 renorum deorum, ô Asclepi, dii cœlestes
 inhabitant summa cœlestia, vnusquisque
 ordinem, quem accepit, complens, atq; cu-
 stodiens. Hi verò nostri, sigillatim quæ-
 dam curantes, quædam sortibus, & diui-
 natione prædicentes, quædam providen-
 tes, hisq; pro modo subuenientes, huma-
 nis quasi amica cognatione, auxiliantur.

COMMENTARIA.

Tertiumdecimum caput hoc cum capite nono simili impuritate laborat, & in quo vult Mercurium hominem esse diviniſſimum, & maximè admirandum, in hoc certè homo maxime impius eſt, atque profanus, quòd ſcilicet idololatriam inuenerit, quòd demonicos ſpiritus euocatos imaginibus indiderit, ritusq; & ſacrificia addiderit. de Aefculapio, Mercurio, Iſide, Oſiride, qui ab Aegyptijs colebantur, de animalibus, quæ Aegypti ſancta habebant, de herbis, lapidibus, & aromaticis concentibus, & hymnis, quibus propitiarentur ſpiritibus illos ſtatuis, imaginibusq; inditos. quòd adhuc facere ſolent nonnulli phythonici (ô ſeculum infelix) qui aut in annulo, aut vaſculis ſe ſpiritus clauſos habere putant, genus hominum impuriſſimum, deo, hominibusq; inſenſum, ac ex aduerſo conſtitutum inimicum, & contra hunc profanum impietatis errorem, agit beatus Auguſtinus, & iure quidem agit, in libro de Ciuitate Dei, & pro veritate conuincit. Hæc pro capite tertiodecimo.

CAPUT XIII.

Aſcle. Quam ergo partem rationis
 appetit vel fata incolunt, ô Triſ-
 megifte,

megiste, si cœlestes dii vniuersum domi-
nantur, terreni incolunt singula, quam
εὐαγέτην, non eurpamus? T R I S. O Ascle-
pi, ea est necessitas omnium, quæ gerun-
tur, semper sibi catenatis nexibus iuncta.
hæc itaq; est aut effectrix rerum, aut deus
summus, aut ab ipso deo, qui secundus ef-
fectus est deus, aut omnium cœlestium, ter-
renarumq; rerum firmata diuinis legibus
disciplina. Hæc itaque *εὐαγέτην* & necessi-
tas, ambæ sibi inuicem indiuiduo conne-
xæ sunt glutino, quarum prior *εὐαγέτην*
rerum omnium, parit initia: necessitas ve-
rò cogit ad effectum, quæ ex illius pri-
mordiis pendent. has ordo consequitur,
id est contextus, & dispositio temporis,
rerum perficiendarum. nihil est enim sine
ordinis compositione. In omnibus istis,
mundus istè perfectus est. Ipse enim mun-
dus ordine gestatur, vel totus constat ex
ordine. Hæc ergo tria, *εὐαγέτην*, id est fa-
ctum, necessitas, ordo, vel maxime dei nu-
tū sunt effecta, qui mūdum gubernat sua
lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne
velle, & nolle diuinitus auersum est totū:
nec ira etenim cōmouentur, nec flectun-
tur gratia, sed seruiunt necessitati ratio-
nis æternæ. quæ æternitas, inauersibilis,
immobilis, insolubilis est. Prima ergo
εὐαγέτην

εἰσαρπείν est, quæ velut iacto semine futurorum omnium suscipit prolem. sequitur necessitas, quæ ad effectum vi coguntur omnia. Tertius ordo, textum seruans earum rerum, quas *εἰσαρπείν*, necessitasq; disponit. hæc est ergo aternitas, quæ nec capit esse, nec desinet, quæ fixa immutabili lege currendi, sempiterna commotione seruetur: oriturq; & occidit alterna sæpe per membra, ita vt variatis tēporibus, iisdem, quibus occiderat, membris orietur. sic est enim rotunditas volubilis ratio, vt ita sibi coarctata sint cuncta, vt quid sit volubilitatis initium ignores, cum omnia se semper & præcedere, & sequi videantur. Euentus autem & fors, insunt omnibus permista mundanis.

COMMENTARIA.

Caput XIII. de fati, quæ vocat *εἰσαρπείν*, necessitatem, ordinem, alij Clotho, Lachesis, Atropon. circa quæ non minus solebant ethnicis ineptire, quàm circa reliquos, quos sibi sinxerunt, deos noua & miripotentia fingentes numina. velocius autem de huius Mercurius & parcius, & quasi ambiguè, veluti tria hæc essent, præfinitio, prædestinatioq; mētū diuina, quam necessitas rerum, vt sint, sequitur, quas
demum

demum existentes, ordo conseruat, quemadmodum diuina, æternaq; lege sancitum est, ita ut primum fitum, sit diuina præfinitio: secundum, rerum consecutio: tertium, conseruatio. & hæc tria aut diuina lex, aut seriem diuina legis comitantia, & definitarum, ac secundum naturam causarum, ordinem continent. atqui & fitum, in contingentibus rebus, indefinitas, præter naturam, indeterminatasq; causas etiam permittit: verum de his alij iudicent. Es hæc pro præsentis partitione.

CAPUT XV.

Dictum est nobis de singulis, ut humanitas potuit, ut voluit, permisitq; diuinitas: restat hoc solum nobis, ut bene dicentes deum orantesq; ad curam corporis redeamus. satis enim de diuinis rebus tractantes, mentem velut animi pabulis saturauimus. de adyto verò egressi, cum deum orare cœpissent, in austrum respicientes erant. Iole etenim occidente, cum quis deum orare voluerit, illuc debet intendere: sicut & sole oriente, in eum, qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus, precationem, Asclepius ait submissa voce, ô Tati, suggeramus patri, iusserit ut thure addito, & pigmentis precem dicamus deo. Trismegistus audiens, atq; com-

I. otus,

motus, ait, melius, melius ominare, ô A-
 sclepi. hoc enim sacrilegiis simile est, cum
 deum roges, thus, atq; cetera incendere.
 nihil enim deest ei, qui ipse est omnia, aut
 in eo sunt omnia: sed nos agētes gratias,
 adoremus. hæc enim sunt summæ incen-
 siones dei, cum aguntur gratiæ à mortali-
 bus. Gratias tibi agimus, ô summe, & exu-
 perantissime. tua enim gratia, tantum su-
 mus cognationis tuæ lumen cōsecuti: no-
 men sanctum, & honorandum: nomen
 vnum, quo solus deus est benedicendus re-
 ligione paterna. quoniam omnibus pa-
 ternam pietatem, & religionem, & amo-
 rem, & quæcunque est dulcior efficacia,
 præbere dignaris, cum donas nos sensu,
 ratione, intelligentia. sensu, ut te cogno-
 scamus: ratione, ut te suspicionibus inda-
 gemus: intelligentia, ut te cognitione co-
 gnoscētes gaudeamus, ac numine saluati
 tuo gaudeamus, quod nobis te ostenderis
 totum. gaudeamus, quod nos in corpori-
 bus sitos, æternitati fueris. consecrare. di-
 gnatus. Hæc est enim sola humana gratu-
 latio, cognitio maiestatis tuæ. Cognovi-
 mus te, & lumen maximum, solo intelle-
 ctu sensibile intelleximus te, ô vitæ vera
 via! ô naturarum omnium fœcūda præ-
 gnatio! cognouimus te, totius naturæ
 tuo

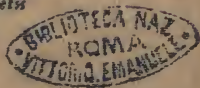
tuo cōceptu plenissimè. cognouimus .e.
 æterna perseueratio : in omni enim ista
 oratione, adorâtes bonum bonitatis tuę,
 hoc tantum deprecamur, vt nos velis ser-
 uare perseuerantes in amore cognitionis
 tuę, & nunquam ab hoc vitę separari ge-
 nere. hæc optantes , conuertimus nos ad
 puram, & sine animalibus cœnam.

COMMENTARIA.

*Quintumdecimum caput dialogum religio-
 sè finit, in gratiarum actionibus: adoratione
 autem finita, & gratiæ deo persolutis, Mercuri-
 us, Asclepius, Ammon, & Tatius quatuor vi-
 ri, qui sacrum adyrum impleuerant, secundum
 religiosum Aegyptiorum ritum se conuer-
 tunt ad puram, & sine animalibus
 cœnam. & hic Hermetis*

*de voluntate dei
 libelli*

F I N I S.

368 307

